MIHAIL SADOVEANU

MIHAIL SADOVEANU

FRAŢII JDERI

Volumul al doilea – Izvorul Alb

CUPRINS:

Cap. I – Când a fost cutremurul cel mare 4
Cap. II – Aici se arată feciorii cei mari ai starostelui Nechifor 12
Cap. III – Vedeniile şi istorisirile lui Stratonic cel nebun 23
Cap. IV – Mărturisirea măriei sale Ştefan-Voievod 41
Cap. V – Unde Onofrei Căliman şi Samoilă Căliman duc o scrisoare la Cetatea Neamţului 50
Cap. VI – Unde se arată şi vorbeşte iar cunoştinţa noastră veche, comisoaia Ilisafta 59
Cap. VII – Jderii se duc la Domnie 77
Cap. VIII – Ce au vorbit Jderii cu măria sa 86
Cap. IX – Vânătoare domnească şi bourul cel tare de la Izvorul Alb 95
Cap. X – Despre nunta domnească şi despre năcazurile lui Niculăieş Albu, jitnicer 110
Cap. XI – Când s-a aflat că a fost furată jupâniţa lui Iaţco Hudici 133
Cap. XII – Jderii s-au dus în Ţara Leşască 147
Cap. XIII – Într-o noapte s-a întâmplat o minune 166
Cap. XIV – Unde s-arată alţi cunoscuţi ai noştri 180
Cap. XV – În care se vede că femeile au totdeauna dreptate 191

Capitolul I.

Când a fost cutremurul cel mare.

Era cătră amiază şi soarele bătea cu putere în zidăria sură a Cetăţii. Nu sufla adiere de vânt; se boltea deasupra un cer

alburiu de secetă.

De douăzeci şi una de zile nu plouase. În partea câmpului, gospodarii nu mai puteau cosi otavă. Asemenea bucurie n-o puteau avea, ca totdeauna, decât oameni din munte. Într-o sfântă zi ca aceea, a Tăierii Cinstitului Cap al lui Ion Botezătorul proroc, era acum mare sfat între munteni, la Ieslele lui Vodă şi la Timiş, şi sub Rarău, şi la Hangu, ca să iasă cu toţii de a doua zi, cu femei şi copii, să înceapă a cosi acea ierbuşcă de matasă, poreclită de ei „dulceaţa cerbilor”. Pe când aici, împrejurul Sucevii, mirişte şi imaşurile erau cafenii. Ţăranii îşi purtau oile şi vitele sub poala pădurilor, spre apa Siretului şi tocmai dincolo de Moldova. Se dovedise, deasemenea, puţin spor la stupi. În acea vară nu ieşiseră nici paroi, nici nu putuseră prisăcarii să reteze a doua oară fagurii mătcilor neroite, cărora ei le zic „buhai”. Nu ieşise spor nici la fruptul oilor, deoarece oile merg una cu albinele. Se împuţinase apa şi în fântâni.

Spuneau unii oameni vechi că să fie asta semn, ca în anul de la zidirea lumii 6963, când a detunat spurcatul Mehmet-Sultan cetatea Ţarigradului. Şi în acel an s-a prelungit seceta asupra toamnei, până în luna noemvrie; şi monahii de la Aton au scris despre un râu de la Machedonia, care, la 7 noemvrie a acelui an pustiu, s-a vârât sub pământ într-un loc anume, lăsând albia uscată; şi numai după ce s-a vestit căderea Cetăţii împărăteşti şi pieirea lui Constantin-Împărat, au pornit puhoaie mari de ploi şi apa acelui râu numit Vardar a prins a curge iarăşi în albia ei. Asemenea acum, de pe zidurile Cetăţii Domneşti, străjerii văd peste zăvoaie Siretul curgând împuţinat: pare un brâuşor de argint. Şi ziua şi noaptea, în lungul ceasurilor, fâlfâie când şi când dinspre miazăzi aceeaşi aburire caldă. La a treia strajă, în puterea nopţii, când ies spaimele şi înlemneşte firea, aşa de tare se subţiază văzduhul sub clipirea stelelor, de s-aude un cucoş cântând stâns dintr-aşa depărtare, încât nu poate să fie decât de pe celălalt tărâm. Când se descopăr în răsărit genele zilei, întâi se scrijelează zarea cu sânge şi

după aceea se arată soarele în senin. Străjerul din chindia de către târgul Sucevii îşi înalţă ochii spre flamura de pe palatul măriei sale; boarea dimineţii n-o poate desfăşura. Acea flamură de matasă albastră, cu stema Moldovei – cap de bour şi stea cu cinci crengi – cusută cu fir de aur, a fost adusă măriei sale de către doi cinstiţi boieri greci de la Domnia Mangopului, dar de la împărătiţa Maria Comneanca. Acei boieri graşi cu bărbi pătrate au plutit pe Marea într-o caravelă genoveză, de la Cafa până la Cetatea Albă; şi de la Cetatea Albă au venit la Suceava cu călăreţi domneşti şi cu Luca Pârcălabul, aducând şi alte daruri de la Mangop, mai ales brocart italienesc, pentru straiul de mire al măriei sale Ştefan, şi, pe lângă asta, şi cu bună vestire că va sosi chiar Împărătiţa Maria nu târzie vreme la Moldova. Către mijlocul lunii septemvrie se va sili înălţimea sa luminată să fie la Suceava. Deci se va bucura ţara de mireasă din viţa autocratorilor de la Bizanţ.

— Să ştii că atunci se vor deslega ploile, dădea încredinţare cuviosul Timoftei Sârbul, dascălul măriei sale Alexăndrel-Voievod. Mai mult fost dascăl, căci acuma coconul domnesc era ieşit de subt ascultarea lui.

— Se poate, a răspuns dumnealui Petre Hărman, căpitanul siimenilor din Cetate; dacă acesta-i semnul secetei, apoi nu văd în el nici o minune. După secetă nu poate să urmeze decât ploaie, aşa cum, după văduvia destul de lungă a lui Vodă, urmează bucuria pe care ne-au vestit-o solii de la Mangop.

Aceşti tovarăşi care vorbeau despre toate se aflau într-un fund de pridvor, la chilia căpitanului. Era un fund adăpostit de vedere, numai bun pentru lucrarea ce se săvârşea. În ziua aceea se întâmplase să deie dovadă de hărnicie la cuvânt mai ales cuvioşia sa Timoftei.

— După vorba pe oare i-o scornise călugărul nebun Stratonic, de care vorbă binevoise a zâmbi însuşi măria sa Vodă:

Este la noi un dascăl de sârbeşte Care, când vorbeşte, Clipeşte, bolboroseşte, pufneşte.
Dar, cât bea vin, Bolboroseşte mai puţin Şi grăieşte Moldoveneşte Ca apa.
— Aşteptând ploaia de la Dumnezeu şi bucuria domnească, eu aş zice să nu stăm întru lenevie, urmă a da spor sfatului căpitanul Petrea.
— Bun cuvânt, a încredinţat cu grabă cuvioşia sa Timoftei. Pe cât de mare arşiţă e în pălıştea soarelui, pe atât de plăcută e umbra sub boltă. Toate-s cu rânduială, căpitane, la curtea măriei sale şi bine este de trăit întru această Ţară a Moldovei. Când arată ceasornicul de soare al cincilea ceas, ştim că numaidecât medelnicerul bate cu polonicul în căldarea de aramă la cuhnii; fiind tocmai un ceas înaintea amiezii, copiii de casă deschid canaturile uşilor şi poftesc pe măria sa la prânz în spătăria cea mică. Au fost chemaţi astăzi unii boieri mari şi nu lipseşte înalt prea sfinţitul Teoctist, ca să binecuvinteze bucatele. Vine miros gras de batal fript şi ştiu că, pe lângă ulcioraşul de vin, arnăutul domniei tale n-are să uite să aducă partea ce se cuvine căpitanului său.
— N-are să uite.
— Aşa că, urmă călugărul sârb, având eu slăbăciune atât pentru friptură de batal cât şi pentru vin de Cotnari, aşa de bine mi se desleagă limba, încât s-ar mira părintele Amfilohie auzindu-mă ce fel mă bucur. Adevărat că, după aceea, pentru lăcomia mea, cad întru mare întristare; şi cerând de la cuvioşia sa iertare pentru păcătoşenia mea, îmi caut pe jos vorbele; însă bucuria cea de a doua, a iertării, n-aş avea-o fără aceasta dintâi.
Această dintâi bucurie – o bucată de friptură din locul cel mai gras, de lângă coadă, şi un ulcioraş de vin – tocmai o înfăţişa arnăutul căpitanului Petrea, şi trupul mare şi gras al cuvioşiei sale părintelui Timoftei păru că se subţiază deodată, lungindu-se în partea aceea. Căpitanul trase de la cingătoare jungherul şi desfăcu două bucăţi.

Monahul sârb înghiţi un rând, apoi se opri, băgând de samă ceva nou în ograda castelului. Neamţul îl urmărea zâmbind cu ochii lui albaştri, care păreau solzi de cicori pe obrazu-i ars de soarele verii.

— Prea cinstite căpitane…

— Ascult, părinte.

Cuviosul Timoftei mai înghiţi o dată cu putere, după care, dobândind iarăşi răsuflet, îşi scutură pletele.

— Poate domnia ta cunoşti, căpitane Petre, cine-s acei munteni mari, pe care-i văd ieşind de la cămări.

— Îi cunosc, răspunse căpitanul; sunt feciorii starostelui Nechifor.

— Doritor sunt, prietine, să aflu ce veste au adus, urmă cu viclenie sârbul.

— Au adus veste bună de la staroste: două căprioare şi un mistreţ tânăr, de şaizeci de ocă; deasemeni au adus şi alt vânat mărunt, precum şi lipani, dintr-un tău din munte. Cum se ştie, lipanul îi place măriei sale mai mult decât păstrăvul; însă trebuie adus cu cea mai mare grabă. Deci vânatul mare a fost pornit de ieri dimineaţă cu slujitori anume; iar feciorii au prins lipanii asară; au schimbat în două locuri, la poştele domneşti, caii şi au ajuns aici tocmai la ceasul potrivit, ca să aibă mulţămire măria sa.

— Ştiu, se grăbi să încuviinţeze sârbul. Dumnealui Toma stolnicul are obicei de vine el însuşi cu tipsia şi o aşază furiş în stânga lui Vodă, când măria sa întoarce obrazul spre dreapta ca să spuie ceva părintelui mitropolit. Când întoarce ochii, măria sa vede lipanii şi se bucură de dragostea slujitorilor săi.

— Mai pofteşti, cuvioase părinte?

— Mai poftesc; bună friptură. N-ar fi fost chip să ne dăruiască acei feciori şi nouă câţiva lipani?

— Nu cred, zâmbi neamţul, chiar dacă i-ai fi rugat însuţi cuvioşia ta. Aceşti doi feciori ai lui Nechifor Căliman nu cunosc nici milă, nici slăbăciune. Ar fi ascultat fără să clipească rugămintea cuvioşiei tale şi ar fi dat numai din

cap, împotrivindu-se. Uită-te la dânşii cât îs de mari şi de grei: parcă ar fi nişte inorogi.

— Atunci, căpitane, numai degeaba ai vorbit de lipani, ca să se amărască inima în mine.

— Îndulceşte-o numaidecât, cuvioase părinte, ca să nu mi se scrie păcat la catastiful cel mare din cer.

Părintele Timoftei se adăpă îndelung şi îndesat din ulcica de lut.

Neamţul clătină din cap:

— Îngăduie, prea cuvioase, zise el, să-ţi fiu dascăl întru acest meşteşug. Învăţătura o am de la un meşter care îngrijeşte vinul armaş, din care, în această clipă, gustă şi stăpânul nostru.

— Pe cât înţeleg, e folositor să fii prietin cu pivnicerul Cetăţii.

— Sunt prietin cu pivnicerul, părinte; dumnisale Andronic Drăgotescu i-am botezat al doilea copil, deci suntem şi cumetri; însă n-am cutezat, nici eu nici domnia sa, să ne atingem de buţile pe care stă pusă pecetea măriei sale. Aceste buţi, de cincizeci de vedre tocmai, sunt trimese de la Cotnari de către dumnealui Feltin, pivnicerul de-acolo al Domniei, precum cunoşti cuvioşia ta; şi Vodă ştie socoteala acestor buţi, care sunt anume ale măriei, sale. Plăcut îi este să închine pocalul la petreceri cu soţi, precum face astăzi. Uneori gustă şi singur, când are griji, şi gânduri. Îi place să dea singur; s-ar supăra dacă i s-ar lua fără voie. Ai văzut poate şi cuvioşia ta, uneori, mânia măriei sale: boier, oştean şi mişel nu pot s-o înfrunte fără a-şi primejdui capul. Încât vinul care te îndulceşte acum pe cuvioşia ta nu-i de aici; ci de la dumnealui Feltin pivnicer, care-şi are partea sa, şi care Feltin pivnicer e socrul meu prea iubit şi învăţătorul meu. Domnia sa Feltin m-a învăţat că vinul acesta domnesc nu se bea ca apa, ca să se audă cum gâlgâie în gâtlej, ci îl primeşti pe limbă ca pe un şirag de mărgele, ca să-i prinzi agerimea şi mireasma.

— Aşa? Se miră lung călugărul.

— Da, şi dacă vrei cuvioşia ta să te mai aduni cu mine la această lucrare, primeşte legea pe care ţi-o dau. Dumnealui Feltin pivnicer mi-a dăruit şi patru cupe de cleştar: în ele se prevede limpezimea cotnarului ca o nestemată; plăcerea vederii sporeşte pe a gustului. Când îmi vin prietini buni, scot cupele.

— Vrei să spui domnia ta, căpitane, că eu nu-ţi sunt prietin?

— Îndrăznesc să spun, cuvioase părinte, că nu-mi eşti, deoarece bei armaşul ca pe o apă de rând.

— Sunt păcătos, sunt lacom, se tângui părintele Timoftei. Ai găsit domnia ta băutori care gustă cum spui? Mira-m-aş!

— Am găsit.

— Doresc să aflu care sunt acei prietini ai domniei tale.

— Sunt puţini, părinte, şi-i văd rar. Unul e comisul Simion Păr-Negru.

— Cinstite căpitane Petre, trebuie să-ţi mărturisesc alt păcat: al zavistiei. Când voi vedea pe acel comis, am să-l urăsc de moarte!

— Ba iartă-l, părinte Timoftei, căci comisul Simion e ca şi acest vin, întru care nu se află răutate.

— Oi, căpitane, atunci mie mi-i scris să rămân cel mai netrebnic, cel mai lacom şi cel mai rău. Încaltea având sub nas câte sunt trebuitoare ticălosului trup, îmi simţesc limba slobodă; dar îndată ce trec la spovedanie şi la ispăşire, mă încâlcesc ca şi cum aş uita cu desăvârşire limba moldovenească. După ce mi-ai spus că nu-ţi sunt prietin, nu-mi mai rămâne decât să lepăd lacrimi şi să mă duc să caut pe stareţul meu, părintele arhimandrit Amfilohie.

Dând odată de duşcă ulcica de vin şi umilindu-se în aceeaşi clipă pentru asemenea faptă, cuviosul părinte Timoftei se ridică de pe laiţă şi se sprijini pufnind într-un stâlp al pridvorului. Neamţul îl privea cu zâmbetu-i neclintit; numai ochii i se ascuţiseră în două ace de lumină.

Deodată căpitanul de siimeni avu o tresărire. I se păru că s-a clătinat, de şi era liniştit în toată făptura lui bine legată.

Ori se mutase, pieziş faţă de stâlp, călugărul sârb? Dar între monah şi stâlpul pridvorului, păruse a se mişca, pieziş, faţă de stâlp, turnul de pe râpa dinspre târgul Sucevii. În aceeaşi clipă adâncimile subpământene ale Cetăţii sloboziră un freamăt depărtat de năruire. Petrea Hărman primi prin tălpi simţirea acelui vuiet al afundului.

Cuviosul monah Timoftei privi nedumerit faţa schimbată a oşteanului şi începu a râde.

Chiar atunci, dinspre partea palatului unde era gangul ce ducea la spătăria cea mică, zvâcni în lumina soarelui amiezii o arătare firavă, brâncind într-o parte şi în alta aprozii zăpăciţi. Era călugărul cel nebun Stratonic de la mănăstirea Neamţu. Răsuflând o dată cu putere aerul liber, se opri ca să privească dacă toate ale acestei lumi sunt încă în fiinţă; după aceea, ca şi cum ar fi fost ars de un şfichi de foc, porni în goană spre pridvorul căpitanului Petrea Harman. Din cinci în cinci paşi, îşi zbătea în laturi braţele, tinzând să salte în zbor în afară de orice primejdie; şi de câte ori pâlpâia cu braţele şi cu rantia, ţipa scurt; groaza din el nu găsea destulă trecere prin gâtlejul lui: se frământa în lăuntru-i ca o epilepsie. Când cutremurul se desluşi deplin ca o unduire de val în toată Cetatea, cuviosul Stratonic căzu cu fruntea la pământ în pulbere; apoi se ridică în genunchi, cu braţele înălţate, privind halucinat spre un Dumnezeu al răzbunării în adâncimea cerului. Cuviosul Timoftei, otrăvit şi el de aceeaşi groază fără măsură, dădu drumul răcnetului pe care celalalt nu-l putuse elibera.

— Ne prăpădim! Vine sfârşitul lumii! Urlă cu disperare călugărul sârb şi bătu şi el metanie, sorbind în gură nisip şi mestecându-l în măsele.

Hărman se uită în juru-i, căutându-şi armele. Puse mâna pe toiagul lui de căpitan şi dintru-ntâi, fără ştire, năzui să meargă spre turnul care se clătise.

Câteva clipe, freamătul pământului conteni. În palatul domnesc se stârni larmă; câteva ţipete de femei sfredeliseră gangurile. La cămările slujbaşilor domneşti se

ţeseau alergări fără noimă; boiernaşi cu capetele goale, unii cu sabia în mână, se îmbulzeau la uşi. Siimenii, la odăile lor, se băteau la praguri şi în ferestre ca să iasă la lărgime. Al doilea val al cutremurului scutură pământul cu mai multă putere şi mai îndelung decât întâia oară, cu aceleaşi detunete subpământene. În cornul dinspre răsărit al Cetăţii, turnul numit al Nebuisei îşi lepădă în râpă o aripă, cu mare sunet, şi clopotul lui dădu zvon prelung, atins ca de zimţii unei aripi a Demonului.

— Bate clopotul; se dărâmă Cetatea! Se tânguia monahul sârb. Întins la pământ, pe o coastă, nu se mai putea ridica. Stratonic zvâcni în sus, îl privi pieziş şi cu groază ca pe însăşi dihania cutremurului, şi se duse în goană, pălălăind din nou din aripi, spre zvonul clopotului.

Frământarea de spaimă se opri deodată. Măria sa Vodă ieşise în soare, sunând grăbit din pinteni. Privirea sa verde, cu sprânceana uşor încruntată, se ridică întâi spre ziduri, la străji, apoi se aţinti la odăile siimenilor. Orice tumult încetă acolo într-o clipă.

În vremea aceea, la sfârşitul anului 1471, măria sa Vodă avea încă înfăţişarea tânără, de şi fruntea îi pleşuvise întrucâtva şi în plete avea sămănat argintul cărunteţii. Era cu capul gol. Purta strai de catifea roşă. Căpitanul de siimeni veni în fugă, pieziş, spre măria sa.

— Ce este, căpitane Petre?

— Măria ta, răspunse neamţul, nu-i nimic alta decât că trebuie să chemăm mâni meşteri zidari pentru turnul Nebuisei.

— Nu cumva, întrebă măria sa privind cu străşnicie spre oştenii buluciţi la odăile lor; nu cumva trebuie să chemăm şi nişte babe de sub Cetate, ca să descânte şi să afume cu păr de lup pe siimenii tăi?

Căpitanul Petrea Hărman încremeni, fără a îndrăzni să scoată un cuvânt de răspuns. În vremea asta, şiragul boierilor îmbrăcaţi în haine grele se desfăcu din gangul spătăriei în lumină, având în frunte pe prea sfinţitul

mitropolit Teoctist. Pe obrazurile tuturor se încreţea acel dumnezeiesc semn al spaimei, pe care omul îl ţine de obicei ascuns în sine. Glasul veşniciei şi al morţii sunase din adâncimi spre pacea neclintită a cerului. Domnul izbutise să-şi ţie, sub zâmbetul batjocoritor din afară, zbuciumul lăuntric. Deasemeni, privind în tăcere pe boierii săi, îşi domolea gândurile şi îndoielile de prevestire care legau întâmplarea aceea catastrofală cu alte întâmplări năprasnice din anii trecuţi. Destinul ne pândeşte din umbră în fiece clipă. În fiece clipă putem trece, ca acest glas din ceruri.

Un glas striga din ceruri. Era un zvon prelung de chemări ale unor paseri străine care treceau prin înălţimea amiezii pe deasupra Cetăţii.

— Aceştia-s puhoieri, zise cineva.

Vodă întoarse fruntea, ca să cunoască pe cel care grăise. Era unul din feciorii cei mari ai starostelui Nechifor Căliman. Glasul acela gros şi fără nici o urmă de sfială în el aduse un fior de veselie strâmbă pe obrazurile curtenilor.

— Înalt prea sfinţite părinte, vorbi măria sa către bătrânul mitropolit, te rog să binevoieşti a te întoarce în palat şi să găseşti pe măria sa Chiajna şi pe copii în paraclis, unde le-am poruncit să se ducă. Liniştеşte-i cu sfatul şi încredinţează-i că Domnul Dumnezeu este ocrotitorul nostru. Veştile pe care le dă El sunt pentru căderea vrăjmaşilor noştri. De va fi bună-voia lui Dumnezeu, cum a căzut aripa turnului Nebuisei, aşa va cădea fala lui Radu-Vodă de la munteni, care se dovedeşte viclean către credinţa noastră şi supus ismailitenilor. A detunat în fundul pământului şi s-a dat zvon în înălţime, pentru ca să nu mai întârzie domnii şi împăraţii; să nu se mai desfrâneze în lene, ci să purceadă împotriva lui Antihrist război pentru credinţa dreaptă. Duceţi-vă domniile voastre, boierii noştri, unii să cerşiţi gând bun, alţii să vă rugaţi de iertare, alţii ca să isprăviţi vinul pe care l-aţi lăsat nebăut în cupe. Eu vreau

să cunosc cât de tare s-au înfricoşat oştenii mei, în care mi-am pus nădejdea.

Cât cuvântase Vodă, ca să-şi stăpânească el însuşi furtuna gândurilor şi inimii, căpitanul Petrea Hărman se înturnase în loc, uitându-se urât la nemţi şi la siimeni. Când fu în preajma odăilor lor, le dădu o poruncă scurtă, amenințându-i cu toiagul. Nu le trebuiră oştenilor domneşti decât puţine clipe ca să se întoarcă la paturile şi la firidele lor, să-şi ia platoşele, coifurile şi suliţile. C-o repede rânduială ieşiră, înşirându-se în faţa pridvoarelor. Panţirii cu platoşe şi coifuri de metal erau într-o parte. Alţi lefegii, cu platoşă de piele de bour şi cu arcuri nalte, se rânduiră în altă parte. Slujitorii de la balimezuri se urcară pe podul zidului, în straiele lor roşe, cu lădunci la şold şi chivere cu pene de cocor în cap. Când se întoarse măria sa de cătră boieri, ca să certe pe oşteni, văzu opt sute de oameni aşteptându-i porunca, într-o neclintire de stâncă. Căpitanul Petrea singur nu-şi pusese coif şi platoşă, nici n-avea la coapsă sabia. Îşi păstrase toiagul; era cu capul gol ca şi stăpânul său şi aştepta nemişcat voia măriei sale.

Vodă a făcut câţiva paşi pe dinaintea şiragurilor. Şi-a prelungit cercetarea cu ochii. Sutaşii erau la locurile lor.

Unii bătrâni alvaniţi, pe care măria sa îi păstrase dintru început, de când venise cu ei ca să ia în stăpânire domnia, se uitau în vârful turnului castelului, unde începea să se desfacă de vânt flamura. Simţind asupra lor privirile măriei sale, nu-şi puteau stăpâni un tremur al mustăţilor lor cărunte. Însfârşit măria sa zâmbi şi bătu de două ori pe umăr pe căpitanul Petrea.

— Toate semnele lui Dumnezeu sunt bune pentru cei care cred în el, a grăit măria sa. Căpitane Petre, dă din partea noastră poruncă lui Andronic pivnicer să străpungă un vas pentru slujitorii mei. Fiecare să închine o oală pentru sănătatea noastră şi pentru biruinţa crucii.

— Întru mulţi ani să trăieşti măria ta! Au strigat şiragurile de oşteni.

Vodă s-a întors cătră spătărie, urmat de boieri. Căpitanul Petrea Hărman a ridicat în sus toiagul şi lefegiii s-au desfăcut în clipă. Numai străjerii au rămas la locurile lor în cele patru cornuri ale Cetăţii. Un vânt dinspre munţi a început să zbată matasa albastră din boldul de pe vârful castelului.

Capitolul II.

Aici se arată feciorii cei mari ai starostelui Nechifor.

Înainte de a pătrunde în gangul ce ducea în spătărie, Vodă se oprise întorcându-se cu faţa cătră ogradă. Spusese un cuvânt unui copil de casă din preajmă, iar acesta îşi făcuse loc cu grăbire printre curteni, trecând spre grupele rămase în faţa pridvoarelor. Îndată se vestise porunca: măria sa chiamă pe feciorii starostelui Căliman. Tinerii vânători domneşti se înălţară greoi în sus, păşind cu paşi mari spre locul unde se oprise măria sa.

Erau c-un cap mai nalţi decât toată mulţimea aceea de oameni care se afla de faţă. Când se apropiară, descoperindu-şi capetele pletoase, Domnul le făcu semn cu degetul, zâmbind spre ei cu o bunăvoinţă pe care arar o arăta. Unii curteni se priviră pieziş, clătinând în sus bărbile cu o înţelegere ascunsă a lumeştilor slăbăciuni, de care nu-i scutit nici stăpânul lor, oricât s-ar arăta că-i făurit din altă criţă decât lumea de rând. Măria sa are ca o dezvăluire de şagă după primejdie. S-a înfricoşat întâi, de aceea nici n-a cutezat să se ducă până în marginea Cetăţii, unde s-a dărâmat o aripă a unui turn, iar acum găseşte de cuviinţă să spuie câteva vorbe unor vânători de rând. Îi întreabă cum îi chiamă, trimete sănătate lui Nechifor Căliman starostele, îi înştiinţează pe ei că are de gând, ca şi-n alţi ani, să iasă la munte la vânătoare de bouri; căci acuma, în septemvrie, la începutul anului, fiarele acestea încep a avea fierbinţeala dragostei şi se caută unele pe altele; mai ales buhaii mugesc cu putere, pălindu-se cu frunţile şi împungându-se cu coarnele, războindu-se pentru stăpânirea poienilor unde pasc bouroaicele. Mugetul

bourului e mai adânc şi mai înfricoşat decât al cerbului care umblă după ciutele lui tot la vremea asta. Feciorii lui Căliman au dat răspunsurile cu sfiala pe care se cuvenea s-o aibă; după aceea s-au întors la pridvorul căpitanului Petrea, pe când siimenii şi panţirii se alinau la odăile lor. Căpitanul neamţ şi repezise un aprod la pivnicerul Andronic, ca să-l înştiinţeze de bunăvoinţa stăpânitorului pentru oştenii Cetăţii. După ce măria sa intră în umbra gangului cu alaiul său de curteni, se desfăcu dintr-acolo fiinţa subţiratică, naltă şi ciolănoasă a cuvioşiei sale arhimandritului Amfilohie. Înaintând lin pe lângă zid, cuvioşia sa părea cufundat în nişte gânduri ale sale, străin cu desăvârşire de zarva care avusese loc numai c-un pătrar de ceas înainte. Soarele se afla înălţat drept în crucea amiezii; când sfinţitul Amfilohie se opri iarăşi, jucându-şi în neştire mătăniile între degetele uscate, păru a-şi căuta la picioare umbra şi n-o găsi; se răsuci ca s-o vadă îndărăt şi n-o descoperi nici acolo. Abia atunci păru cuprins de nelinişte, întrebându-se oarecum dacă n-ar trebui s-o caute în adunarea de la pridvorul căpitanului Hărman. Stătu întâi în cumpănă ascultând clopotele din târgul Sucevii, care sunau primejdia trecută. Făcu după aceea câţiva paşi în straiu-i cernit, în care trupu-i schilav mişca numai unghiuri. În cadrul camilafcei, obrazul lui avea un alb vechi de fildeş. Ca un painjen strâmb, care-l pândea dintr-o umbră ascunsă, se arătă dintr-odată nu se ştie de unde Stratonic. Acest nemernic monah de la Neamţu umbla de-o vreme rătăcind prin târguri şi pe la curţi boiereşti. Câte un răstimp se oploşea şi la Cetatea Domnească. Atunci era ajutor sfinţitului Amfilohie Şendrea la slujba paraclisului. Uneori avea primire şi la masa lui Vodă, ca să-i spuie unele din nebuniile lui, de care măria sa binevoia să facă haz. Ridicând mai sus de umeri coatele, îşi mişcă degetele negre lângă ochi ca şi cum ar fi voit să ia în căngi pe arhimandrit.

Cei de la pridvor priveau cu uimire, de şi ştiau că nu-i nici o primejdie. Cum ajunse la trei paşi de mai-marele său,

Stratonic se supuse în genunchi; cu mânile sprijinite în pământ şi cu fruntea plecată aşteptă binecuvântarea. Sfinţitul Amfilohie îl atinse cu mătăniile; Stratonic tresări şi se caţără prin aer spre mâna dreaptă a arhimandritului cuprinzând-o şi sărutând-o. Părea mai degrabă c-o muşca rânjind. El însă arăta o mare desfătare a sufletului.

— Cuvioase frate Stratonic, zise arhimandritul cu blândeţă, după cât ştiu, aveai o anume rânduială poruncită pe ziua de azi.

— Sfinţite stăpâne, răspunse monahul, după ce ies cnejii de la prânzul luminăţiei sale, mă duc şi eu la târg. Are să fie faţă, la acel botez al nepoatei dumnisale marelui logofăt, şi înalt prea sfântul.

— Se ştie asta, frate Stratonic, însă lumea nu-i alcătuită numai din cneji; sunt şi cneaghine, care au mare putere de vorbă. Câteodată tac şi atunci le place să asculte sfaturile unui vraci iscusit cum eşti cuvioşia ta, care ai picături de felurite buruieni, pentru patimi ale trupului şi ale inimii. După ce le-ai dat ce le trebuie, domniile lor vorbesc iar. Toţi boierii care-or veni după aceea… câţi sunt?

— Nu ştiu anume, sfinţite stăpâne. Poate să fie peste douăzeci de bărbi.

— Toţi aceşti douăzeci de boieri, cuvioase frate Stratonic, nu grăiesc – toţi la un loc – cât o jupânească vrednică.

— Aşa este întocmai, sfinţite stăpâne. Fiind lipsită de podoaba bărbii, muierea a dobândit de la Domnul Dumnezeu spor limbii sale. Deci-dar binecuvintează, părinte.

Arhimandritul privi în locul unde stătuse monahul şi nu mai văzu nimic. Umbra lui strâmbă dintr-un umăr se prelingea în lungul păreţilor spre poarta cea mare a Cetăţii.

Sfinţitul Amfilohie închise o clipă ochii oftând, urmând a-şi petrece printre degete mătăniile. Apoi, căutând dinaintea paşilor săi ceva pierdut, veni spre adunarea căpitanului neamţ.

Deşi era după tată din neam de venetici aşezaţi la Cotnari, căpitanul Petrea se dovedise bun pământean şi credincios slujbaş al măriei sale. De la maică-sa, care fusese moldoveancă, moştenise meşteşugul vorbirii. Iar de la părintele său, răposatul Hărman Neamţu, îi rămăsese bună cunoaştere a meşteşugului armelor celor nouă. Boierii moldoveni, mai ales cei bătrâni, se uitau la el pieziş, domniile lor având în mare cinste sabia şi suliţa, singurele arme care pot dovedi vitejia unui bărbat. Şi arcul îl socoteau o armă vicleană care trimete de departe săgeata. Însă de la o vreme se născocise pe lume un meşteşug de puţini cunoscut, al pulberei de puşcă şi a unor sacaluşuri mari de bronz care detună şi bat cu ghiulele de piatră şi de fier. Asemenea drăcărie cunoştea căpitanul Petrea şi îndemnase pe măria sa Ştefan-Vodă să aducă meşteri turnători de la cetatea Danţig; după care măria sa încuviinţase să fie suite la unghiurile Cetăţii câte două bombarde, iar la poarta cea mare una deosebită în turn, deasupra, în total nouă. Întrebarea era dacă se poate îngădui unor creştini drept-credincioşi să se folosească de arme care dau putere slabilor împotriva adevăraţilor viteji. Luminăţia sa Ştefan-Voievod zice că orice născocire a minţii omeneşti e bună, întrucât însăşi mintea omului e de la Dumnezeu şi întrucât acea născocire slujeşte adevărul, adică legea lui Hristos. Dacă măria sa Vodă spune aşa, boierii trebuie să se plece şi să tacă, fără a fi încredinţaţi. Numai unii dintre cnejii tineri, către care măria sa are deosebită luare-aminte, s-au înduplecat să creadă în asemenea rătăcire, însă bătrânii nu primesc cu dragă inimă decât cele bune de demult, iar stricăciunile noutăţilor nu le primesc decât în silă. Mare mirare le era tuturora că şi sfinţitul Amfilohie Şendrea încuviinţa născocirile neamţului. Ba încă făcuse ceva şi mai nechibzuit: că îl binecuvântase întru ortodoxie. Aici iarăşi era o întâmplare ciudată şi întrucâtva nelegiuită. Hărman Neamţu cel bătrân dusese pe prunc la episcopia catolică în Cotnari, ca să-i toarne popii

lor în creştet aghiasmă din nişte cănăţui de steclă. Asta s-a săvârşit la opt zile după naşterea copilului şi se chiamă la dânşii botez. Dar Smaranda Ursache, mama pruncului, rămăsese acasă bocind pierderea celui dintâi odor al ei. După ce a plâns cât a putut, au găsit-o adormită şi i-au pus la sân pe Petrea. Pe când pruncul sugea, femeia a avut un vis: i se părea că a încolăcit-o pe după grumaz un balaur negru. Supunând ea această vedenie soborului de creştine de la Hârlău, unde era locul său de baştină, judeţul moaşelor şi babelor a hotărât să fie adus pruncul în taină, la biserica Sfântului Dumitru din târg, şi acolo să fie cu adevărat botezat în legea dreaptă: ceea ce s-a şi făcut. Aşa că Smaranda Ursache s-a liniştit şi n-a mai avut visuri de groază; iar copilul a crescut în capiştea catolicilor, necunoscând decât mult mai târziu taina botezului său. Deci sfinţitul Amfilohie l-a îmbrăţişat pe căpitanul Petrea întru ortodoxie şi boierii cei bătrâni au scuturat şi pentru aceasta din bărbi şi au cârnit din nasuri. Însă arhimandritul îi privea cu aceeaşi blândeţă, şi-i binecuvânta cu dulceaţă, fără să se supere de vorbele lor, care se rosteau mai ales într-ascuns.

Ziua aceea a Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul era o zi de ajunare întreagă pentru arhimandrit. Rânduiala monahicească a sfinţitului Amfilohie, aşa cum venise cu ea de la patriarhia Ţarigradului, era să mănânce de două ori pe săptămână legume la amiază. În trei zile ale săptămânii îşi îngăduia pâne cu puţintel vin la prânzişor şi la asfinţitul soarelui. Iar miercurea şi vinerea ţinea post desăvârşit. Fiinţa lui, de şi uscată, avea în ea lumină duhovnicească, care-i înfrumuseţa mai ales ochii şi fruntea naltă. În pielea străvezie a tâmplelor erau scrise vine albastre din care un vraci bun şi iscusit cetitor de stele – ştiind că arhimandritul e născut în zodia cumpenei, luna septemvrie în 14, sub domnia planetei Jupiter, cu strălucire mare a luceafărului pe cerul dimineţii – ar fi cetit izbândă mare într-ale spiritului, ceea ce se vădea într-adevăr în toate ale sfinţiei

sale. Ştiindu-se de asemeni că măria sa Ştefan-Vodă s-a născut într-aceleaşi împrejurări ale semnelor cereşti, însă cu şapte ani mai târziu, aceiaşi vraci ar fi lămurit la Voievod puterea stăpânirii prin sabie şi ar fi dovedit pricina pentru care sfinţitul Amfilohie este cel mai apropiat sfetnic de taină al măriei sale. Şi asta era o pricină de nemulţămire pentru sfatul bărbilor.

Cuviosul Amfilohie Şendrea ajunse, fără să pară că vede, la pridvorul unde începuse sfat şi unde feciorii lui Nechifor Căliman se întorseseră. Vorba conteni; cei de faţă se închinară. Arhimandritul cunoscu pe căpitan şi-i zâmbi într-un chip cu totul prietinesc. După acel zâmbet păru că s-a deşteptat deplin şi privi în juru-i. Feciorii starostelui veniră şi sărutară mâna dreaptă, în care sfinţitul Amfilohie ţinea mătăniile de chilimbar roş.

— Voi sunteţi vânătorii domneşti cei noi? Întrebă arhimandritul.

— Într-adevăr, cuvioase părinte, răspunse unul dintre feciori.

La acest răspuns, se amestecă monahul sârb, urnindu-se greoi de lângă stâlpul de care sta rezemat. Grăi cu glas tare:

— Vi se cuvine vouă, feciorilor vânători…

Sfinţitul Amfilohie se întoarse deodată spre el, privindu-l ţintă.

— Ce li se cuvine, cuvioase frate Timoftei? Suspină el moale.

Subt acea privire cu scânteieri cenuşii de oţel, călugărul sârb deveni în clipă gângav.

— Am vrut, sfinţite stăpâne…

— Ce-ai vrut, cuvioase frate?

— Am dorit…

— Ce-ai dorit, cuvioase frate al meu?

— Ma-mai întâi, sfinţite stăpâne, mă rog cu umilinţă de iertare. În faţa lui Dumnezeu şi a fraţilor creştini care se află aici, rog a mi se ierta destrăbălarea întru care iarăşi am

căzut. Am mâncat carne într-o sfântă zi în care monahul are datoria să ajuneze. Am dorit să îndrept limba acestor feciori neştiutori, ca să se ştie că un arhimandrit nu e numai cuvios. Voi neştiutorilor, se întoarse el zbârlit către vânători, aflaţi cum e cuviincios să închinaţi vorba voastră sfinţitului părinte arhimandrit.

Cei doi oameni mari îl priviră cu mirare şi sfială. Arhimandritul făcu un semn uşor cu mâna. Monahul sârb îşi astupă cu palma vorbele care i se grămădeau iarăşi pe buze şi se feri din ochii stareţului său, căutându-şi un loc de umilinţă mai îndărăt, în spatele creştinilor. Mai erau în preajma căpitanului Petrea şase dintre sutaşii panţirilor şi siimenilor, între care se găsea şi mustăciosul Atanasie Alvanitul. Sosise deasemeni şi Andronic pivnicerul, ca să i se lămurească mai bine porunca Domniei. Cum se dădu la o parte cuviosul sârb, avu şi domnia sa loc ca să se aşeze cu tot trupu-i mare şi cu obrazu-i rotund de coloarea stacojului fiert.

Amfilohie Şendrea zâmbi iar spre vânători, privindu-i cu luare-aminte şi cercetându-i din creştet până la picioare.

— Precât înţeleg, sunteţi feciorii starostelui Nechifor.

— Într-adevăr, cuvioase şi sfinţite părinte, răspunse de data asta cel de al doilea, care avea glas mai gros.

— Cum vă chiamă? Până acuma nu v-am cunoscut. Prietinul nostru Nechifor Căliman starostele nu mi-a vorbit de voi niciodată, nici nu v-a adus la curte.

— Apoi, cuvioase şi sfinţite părinte arhimandrit, răspunse tot cel cu voce groasă, noi am fost acasă, la părintele nostru, şase feciori. Doi, aceştia care ne aflăm de faţă, am fost mai mari; ceilalţi s-au născut mai în urma noastră. Aşa că noi am fost rânduiţi de tineri în munte, la oile bătrânului. Am purtat oile ş-am stăpânit ciobanii. Am umblat de la Rarău până la Căliman, de unde-i baştină noastră, şi până la Ceahlău. Ne-am bătut uneori cu lotrii, cu lupii şi cu urşii. Aşa am stat noi mulţi ani, până ce s-au ridicat cei de acasă. Atuncea ne-a poruncit bătrânul să coborâm la vale; şi în

locul nostru s-au suit în munte ceilalţi patru. Acuma, fiind flăcăi ungureşti, în vârstă de treizeci şi cinci de ani, trebuie să ne căutăm soţii, ca să avem şi noi feciori. Tot la aceeaşi vârstă ca şi noi s-a însurat şi starostele. Deasemeni am fost rânduiţi vânători domneşti şi facem slujbă şi la Cetatea Neamţu.

— Am înţeles tare bine, zâmbi Amfilohie Şendrea. Rămâne să-mi spui numai cum vă chiamă.

— Apoi, sfinţite părinte arhimandrit, pe mine mă chiamă Onofrei; iar pe frate-meu acesta îl chiamă Samoilă.

— De ce râzi? Îl întrebă monahul, privindu-l lung.

— Avem noi ale noastre… răspunse cu îndoială Onofrei.

Samoilă râdea şi el, arătându-şi toţi dinţii. Erau amândoi îmbrăcaţi cu straie groase de pănură şi-n cap cu căciuli brumarii de pielcică de miel. Mijlocul le era încins cu curea; la şoldul drept aveau junghere lungi în teacă. Purtau cizme, semn că nu erau ţărani de rând. Amândoi erau ciolănoşi, sprâncenaţi, arşi de soare şi cu mustăţi dese castanii. Aveau mâni mari, pe care le strângeau din când în când: la pumnii aceia se oprea mai ales cu stăruinţă admiraţia sfinţitului arhimandrit. Onofrei părea mai gros, şi mai spătos decât Samoilă.

— Dacă aveţi ale voastre, bine, urmă a zâmbi cu îngăduinţă monahul; eu nu vă cer să-mi spuneţi tainele voastre.

— Nu-i nici o tainǎ, se amestecă Samoilă.

— Bine, bine. Ce v-a spus măria sa? A rămas mulţămit de vânatul pe care l-aţi adus şi mai ales de lipani?

— A rămas mulţămit mai ales de lipani. I-am prins asară într-un tău al nostru. Măria sa zice că are să ne dăruiască semne domneşti de argint, cu stema măriei sale, cum are bătrânul, şi cum mai are cineva, care-i tovarăş de vânătoare cu noi.

— Şi asta-i bine. Ce v-a mai întrebat măria sa?

De astă dată dădu răspuns glasul cel mai gros, adică Onofrei:

— Măriră sa ne-a întrebat dacă ne-am înfricoşat de cutremur.

— Şi voi ce i-aţi răspuns măriei sale?

— Noi i-am răspuns că nu ne-am înfricoşat. Se chiamă, sfinţite părinte, că zilele noastre sunt în mânile lui Dumnezeu şi sfârşitul nostru e de mai nainte scris aşa că n-avem de ce ne teme. Dac-ar fi fost să se dărâme peste noi Cetatea, se dărâma, şi gata! Mulţămim lui Dumnezeu, nu s-a dărâmat. Căci n-a dat din coadă prea tare…

— Cum?

— N-a dat din coadă prea tare peştele cel mare pe care stă aşezat pământul. Precât spun oamenii vechi, este apă fără sfârşit care se chiamă Marea. Şi la faţa apei stă peştele cel mare, cu poruncă de la începutul zidirii să ţie sub soare pământul. Din vreme în vreme acel peşte are şi el nevoie de somn, adoarme, îi intră în nări apă şi strănută; ş-atunci se deşteaptă şi bate o dată din coadă; pe urmă bate ş-a doua oară. Aşa s-a cutremurat zidirea lumii de două ori şi azi.

Amestecă şi căpitanul Petrea cuvânt:

— Prea multă apă nu-i bună.

— Ştiu, încuviinţă Şendrea; de aceea a binecuvântat Dumnezeu rodul viilor.

Îndrăzni, cu multă umilinţă, fără să iasă la lumină, şi cuviosul Timoftei:

— Când m-oi duce la dreptul judeţ, să dau samă pentru ticăloşia mea, Dumnezeu are să mă rânduiască în locul chitului, ca să nu simţesc în veac, pe limbă, decât apă.

— Apă sărată, adaose arhimandritul.

Cuviosul sârb râdea; însă ochii bulbucaţi îi erau plini de lacrimi. Vânătorii lui Căliman se uitau la el c-o uimire nemaipomenită.

— Gândul care a venit de sus iubitului nostru frate întru Hristos e singura pedeapsă adevărată, urmă Amfilohie, ca şi cum şi-ar fi vorbit sieşi. Apoi ridică privirile-i deodată întristate spre neamţ. Precum ţi-am mai spus domniei tale, căpitane, a fost un filosof grec, cu numele Pitagora, care ne-

a învăţat să cunoaştem pe lună umbra pământului; asta se chiamă eclipsis şi înseamnă deşertăciunea eresurilor. Fericiţilor prietini, de ce râdeţi iar? A venit poate vremea să spuneţi taina voastră?

— Avem un prietin, boier tânăr, zise Samoilă Căliman, care ne-a pus alte porecle decât cele pe care le avem. Umblăm cu el la vânat, şi nu este în acest meşteşug altul mai priceput decât dânsul. Aşa-i de ager încât chiar la o bătălie noi nu l-am putea birui, cu toată virtutea noastră. Aşa, dacă avem de vânat un mistreţ, noi nu luăm cu noi ajutor decât o slugă a lui, un tătar pe care-l chiamă Gheorghe; ş-o capaucă iscusită care are un glas ca de clopot, ce s-aude din cel mai îndepărtat afund de râpă. După ce am vârât mistreţul în strâmtoare, noi ne pregătim ţepuşile cele mari, aşa cum am învăţat să le întocmim, lungi şi groase, pârlite la vârfuri. Când se izbeşte mistreţul, noi ne proţăpim în el. Tovarăşul nostru are alt meşteşug. Vine c-o suliţă numai cât o trestie, şi pe aceea o aruncă aşa încât străpunge fiara subsuoară, drept în inimă.

— E vorba de fecioraşul comisului Manole, dădu lămurire, cu glas încet, căpitanul Hărman.

Arhimandritul Şendrea asculta cu mare luare-aminte.

— Vra să zică, staţi sub ascultarea lui Ionuţ Păr-Negru? Acest boiernaş bezmetic se află deci tot în slujbă la Cetatea Neamţului? Într-adevăr măria sa Vodă a binevoit a-l uita acolo, până ce s-a cuminţi deplin. Spuneţi-mi dacă e în bună sănătate.

— Ce să spunem? E bărbat frumos şi fudul, sfinţite părinte. Iar când e cu noi domnia sa, avem o putere mai mare, încât nu ne mai temem de nimene pe lumea asta. Ş-avem mare plăcere să ne veselim cu domnia sa. Aşa că uitându-se el de mai multe ori la noi şi cântărindu-ne pe fiecare după cât putem, mi-a spus mie Farmă-Piatră, iar lui Samoilă, Strâmbă-lemne. Este o poveste cu aceşti doi moldoveni de demult, cum s-au dus ei cu Făt-Frumos la Împărăţie. Apoi va veni vremea, zice domnia sa, ca să pornim şi noi la fel, să

facem nişte isprăvi. Noi stăm sara la foc, îl ascultăm şi râdem de năzdrăvăniile lui: nici nu ne mai trebuie vin.

— Parcă spuneaţi că vă aflaţi în slujbă la Cetatea Neamţului. Când aveţi vreme să staţi în petrecere la focuri, prin codri?

— Avem, sfinţite părinte arhimandrite. Nu ştie, se vede, toată lumea, cum umblă slujba la noi, la Cetate. Dacă nu ştii sfinţia ta, care ai de-a face cu altele, apoi să-ţi spunem noi. Trei săptămâni facem slujbă. Stăm strajă la poarta cea mare şi în chindie. Când vine pârcălabul nostru, suim sus steag. Când se duce pârcălabul la ale sale treburi dăm jos steagul. Noaptea, ridicăm puntea şi grapa. Când răsare soarele, sună din trâmbiţi cântăreţii şi dăm jos puntea. Grijim să fie apă; şi la luna lui iulie, curăţim fântâna din mijlocul Cetăţii. Deasemeni băgăm de samă să avem, la cămări, mălai pe trei luni de zile, pentru toţi străjerii, când sunt cu toţii grămadă, în număr de două sute. După trei săptămâni de slujbă la ziduri, avem o săptămână slobodă a noastră; atuncea umblăm cu tovarăşul nostru. Are şi el o poreclă, de la moşneag; dar nu-i place când o aude, de aceea noi ne păzim să i-o spunem. Când face câte o ispravă care nouă nu ne place, apoi eu numai mă uit aşa într-o parte la Samoilă ş-apoi el ştie ce vreau să spun.

— Ce vrei să spui?

— Vrea să spuie, se amestecă Samoilă, că Ionuţ al nostru e un mânz – precum îi zice bătrânul. Adică tot n-a uitat să zburde fără grijă. Dar acum i-au mai trecut incurile; numai stă pe gânduri şi câteodată oftează. Zice că i-i urât într-asemenea închisoare.

— Stăi dumneata, Strâmbă-Lemne, râse Onofrei, că mai am eu de dat şi altă lămurire părintelui arhimandrit. După acea săptămână slobodă, mai avem de slujbă în afară de Cetate, fie la podul Moldovei, fie la poşta domnească, fie de scos gospodarii din sate în podvezi, fie de adunat cai de jold. În alte părţi, slujba asta o fac răzăşii de rând. Acolo, două poşte împrejurul Cetăţii, slujba o facem noi vânătorii.

Dacă vrei să ştii sfinţia ta, noi avem rânduială, în acest cuprins, să prindem şi pe hoţi; dar bătrânul spune că sămânţa acestor mişei s-a stârpit de câtăva vreme, de când s-a statornicit cu putere asupra Ţării Moldovei măria sa Ştefan-Vodă. Deci şi noi dinspre partea asta avem mai puţin de lucru. În această săptămână slobodă, ne adunăm noi câteodată cu comişelul Ionuţ; dar nu totdeauna, căci domnia sa, pe lângă toate, mai are un năcaz şi o lucrare. Are poruncă de la măria sa să se ducă în fiecare vineri la sfânta mănăstire Neamţu, să se spovăduiască la părintele Nicodim, fratele domniei sale. Iar în săptămânile slobode, trebuie să steie la părintele Nicodim trei zile: vineri, sâmbătă şi duminică, la învăţătura cărţii. Acesta-i un lucru greu şi neplăcut vânătorilor, ne gândim eu şi cu Samoilă. Cartea-i bună s-o ştie popii şi călugării; nouă ne sunt date altele. De aceea îl vedem uneori pe comişelul Ionuţ Păr-Negru că se tulbură la ochi şi se rătăceşte, umblând aşa prin Cetate, grăind singur şi scriind cu cărbunele pe păreţi.

Pe când Onofrei Căliman dădea aceste desluşiri, părintele arhimandrit încuviinţa din cap, plăcându-i să asculte, şi se mişca încet spre palatul domnesc, ducând cu sine pas cu pas pe cei doi vânători nemţeni. Sfatul căpitanului Petrea rămase astfel deoparte.

— Veniţi după mine, porunci apoi sfinţia sa.

Samoilă şi Onofrei se văzură cu sfială în umbra gangurilor şi pătrunseră după sfinţia sa într-o chilie în care soarele răzbătea foarte împuţinat printre zăbrele, luminând într-un colţ un iconostas cu candela aprinsă. Între icoanele schivnicilor credinţii, se afla o înfăţişare a Domnului nostru Hristos, răstignit. Vânătorii nemţeni îşi plecară grumazurile şi se descoperiră, făcându-şi grăbit cruce. Se uitară în jurul lor şi văzură cărţi legate în scoarţe, şi suluri de hârtii, într-o ocniţă cu rafturi. În toată încăperea se mai afla o măsuţă, un scaun scund şi un pat îngust, care nu era nici după lungimea sfinţiei sale.

— Mi-au plăcut toate câte mi-aţi spus, grăi părintele arhimandrit, aşezându-se pe scaun, şi ţinând pe feciorii lui Căliman în picioare dinaintea sa. Vi se pare că-i mai bună rânduiala la Cetate, de când măria sa a trimes acolo părcălab nou?

— Ce să spunem? Răspunse Samoilă Căliman cu îndoială, noi am făcut slujbă şi cu răposatul Albu, dar nu multă vreme. Ne place mai mult un stăpân tânăr. În fiecare zi când sună trâmbiţaşul şi se înalţă steagul, domnia sa ne aduce aminte că slujim pe măria sa Ştefan-Vodă; iar măria sa Ştefan-Vodă, zice pârcălabul nostru cel nou, are moştenire şi legământ să scoată Ţarigradul din mânile necredincioşilor. Atuncea tot are dreptate domnia sa Ionuţ Păr-Negru, că avem să ne ducem cândva la acea împărăţie.

— Are dreptate, suspină arhimandritul privindu-i visător.

Se întinse în jurul lor o tăcere de ziduri sure, în care li se părea muntenilor că se înăbuşă. Se mişcară domol, dând înapoi, spre uşă.

— Staţi, le porunci monahul.

Ei se opriră, cuprinşi de un fel de nelinişte. Întoarseră capetele de cătră privirea tare, care-i cerceta.

— Aţi spus că cunoaşteţi munţii, cu văile, piscurile şi potecile.

Onofrei veni iarăşi un pas înspre scaun:

— Cunoaştem, sfinţite părinte. Cincisprezece ani am hălăduit în acele singurătăţi, şi am avut megieşi numai fiarele din codru.

— Aţi umblat cu turmele starostelui până la Căliman?

— Am umblat. Ne-am suit până într-un pisc unde este o peşteră veche. După porunca părintelui nostru, am stat acolo şi ne-am închinat, punând într-o firidă apă şi pită. Ne-a spus bătrânul nostru cum că acolo e un mormânt vechi.

— Însă nu v-a spus cine-i îngropat în acel mormânt vechi?

— Nu ne-a spus; nu ştie nici el.

— Aţi fost şi la Ceahlău?

— Am fost, sfinţite părinte

— Cunoaşteţi toate potecile care suie către Panaghia?

— Cunoaştem şapte poteci, pe care le ştiu şi ceilalţi ciobani. Iar odată, fiind cu bătrânul, el ne-a dus pe o cărare pe care n-o ştie nimeni. Am ajuns până într-un loc unde se face o râpă. Acolo am stat. Bătrânul a lăsat acolo o oaie înjunghiată şi doi desagi de mălai măcinat; l-a pus pe Samoilă să sune din bucium de trei ori – de două ori lung şi a treia oară scurt. Am înţeles că acolo ar fi trăind un schivnic. Am umblat şi prin alte locuri cu turmele; când şi când venea şi bătrânul la stânile noastre.

— Aţi putea voi să găsiţi poteca aceea, a opta, pe care n-o cunoşteau alţii?

— Nu ştim, sfinţite părinte; de-atuncea a trecut vreme. Chiar de-atuncea uitasem de toate, căci treburile noastre sunt altele, nu să ne căţărăm la peşterile schivnicilor; însă când te-ai uitat sfinţia ta la mine până în dosul ochilor mei, unde stau cele uitate, mi-am adus aminte. Poteca anume însă tot n-aş putea-o alege.

— Să ştii, Onofrei: când te vei întoarce sub munte, ai să cunoşti iarăşi toate.

— N-avem de ce ne întoarce; acuma stau la oi fraţii noştri cei mai mici.

— Dacă primiţi poruncă de la măria sa, vă întoarceţi.

— Dacă primim poruncă de la măria sa, ne întoarcem, răsuflă cu anevoie Samoilă. Onofrei îşi înghiţi răspunsul, rămânând mut şi înfricoşat. Cu toată blândeţea pe care o punea în vorbă, arhimandritul Şendrea avea în glas o ascuţime ameninţătoare.

Călugărul se întoarse spre masă, puse dinaintea sa o foaie de hârtie, muie pana în cerneală şi trase câteva semne, pe care vânătorii le priveau holbat. Îndoind foaia, arhimandritul întinse la candelă un beţişor de ceară roşie şi lipi marginile scrisorii. Scoase din degetul inelar de la mâna stângă inel şi-l apăsă cu pecetea în ceară.

— Onofrei şi Samoilă, vorbi călugărul privind rând pe rând pe amândoi vânătorii; vă încredinţez acest răvaş, ca să-l

daţi mâni, dumnealui pârcălabului Luca Arbore, în Cetatea măriei sale, la Neamţu. Să ştiţi că am scris aici o poruncă a luminăţiei sale stăpânul nostru. Domnul fie cu voi, sărutaţi-mi mâna şi duceţi-vă.

Capitolul III.

Vedeniile şi istorisirile lui Stratonic cel nebun „Călugărul cel nebun", cum îi zicea toată lumea în Suceava, ieşi pe poarta cea mare a Cetăţii în soarele puternic de amiază. Cum dădu în câmp, se opri o clipă şi se întoarse cu faţa la asfinţit, smârcâind de câteva ori şi trăgând în nas un vântişor harnic ce venea de către munţi. Pe codrii din acea parte a zării plutea acum o pâclă fumurie. Stratonic păru a-şi face socoteli, dând din cap şi mormăind. „Până în sară nu plouă, îşi zise el, avem vreme să ne ducem şi să ne întoarcem. Sfinţitul stareţ Amfilohie nu se culcă pe pătuţul lui de un lat de mână, până ce nu mă întorc eu să-l ospătez cu veşti. Atâta bucurie are acest monah, care-i mai nebun decât Stratonic: să ştie toate câte se întâmplă şi se spun pe lumea asta." Deşi umbla acum cu barba în piept şi pripit, cotind pe o potecă la dreapta, între risipituri de pietre vechi, deşi nu înceta de a mormăi către sine însuşi, monahul cerceta cu luare-aminte împrejurimea. O vedea întrucâtva strâmb, însă o pricepea. De altminteri de multă vreme curtenii băgaseră de samă că nebunia lui era mai mult o înţelegere sucită a lucrurilor, sau o mască sub care se ascundea ori sfială, ori şiretenie.

Când ajunse în vederea târgului, la o cotitură unde drumeagul poticnea în râpă, Stratonic ridică ochii lui tulburi şi privi depărtarea răsăritului. Peste Siret, cine ştie unde, şi mai departe, dincolo de Prut înspre Nistru, era o pustie de pulberi. Dedesubt, din cotlonul văii, dintr-o baltă aproape uscată, căptuşită cu giulgiu de matasă verde, izbucni fără samă orăcăitul broaştelor. Era la un ceas când aceste vietăţi de obicei tac. Glasul lor izbucni încă o dată, pe urmă tăcu.

Are să vie ploaie mare, cugeta Stratonic, cu privirile pierdute în adâncimea răsăritului. Sucevenii au să se mire că un călugăr sărman le dă vestea; au să se mire mai ales când, nu peste multe ceasuri, au să audă sunetul puhoaielor; şi n-au să ştie că nebunului i-au spus broaştele.

Ha! Ha! Au să se bucure cei de departe, care trăiesc lângă pustia Ucrainei, întru sărăcie şi înfricoşare. De mult vitele şi oile de acolo au fost lăsate slobode, ca să caute singure apă şi păşune; iar nemernicii pământeni îşi strâng în fiecare dimineaţă mai tare brâiele, ca să-şi subţieze pântecele; în puţinul mălai care le-a mai rămas, amestecă humă. De-acolo, dintr-acea parte de lume, dintr-un sat cu bordeie scurmate în pământ, a fugit Stratonic, când i-a venit vremea înţelegerii. Când era băitanaş şi trăia acolo, îl chema Sava şi umbla cu ceilalţi prunci la paza vitelor. Marginea aceea de ţară, ca şi acum, era supusă secetei la şapte ani o dată; însă în ceilalţi ani dădea Dumnezeu oamenilor atâta bielşug, încât n-aveau ce face cu el. De vândut n-aveau cui vinde, nici grâu, nici orz, nici mălai. Mâncau şi părăduiau. Unii învăţaseră a face vinars din pâne. Înţelepciunea cea de obşte îi îndemna să strângă în şase ani de bielşug, pentru vreme de lipsă, în care vreme de lipsă omul are mai cumplită poftă de mâncare decât în anii buni. Însă o altă înţelepciune, a ticăloşiei lor şi a nestatorniciei, de mult îi învăţase că gropile agonisite sunt prada lotrilor cazaci şi tătarilor. Tocmai în acei ani de lipsă şi arşiţă se ridicau nohaii de la Crâm şi flămânzii din Ucraina şi veneau să le răpească puţina hrană pusă deoparte.

În anul 1444, când ieşise zvon în lume despre marele război cu păgânii, Sava trăia într-acea lature tătărască şi era un flăcăuaş ca toţi ceilalţi din sat, la marginea Nistrului. Aşezării neamurilor lui îi zicea Prigoreni. Când au sunat în alte sate clopote şi s-a dat de pe dealuri şfară în cuprins cum că iar vin nelegiuiţii în pradă, oamenii au lăsat bordeiele şi au mânat înaintea lor vitele în stufării şi

smârcuri, ascunzându-se şi ei acolo, până ce a trece furtuna.

Atunci Stratonic, chemându-l Sava şi fiind un copilandru numai de cincisprezece ani, a început a înţelege glasul vieţuitoarelor – dobitoace şi paseri. Vitele aveau un boncăluit ca de lup; cânii urlau între bordeie bocind morţii care aveau să fie. Cum au intrat la stuf, vitele şi-au contenit mugetul, iar cânii au amuţit. Când au apărut pe creasta dealului călăreţii tătari, împungând cerul cu suliţile, nimene n-ar fi putut bănui că în vale ar sta creştini, tupilaţi în ascunziş. Numai iată că au venit pe o învăluire de vânt nişte nagâţi, rotindu-se în zbor pe deasupra pământufurilor stuhului. Au prins a se mira şi a da glas: Aici! Aici! Cum au auzit călăreţii de pe deal, au dat răcnet chemând şi pe alţii. Coborând cu toţii, îndată au prins a împunge cu suliţile printre trestii. Una dintr-a-cele suliţi cu ghimpe de fier l-a pălit în umărul stâng pe Sava. Îndată ce s-a simţit străpuns, băitanaşul s-a răsucit pe o coastă şi şi-a vârât obrazul în mlaştină, ca să-şi înăbuşe răcnetul de durere. Mulţi gospodari s-au dat robi şi au ieşit cu vitele. Copilul a rămas în covrul lui. Şi-a desfăcut din strai umărul şi l-a îndesat în mâl, ca să oprească sângele; pe urmă a trăit patru zile singur în mlaştini, târându-se din loc în loc, hrănându-se cu rădăcină dulce de papură şi cu ouă. De şi avea umărul sfărâmat, flăcăuaşul râdea când găsea cuibarele cu ouă pestriţe, din preajma cărora nagâţii săltau în zbor ţipând.

Astfel a învăţat şi alt glas, al nagâţilor. Dintr-acea spaima şi dintr-acea risipire a rămas răsucit şi strâmb într-o parte, având şi acuma visuri urâte şi rânjete de nebun; însă înlăuntrul său Stratonic se socoate mai înţelept decât toţi oamenii. Căci ţăranii cei proşti, de şi erau spârcuiţi astfel din şapte în şapte ani, au urmat să stea tot într-acelaşi loc, şi nici vreo apărare nu şi-au făcut; nici arme nu şi-au întocmit; pe când el a fugit singur în lume aşa cum era, bolnav şi strâmb, căutând ţară aşezată. A găsit ocrotire la sfânta mănăstire Neamţu.

Când şi când i se arătau în vedenie căpcăunii. Atuncea îl apucau o durere de cap şi o greaţă şi-i venea o negură de sânge asupra frunţii şi ochilor. Cădea copleşit ca-ntr-un vârtej, ţipând cu spume între dinţii încleştaţi. Cuvioşia sa părintele Ifrim vraciul, de la bolniţa sfântului lăcaş, se grăbea numaidecât să-i aducă toate uşurările la asemenea suferinţă. Îl cufunda cu capu-n apă, îl bătea cu vergi la tălpi, îl afuma întâi cu pucioasă, pe urmă cu tămâie de la Ierusalim; după care venea şi-i cetea şi Varlaam cel bătrân schivnicul poruncind Diavolului să iasă. Când bătea a douăsprezecea oară din picior încruntându-se, Demonul nu mai putea răbda şi trebuia să se ducă; Stratonic deschidea ochii şi ofta uitându-se în juru-i. Îi mai trebuia un răstimp până ce înţelegea unde se află.

Iată că de doi ani suferinţa nu i s-a mai întors: de când sfinţitul Amfilohie l-a luat lângă sine la Cetatea Domnească. Sfinţitul Amfilohie are alt meşteşug. În loc să înfricoşeze şi să bată pe Diavol, după ce a intrat în păcătosul trup, spune nişte vorbe tainice, oprindu-l la uşa chiliei lui Stratonic. Acolo poate el lua felurite forme, de mâţă ori de liliac, ori de pasere de noapte şi poate chema în felurite chipuri: Stratonic nu-i răspunde – trece subt icoană, se aşază în genunchi şi cere fără cuvânt sprijin de la Cel care-i cumpăna lumii. După ce strigătul lui mut sună de multe ori în el, ca un tunet lăuntric, îi vine o putere, o linişte şi o bucurie. Ca să se îndeplinească, în trupul cel slăbănog, asemenea minune a milei, sfinţitul Amfilohie i-a pus straşnică rânduială a postului monahicesc şi, din când în când, canonul muţeniei şi al umbletului. Canonul muţeniei îl are noaptea, în cele trei luni de vară. Iar canonul umbletului i-l porunceşte sfinţitul Amfilohie, când în câşlegile de toamnă când în cele de primăvară. Atuncea trebuie să umble fără încetare fie în Ţara-de-Sus, fie în Ţara-de-Jos, neavând deslegare de popas decât o singură noapte. Drept este că popasul are învoire să-l facă subt acoperiş de curte boierească, unde află bună hodină; însă

ospăţul nici în vremea umbletului nu i-i îngăduit. Tot la două săptămâni rânduiala lui Amfilohie Şendrea îl trage pe Stratonic înapoi la Suceava. Intră în chilia cu măsuţă şi scaun şi cu pat strâmt, se duce şi se închină în genunchi la Domnul Isus, după care se întoarnă spre stareţul său şi spune toate câte a văzut şi a auzit.

Pentru lumea cealaltă deci, el a rămas Stratonic cel de la bolniţă. Insă, dimpotrivă, înţelegerea lui s-a luminat. Dar s-a luminat, învăluindu-se şi ascunzându-se în sine. S-a luminat aşa ca să spuie neghiobii boierilor măriei sale şi chiar măriei sale însuşi; dar ce vede şi aude păstrează curat numai pentru urechea stareţului său. Nu se află om pe lume care să asculte mai cu luare-aminte decât Amfilohie Şendrea.

S-ar părea că sfinţitul arhimandrit are slăbăciunea şi plăcerea asta, să asculte istorisiri. Însă înţelegerea lui Stratonic s-a luminat şi întru aceasta: nu pare a pricepe pentru că aşa se cuvine; însă pricepe că arhimandritul îi ceteşte şi-i despică într-un anumit chip istorisirile. Nu-l întreabă anume despre un om şi o întâmplare. Ci-i cere să vorbească despre toţi oamenii şi toate întâmplările. Încât Stratonic pare a nu şti ce-i place ori ce-i trebuie lui Amfilohie Şendrea.

Iată ce s-a întâmplat:

Domnia sa Neculai Albu, părcălab de Neamţu, s-a dus la vedere cu feciorul său Niculăieş, la domnia sa Iaţco Hudici, cel mai bogat dintre boierii din Ţara-de-Sus. Aşa-i de bogat acest boier, încât nu i se mai ştie sama zloţilor şi a pietrelor nestemate. Are aşezare la puţină depărtare de scaunul Sucevii, anume între luncile Siretului, pe o ridicătură de pământ, în marginea dumbrăvilor. Neguţătoria acestui boier mare e mai ales cu prisăcile. Are domnia sa şase prisăcari malorosieni în şase poieni, în lungul apei Siretului. Taina pe care o cunoaşte el în privinţa acestor muşte a încredinţat-o cu jurământ celor şase prisăcari; şi într-aşa chip călăuzesc ei roii şi mătcile, încât nimene nu umple la

Sântilie, ca domnia sa, atâtea buţi cu miere şi nu clădeşte în cămări atâtea sloiuri de ceară. Se spune că ar fi având o buruiană şi ar fi învăţat pe prisăcarii săi un descântec, de nu ucid mătcile; ci cu trei săptămâni înainte de Sântilie prigonesc musca din ştiubeie grase în ştiubeie slabe. Astfel, după porunca descântecului, gângăniile cele harnice părăsesc ştiubeiele pline de miere şi intră la lucru în faguri goi şi mai adună un rând de dulceaţă din fânaţuri tocmai când au cea mai bogată floare.

Deci mierea şi ceara le neguţează la Liov.

Pe lângă asta, are acest boier Iaţco Hudici la curtea lui nişte grajduri mari pentru vite. Cătră toamnă, slujitorii lui aduc, de la saraiurile din Ţara-de-Jos, vacile sterpe şi boii de doisprezece ani. Până în primăvara următoare, acele vaci şi acei boi primesc atâta hrană încât îşi sporesc greutatea şi-şi adaogă multă grăsime. La aprilie, vin neguţătorii nemţi de la Danţig şi ridică marfa aceasta ducând-o vie în ţara lor. Un bou, un galbăn; trei vaci, doi galbini. Prin strunga asta trec vitele şi un pristav le strigă, pe când un slujitor al neguţătorilor le pune pecete cu fier înroşit în foc; iar în cerdac dumnealui Iaţco primeşte galbinii şi-i sună unul câte unul şi îi caută la zimţi cu unghia.

Când are un om atâta avere, nu-i mai trebuie nici o dregătorie; aşa că Iaţco Hudici a ajuns la cărunteţă rugând pe măria sa Ştefan-Vodă să-l lese a-şi vedea de neguţătoriile lui. Vine la sfatul Domniei de câte ori este divan; umblă şi prin ţară uneori cu alaiul măriei sale; dă vistieriei o dajdie pentru slujitorii de la Cetatea Sucevii, care dajdie n-o mai dă nici un alt boier, însă el o dă pentru că are linişte într-ale sale şi e ocrotit mai mult decât la orice domnie. În vremea asta a lui Vodă Ştefan, nici în Lehia nu este ca în Moldova aşa linişte la drumuri şi vămi pentru neguţători şi tihnă la treburi pentru gospodari. Prin urmare la care fecioară din domnia Moldovei se putea gândi un boier semeţ ca Albu pârcălabul, ca s-o agonisească pentru feciorul său Niculăieş Albu? Alţii încercaseră fără izbândă. Domnia sa a nădăjduit

să izbândească; pentru aceasta a poftit cu sine pe unii din boierii mari ai lui Ştefan-Vodă.

Domnia sa Iaţco Hudici i-a primit cu bine. Şi-a deschis cămările. A pus pe masă miere nouă şi nuci. A poruncit să se sloboadă vin tocmai din fundul pivniţii, din cel care număra ani mai mulţi, şi s-a veselit foarte de toate vorbele şăgalnice ale pârcălabului şi a arătat că-i place şi înfăţişarea lui Niculăieş. „Însă ce să spun dinspre partea fetei noastre? A adaos domnia sa. O singură copilă avem şi ei îi vom lăsa toate câte agonisim, însă e prea crudă, încă nu ne gândim s-o măritǎm. Este obicei în Ţara Moldovei să se mărite fecioarele şi la paisprezece ani; dar eu şi cu doamna mea am hotărât s-o ţinem lângă noi până ce-a împlini şaisprezece. Aşa am mărturisit şi măriei sale şi nu ne putem lua vorba înapoi; pe lângă asta măria sa binevoieşte să fie naş la nunta copilei noastre şi trebuie întâi să vie să se aşeze, la Cetatea Sucevii, nuna, adică o Doamnă nouă. Atuncea trebuie să-şi spuie şi măria sa Ştefan cuvântul, în privinţa mirelui. Până atuncea mai este. Vă poftesc pe toţi să nu ascultaţi cu supărare vorbele mele, ci să le primiţi ca pe o bună rânduială a celui care ţine în dreapta sa buzdugan de poruncă. Binevoiţi a gusta din toate câte se află întinse pe mese şi mai cu seamă a bea cu mine nu numai o cupă de vin, în cinstea unui oaspete scump al meu.”

Oaspetele acela scump, pârcălabul Albu, mai mult s-a întristat decât s-a bucurat. Totuşi s-a silit să arate obraz vesel şi s-a îndemnat a bea. Au băut şi ceilalţi boieri, între care se aflau doi dintre cei mai apropiaţi ai măriei sale, anume: Isaiia, vornicul Ţării-de-Sus, şi Negrilă paharnicul.

Stratonic se afla din întâmplare la curtea lui Iaţco. Nu băga de samă la ce se face şi se spune. Era bucuros, ca un pui de veveriţă care şade pe o creangă uscată în marginea dumbrăvii. Din când în când clipeşte şi hârâie la soare. Aşa că monahul spunea din vreme în vreme câte o nebunie a lui şi râdea într-o parte întorcându-se apoi cu sfială spre asemenea luminate obraze boiereşti.

Au boierii moldoveni mare dragoste de băutură. Şi cu cât închină mai multe cupe, cu atâta vorbesc mai mult şi mai frumos. După aceea unii se bucură mai tare; alţii cad întru oarecare mâhnire; iar alţii arată o vitejie şi o fală pe care, socotea Stratonic în mintea lui, n-o arătase nici Alexandru Machedon-Împărat.

— Poţi să dai pe copila domniei tale acestui tânăr fecior al prietinului nostru, a hotărât într-o vreme vornicul Isaiia. Încuviinţăm noi nunta şi suntem noi naşi. Noi şi cu paharnicul Negrilă, împreună cu jupânesele noastre.

— Ascult cu umilinţă asemenea poruncă, a răspuns Iaţco. Insă îngăduiţi să amânăm pe altă dată acest sfat. Vom hotărî atunci, după ce va afla cele de cuviinţă şi măria sa.

— Aici nu-i vorba de măria sa, ci de copila domniei tale, s-a împotrivit vornicul. Ne-o dai, ori nu ne-o dai?

— Copila noastră nu-i încă vârstnică pentru însoţire; trebuie să cer deslegare de la Vodă; am să mai adaug, cu toată plecăciunea ce se cuvine unor înalţi dregători ca domniile voastre, că nu fac învoială şi nu rup preţ cu neguţătorii mei niciodată după ce am băut două pahare de vin. Iar astăzi, pe cât mai sunt în stare a socoti, am băut ceva mai mult.

Stratonic părea că ştie socoteala. A scos capul de după un stâlp al pridvorului.

— Socoteala este de două ori câte douăsprezece, a rânjit el.

Vornicul a zvârlit în el cu pocalul:

— Piei de acolo, popă.

Pe urmă s-a întors iar cu mare putere către boierul Iaţco:

— Ascultă ce poruncesc. Dă fata.

Iaţco şi-a mângâiat barba căruntă şi s-a aşezat în jâlţ, tăcând deodată.

— Nu te lasă Vodă? S-a grămădit asupra lui, cu glas dintr-odată scăzut, Isaiia vornicul. Află domnia ta, Iaţco Hudici, că trebuie să-ţi faci din vreme prietini. Află domnia ta, Iaţco Hudici, că vremea trece şi oamenii sunt schimbători.

— Aşa este, a răspuns suspinând Iaţco.

— Ba noi boierii cei vechi de ţară nu suntem schimbători! S-a împuternicit, bătând din picior, Isaiia vornicul, S-a întâmplat asta în toamna trecută, adică la începutul anului de la Hristos 1471, şi boierii cei doi, vornicul şi paharnicul, au stat până târziu cu mare ceartă asupra lui Hudici. Acesta şi-a pus mânile pe piept şi a suferit în tăcere, privind cum asfinţeşte soarele în apa Siretului. După ce a asfinţit soarele în apa Siretului, a venit un rob c-o tabla de argint din partea doamnei lui Iaţco. Dumneaei trimetea oaspeţilor mere domneşti, care, după cum se ştie, alină tulburarea.

La ceasul al treilea al serii, cuviosul Stratonic povestea stareţului său, în chilia cea scundă din Cetatea Domnească, cum a urmat acea adunare veselă de boieri. Mai cu samă i-a plăcut lui Stratonic să râdă de ce a spus el însuşi. Sfinţitul Amfilohie a făcut mai mult haz de ce a spus vornicul Isaiia şi a poftit să i se mai spuie o dată cuvintele acelea, întocmai. După aceea a îngenunchiat la iconostas, rugându-se puţin. S-a ridicat şi a ieşit cu paşi măsuraţi, ca să afle dacă Vodă veghează încă.

Nimene n-a ştiut de mirările de-atunci ale lui Stratonic, căci el adormise în chilia lui şi uitase toate.

La miezul nopţii, pe când boierii oaspeţi ai lui Hudici intrau în târgul Sucevii călări şi se împrăştiau pe uliţi, spre gazdele lor, Atanasie Arvanitul, însoţit de slujitori ai cetăţii, a poprit pe vornic şi pe paharnic, care se aflau împreună şi încă se certau veseli, şi i-a poftit să-l urmeze. Când domniile lor au dus mâna la săbii, lefegiii domneşti i-au sprijinit dintr-o parte şi dintr-alta în suliţi. Doi slujitori au prins caii de căpăstru. Alţi slujitori au apucat pe cei patru oameni boiereşti, care călăreau în urmă. În aceeaşi noapte s-au făcut cercetări la gazdele din Suceava. Călăreţi au purces cu cea mai mare grabă la curţile de la ţară ale boierilor, ca să ridice dulapurile şi răcliţile cu hârtii. Umblătorii vorniciei din Ţara-de-Sus şi călăreţii de la Cotnari ai marelui

paharnic au fost aduşi până în trei zile, ca să se mărturisească sfinţitului Amfilohie, sub jurământ.

Iată, din nişte vorbe, fără nici un amestec al unui sărman călugăr, arhimandritul a putut ceti o taină, pe care, curând după aceea, a dat-o pe faţă. Anume: şi Isaiia şi Negrilă primiseră scrisori, cu trei ani înainte, de la Petru-Vodă Pribeagul, cel care-şi găsise osânda de la măria sa Ştefan-Vodă în Secuime. Primiseră scrisori şi întorseseră răspuns.

Deasemenea se aflaseră scrisori, gătite numai cu două zile înainte, pentru Radu-Vodă, la Ţara Muntenească. Se arăta în aceste scrisori, luminăţiei sale izbăvitorului boierimei Moldovei, că tiranul îşi găteşte oşti pentru război istovind biata ţară; şi când vor fi gata oştile, are să fie prea târziu; deci lucrarea cea bună trebuie săvârşită fără întârziere. Acea lucrare bună, care trebuia săvârşită fără întârziere, era întoarcerea ţării la vechea ei slobozenie. „Căci de paisprezece ani e atâta strânsoare în Ţara Moldovei, cum nu s-a mai cunoscut asemenea strânsoare în veacuri. Iar Domnul Dumnezeu nu va îngădui să se stingă cerbicia de odinioară a boierilor de baştină. Însă dacă măria sa Radu-Vodă întârzie şi nu săvârşeşte cele despre care a fost înţelegere şi jurământ, atunci vai nouă: în aceste locuri desmierdate vor rămâne numai slugile tiranului şi mişeii de rând. Aşa a ajuns ţara la vremea de apoi, încât nu mai conteneşte prostimea cu pârile împotriva boierilor săi. A ajuns prostimea să găsească dreptate la un Voievod nătâng, care nu s-a pomenit în veci în această ţară, nici se va mai pomeni cu ajutorul măriei sale Radului-Vodă şi a Domnului Dumnezeu, ţiitorul cerului şi al pământului, văzutelor tuturor şi nevăzutelor.”

La 12 ianuarie trecut, pe când măria sa Ştefan-Vodă se afla în tabără la Vaslui, a venit poruncă la Cetate să fie scoşi din temniţa cea mai dedesubt cei trei boieri cu scrisorile. Pe lângă vornic şi paharnic, adăugise plângerea sa către Radu-Vodă şi domnia sa Alexe stolnicul. Toate le descurcase cu

rugăciunile şi farmecele lui acest sfinţit arhimandrit Amfilohie.

În ziua de 14, foştii dregători ajungeau la Vaslui cu paza, având îndată în urmă şi pe Dimcea Tătarul, gâdele. Divanul osândise pe vicleni, fără de nici o şovăire; însă măria sa Ştefan-Vodă stătuse o bucată bună de vreme în cumpănă, pentru pieirea lor. Tot sfinţitului Amfilohie i se arătase, în rugăciuni ori în vis, deslegarea sub chipul sfinţilor părinţi mucenici ucişi în muntele Sinai, a căror prăznuire cade tocmai în ziua de 14 a lunii ianuarie. După ce a avut vedenia, sfinţitul Amfilohie s-a dus la măria sa şi s-a plecat cu smerenie, spunându-i numai aceste vorbe: „Pentru întărirea credinţii drepte, au căzut capetele multor fii buni ale căror suflete au fost curate ca lamura; iar măria ta cutezi a sta la îndoială, când ai de plinit o datorie către acelaşi Hristos Dumnezeu?” Deci, la sfinţitul soarelui, Dimcea a făcut să cadă capetele viclenilor, lovindu-i numai câte o singură dată, cu o pană de oţel ageră ca un brici.

Îndată ce se iscase pricina unora dintre oaspeţii săi din sara aceea de toamnă, dumnealui Iaţco Hudici n-a mai simţit dulceaţa mierii de la cele şase prisăci ale sale. Dimineaţa, când se scula, şi sara, când se culca, i se părea că are venin la rădăcina limbii. În ziua sfântului praznic al Arhanghelilor, fiind o vreme lină de iarnă în anul acela, la curtea lui de pe Siret a venit o sanie uşoară cu doi cai murgi, pe care o mâna din picioare un ţigan domnesc. Când a ajuns sania în dreptul pridvorului, s-a dezvălit din cergi arhimandritul Amfilohie şi s-a închinat către stăpânul locului, zâmbind. A mărturisit după aceea domnia sa Iaţco Hudici că, orişicât era de mare şi de gras şi orişicât de bogat boier era, când a văzut acea arătare cernită şi subţiratică, i s-a înegrit toată priveliştea din valea Siretului. Cât alb era pretutindeni, ca un argint dumnezeiesc, totul a scăzut într-o pâclă amurgită.

— Solul măriei sale e negru într-adevăr, a zis cu zâmbetul lui ştiut şi cu glasu-i moale sfinţitul Amfilohie, însă te roagă

să cunoşti în el, cinstite boier Iaţco, semn bun de la înalta milă. Numai un om care n-are nici o vină se poate teme aşa de sabia dreptăţii. Nu te-ai dus domnia ta la acei vicleni, ci au venit ei aici, ca să-ţi facă silă. Tot aşa de vinovat ai fi de fapta unor lotri care ţi-ar răpi domniei tale ştiubeiele de la o prisacă. Măria sa Vodă te pofteşte să vii iarăşi în fiecare duminică la sfânta leturghie, în paraclisul Cetăţii, şi îţi trimete răspuns prin mine că n-a uitat că va să fie naş copilei domniei tale, când i se va alege mire.

Din acea zi a Arhanghelilor i s-a întors lui Hudici somnul. Însă a căzut la grea scârbă alt boier al măriei sale. Tot atunci un călăreţ domnesc suia la Cetatea Neamţu, c-o poruncă pecetluită cu inel domnesc în ceară roşie. Dumnealui pârcălabul Neculai Albu era poftit să se tragă un timp la moşia sa de pe apa Cuejdiului şi să steie acolo nelipsit, până ce i-a venit altă poruncă a măriei sale.

Se află în Ţara Moldovei unii călugări care ştiu să scrie nişte vorbe pe un petec, pentru izgonirea frigurilor rele. Între aceştia se număra chiar cuviosul Stratonic. Iată însă un petec de pergament, care a adus boala în loc s-o alunge; domnia sa pârcălabul Albu n-avea decât şaizeci şi doi de ani şi se gândea să dănţuiască la nunta feciorului său. Nu s-a mai gândit la asta şi a căzut la pat întru amară mâhnire. A tot mers în scădere zi cu zi, de i se prevedeau ciolanele prin piele şi toate neamurile veneau să-l vadă ca pe o minune şi-i plângeau de milă. Într-o zi a cerut să sărute crucea şi s-a mărturisit preotului său, după care s-a săvârşit şi s-a mutat întru veşnica vieţuire.

Preotul a făcut mărturisire în biserică, lângă sicriu, că răposatul s-a dus în acea lume cu inima curată şi fără nici o vinovăţie. A fost întristare grea în boierime când l-au coborât în lăcaşul de veci. S-a zvonit cum că s-ar fi rostit şi unele vorbe de câţiva la praznic. Îndată s-a aflat că nici măria sa n-avea vreun prepus anume împotriva pârcălabului său; chiar nici nu-l schimbase din dregătorie cât se aflase în această viaţă; însă curtenii au a suferi de

multe ori asemenea obijduiri ce par neînţelese. Nici Niculăieş Albu n-a fost scos din boieria lui de jitnicer. La înmormântarea de pe Cuejdiu a fost faţă şi portarul Sucevii din poruncă domnească. A rămas o vreme ca un fel de abur otrăvit peste suflete. Ascunzişul tainei poate îl va fi ştiut Vodă, ori poate îl cunoştea sfinţitul Amfilohie. Altcineva nu era să fi avut ştiinţă: nici Niculăieş, feciorul pârcălabului. S-ar fi cuvenit ca jitnicerul Niculăieş Albu să se arate ofilit la chip şi să ceară de la măria sa uitarea unei necuviinţi, dacă nu a unei vinovăţii; el însă îşi împuţinase şi mai tare grijile după ce intrase în moştenirea părintească. Îşi trimisese cele două surori la mănăstire şi petrecea în târg la Roman şi în târg la Piatra, cu alţi boiernaşi prietini ai săi, vrednici băutori de vin.

Toate aceste imagini tulburi se învălmăşeau în vedenia lui Stratonic, deoarece auzise broaştele orăcăind la marginea stufului, în balta secătuită, şi văzuse o ţarcă pe cumpăna fântânii.

La acea fântână, jumătate de cale până la târg, călugărul nemţean avea obicei să se oprească.

Cum vedea ciutura goală deasupra colacului de piatră, îl cuprindea o sete nebiruită. Apa nefiindu-i oprită în rânduiala lui monahicească, numaidecât cobora găleata şi o scotea plină la lumină, ca pe un ochi al adâncului.

De data asta, ţarca bătu spre el batjocoritor.

— Caragaţ! Caragaţ!

— Vreau să-mi potolesc arşiţa! Îi răspunse Stratonic, răsucind spre pasere tâmpla şi privind-o numai c-un ochi.

— Caragaţ!

— Aha! Pricepu monahul: este iar om străin la marginea crângului?

— Este, încuviinţă paserea. Bagă de samă. Dă-mi o nucă.

— Îţi dau şi două, răspunse râzând Stratonic.

Vârând o mână sub rantia de şiac mohorât, scurmă în săculeţul pe care-l avea aninat la coapsa dreaptă şi scoase două nuci. Le sparse în măsele şi se duse să le aşeze

deoparte, la zece paşi, pe o margine de lespede. Când veni iar spre colacul fântânii, ţarca fâlfâi şi se duse să ciugulească nucile. Stratonic ridică apă rece din fântână; îşi făcu întâi semnul crucii şi-apoi se plecă asupra ciuturii şi se adăpă cu mare poftă. Se ridică în sus pufnind zgomotos.

— Îs bune nucile? Întrebă el, rânjind, spre pasere.

— Caragaţ! Dar apa-i bună?

— Dacă-i vinul lui Dumnezeu, cum să nu fie bună?

Ţarca luă o nucă în plisc şi se duse mai departe. Stratonic înţelese că omul dosit în marginea crângului s-a apropiat. Deci se întoarse şi-l cunoscu. Era acelaşi, pe care-l mai văzuse şi altădată. Râdea cu voie bună.

— Parcă vinul cel adevărat nu-i tot de la Dumnezeu, părinte?

— Ai dreptate; toate sunt de la Dumnezeu; dar eu, ca un călugăr păcătos, n-am deslegare decât pentru apă.

— Vorbeai cu paserea aceea? Ştii ce spune?

— Fireşte că ştiu.

— Ţi-a spus poate că văd negru înaintea ochilor de foame?

— Asta ţi se cunoaşte după obraz, cinstite creştine. De când aştepţi, ai flămânzit şi mai ales ai însetat. Aş putea să te sfătuiesc să te potoleşti cu apă, însă, după nasul dumnitale, cunosc că ai rânduiala vinului şi apa n-o poţi suferi.

Omul se înveseli râzând gros şi se apropie lângă colacul fântânii. Purta încălţări de piele roşă, straie de postav şi cuşmă de miel. În brâu, sub cotul drept, avea un jungher. Părea un slujitor de boier bogat. Era prea bine îmbrăcat, ca să nu se înţeleagă că stăpânul său trebuie să fie un om semeţ. După vârsta slujitorului se putea presupune că şi stăpânul e tânăr. Bine hrănit şi rumenit în lenevie, se vedea că omului îi place şaga.

— Stăpânul dumitale întârzie la petreceri cu tovarăşii săi, zise monahul.

— Se poate; dar când dumnealui se îndestulează, nu se cuvine să rabd eu. Vine iar ţarca, să-i mai dai o nucă.

Totdeauna stai aşa cu dânsa de vorbă?
— Da. Însă de unde ştii domnia ta? Se miră Stratonic.
— Nu ştiu; te-am mai văzut trecând.
— Tot pe aici?
— Da.
— Mă mir mult; eu trec rar. Sunt un păcătos monah, la ascultarea stareţului meu.
— Acum nouă zile, într-o duminică, nu m-ai văzut tot aici?
— Nu, mărturisi cu nevinovăţie Stratonic.
— Ba eu eram tot aici şi te-am văzut. N-ai stat şi atunci de vorbă cu paserile?
— Ia şi eu un biet rătăcit, suspină monahul, închizând o clipă ochii. Oamenii râd de smintelile mele, cum faci şi domnia ta acum. Dar, cum spuneam mai înainte, toate sunt de la Dumnezeu. Primesc şi eu, umilindu-mă, starea în care mă aflu; îngăduie-mă şi domnia ta, aşa smintit cum sunt. Aşa cum dau nuca asta ţărcii, după ce am sfărâmat-o în măsele…
— Caragaţ!
— Cum dau nuca asta ţărcii, aşa dau oamenilor tămăduire de unele boli. Dacă n-ai ştiut până acuma, află că Stratonic cel prost ştie să scrie frigurile şi cunoaşte rădăcini de buruieni pentru junghiuri şi tusă. Ştie să oblojească şi răni de suliţă şi de săgeată.
— Am auzit de cuvioşia ta, zise omul stând cu mânile în şolduri şi privindu-l de sus. De mirare este cum poate pune Dumnezeu putere într-asemenea slăbiciune.
— N-am nici o putere, cinstite frate.
— Se spune că nebunii nu sunt lipsiţi de şiretenie.
— Cinstite frate, n-am nici un şiretlic. Nici bun nu sunt, căci îs singur. Beţiv nu sunt, căci nu pot bea. Bătăuş nu-s, căci toţi mă bat. Dator nu-s, căci nimeni nu-mi dă pe datorie.
Slujitorul se veseli iar, coborându-se oarecum din înfăţişarea-i dispreţuitoare.
— Ce boli ştii să mai tămăduieşti, părinte?

— De ştiut nu ştiu; eu dau leac; Dumnezeu hotărăşte viaţa şi moartea.

— Leacuri de dragoste ştii?

— Asta nu mi-i îngăduit. Pentru asta sunt babe vrăjitoare; toate au să se ducă în focul cel nestins al Gheenei.

— Nu m-ai înţeles, părinte. Te întreb de leac pentru părăsire de dragoste. Ca să nu mai stau eu aici răbdând, cu dinţii rânjiţi. Ascultă-mă ce-ţi spun eu. Nu-i mai mare ticăloşie pe lumea asta decât umbletul acestei nebunii. Nu are stare pe loc nici la Cuejdiu, nici la Piatră, nici la Roman. Noaptea numără stelele grăind singur; ziua se uită la mine. M-aduce după dânsul la Suceava, bucurându-se. Se întoarce de la Suceava întristat. Iar ne ducem la Roman, iar ne ducem la Piatra. Pe urmă se întoarce spre Suceava, şi, când poposim, stă fără somn, numărând iarăşi stelele.

— Despre cine vorbeşti, cinstite creştine?

— Despre stăpânul meu.

— Socoteam că boala asta e a domniei tale.

— Domnul Dumnezeu să mă ferească.

— Amin. Află, cinstite frate, că la suferinţa asta sunt două leacuri. Unul îl ştie stareţul meu cel vechi, de la bolniţa mănăstirii Neamţu, părintele vraci Ifrim. Duci pe stăpânul domniei tale la părintele vraci Ifrim. Îl afundă până la gât într-un poloboc cu apă rece şi-l ţine acolo legat, până ce-i trece. Doftoria asta e bună la felurite boale; aşa m-a lecuit părintele Ifrim şi pe mine de ducă-se pe pustii; socot că-i bun leac şi pentru fierbinţeala de care spui.

— Poate-l ţine cam mult, în acel poloboc.

— Îl ţine până ce-i trece. Îl mai scoate la soare să se zvânteze. Dacă trebuie, îl bate cu vergi.

— Atuncea nu-i tocmai bine. Nu vreau să rămân fără stăpân, îmi dă simbrie şase taleri pe an, şi straie, şi hrană cât oi fi vrednic să mănânc. M-am învăţat c-un stăpân falnic şi-mi place; n-aş vrea să se prăpădească. Poate-i mai bun leacul de-al doilea.

— E bun ş-acela, însă nu-l am eu. Îl are muierea.

— Nu-i muiere nevastă; e o fecioară.
— Atuncea leacul e în mâna părinţilor acelei fecioare. S-o ceară şi să i-o deie.
— Greu. Stăpânul meu mai bucuros ar îndura vergile, numai să-i fie răsplătită osânda. Fata e o copilă neştiutoare; însă boierul cel bătrân e un neînţelegător hapsân.
— Cine să fie? Cine să fie? Se întrebă închizând numai un ochi Stratonic şi scărmănându-şi barba rară cu ghiarele.
— Nu se poate spune.
— Şi de ce nu vrea să i-o deie?
— Nici asta nu se poate spune.
— Atuncea eu aş cunoaşte, dacă nu-i cu supărare, al treilea leac.
— S-aud şi ţi-oi fi mulţămitor.
— S-o fure.
— Apoi la leacul acesta, cuvioase părinte, m-am gândit eu mai întâi şi întâi. Dar iarăşi nu se poate; căci e leac mai cu primejdie decât al vraciului. Înainte vreme era mai bine în ţara asta a Moldovei, cum aud că spune şi stăpânul meu şi cum mărturisesc alţi boieri prietini ai domniei sale. Se ducea feciorul şi fura fata care-i plăcea, şi gata. Tot astfel a făcut şi părintele meu. A furat pe maică-mea şi a dus-o într-o pădure. Se supăra Domnia mai mult pentru răpiri silnice de fete de boieri; dar venind neamurile şi stăruind, Vodă îşi făcuse obicei să se înduplece. Când iaca, măria sa Ştefan-Vodă întăreşte legea veche; şi nici vrea să primească sfat nici să se înduplece. Pentru o fată uşoară ca o pană cum e a noastră, dacă o purtăm în braţe de la apa Siretului până la apa Bistriţei, ne prăpădim capetele. Încă să zicem că pe stăpânul meu îl descăpăţânează; se chiamă că şi-a luat de o grijă şi atuncea într-adevăr că s-a tămăduit de toate; dar pe mine mă poate trimete în fundul ocnei, ca să-mi încep de pe acuma schingiuirea cea din veac.
— Cine să fie? Cine să fie? Întreb de boierul dumnitale!
— Caragaţ! Caragaţ! Dădu de veste ţarca.

Boierul slujitorului venea dinspre târg călare şi suia poteca spre fântână. Era într-adevăr un tânăr mândru, cu mustaţa neagră, c-o mantie de postav roş aruncată pe umărul stâng şi prinsă la gât în sponcă de aur. Ţinea dreapta în şold. Avea cizme roşe cu pinteni de argint; cuşmă de jder cu pană neagră şi creaţă de cocor. Era smead, cu ochii ca de păcură şi cu obrajii rotunziţi.

Ţarca zbură pe deasupra lui râzând. El nu-i băgă în samă cârcâitul. Era posomorât, apăsat de scârbă lăuntrică.

— I-a spus pe nume, şopti monahul către slujitor. Acesta-i jitnicerul Niculăieş.

— Cine nu-l cunoaşte pe stăpânul meu? Se fuduli slujitorul.

Călugărul se închină cu smerenie şi se dădu la o parte. Boierul cel tânăr trecu peste el cu privirea.

— Drăghici, pasă şi-ţi ia calul, porunci el cu nerăbdare oprindu-şi harmăsarul murg. Slujitorul se repezi către marginea crângului, unde-i sta în pripon calul. Boierul dădu pinteni, urmându-l.

— Iar am umblat degeaba; ar fi mai bine să fac cum mă hotărâsem eu întâi şi să nu mă iau după o minte proastă ca a ta. Am căutat la toate bisericile. Nu se vede nicăieri.

— Pe urmă măria ta te-ai dus şi ai mâncat, iar eu am răbdat de foame.

— Nu-i nimic. Când mănâncă stăpânul, se satură şi sluga. Grăbeşte-te. Nu te opri la nici o crâşmă. Ispiteşte de ce n-a venit în duminica asta. Nu doresc nimănui starea mea; vreau cel puţin s-o văd de departe.

Cuviosul Stratonic înţelese şi mai bine cârcâitul paserii, întorcând numai o ureche spre vorbele stăpânului. Se furişă la vale pe poteca semănată de bolovani şi cunoscu de departe, numindu-le, toate clopotniţile bisericilor domneşti, care împodobeau acel vestit târg de scaun.

Dinspre acele clopotniţi şi turnuri veneau prigorii, plutind în văzduh la mică înălţime. Şi glasul acelor zburătoare cu pene verzi şi azurii îl înţelese monahul. Cereau ploaie, de către munţi, unde începeau să se desluşească îmbulzeli de

nouri. Mormăind vorbe numai de el înţelese, nebunul grăbi paşii sub soarele copleşitor şi în curând pătrunse în uliţile întortocheate ale târgului. Toma, logofătul cel mare, îşi durase case nouă nu de multă vreme în partea joasă a târgului, în cea mai mare apropiere a Cetăţii. Lângă curţile cu pridvor, larg streşinite cu şindrilă, se întindea un şirag de odăi, unele pentru robii înălţimii sale logofătului, altele pentru slujitorii domneşti şi pentru scriitorii de care logofeţia avea când şi când nevoie. Toate clădirile acestea erau împresurate de zaplaz. În uliţă dădea o poartă mare de lemn, arcuită şi acoperită, împărţită în două. Prin deschizătura cea mai largă intrau carâtele boiereşti şi călăreţii; prin portiţă intrau pedeştrii.

Călugărul se strecură la odăi, după aceea la cuhnii. La odăi găsi puţini slujitori. La cuhnii stătu puţin. Mirosurile mâncărilor n-aveau nici o putere asupra fiinţii lui uscate. Bucătarii se hodineau; masa boierească se sfârşise; plăcintele dulci fuseseră cărate la iatacul jupâneselor. Îmbielşugarea fusese mai mult într-acestea deoarece înălţimea sa logofătul se dusese la prânzul domnesc în Cetate; iar tagma femeiască – după socotinţa lui Stratonic – mănâncă puţin, pentru că vorbeşte mult. După ce se adună iar la iatacul lehuzei jupâneasa Aglaia, fiica dumnisale marelui logofăt.

— Cneaghinele bagă de samă că nu s-au îndestulat la masă; ş-atunci poruncesc să le vie acele lucruri dulci pe care bucătarii nu uită să le pregătească; şi dintr-însele ciugulesc cu hărnicie şi necontenit.

Când se află strânşi bărbaţii în adunarea lor, femeile ospătează deoparte. Această rânduială se ţine din vremuri vechi la Moldova, pentru că bărbaţii tac. Pe lângă asta, chiar când vorbesc, bărbaţii au de pus la cale numai politiceşti treburi şi taine. Deci soborul jupâneselor tinde totdeauna să se aleagă deosebit, ca să poată descoase şi descurca toate câte sunt pe lumea asta.

Jupâneasa Aglaia, lehuza, după ce dăruise lumii un fecioraş de trei ocă, stătea acum în pat, înălţată între perini, şi zâmbea adunării din jurul ei; pe când doica roabă alina pruncul într-un colţ ferit de lumină, cumpănind înainte şi înapoi leagănul. Acel leagăn, ca o sănioară încovoiată în lături, suna pe duşamele. Jupânesele aşezate pe scaune şi divanuri vorbeau necontenit cu glasuri scăzute. Copilul aţipise în zgomot şi descântec. Când şi când tresărea. Doica ţigancă se apleca asupra lui, dându-i sânul.

Se aflau în acel sobor femeiesc bătrânele familiei logofătului: mama logofătului Toma şi soacra logofătului Toma; amândouă erau tot aşa de zbârcite şi de încovoiate din grumaz şi se priveau furiş cu aceiaşi ochi neprietenoşi ca şi cu cincizeci de ani în urmă, pe vremea când era stăpânitor în Moldova Alexandru-Vodă Bătrânul. Soţia logofătului de mult părăsise această lume: „de binele pe care l-a avut de la soţul său iubit”, suspina în taină soacra logofătului, cneaghina Marghita Dănuţeanca. Mai erau în sobor vere, cumnate şi nepoate, în număr de douăsprezece.

— Şi cu bătrânele paisprezece. Lehuza, frumoasă şi zâmbitoare, în floarea primăverii sale – era a cincisprezecea. Straiele boieroaicelor moldovence din acel timp erau cu mult mai întunecate şi mai cuviincioase decât ale doamnelor din Lehia. Nu se cuvenea unei cneaghine să-şi arate părul. Toate aveau legături de mătasă peste frunte, până la urechi şi ceafă. Cele mai tinere purtau cercei mari: singura podoabă strălucită. Fustele, în falduri, li se împrăştiau peste picioruşe. Când şi când li se arăta câte un vârf de condur; asta nu s-ar fi putut întâmpla nici într-un chip, dacă s-ar fi aflat un bărbat în acea adunare. Cu neputinţă li se părea cneaghinelor moldovence de-atunci să-şi închipuie alt port şi altfel de cuviinţă decât cele pe care le moşteniseră din zile vechi. Orice schimbare le-ar fi părut ca un sfârşit al timpurilor. Îndrăznelile noutăţilor erau numaidecât osândite. Patru ani au vorbit jupânesele din scaunul Sucevii despre oarecare soţie a unui boier de mâna

a doua, cu numele Candachia, care se fudulea cu zorzoane leşeşti. Când au îndrăznit unii dintre bărbaţi să găsească plăcere în înfăţişarea acelei venetice venită tocmai de pe ceea lume, de la Bârlad, şi aşezată aici în Ţara-de-Sus, apoi supărarea acelui sobor prea înalt n-a mai cunoscut margine. Nu s-a găsit altă pedeapsă mai grea, decât ca numele acelei Candachii să nu se mai rostească. Ieşise însă o ştire tainică printre roabele ţigănci, că cneaghinele cele mai fudule cearcă singure podoabe străine în iatacurile lor, fiind încredinţate că aşa-zisa frumuseţă a acelei Candachii a lui Cristea Păr-Negru nu se datoreşte decât acestui meşteşug.

Boieroaicele acelui sobor ţineau rânduielile vechi şi în alte privinţi. La nunţi ori la naşteri, ori la înmormântări, erau alcătuiri anume care nu puteau fi împuţinate ori adăogite cu nici un chip.

De pildă, acum, lehuza trebuia numaidecât să aibă adunare în jurul ei. Şi trebuia să stea numaidecât aşa, în perini, având foalele strâns legate c-un brâu de lână. Şi trebuia să ronţăiască din orice rodin i se aduce dacă-i ceva de mâncare, şi să se bucure de orice rodin care i-i adus pentru podoabă ori îmbrăcăminte. Trebuie să fie cu luare-aminte la sfaturile celor bătrâne în ce priveşte bolile pruncilor, care sunt nenumărate. Răul-copiilor este cel mai primejdios; însă cea mai supărătoare pentru mame e acea suferinţă a pruncilor care se chiamă plânsori.

— A venit călugărul cel strâmb, şopteşte doica, înaintând cu umilinţă şi neîndrăznind să-şi ridice ochii spre slăvitele obrazuri. Cuviosul Stratonic ştie să scrie plânsorile.

— Într-adevăr, n-ar fi rău să i se scrie pruncului plânsorile, e de părere cneaghina Marghita, subţiindu-şi buzele. Asta n-a făcut răposata maică-ta, adaogă ea, întorcându-se către lehuză, ş-a avut ce te asculta plângând. De la două săptămâni ai prins a plânge, ş-a tot plânge, de stătea toată casa în picioare.

Roaba lepăi cu picioarele desculţe până la uşă; acolo se răsuci în loc:

— Zice călugărul că vine de-a dreptul din Cetate. A fost acolo mare zvoană cu cutremurul.

Atuncea să vie numaidecât cuviosul Stratonic, să afle soborul jupâneselor ce s-a întâmplat la Cetate. Se zice că ar fi fost prăbuşire şi ar fi sunat un clopot în adâncul pământului. Deasemenea, zice că s-ar fi simţit putoare de pucioasă. Dacă a fost aşa, apoi să ştiţi dumneavoastră că nu-i bine. Să vedem ce spune călugărul. Spune degrabă, cuvioase Stratonic, s-a întâmplat prăbuşire mare şi a fost spaimă?

— Cum să nu fie spaimă? Mărturiseşte călugărul închinându-se smerit către aleasa adunare. Cât despre scrisoarea de plânsori pentru pruncul cel nou, pot s-o fac numaidecât. Cum îl chiamă?

— Neagu. Însă acuma răspunde la altele de care te întrebăm.

Cneaghinele ronţăiesc cu hărnicie aluaturile dulci.

— Acea scrisoare pentru plânsori, urmează monahul, ca şi cum n-ar fi auzit nici dintr-o parte, nici din alta, am învăţat-o eu de la un grec, carele şi el a aflat-o la Sfântul Mormânt, însemnată pe marmură. Bună este pentru prunci, deoarece aduce din singurătate şi din pădure hodina căprioarelor şi-a urşilor, şi-a lupilor şi-a paserilor, adică a tuturor vieţuitoarelor care au somn viu, şi nu primeşte la copil hodina pământului şi a pietrelor, fiind acestea cu primejdie de moarte.

— Ce-a spus măria sa? E vorba de cutremur.

— Măria sa n-a spus nimica, fărădecât a certat pe oştenii care se înfricoşaseră.

— Dar boierii?

— Dumnealor boierii cei mari ai divanului s-au înfricoşat şi ei ca mişeii cei de rând.

— Asta nu-i de crezut.

— Bine, vă poftesc pe luminăţiile voastre să nu credeţi. Ştiu că aicea domniile voastre aţi râs ş-aţi cântat când s-a scuturat zidirea.

— Ba asta nu se poate; că e puterea lui Dumnezeu. Am dat strigăt mare şi am ieşit în uliţă, uitând aicea pe lehuză şi pe prunc.

Lehuza şi pruncul n-aveau nevoie de nimic, fiind subt ocrotirea Maicei Domnului. Care turn s-a prăbuşit? Şi ce clopot a sunat în fundul pământului?

— Nu s-a prăbuşit nimic; au căzut nişte pietre de la chindia Nebuisei; şi n-au sunat clopote, ci tunete, cum se şi cuvenea, vădindu-se puterea veşnică. Bine este că s-a înfricoşat toată suflarea, ca să-şi aducă aminte că fala nu slujeşte la nimic. Fiind vechi căpătăile pământului, Dumnezeu a poruncit slugei sale să le schimbe. Deci sluga sfinţiei sale Diavolul.

— Ptiu! Cruce de aur în această casă!

— A săvârşit lucrarea când a fost vremea amiezii. A schimbat căpătăile putrede şi pământul s-a mişcat de două ori. Să vedeţi luminăţiile voastre, însă, că prorocul Ilie, care nu ştie bine treburile gospodăriei de dincolo, fiind jidov, are să înceapă iar să prigonească pe Belzebut, cu varga de foc. Chiar şi-a adunat nourii pe munte şi acuşi are să înceapă a tuna. Până în sară avem ploaie. Să scrie umilitul Stratonic plânsorile?

— Să le scrie. Va fi fiind aşa cum se spune, că n-au sunat clopote; totuşi e destul că s-a auzit din adânc tunetul; ba s-ar putea spune că acesta e un semn şi mai mare. Sunt de spus multe care nu se pot spune; altele se pot spune, dar se află prea multe urechi care ascultă; treburile nu merg bine de la o vreme în ţara asta. Am fi, de o pildă, doritoare să ştim de ce-i lăsat un oarecare venetic, putred de bogat, să se înfumureze într-atât şi să înfrunte pe un boier de neam pământean, tânăr şi frumos, cum e acela pe care-l ştim cu toţii?

— Pot să-i scriu şi aceluia plânsorile… mormăieşte Stratonic.

Cneaghinele se uită una la alta şi râd de nebunia monahului.

Intră o roabă şi şopteşte ceva, dând o veste.

— Tocmai vorbim de lup şi lupoaicele-s la uşă… râde jupâneasa Ţura a lui Moţoc. Vin ruştele.

— A, vin ruştele?

Întoarce şi Stratonic fruntea şi vede pe jupâneasa cea mare a lui jupân Iaţco Hudici. Rareori s-a putut vedea o îngâmfare mai mare şi un umblet mai legănat. Însă jupâniţa Maruşca a lui Hudici e un fel de sfiiciune bălaie. Prea subţirică şi păşind prea mărunt. Parc-ar fi înfricoşată; numai când şi când aruncă într-o lături o căutătură iute. Ar putea fi frumuşică, o preţuiesc cneaghinele, dacă ar fi grasă. Cum se poate uita un bărbat falnic la asemenea gânganie?

Capitolul IV.

Mărturisirea măriei sale Ştefan-Voievod.

Într-al doilea ceas al serii, ploaia sosi pe vânt asupra Cetăţii; nourii coborârâ, lumina se împuţină şi din văzduhul încărcat de negreaţă fulgeră foc asupra văilor. Era în înălţimea nevăzută o huruire măreaţă ce părea că răspunde abia acum, însă cu mai multă străşnicie, tunetelor subpământene de la amiază. Vântul avea un sunet înalt, care creştea ascuţindu-se în meterezurile zidurilor şi-n ferestrele înguste ale turnurilor. Străjerii primeau în firide snopii de ploaie care se abăteau pieziş asupra lor. La cămările domneşti se aprinseseră făcliile de la Paşti. Sfinţitul Amfilohie trecu în paraclis şi îndeplini singur treburile de rând ale eclesiarhului, aprinzând luminile în faţa chipurilor sfinte, după aceea se aşează în analoghion, lângă strana Domniei, murmurând cu glas încet rugăciunile ceasului de sară.

Aştepta pe Voievod. Măria sa nu putea să întârzie. Domniţa Chiajna veni însă înaintea măriei sale şi-şi căută un loc de

umilinţă în laturea stângă a naosului. Îşi sprijini coatele pe marginile stranei şi rămase cufundată în întristarea-i mută şi în straiul negru care o învălea de sus şi până jos. Părea că ascultă şopotul rugăciunilor, însă ea era atentă, ca totdeauna în asemenea împrejurare, la vedenia lăuntrică a unui şirag de nefericiri.

Când intră Vodă, ea nu se clinti. Amfilohie conteni numai o clipă scurtă, ca să se încline, cu mâna stângă pe inimă, îndată ce stăpânul său se aşează în jilţul cu stemă. Glasul lui mai sună un timp sub cerul paraclisului, grăbind sfârşitul rugăciunilor. Sfinţii se uitau la măria sa cu albul ochilor neclintit de după flăcările lumânărilor de ceară. Ca şi una din aceste zugrăveli colţuroase, Amfilohie stătu fără mişcare, cugetând. Vuietul ploii de afară ajungea de departe şi stâns în paraclis.

— Părinte Amfilohie, grăi Domnul cu jumătate de glas, trebuie să mă mărturisesc sfinţiei tale. Astăzi sufletul meu s-a cutremurat în faţa puterii lui Savaot.

— Toţi suntem frunze la suflarea lui de vifor, îngână arhimandritul. Totuşi pe aleşii săi Domnul Dumnezeu îi ocroteşte, căci aşteaptă să se plinească întâi lucrarea lor în această lume şi în această viaţă.

Voievodul plecă fruntea.

— Părinte Amfilohie, făgăduinţa mea către Domnul Hristos şi către prea curata lui Maică Fecioară, mi-am împlinit-o în parte. Unele biserici au fost înălţate; altele se isprăvesc acum; altele se vor clădi. Apucând Ismailiteanul Cetatea Împărăţiei, a spurcat lăcaşurile sfinte şi le-a schimbat în geamii. Dumnezeu a îngăduit asta ca o pedeapsă grecilor, pentru destrăbălarea lor. Ţarigrădenii de mult nu mai ascultau nici de Dumnezeu, nici de împărat. Fără aceste două ascultări, nici o împărăţie nu poate sta. Deci varvarii surpând pe bizantini, Hristos a rămas sărăcit de-atâtea odoare. Unde a fost dulceaţă a inimii întru slava lui Isus, acuma-i capişte idolească. N-am putut fi mai harnic, căci am găsit ţara bântuită de răi şi sărăcită; însă am sporit pe cât

am putut, în acest pământ, cetăţuile credinţii. Paguba de acolo întrucâtva am răscumpărat-o.

— Slăvite stăpâne, la judeţul cel din veac se va ţine samă.

— Nu-i destul, părinte.

— Ştiu, stăpâne. Această hotărâre ascunsă a măriei tale, de care eu umilitul am avut înştiinţare, nu o vei mai întârzia.

— Crezi sfinţia ta că acesta este înţelesul semnului ce mi s-a arătat azi?

— Luminate stăpâne, am fi lipsiţi de credinţă dacă am înţelege altfel. În fiecare zi răsare şi asfinţeşte soarele, arătând trecerea timpului. Dumnezeu cere şi alte fapte.

— Nu voi întârzia, sfinţite părinte Amfilohie. Acesta e gândul meu cel mai din adânc, pe care sfinţia ta l-ai înţeles. De doi ani oastea mea e gătită. Aştept să se mişte domnii şi craii, precum e înţelegerea. Fără un sprijin de pretutindeni, nu pot păşi înainte. Când au purces de la crăiia franţuzească şi de la Italia luptători pentru Sfântul Mormânt, au ieşit de pretutindeni puterile creştinătăţii, ca să deie sprijin, şi astfel au biruit cetăţile necredincioşilor şi au dobândit locul sfânt. Tot aşa acum; vreau să văd aur şi fier punându-se în mişcare; vorbele şi făgăduinţile nu folosesc dacă nu-s sprijinite de oşti. Sunt în lume crai şi împăraţi; puterea lor e slăbăciune dacă nu înţeleg de ce răsare şi asfinţeşte soarele, cum bine spui sfinţia ta. Numai prostimea vieţuieşte pentru pântece; domnii şi craii au altă rânduială. Cine nu vede primejdia ismailitenilor, nu-i nici domn nici crai. Cine nu se pune pe sine jertfă pentru credinţă, nu-i vrednic să ţie în stăpânirea sa noroadele; e mai puţin decât cel din urmă mişel.

Măria sa tăcu un timp. Apoi oftă, coborî din jâlţ şi se duse în partea stângă a naosului, ca să îngenuncheze la icoana Prea Curatei. Înflăcărarea sau mânia sa se potoliră încet-încet.

— Când eram pribeag şi sărac, zise el privind aţintit în trecut, am poposit într-o sară la marginea Mării cu

părintele meu Bogdan-Vodă. Măria sa mi-a spus unele lucruri, ca unui copilandru ce mă aflam; apoi primind poate de la Dumnezeu o înştiinţare că sfârşitul măriei sale va să fie năprasnic, m-a dus la o bisericuţă de ceamur din marginea acelor pustietăţi pe unde umblam; a pus pe călugărul de acolo să facă slujbă, după aceea mi-a poruncit să îngenunchez şi m-a legat cu jurământ înfricoşat. „Când vei ajunge stăpân în moştenirea părintelui tău – mi-a spus măria sa – să-ţi aduci aminte că zilele vieţii tale sunt numărate. Din ziua întâia să dai lui Hristos slavă, şi din ziua a doua să ridici sabia. Căci domnia Moldovei s-a întemeiat pe această poruncă de la Dumnezeu.”

— Măria ta, îngână arhimandritul ca pătruns de o întristare; toate acestea ai binevoit a mi le încredinţa, mărturisindu-te mie păcătosul. De aceea n-am încetat zi şi noapte de a mă ruga pentru izbânda măriei tale. Dumnezeu binecuvintează lucrarea ce săvârşeşti. Înainte de a lovi pe ismailiteni, această sabie a bătut întâi pe aceşti ticăloşi pământeni, care n-au cunoscut alcătuirea dintru început a ţării şi care s-au destrăbălat în huzur. Popii măriei sale Domnului Moldovei nu cunoşteau decât praznicele; boierii măriei sale Domnului Moldovei erau vameşi ai neguţătorilor, globnici ai noroadelor, se bucurau prea mult de vin şi se bucurau şi mai mult să fure femei şi fete ale altor creştini. Măria ta ai pus cu sabia aici lege tare şi sufletul meu s-a bucurat. Căci aşa a fost porunca din veac, despre care binevoieşti a pomeni iarăşi măria ta. Până acuma am socotit că nu mi-i îngăduit să vorbesc şi eu. Astăzi socot că am deslegare. Deci am să rog umilit pe măria ta să binevoieşti a asculta. Pe când eram prunc de cincisprezece ani vârstă, mă aflam la ascultare în această sfântă mitropolie a Sucevii. Pe urmă am fost trimes de către maimarii mei la Ţarigrad la învăţătură. Atunci, la vârsta de care vorbesc, mă găseam slujitor în acest paraclis, şi, fiind măria sa Alexandru-Vodă Bătrânul în ceasul izbăvirii, am intrat cu înalt prea sfinţitul mitropolit Gheorghie la măria

sa, ducând sfântul potir, ca să fie măria sa împărtăşit. Nu era de faţă nimenea altul, decât un monah foarte bătrân, cu înfăţişare de schivnic. Îmi aduc aminte că era încins cu o funioară de tei şi purta opinci de piele nerasă de mistreţ. Îşi ţinea vârâte mânile în mânicile rantiei şi îşi avea fruntea plecată asupra măriei sale. Îi ajungea barba până pe genunchi. Nu-i vedeam ochii din sprâncene. Copiii de casă fuseseră scoşi afară din cămară; boierii fuseseră poftiţi să lese singuri pe măria sa cu acel schivnic. Când am intrat noi şi am înţeles eu poruncile care au fost date, am vrut să mă trag îndărăt; însă schivnicul s-a întors spre mine, a scos mâna dreaptă din mânică şi mi-a făcut semn, poruncindu-mi să stau.

— Acest prunc curat să fie martor, a zis el. Să audă, să ţie minte şi să tacă, până ce-i va porunci Dumnezeu să vorbească. Măria ta te duci în limanul cel fără de vifor, unde nu mai este aducere-aminte pământească şi în curând ai să taci de-a pururi. Poruncesc acestui popă să tacă şi el. (Popa era înalt prea sfinţitul mitropolit.) Mult nu are şi se va duce şi el după măria ta. Au venit la mine în munte doi călăreţi domneşti şi m-au chemat. Măria ta vei fi având nevoie de mine, ca să-ţi spun întru acest ceas ce va fi mâni în ţara măriei tale. Cât ai fost în putere, măria ta ai uitat pe acei monahi singuratici care trăiesc în munte într-anumit loc şi au binecuvântat pe voievozii cei dintâi din această parte de lume. Acuma ţi-ai adus aminte. Iar eu m-am uitat asupra măriei tale mai de demult şi în vedeniile mele mi s-au arătat numai spaime. O, Alexandre-Vodă, în semeţia şi bielşugul tău, ai uitat de ce v-a rânduit aicea Dumnezeu stăpânitori. Căci Dragoş-Voievod, cel dintâi, şi Bogdan-Voievod, cel de-al doilea, au fost legaţi cu jurământ înfricoşat, şi li s-a pus cu foc, pe umărul drept, pecete şi au fost trimeşi dincoace de munţi, la marginea lumii, ca să tocmească apărarea creştinătăţii.

Măria sa Alexandru-Vodă a făcut semn c-o mână, dorind să spuie ceva.

— Dumnezeu să se milostivească de sufletul meu, a zis. Dac-am greşit, mă rog să fiu deslegat, ca să nu sufăr pedeapsă în veci. Poftesc să ştiu ce va fi după mine.

Schivnicul n-a dat răspuns. A lăsat pe părintele mitropolit să rostească iertarea şi să deie împărtăşania.

Măria sa mai avea puţin răsuflet şi şi-a întors iarăşi ochii spre bătrân.

— O, suflete, treci spre uitare, a rostit schivnicul. Măria sa a închis ochii şi a adormit de-a pururi. Mie-mi bătea inima cu spaimă. Părintele mitropolit a slăbit şi s-a aşezat în jilţul de la capătul celălalt al crivatului.

— Alexandre-Vodă, a urmat schivnicul, punând mâna dreaptă pe fruntea mortului, va fi în ţara asta, după tine, mişelia răzvrătirii şi a uitării de Dumnezeu. După această pedeapsă, se va alina furtuna răutăţii, şi va ieşi din nouri un bour tânăr care va sufla pe nări foc îngemănat, şi coarnele lui şi le va îndrepta spre răsărit.

Arhimandritul se opri, răsuflând ca după un urcuş greu.

— După aceea? Întrebă Vodă.

— Atâta-i, măria ta. Sfârşitul va binevoi să-l arate Dumnezeu.

— Ce s-a făcut prorocul?

— S-a întors în singurătatea sa. Nu l-a mai chemat nimeni; nici el singur n-a mai coborât din munte. Într-adevăr, asupra ţării au venit răutăţile una după alta, într-acelaşi număr ca cele care au lovit pe egipteni.

— Doresc să ştiu dacă bătrânul acela mai trăieşte.

— Nu mai trăieşte, măria ta; de-atuncea sunt patruzeci de ani. Dar am înţeles că, în singurătatea unde sălăşluia el, ar fi vieţuind acuma un ucenic al lui.

— Proroceşte şi acesta?

— Da. A avut dar, de aceea a fost ales. După ce învaţă toate tainele şi cunoaşte semnele vieţii şi morţii, şi stelele cerului, poate proroci. Deci proroceşte.

— Îl ştii în care munte are sălaş? Căci aş dori să-l cercetez.

— Măria ta, am aflat de la un slujitor vechi al Domniei, anume Nechifor Căliman, că schivnicul s-ar fi aflând; însă n-a cutezat să-mi spuie unde anume se află. Bănuiesc, după unele ştiri ce am de la oameni tari de virtute şi slabi de minte, că am putea da de urma lui ori în nişte pustietăţi din Călimani, ori într-o altă peşteră, meşteşugit ascunsă în râpile Ceahlăului. Dacă porunceşti măria ta, am să aflu calea şi locul.

Vodă îşi zbătu palma mânii drepte la tâmplă ca şi cum ar fi vrut să alunge o muscă supărătoare. Stătu puţin cu sprânceana încruntată, apoi se mişcă.

— Părinte Amfilohie, vino cu mine, zise el.

Călugărul închise cartea în care cetise, dar lăsă făcliile aprinse. Vodă se abătu înspre strana Domniţei Chiajna.

— Să nu te duci! Îi şopti ea, cu ochii măriţi de înfricoşare.

Apoi ieşi din locul unde stătuse, ca să îngenunche la icoana Panaghiei.

Arhimandritul urmă pe stăpânitor.

Măria sa purta straiul de catifea, însă fără cingătoare, îşi păstrase pintenii, care sunau pe lespezile gangului. Copiii de casă rămaşi la intrarea paraclisului, afară, ridicară făcliile, luminând umbra. Încă se învăluiau afară ploaia şi vântul. Vodă intră în cămara lui obişnuită, unde primea pe dregătorii cei mai de credinţă şi unde avea plăcere să poruncească diacilor să scrie, după cuvântul său, cărţile.

— Fie cele latineşti către Lehia ori Ţara Ardealului, fie cele obişnuite către pârcălabii cetăţilor. Se afla în acea încăpere un divan cu scorţuri, având pe părete deasupra podoabe de arme. Lângă o masă joasă de abanos, cu încrestături de sidef, se afla jilţul său. La o parte erau măsuţele pentru scriitori. În păretele dinspre răsărit, iconostasul de argint, cu candelă, alcătuit din trei bucăţi ce se puteau închide una peste alta. Acest iconostas, lucrat de argintarii din Gafa şi sfinţit de egumenul Varlaam în mănăstirea Zografu la muntele Atonului, întovărăşea pe măria sa în expediţii şi-n taberi.

Vodă rămase în picioare, după ce intră în cămara sa de taină. Amfilohie Şendrea închise uşa. Paşii copiilor de casă se depărtară. Străjerii bătură cu suliţile în pardoseală de două ori, vestind că sunt la datoria lor.

— Ai spus, sfinţite părinte, că ai putea afla calea şi locul.

— Dacă măria ta porunceşte…

— Nu poruncesc, ci doresc.

— Zâmbi domnitorul. Aici este o taină, ce stă mai sus decât puterile pământeşti.

— Eu de mult aştept de la stăpânul meu acest ceas, ca să-l încredinţez că are şi datoria să se ducă acolo, după o datină veche.

— Cine sunt aceşti proroci, sfinţite părinte?

— Nu se poate şti, măria ta. Din graiul bătrânului pe care l-am văzut eu cu ochii mei, am înţeles că e băştinaş din munte. Grăia ca un cioban, însă fără repezuşuri de glas şi fără asprime. Se pare că bacii cei vechi şi muntenii stăpâni de oi, care-şi duc turmele în singurătăţi o dată pe an, ştiu mai bine decât noi ce este, dar se tem ca de moarte să spuie. Am înţeles de la starostele Nechifor că seminţia lor ar fi domnească. Unii au ieşit voievozi şi războinici; alţii au fost închinaţi pustiei.

— Sunt creştini ca şi noi?

— Sunt, măria ta; altfel nu se poate; dar au şi o ştiinţă veche. Acuma mă gândesc că n-a sărutat atunci mâna înalt prea sfinţitului şi i-a spus altfel decât se cuvine.

— Orişicum ar fi, după câte mi-ai arătat, trebuie să-l cercetez, părinte Amfilohie.

— Nu se ştie dacă-l vom putea face să vorbească, măria ta, căci aceşti singuratici sunt uneori îndărătnici şi răi. Eu aş vrea să-l întreb, măria ta, aşa lucruri, încât să pot ceti gândurile tuturor dregătorilor şi boierilor mari şi mici ai măriei tale.

— Socot eu, sfinţite părinte Amfilohie, că ai mai multă dreptate decât mine. Eu pe toţi câţi îi am lângă mine, care mănâncă pânea mea ori se bucură de mila domniei mele, îi

socotesc că sunt fără vicleşug. Le-am deschis sufletul meu şi i-am îmbrăţişat. Dar iată că unii au început să mă vândă, ca Iuda pe Domnul Hristos.

— Sunt mulţămit, stăpâne, că ai dovedit, atunci când a trebuit, o mânie binefăcătoare. Cum ai spus însuţi măria ta, robul e totdeauna vrednic de iertare pentru minciună; iar pentru furtişag îl baţi, fără să-l strici. Pe când un boier, care se bucură de dulceaţa vieţii, se face aşa de vinovat, nedreptăţind, sau viclenind, sau minţind, încât nu poate fi judecat decât cu ascuţişul săbiei. De la bătrân am înţeles că tot aşa de tare e şi pedeapsa stăpânitorilor de noroade, dacă nu stau în scaunul lor cu dreptate şi curăţie de suflet; numaicât judeţul lor e de la Dumnezeu, care-i loveşte cu o sabie cu mult mai cumplită. Aşezând măria ta aşa lege în ţară, întru slujba lui Hristos Dumnezeu, nu-ţi poţi îngădui nici o milă după cum nu-ţi îngădui slăbăciune către pruncul măriei tale.

Vodă râse cu amărăciune:

— Crezi că nu-mi îngădui slăbăciune, sfinţite părinte Amfilohie? Am de multe ori încredinţarea că sunt slab faţă de unele fapte ale lui Alexandru-Vodă. Bag de samă că eşti un curtean cu limbă destul de ascuţită, părinte. Cunoşti iarăşi ceva despre urmările coconului domnesc?

— Încă nu, stăpâne. La Roman, unde ai binevoit a-l trimete măria ta, are bun sfătuitor pe sfinţitul vlădică Tarasie. Măria ta te gândeşti poate să-l înfăţişezi schivnicului?

— Cel care ceteşte gândul semenului său e cât şi un proroc, zâmbi Vodă. Sfinţia ta crezi că nu i-a venit vremea?

Amfilohie Şendrea şovăi să dea răspunsul. Vodă oftă, întristat.

— Am şi eu destule asupra sufletului meu, începu iar măria sa.

— Toate au trecut, stăpâne.

— Am dat morţii os din osul părintelui meu.

— Dacă ai fi şovăit, măria ta, ai fi săvârşit greşală. Pentru iertarea acelei fapte s-au rugat toţi preoţii şi călugării

bisericilor măriei tale. Te-a deslegat şi părintele mitropolit Teoctist. Canonul postului, pe care ţi l-ai rânduit pe nouă ani măria ta în fiecare vineri, zi în care a fost judecat cu sabia Aron-Vodă, este şi el bine primit. Nici eu nu încetez a striga în toate zilele, dimineaţa şi sara, către Pururea Fecioara, arătându-i cum şi de ce trebuie să înlăture această pârâ de la faţa Domnului Dumnezeu. Măria ta poţi să te înfăţişezi oriunde, fără grijă.

Voievodul îşi clătină fruntea:

— Cu grijă şi cutremur mă voi înfăţişa când va bate ceasul. Nădăjduiesc că Domnul şi judecătorul meu, cel care stă pururi în lumină şi vede în inimile noastre ca într-un cleştar, va cerceta fără greş şi va zice: Acest trup s-a zămislit prin bună-voia mea; această inimă a fost cumpănită de mine. Acesta este slujitorul meu Ştefan, carele a păcătuit pentru ca să se întemeieze dreptatea mea în moştenirea părinţilor săi. A prigonit pe lotri; a bătut peste fălci pe duşmani, a grăbit sfârşitul viclenilor; toate le-a făcut spre slava credinţii, ca să întărească oştile credincioase mie.

— Prorocia măriei tale pentru judecata ce va să fie mi se pare bună, măria ta, zâmbi arhimandritul.

— Totuşi să ascultăm şi pe alţii mai cuminţi decât noi. Să afli locul. Mă voi duce să văd pe pustnic.

— Voi face cum porunceşti, stăpâne.

Voievodul începu să se plimbe prin chilie, de la uşă la iconostas.

Se opri. Alungă iar de la tâmplă bâzâitul îndoielii şi tulburării.

— Părinte Amfilohie, mărturisi el, m-am simţit astăzi lovit şi clătinat. Mulţămesc pentru cuvintele pe care mi le-ai spus, ca un adevărat învăţător de la Bizanţ. Mă simţesc mai luminat, cu atât mai vârtos cu cât am văzut în preajma mea frunţile unora încreţite şi ochii altora tulburi. Ascultă, părinte Amfilohie, năravurile bătrânilor noştri sunt ca nişte răni vechi: se tămăduiesc cu greu, ori lasă urme neşterse.

Uneori mă gândesc că totul trebuie înoit de istov. Trebuie casă nouă.

— Trebuiesc, stăpâne, boieri şi dregători tineri, care au crescut întru credinţa şi frica măriei tale. Ridicând boierime nouă, măria ta, îţi găteşti şi ostaşi care să umble cu vrednicie înainte, nu să-şi caute papucii în urmă. Aşa că şi întru aceasta ai lucrat cu spor, slăvite Doamne.

— Îţi mulţămesc, prietine. Totuşi spovedania mea trebuie să fie întreagă. Cunoşti că vor fi şi alte pâri, care se vor târâi ca nişte gângănii spre talgerul cântarului din veac. Căci acest ticălos trup se desfătează uneori întru beţie, şi alteori în plăcere trupească.

— Noi te-am deslegat de asta, măria ta. Pentru strădania măriei tale în această viaţă, nu poţi avea altă plată. Om fiind nu te poţi desface de cele omeneşti. Este asta ş-o moştenire a neamului moldovenilor. Cumpănind bine, tot de la Dumnezeu vine şi această păcătoasă desmierdare a pământenilor, având ei atâta vrăjmăşie în jur, atâtea valuri şi vânturi ale nestatorniciei, a tătarilor şi ismailitenilor. Cel puţin se bucură de vin bun şi de femei frumoase. N-ar fi nimic asta, dacă n-ar fi iubitori şi de minciună şi de nedreptate. Deci strânsoarea care le-o dai măria ta e bună. „Iert desfătările, lovesc minciuna.” Măria ta ai grăit bine şi mulţi au luat aminte. Bătrânilor li s-a părut că sunt struniţi prea tare; calul vechi nu se învaţă buiestraş; cei tineri cunosc frâul.

Măria sa veni însfârşit la jâlţ, ca să găsească hodină mai mult inimii decât trupului. Amfilohie îl cercetă cu ochii pe jumătate închişi, ca pe un bolnav căruia i s-a potolit arsura frigurilor.

— Binevoieşte, măria ta, să dai poruncă pentru alaiul de nuntă. Cu ajutorul lui Dumnezeu, Domniţa Maria nu va întârzia nici o zi şi o vom avea aici la 14 a lunii septemvrie, ziua de naştere a măriei tale.

— Crezi că nu va întârzia? O aştepţi cu mare dorinţă? Surâse Vodă.

— Nu va întârzia, stăpâne. La vremea asta clocește paserea alchion, în stâncile mării, şi nu-i încuviinţată valurilor nici o răzvrătire. Iar de dorit, dorim cu toţii domniţă de neam împărătesc. Zestrea măriei sale nu-i cea de acum, adică stâncile pustii de la Mangop, ci Ţarigradul.

Vodă privi visător iconostasul:

— Măria ta cată să amâi celelalte treburi… stărui călugărul.

— Care?

— În ziua de 17 ale lunii septemvrie, se întemeiază tabără de oşti la Vaslui. La o săptămână după aceea se adună la Bârlad călărimile din Ţara-de-Jos.

— Asta-i o altă nuntă, părinte, pe care o pregătesc de paisprezece ani. Cu nici un chip nu o voi întârzia. Poftesc cupa mea. Ţine-mi sfinţia ta tovărăşie ca bună şi credincioasă rudă a noastră. Văd că ploaia tot curge; pământenii noştri sunt şi ei bucuroşi în sara asta.

Capitolul V.

Unde Onofrei Căliman şi Samoilă Căliman duc o scrisoare la Cetatea Neamţului.

Feciorii starostelui nu mai zăboviră la curte. Îşi căutară numaidecât caii şi le strânseră chingile, scoţându-i la lumină din dosul unde stătuseră. Erau nişte animale cu păr îmbielşugat ca o lână, cu cozile prea lungi şi cu moţurile de coamă revărsate asupra ochilor. Nu erau nici roibi, nici murgi; se ţineau într-o coloare amestecată. Păreau prea scunzi pentru făpturile stăpânilor lor. După ce se cumpăniră în tarniţile nalte, căptuşite cu perinile pe care, noaptea, şi le puneau căpătăi, Onofrei şi Samoilă ieşiră de sub boltă, apoi mirosiră vântul şi se îndreptară spre apa Moldovei către târgul Baia. Picioarele lor lungi erau încârligate în scări prea scurte, după obiceiul călăreţilor de stepă, ca să se poată din când în când înălţa cât de sus, priveghind depărtarea. De altminteri şi căluţii murgi-roibi erau de neam răsăritean de la Mongolia, cu boturi lungi şi frunţi berbecate. Aceşti cai nu fug prea tare, însă merg într-o

întinsoare şapte poşte. Pot să rabde setea şi foamea. În vremea iernii nu stau în alt adăpost decât al coamei lor spulberate.

După ce ieşiră în câmp, călătorii se uitară numai o dată unul la altul în tăcere, fără a îndrăzni să înceapă sfat. Erau îngrijoraţi cât de zvoana şi spaima ce văzuseră în Cetate, cât mai ales, de taina scrisorii, pe care Onofrei o purta în torbă.

Mai întâi, arhimandritul s-a uitat lung la dânşii, cercetându-i de sus până jos cu luare-aminte şi cu supărare. Pe urmă, fără să se gândească mult şi fără să întrebe ce şi cum, a pus mâna pe o pană de gâscă tăiată ca o săgeată şi a muiat-o în catran. După ce a scos-o din catran, a împuns cu dânsa în hârtie, zgâriind tot în colţuri şi făcând nişte semne de ameninţare.

S-a oprit într-un timp şi s-a uitat la ei; după aceea a împuns iar în hârtie. A lepădat pana şi a păturit hârtia, uitându-se iarăşi la dânşii, pe sub sprâncene. Apoi când a pus pecetea inelului în ceara roşie, a mormăit ceva singur, parcă ar fi zis: Bun.

Ce poate să fie bun într-o carte ca asta, închisă şi pecetluită?

Nu poate să fie nimica bun. O poruncă de la măria sa poate cuprinde multe supărări. Poate cuprinde asemenea supărări, încât să nu le mai găseşti leac. Când primeşte o poruncă scrisă şi închisă de la măria sa, orice dregător, fie el cât de mare şi de tare, îngălbeneşte. Sărută pecetea, deschide hârtia şi pe urmă se luminează la obraz ori se face vânăt ca veninul.

— Să ştii că până desară plouă, grăi Samoilă privind zarea munţilor.

Onofrei încuviinţă:

— Asta numaidecât. Se văd burhai de neguri pe Halăuca. Însă în trei ceasuri noi suntem la sfânta mănăstire, şi nici nu ne pasă. De acolo avem puţin până la locul nostru.

— Ne oprim o ţâră la părintele Nicodim?

— Ne oprim la părintele Nicodim.

Vorbele acestea le schimbară abia în şleahul Nimircenilor. Imaşurile erau pustii, între crânguri ofilite de secetă. Fiind zi sfântă, nu se zăreau oameni nicăieri la lucru. Vântul bâzâia în spini cu pământufuri roşii. Stoluri de mii de grauri se ridicau şi se înclinau coborându-se, ca nişte pale de fum. În urmă se zăreau pe jumătate, ca dintr-o apă, numai turnurile Cetăţii Domneşti. Târgul Sucevii se scufundase.

Samoilă Căliman, mai vioi şi mai neliniştit, ocoli iar întrebarea îngrijorătoare:

— Când a spus că vine Domniţa cea nouă?

— Cine să spuie? Eu n-am auzit pe nimeni anume. Vorbeau slujitorii. Ai auzit şi tu.

— Am auzit. De ziua Crucii. Înainte de asta are să trebuiască să ne întoarcem iar cu vânat şi cu peşte.

— Dacă a vrea Dumnezeu, om veni; dacă n-a vrea Dumnezeu, n-om veni.

— Cine ştie! Oftă Samoilă.

Onofrei se alătură de tovarăşul său, trăgând dinainte taşca, de la şoldul stâng, şi cotrobăind în ea.

— Ascultă, frate. Mai poart-o şi tu. Nu ştiu ce va fi având, dar mi se pare grea ca un pietroi.

— Bine, dă-o încoace.

Samoilă o primi şi o cântări în degete. I se părea totuşi uşoară. Dar după ce o aşează cu grijă în torba lui şi mai călări un timp până la dealurile de unde se vedea iazul cel mare al Şomuzului, simţi şi el greutatea lucrului pe care-l ducea. Parc-ar fi fost un farmec. Nu era cu putinţă să fie lucru curat. Cu toate acestea era o carte alcătuită de un sfinţit arhimandrit.

— Socot eu că nu se poate să se afle la curtea măriei sale arhimandrit vândut, rosti cu hotărâre Samoilă. Mi se pare grea şi mie.

— Ce?

— Cartea.

— Ţi-am spus eu, frate Samoilă. De aceea m-am gândit eu mai întâi şi mai întâi să ne oprim la părintele Nicodim. Cât despre arhimandrit, m-am uitat bine la el, şi n-am văzut nici un semn să fie celalalt.

Celalalt era cel pe care nu cutezau să-l pomenească. Îşi făcură amândoi cruce, îndemnându-şi caii. Umbrele lor fugeau alungite pe luciul încreţit al iazului. Aşa trecură în râpa Rădăşenilor, după aceea suiră la dealul Horbaza şi de acolo văzură apa Moldovei. Făcură popas.

Ca să-şi împărtăşească deopotrivă suferinţa, aici schimbară o dată torbele.

— Ca să n-o mai scoată la lumină. După ce-or trece dincolo de apa Moldovei ş-or apuca poteca muntelui Pleşu, or mai schimba o dată.

Soarele se cufundase în îmbulzelile de nouri. Vântul sufla acuma aprig şi răcoros.

Pe Pleşu era negură; căluţii suiau harnic pocănind în piatră cu copitele nepotcovite. Brazii aveau şuiet de şuvoaie. Întâlniră un cârd de ciute cu cerbul lor. Stăteau în marginea unei poieni în neclintire, ascultând larma codrului. Numai când fantasmele celor doi călăreţi fură la cinci paşi asupra lor, cerbul pufni scuturându-şi coarnele cu multe raze şi făcu o săritură în laturi, căzând în râpă, cu ciutele după el.

Coborâră la mănăstire, după patru ceasuri de cale, tocmai când sunau clopotele. Pe munţii de dincolo de apa Nemţişorului, ploua. Mai aveau vreme până în sară.

Pârâul era cu desăvârşire secătuit. Îl trecură prin prund, într-un loc unde apa puţină fugea pe subt alvie, ca să iasă mai departe. Şfichiuiţi de ploaie, grăbiră la căsuţa părintelui Nicodim.

— Poate să găsim aicea şi pe Ionuţ Păr-Negru, îşi dădu cu părerea Samoilă.

Onofrei se veseli, ca unul ce se socotea însfârşit ajuns la liman.

— Dac-ai fi mai înţelegător, măi Samoilă, şi ţi-ai face socoteala pe degete, dădu el sfat fratelui său, atuncea n-ai mai spune o vorbă ca asta. Ştii bine că asta nu-i săptămâna slobodă a tovarăşului nostru.

— Ştiu; însă poate să fie o întâmplare.

— Întâmplare poate să fie numai una; să nu găsim pe părintele Nicodim.

— Puşchea pe limba dumnitale, bădică. Onofrei râse şi-şi bătu torba cu palma stângă:

— Acuma nu mi se mai pare grea; s-a uşurat iar.

Fratele Gherasim, slujitorul cel uscat al monahului le deschise poarta.

— Acasă-i cuvioşia sa?

— Acasă.

Coborând de pe cai, suiră în pridvor. Caii se duseră singuri sub şopron. Fratele Gherasim veni după ei şi căută la coburi trăistile de orz, petrecându-le fiecăruia după urechi. Le slăbi chingile şi-i bătu cu palma peste şale, deasupra cozii, până ce căluţii răspunseră rânchezând înăbuşit.

După rânduita închinăciune către sfintele icoane şi în faţa cuvioşiei sale, feciorii starostelui se aşezară pe laiţă alături unul de altul, tuşind. Deci erau doritori să întrebe ceva, ori să ceară un sfat.

— Spuneţi, zâmbi părintele Nicodim venind asupra lor. Ce este? Ce vi s-a întâmplat? Mă uit şi cetesc în ochii voştri. S-a întâmplat ceva bătrânului?

— Bătrânul e tare, slavă Domnului, îl încredinţă Onofrei. Au să mai mănânce încă multă vreme caii orz din sicriu. Ştii cuvioşia ta că dumnealui s-a semeţit să-şi facă raclă şi s-o suie în pod. Pe urmă, văzându-se că întârzie să moară, s-a scos racla lângă corlata cailor.

— Ştiu asta. Socot eu că vreţi să-mi vorbiţi despre altceva.

Onofrei se scărpină în cap. Luă de alăturea căciula şi o cercetă.

— Se chiamă că noi venim de la Domnie, mărturisi el însfârşit. Am dus acolo nişte căprioare şi nişte peşte.

— A fost ş-acolo cutremur?

— A fost; s-a auzit detunând în fundul pământului. S-a înfricoşat lumea; dar noi nu ne-am înfricoşat.

— Cum să vă înfricoşaţi? Căci voi nu vă temeţi nici de puterea lui Dumnezeu.

Onofrei şi Samoilă se ruşinară întrucâtva. Cel de-al doilea, în sfârşit, dădu el lămurire deplină.

— Grija noastră e din altă parte, cuvioase părinte Nicodim. Dumneata ce zici, bădică Onofrei? Să arătăm ori nu cartea aceea părintelui Nicodim?

— Despre ce carte grăiţi voi?

— Apoi avem cu noi carte scrisă şi pecetluită de la Domnie. A scris-o sfinţitul Amfilohie arhimandritul. Şi i-a pus pecete cu inelul măriei sale. Şi ne-a dat-o nouă, cu poruncă. Numaidecât să ne înfăţişăm cu ea la domnia sa pârcălabul nostru.

— Ei, şi voi ce faceţi?

— Noi ne ducem la Neamţu. Avem la noi cartea. Onofrei trase cu grijă din torbă scrisoarea. Nicodim o primi, o cercetă pe faţă şi pe dos şi o dădu înapoi.

— Foarte bine. Duceţi scrisoarea ş-o daţi pârcălabului. Ce ştiţi voi de vă temeţi?

— Nu ştim nimica. Ne gândim numai să nu fie ceva rău.

— Să vă spun eu ce trebuie să faceţi, zâmbi cuviosul Nicodim apropiindu-se de ei şi punându-le pe rând mâna pe frunte. Aveţi să mâncaţi câte-un dărăb de pită şi să beţi câte-o ulcică de vin. După care încălicaţi şi vă duceţi drept la Cetate ca să înfăţişaţi pârcălabului scrisoarea. Spuneţi lui Ionuţ sănătate.

Feciorii lui Căliman au făcut aşa precum le-a poruncit călugărul, în ceea ce priveşte pita şi vinul. Însă din partea cărţii nu s-au liniştit deplin. Tot a mai rămas în ei o drojdie de îndoială.

S-au învălit în dulame şi au purces spre Cetate prin ploaie. Căluţii împrăştiau necontenit raze de apă din ghiolurile drumului. Ploua cu repeziciune şi des. Când ajunseră la apa

Ozanei, găsiră valuri tulburi. Părerea lui Onofrei, ca cel mai mare şi mai înţelept, era că numaidecât trebuie să se oprească şi la casa părintească. Bătrânii îşi împuţinează virtutea, dar îşi sporesc cuminţenia. Trebuie întrebat şi moşneagul.

— Dacă zici dumneata aşa, să ne oprim, se învoi numaidecât Samoilă. Avem vreme să ajungem înaintea stingerii lumânărilor, când se zăvorăşte poarta.

Era acasă şi Căliman bătrânul şi-şi scoase asupra lor jumătate de trup, pe uşă, mirându-se de graba cu care descălecau. El nu-şi cunoştea feciorii aşa de harnici, fiindcă ciobanii au toate ale lor mai domoale; chiar şi mintea. Însă după ce acei ciobani se prefac în vânători şi se mai duc şi-n lume, pe la curţi domneşti.

— Se vede că se iscă într-înşii o agerime.

— Ptiu, drace! Dar de unde veniţi voi, măi feciori? Aţi şi fost la Cetate şi v-aţi şi întors?

— Am şi fost şi ne-am întors.

— Mă bucur pe de o parte, răspunse bătrânul, că aţi umblat bine; însă pe de altă parte îs tare scârbit. Mi s-a iscat de ast'dimineaţă durere la o pustie de măsea şi, vedeţi, mi s-a umflat falca. Chiar când aţi căzut voi, mă găteam să mă duc în grajd, unde m-aşteaptă Şandru fierarul.

M-a mai durut o dată şi n-am scos-o. Acuma trebuie s-o scot numaidecât. Ungurul acesta faur e bun meşter; o trage afară într-o clipă. Vreţi să-mi spuneţi ceva? Se cunoaşte după ochi.

— Vrem să-ţi spunem ceva, tătucă.

— Apoi atuncea spuneţi degrabă, cât îs alinat. Pe urmă mă apucă alt răstimp de junghiuri. Mai stăi oleacă, Şandrule! Răcni el pe uşa deschisă; după care se întoarse în mijlocul odăii. Spuneţi degrabă, că dă iar peste mine un val. Asta-i a doua pe care o scot. Se apropie, măi băieţi, funia de par.

— Tătucă, se grăbi să înştiinţeze Samoilă, aducem cu noi o carte domnească.

— Bine. Să chemăm dascălul s-o cetească.
— Porunca-i s-o dăm jupânului părcălab.
— Atuncea de ce v-aţi oprit aici? Duceţi-vă s-o daţi pârcălabului. Ptiu, drace! Duceţi-vă, flăcăi, eu nu mai pot să rabd. Dar ce să fac? Am să rămân numai în optsprezece măsele şi gata. Iaca vin! Răcni el către fierar.

Rămaşi singuri, feciorii starostelui se uitară unul la altul: după aceea îşi luară de samă şi ieşiră să-şi caute caii. Onofrei cugetă cu glas:

— N-am făcut nimica.

Când ajunseră sub Cetate, suna muntele de puhoaie şi de rostogoliri de bolovani. Ozana venea cu harmăsari de spumă. De sus, ploaia nu mai contenea. Zidăria neagră a Neamţului atârna sub nourii coborâţi. Încă era o lumină leşietică de sfârşit de zi, când urcară sus. Straja îi cunoscu, slujitorii aplecară puntea.

— Poate nu-i jupânul părcălab la Cetate, se gândi, tot cu glas, Onofrei.

Însă, pe cât mărturiseau slujitorii, jupânul părcălab era la Cetate.

— Atunci tot ne mai rămâne una, zise Samoilă.
— Ce ne mai rămâne? Nu ne mai rămâne nimica.
— Ne mai rămâne una; să ne ducem întâi la prietinul nostru. Să vedem ce zice şi el. Ş-apoi, după aceea, cum a vrea Dumnezeu.
— Asta-i vorba cea mai înţeleaptă pe care ai spus-o azi, Samoilă.
— Se învoi Sfarmă-Piatră.

Ionuţ Păr-Negru era la chilia lui cu tătarul. Îi crescuseră iar pletele, însă îi rămăseseră mai scurte decât înainte vreme; în schimb, li se mai întunecase castaniul. Deasemenea i se mai întunecase şi pata de jder de către tâmpla stângă şi-i era mustaţa bine rotunzită. Totuşi nu avea înfăţişare deplină de bărbăţie, din pricina ochilor, care rămăseseră tot copilăreşti.

Tătarul trăgea pe piatră jungherul şi avea alăturea sabia lui Ionuţ, pentru aceeaşi lucrare. Pâcla ploii şi a nourilor era afară aşa de deasă, încât trebuise, alături de piatră, să aprindă opaiţ.

— Iaca oamenii noştri, zise Jderul cel mititel, săltând vesel de pe divanul lui. S-au întors degrabă. Ce să fie asta? N-a pierit nimene la Suceava de cutremur?

— Nu, răspunse cu părere de rău Onofrei.

— Ce-ai păţit, meştere? Ţi s-a întâmplat ceva pe drum?

— Nu.

— Ce-i, Strâmbă-Lemne? De ce mârâie aşa frate-tău? Poate i-i foame. Am aici slănină, pită şi usturoi. Ştiu că-i place să puie felie de slănină pe felie de pită, şi peste dânsele, un căţel de usturoi. Cât ai zis cranţ! A şi înghiţit. Pe urmă i-i sete. Te înştiinţez că n-avem vin.

— Este destulă apă în ploaia de afară, mormăi Onofrei.

— Aici este un drac la mijloc. Spune tu, Samoilă.

Cu destule cotituri, Samoilă mărturisi întâmplarea cu scrisoarea.

Jderul cel mititel ascultă cu linişte, privindu-i pe rând. Pe când povestea Samoilă, Onofrei ducea întruna mâna la torbă; dar se stăpânea şi nu deschidea taina. Tătarul îşi contenise treaba şi se uita la ei cu mirare.

— Hm! Într-adevăr, poate să fie ceva la mijloc, se învoi zâmbind Ionuţ.

Onofrei înghiţi două noduri de supărare:

— Părintele Nicodim şi tătuţa spun că n-a mai fi nimica.

— Aşa spun ei, cu vorbele lor?

— Nu. Aşa am înţeles eu; aşa a înţeles şi Samoilă.

— Ei, atuncea poate să nu fie nimica. Este un obicei la împăratul Turcului. Dacă vrea să piardă pe cineva, îi dă carte şi-l trimete la cutare dregător al său. Acesta ia cartea, o deschide, o ceteşte; pe urmă trage paloşul şi retează celuia capul.

— De ce? Se îngroziră feciorii.

— Nu ştiu. Aţi săvârşit cumva vreo faptă necuviincioasă?

— Da' de unde! Am spus numai acelui părinte arhimandrit că a dat peştele din coadă.

— Care peşte? Cel pe care l-aţi închinat voi măriei sale?

— Nu. Cel pe care stă pământul. De aceea a fost cutremur.

— Să văd cartea.

De mult Onofrei aştepta această poruncă. Trase cartea domnească şi o înfăţişă. Ionuţ o duse întâi la ochi, pe urmă la nas.

— Asta-i porunca măriei sale?

— Asta.

— Atuncea ce-mi staţi aici, spunând poveşti cu împărăţia Turcului şi cutremurul pământului? Haideţi cu mine numaidecât la dumnealui jupânul părcălab Luca. Dac-a fi rău, să mă taie pe mine.

— Căci m-am săturat de când vieţuiesc într-această robie.

— I-am spus noi acelui părinte arhimandrit cum vieţuieşti domnia ta aici.

— Atunci de aceea am eu vestire în inima mea că nu poate să fie nimica rău.

Vânătorii se încredinţară şi ei numaidecât de asta, râzând. Însă oricum, o scrisoare închisă poate cuprinde uneori primejdie. Asta se ştie: dovadă împăratul Turcului. Ciudat este că şi cel nevinovat se simte înfricoşat: dovadă Samoilă; dovadă Onofrei. A fost şi cutremurul; mai este şi ploaia asta cu neguri despletite.

Cum a prins a râde Ionuţ, lor li s-a părut că beau vin vechi.

Jupânul părcălab Luca Arbore chemase la poruncă schimburile de străji ale nopţii. De şi de ani era tihnă la Neamţu, domnia sa schimbase rânduiala moale a răposatului părcălab Albu. Căci ostaşul şi cetatea trebuie să fie în orice clipă gata. De la hotarul unguresc nu-s decât puţine ceasuri de cale; într-o noapte poate descăleca o oaste sub Cetate. Deci în fiecare ceas, domnia sa, ucenic tânăr al măriei sale, punea o grijă neînduplecată.

Ionuţ intră, închinându-se. Vânătorii se opriră mai în urmă.

După ce se dădură lămuririle, cartea se desfăcu dintr-odată şi străjerii ridicară opaiţile la înălţimea privirilor jupânului părcălab. Iată care era cuprinsul cărţii: „Cătră prea cinstitul părcălab Luca, sănătate.

Porunca măriei sale Ştefan-Voievod. Cinstite pârcalabe Luca de la Cetatea Neamţului, cum vei primi această carte să chemi la domnia ta pe Ionuţ feciorul comisului Manole şi să-i porunceşti să ia pe fratele său mai mare comisul Simion de la Timiş şi să se înfăţişeze la Cetatea Sucevii fără întârziere, cu slugile lor şi cu aceşti doi vânători, Onofrei şi Samoilă, iar altfel să nu faci, ci să urmezi întocmai, făcând trebuinţă măriei sale aceşti slujitori. A scris Amfilohie arhimandrit.”

Pârcălabul se întoarse din nou de la început şi ceti cu glas, după aceea întrebă, păşind către vânători:

— Aţi auzit? Aţi înţeles?

Amândoi fraţii stăteau înlemniţi, după rânduiala de atunci a oştenilor, cu picioarele desfăcute în laturi, şi nu le venea a-şi crede urechilor. Cum se poate face una ca asta că unul zgârâie cu o pană, la Suceava, pe hârtie, şi altul ceteşte la Neamţu? Semnele acelea împunse cu săgeata de pană de gâscă sunt pentru ochi şi, cu toate aceste, jupânul părcălab le vorbeşte. Asta-i minune mai mare şi decât cutremurul. Iar de înţeles au înţeles. Totuşi trebuie să le lămurească mai amănunţit şi prietinul lor Jder cum stă treaba.

— Am auzit ş-am înţeles, luminăţia ta, răspunse Onofrei cu destulă îndrăzneală. Şi ne pare rău că ne ducem la slujbă în altă parte.

Nu era adevărat. Nu le părea rău. Jderul râdea la ei.

— Vă pare rău că sunteţi rânduiţi în slujba măriei sale la Suceava? Mă mir, răspunse boierul părcălab.

— Ce să facem? Dacă aşa a venit vremea… oftă Samoilă, uitându-se într-un colţ.

— Duceţi-vă! Porunci pârcălabul Luca. Am de vorbit numai cu jupân Ionuţ Păr-Negru.

Oare ce-are să-i spuie lui jupân Ionuţ? Se întrebau ei ieşind. Să mai fie scris acolo şi altceva? Boierul părcălab Luca rămase privind lung la Jder şi-i zâmbi cu prietinie, ca unui frate mai mic.

— Jupâne Ionuţ, îi zise el; mă bucur şi totodată mă întristez. Mă bucur, căci măria sa te-a iertat pentru nebuniile ce-ai săvârşit şi te chiamă la mila sa. Mă întristez, căci mă despart de domnia ta.

La vremea aceea pârcălabul Luca era tânăr. Era cu opt ani mai vârstnic decât Ionuţ Jder. Purta o barbă rotundă neagră-corb şi se uita cu ochi focoşi. Era aprig între slujitorii cei noi ai măriei sale şi cunoştea bine meşteşugul evropenesc al armelor, pe care îl învăţase la Cracovia. Îşi gătise pentru războaiele măriei sale o spată grea şi dreaptă, ca a cavalerilor cruciaţi, pe care ştia s-o poarte cu două mâni.

Jder nu simţi nici o întristare. Căzuseră de pe el muşchiul şi rugina Cetăţii.

— Mâni împlineşti porunca, îi hotărî pârcălabul, îmbrăţişându-l.

— Cinstite jupâne părcălab, pe cât înţeleg, eu nu pot întârzia. Trebuie să purced chiar în noaptea asta, după ce pun la cale pe Călimani. Mă duc să găsesc pe bădiţa Simion şi să-i adun şi lui cele de trebuinţă. Am de văzut şi de părintele meu. Are să se bucure muţa. Dacă nu ştii domnia ta cine-i muţa, am să-ţi spun că-i dumneaei comisoaia Ilisafta Jderoaia.

— Să fie sănătoasă, răspunse pârcălabul Luca, întrucâtva jignit de graba lui Ionuţ.

— Însă nu pot să încalic chiar acum, adaose îndată Jderul cel mititel, pentru că eu şi tătarul trebuie să ne împrumutăm şi să agonisim cina din astă sară. Cei doi vânători ai măriei sale au nevoie măcar de jumătate de baniţă de mălai; le mai trebuie şi altele. Dacă ar fi mulţi ca dânşii, nu ştiu dacă i-ar putea dovedi jitniţile şi cămările măriei sale.

Capitolul VI.

Unde se arată şi vorbeşte iar cunoştinţa noastră veche, comisoaia Ilisafta.

Lăsând poruncă tovarăşilor săi vânători să-l ajungă din urmă, Ionuţ Jder ieşi din Cetate în zori de ziuă, la 30 august, cu sluga sa tătarul. Din vremea nebuniilor, cugeta el singur, coborând domol apa Ozanei, i-a rămas numai harmăsarul pag, pe care călăreşte şi acuma. Încolo toate s-au domolit în el şi de-acuma nu mai are alta decât să se facă monah la o sfântă chinovie. Numai dacă s-ar supăra pe el comisoaia Ilisafta, pocnind din palme şi înălţând ochii spre sfintele icoane, când a auzi asemenea hotărâre năprasnică, şi numai dacă măria sa i-a porunci altfel, poate s-a învoi să-şi ducă veacul tot în lume şi între oamenii de rând. Într-adevăr numai comisoaia şi Vodă ar fi putut primi cu bună-credinţă asemenea mărturisire, izvorâtă dintr-o bucurie ascunsă şi vicleană. Toată înfăţişarea blândă şi moale a Jderului celui mic cuprindea o bucurie nouă, pe care o alinta ascunzându-şi-o lui singur, ca să nu i-o ştie şi să nu i-o risipească alţii. Îşi rosese destul zăbala în plictisul Cetăţii, îngrăşându-se; i s-ar fi părut amar să se întoarcă îndărăt. Nu rămâne îndoială că porunca Domniei cuprindea eliberarea lui. Nu era o amăgire – ca să se ducă la Suceava şi să se întoarcă, după aceea, iar, la Neamţu. Chiar dacă va fi să rămâie în cealaltă Cetate, viaţa de acolo e mai deschisă, cu mai multe tovărăşii; curând, vine măriei sale şi Doamnă nouă; pe urmă, pe cât înţelege el şi pe cât a fost de părere şi pârcălabul Arbore, e chemat totodată la slujba măriei sale şi Simion Jder. Parcă l-ar fi întrebat anume măria sa pe Ionuţ cu cine i-ar plăcea să slujească.

— Eu, cu bădiţa Simion, mă duc şi până la Han-Tatar, nici nu-mi pasă! Zise el râzând şi întorcându-se spre Gheorghe Botezatu.

— Cum ai spus, măria ta? Întrebă tătarul grăbindu-şi calul şi trăgând după el şi pe ceilalţi doi, pe care erau încărcate boclucurile stăpânului său, straie, arme şi scule de

vânătoare. Între straie, arme şi scule de vânătoare, vârât într-o desagă până la gât şi numai cu capul scos afară, se afla şi Pehlivan, căţelul cel nou al Jderului.

— Cum ai spus, măria ta?

— Am spus: cu bădiţa Simion, eu mă duc şi până la Bogdihan.

Botezatu primi cu nepăsare vestea.

— Mergem, de ce nu? Răspunse el.

— Tu l-ai văzut vreodată?

— Am auzit de el, dar de văzut nu l-am văzut. Acela-i un păgân; ce am eu cu dânsul? Dar eu am să-ţi spun domniei tale că, până la Bogdihan, în Ţara Chitailor, e cale depărtată, poate de şase luni, ori de un an, cine poate şti? Se aude că de-acolo s-aduc cuişoarele şi scorţişoara de care se plânge dumneaei jupâneasa comisoaia, că-s aşa de scumpe. Dacă ne ducem, apoi n-om uita să-i agonisim dumisale o traistă cu asemenea mirodenii.

— Bine, Botezatule, n-om uita, surâse Ionuţ, gândindu-se că poate să-i vie măriei sale un gând să-i trimeată la chitai şi pe el şi pe bădiţa Simion. Fără tine nici nu se poate, îl încredinţă el pe tătar. Nu putem uita nici pe Călimani. Luăm şi pe Pehlivan.

Copoiul scheună din desagă, privind cu agerime pe Ionuţ şi cerându-se slobod. Era un căţel cu păr fumuriu aspru şi cârlionţat. Era zbârlit şi cârlionţat împrejurul botului, până în ochi. Jder îl avea în dar de la o căţea a răposatului părcălab Albu, mare vânător în vremea sa. Tătaru îl îngrijise şi-l crescuse şi, neavând alta de lucru în lenea Cetăţii, îl învăţase felurite lucruri de mirare, din care pricină oştenii îi şi schimbaseră numele, dându-i poreclă. La poruncă, se trântea la pământ şi închidea ochii, mort; ori se înălţa în sus şi umbla în două picioare; ori se dădea tumba. La vânat încă nu-şi dovedise destoinicia, dar de două ori, scăpând în pădure, fusese auzit de străjeri cum mâna pe costişă, ţăhnind până departe, în funduri de ponoare. Deci trebuia să meargă şi Pehlivan la chitai.

— Îl luăm şi pe el, se încredinţă tătarul, ca să se mire de dânsul limbile păgâne, şi ca să poată amirosi drumul înapoi, să nu ne rătăcim.

Grăind, trecură prin marginea apei şi cotiră la drumul Timişului. Puseră caii în trap. Botezatu se ţinea aproape, însă Jder era cercetat de alte gânduri şi-şi grăbea umbletul.

Soarele încă nu răsărise; după contenirea ploii văzduhul era greu de pâcle. Puhoaiele curgeau prin râpi. În anume locuri apa cărase bolovănişul din munte, împiedicând drumul. La adierile dimineţii, pădurea scutura din când în când stropi reci.

Când ajunseră la şes, auziră în înălţime zvonuri de zbor şi chemări. Prin ceaţă, treceau spre revărsările Moldovei stoluri de gâşte şi raţe sălbatice. Într-o singură noapte şuvoaiele munţilor umpluseră albia secătuită a râului. Jder asculta cu luare-aminte glasurile văzduhului, încercând să le deosebească. I se păru într-o vreme că sus deasupra pâclei sunt ape, în care se rotesc şi umblă acele zburătoare străine, sosite odată cu furtuna.

Calea era singuratică. Jder văzu un singur păstor într-un corn de râpă stând neclintit cu sarica în spate şi privind în depărtare, în şesuri. Oile îi erau risipite la marginea unei bălţi. Când cunoscu oameni străini, acel cioban ridică toiagul şi chiui. Tătarul îi răspunse. Jder tresări din gândurile lui, râzând. Nu mult după aceea perdelele de neguri începură să se tragă la o parte înspre pădurile de la dealuri şi soarele luci o clipă asupra aşezărilor de la Timiş.

— Ajungem, măria ta! Strigă din urmă tătarul. Lucirea de soare se stinse. Jder opri.

— Ascultă, Botezatule, porunci el. Eu am întâi şi întâi de împlinit porunca domnească, deci mă duc drept înainte. Tu coboară devale la curte şi spune dumnealui comisului celui bătrân şi dumnisale comisoaiei că vin şi eu numaidecât, după ce văd pe comisul Simion.

— Să spun că slujba noastră la Cetate s-a sfârşit? Se veseli tătarul.

— Se-nţelege; dar la Timiş nu poposim decât pentru răsuflet. Are să aibă ce se bucura muţa… oftă Ionuţ; apoi îndată zâmbi de vederea apropiată a comisului Simion şi de altă revărsare de soare, care se răsfrângea ca din oglinzi din bălţile umflate ale Moldovei.

Gheorghe Tătarul coti spre curte; Ionuţ spre odăile hergheliilor. Comisul Simion trebuie să fie numaidecât la închisoarea mânzilor, ori a strâjnicilor, unde are obicei să vie întâi şi întâi, dimineaţa. Lui Ionuţ i se păru ciudat că nu-l găseşte. Întrebă din mers pe slujitori.

— Unde-i comisul Simion?

— Trebuie să fie la domnia sa acasă.

— Însă are obicei să iasă totdeauna aici. S-a întâmplat ceva?

— Nu s-a întâmplat nimica. Vine ş-acuma, dar nu în fiecare zi.

— Toate aici sunt în bună stare?

— În bună stare, jupâne Ionuţ; să n-ai domnia ta nici o grijă. Are aşa uneori câte-o toană comisul Simion, precum ştii şi domnia ta. În câte o zi se îmbată.

Ionuţ îşi grăbi calul printre grajdurile iepelor şi odăile slujitorilor. Îndată sări din şa, în faţa chiliei comisului. Simion auzise tropotul. Ieşi în uşă întâi cu sprâncenele aplecate pe ochi; îndată însă după aceea obrazul i se limpezi.

„Se poate să fie iar băut”, se gândi mezinul, privindu-l cu luare-aminte.

Veni la el şi-l cuprinse. Îl sărută şi-l strânse de după grumaz. Nu mirosea a băutură.

— Tu eşti, Ionuţ?

— După cât se pare, eu sunt, bădiţă Simioane. Spune-mi că eşti supărat, ca să-ţi dau o veste bună.

— Nu sunt supărat.

— Atunci n-ai nevoie de vestea mea.

Comisul Simion privi o clipă obrazul mezinului, desfătat de bucurie copilărească, şi dădu din umeri. Ionuţ îl cuprinse

iar, cu desmierdările lui viclene.
— Să-ţi spun vestea, bădiţă?
— De la cine?
Odată cu întrebarea asta, pusă cu glas schimbat, Simion Jder păru că tresare, cuprinzând braţul lui Ionuţ.
— O veste care are să te bucure, bădiţă.
— De la Suceava?
— De la Suceava.
Obrazul lui Simion se lumină ca de o fulgerare.
— Îţi aduc poruncă de la măria sa.
Simion părăsi braţul fratelui său. Obrazul i se umbri iar. Ionuţ îl cerceta cu luare-aminte, căutând să-l cetească.
— Bine; spune porunca măriei sale.
— Poate aşteptai veşti din altă parte? De la cine?
— De la nimene. Aşteptam aşa o veste. Poate-i asta pe care mi-o aduci. Dacă-i veste rea, nu mi-o spune încă.
Poate mă scoate măria sa de aici, cum era vorbă, ca să mă trimeată la Vaslui în tabără, ori în ţinutul Putnei la hotarul muntenesc.
— Asta ar fi veste rea?
— Nu ştiu, Ionuţ. Poate n-ar fi rea; mai bine ar fi poate să mă duc cât mai departe, la marginea pământului.
— Ce ai, bădiţă Simioane?
Mezinul îi dădu ocol de jur împrejur, privindu-l de sus până jos. Bădiţa Simion slăbise.
— N-am nimica.
— Ai ceva, bădiţă Simioane. Pe cât aş înţelege, porunca măriei sale nu-i veste rea. A sosit, ieri, carte la pârcălăbia de Neamţ, cum că să ne ridicăm fără întârziere noi doi, domnia ta şi cu mine, împreună cu slugile noastre, să ne înfăţişăm la porunca măriei sale în Cetatea Sucevii.
— Măria sa porunceşte să mă duc la slujbă acolo?
— Nu pot şti bine; dar aşa mi se pare. „Făcând trebuinţă măriei sale aceşti slujitori”, rosteşte cartea. Aceşti slujitori: adică domnia ta şi cu mine.

Comisul Simion se însenină. Ochiul ager al mezinului urma să-l cerceteze furiş. Totuşi Simion nu era deplin lămurit şi, în clipa următoare, îşi scutură fruntea. Se întoarse în loc şi intră în chilia lui între pielării şi hamuri lepădate prin colţuri. Mezinul îl urmă; îşi încrucişă braţele pe piept, privind cu mirare la neorânduiala încăperii. Patul pe care dormise comisul Simion era răscolit, dovadă că hodina lui fusese mai mult o răsucire pe grătar, deasupra unui jăratic. De şi abia deschisese ochii la lume, Jderul cel mic cunoştea ceva din zbuciumele nopţilor nedormite şi avea înţelegere că nimic din alte tulburări ale lumii n-ar putea să îngenunche pe Simion Jder, decât una singură, care-l zugrumase şi pe el, cu ghiare de criţă.

Simion se trânti pe un scaun scund şi-şi rezemă coatele pe genunchi şi fruntea în palme. Ionuţ rămase în picioare.

— Când e porunca să ne înfăţişăm?

— Fără întârziere.

— Atuncea să purcedem chiar acuma?

— Da, bădiţă Simioane.

— La Suceava?

— Întocmai precum spui, bădiţă Simioane. Pentru mine-i bucurie, că mi-am isprăvit osânda.

— Bine că ai isprăvit cel puţin tu. A mea începe din nou.

— Nici la Suceava nu eşti mulţămit că te duci? Acolo nu-i la capătul pământului. Ai vreo grijă aici? Poţi veni din când în când.

— Ce grijă vrei să am aici, afară de slujba mea, care nici pe aceea nu mi-o împlinesc bine? M-a certat şi ieri bătrânul. Are dreptate şi l-am rugat să mă ierte. Aşa încât, acuma, ori sunt eu aici, ori nu.

— Tot atâta-i. Rămâne Lazăr Pitărel, care-i bărbat vrednic.

— Poate te întorci pentru altele, îl ispiti mezinul. Simion nu răspunse. Ionuţ veni şi-l cuprinse de după umăr, rezemându-şi fruntea de tâmpla lui, viclean:

— Bădiţă Simioane, n-ai spus la nimeni?

— Ce să spun? De ce te alinţi aşa ca o muiere?

— Bădiţă Simioane, nu te-ai mărturisit nici părintelui Nicodim?

— Lasă-mă; nu-mi avea tu grija.

— Bădiţă Simioane, spune-mi mie. Ţi-i dragă o fată. Comisul se smunci îndărăt, apoi se izbi, holbat, spre Jderul cel mic.

— De unde ştii?

— De la domnia ta, bădiţă. Se vede. Altceva nu poate să fie.

Dintr-odată Ionuţ scapără într-un râs pe care Simion nu l-ar fi aşteptat niciodată ca răspuns la năcazurile sale ascunse; după aceea se prăvăli într-o parte pe pardoseală, drept în felul lui Pehlivan, rămânând mort, cu ochii închişi.

— Bădiţă, strigă el apoi c-un fel de nebunie, sărind în picioare şi îmbrăţişând iarăşi pe comis; asta-i mai bună veste decât toate poruncile lui Vodă.

Comisul îl îndepărtă, apoi se supuse şi-l primi, zâmbind, în braţe.

— Nebunule!

— Ba nu-s numai eu nebun; sunt şi alţii. Spune-mi repede ce este, căci n-avem vreme de prăpădit; chiar azi trebuie să ieşim de la Timiş.

Înfăţişarea comisului se schimbă întrucâtva, subt învăluirea mezinului său. Intră şi soarele în chilie. Răzbătură din depărtare nechezări vesele de la închisorile strâjnicilor şi tretinilor:

— Haide, spune.

Comisul stătea încă la îndoială. În închipuirea lui, patima pe care avea s-o mărturisească era un lucru de scădere şi de ruşine pentru un bărbat deplin cum era el. Ca unul trecut o dată prin foc, s-ar fi cuvenit acuma să primească bătălia cu mai puţină tulburare. Însă dragostea venise din nou întocmai cu aceeaşi volbură de altădată, ceea ce era ori blăstăm, ori fapt: altceva nu poate fi. Aşa-i şi socotinţa comisoaiei Ilisafta.

Simion Jder îngână şi cu glas acest gând al său.

— Aşadar muţa ştie… îi răspunse încet Ionuţ.

— Ştie. Mai mult a înţeles domnia sa, decât i-am spus eu. Dumnisale nu-i place fata, de şi-i de neam.

— Cum se poate? Răcni Jder cel mic. Mă rog dumnitale, cu fata are să se însoare comisoaia? Spune-mi, bădiţă, cine-i.

— Întâi să-ţi spun cum a fost întâmplarea. Eu socot că asta-i mai degrabă o rânduire de la Dumnezeu, decât de la vrăjitoarele de care grăieşte muţa. Când a fost înmormântarea lui Neculai Albu cel bătrân, pârcălabul, a venit de la Cuejdiu un călăreţ la curte la Timiş cu mare rugăminte de la jupâneasa Anghelina, văduva pârcălabului, ca să nu cumva să lipsească dumneaei comisoaia de la slujba îngropăciunii şi de la praznic. Deoarece niciuna dintre jupânesele din ziua de azi nu cunoaşte aşa de bine ca dumneaei comisoaia toate câte se săvârşesc şi trebuiesc în asemenea împrejurare. Fiind domnia sa jupâneasa Anghelina cu inima ruptă şi friptă, într-asemenea foc al amărăciunii, nici se mai poate clinti din jilţ, nici nu mai are mintea limpede. Deci să vie comisoaia să stăpânească şi să ducă toate. Când a primit vestea asta, muţa a prins a plânge, după care s-a bucurat şi s-a pregătit de plecare. Numaidecât trebuia s-o întovărăşească cineva pe cale: s-o ducă, s-o ocrotească, s-o aducă înapoi.

— Eu nu mă pot duce, îmi spune domnia sa comisul Manole. Atâtea are să-mi spuie dumneaei pe drum, încât are să trebuiască să-mi facă şi mie toate rânduielile şi să mă îngroape lângă părcălab. Te-aş ruga pe domnia ta, comise Simioane, zice tata, să te duci cu dumneaei, şi ţi-oi fi mulţămitor până la sfârşitul zilelor mele.

Deci muţa s-a suit în rădvan şi eu am încălicat şi am dus-o la Cuejdiu, ascultând eu cu supunere toate câte a binevoit domnia sa să-mi spuie. Au fost toate bine alcătuite şi săvârşite şi n-a ieşit nimene din poruncile muţei. A plâns şi domnia sa cu mare glas, după cuviinţă, şi a ocrotit pe toţi oaspeţii în jurul domniei sale, la praznic, şi jupâneasa Anghelina a fost tare mulţămită că s-au isprăvit toate cu

bine. Eu am găsit doi prietini şi stam aşa de vorbă cu ei, ca unul care n-are altă treabă. Vine lângă noi şi Niculăieş Albu, feciorul răposatului. Frumos băiet şi vrednic; însă nu mi se părea deloc întristat. Umbla cu capul gol, cum e rânduiala feciorilor mortului, însă avea pe el strai prea împodobit pentru acea călătorie din urmă a părintelui său. Ne pofteşte în chilia sa şi ne cinsteşte cu vin. După asta ne scoate în cerdac şi ne roagă să priveghem la lumea strânsă, să-i spunem care jupânească şi care jupâniţă ne place mai mult. Atuncea mi-a arătat el o jupâniţă subţire şi bălaie.

— O vezi? Mă întreabă.

— O văd. A cui e?

— Uită-te lângă dânsa, la stânga, se află o jupâneasa naltă, grasă şi frumoasă. Aceea-i mama ei. Şi mai încolo un boier mare, smolit şi cu nas coroiat, care grăieşte c-un fel de blândeţă. Acela-i tatăl ei şi-l chiamă Iaţco şi-i cel mai bogat om din Ţara Moldovei. Din pricina acestui Iaţco, prietenilor, a pătimit şi s-a îngropat pârcălabul cel bătrân Albu. Să-mi răspundeţi dacă nu se cuvine să-şi plătească fapta sa.

Când a spus vorba asta, Niculăieş a râs.

După câte ştiam eu mai cu samă de la muţa, din cele ce-mi vorbise pe drum, într-adevăr patima pârcălabului se trăgea dintr-o întâmplare în care au fost amestecaţi boierii pieriţi la Vaslui astă-iarnă. Întâmplarea a fost la casa lui Iaţco; iar Iaţco şi-a păstrat capul. Poate n-a fost vinovat; dar n-a fost vinovat nici pârcălabul Albu. Poate n-au fost vinovaţi nici ceilalţi boieri, zice muţa.

Mă uitam la jupân Iaţco, ascultând ce-mi spune Niculăieş. Văd că a întors spre noi capul copila acelui Iaţco. Când a dat cu ochii de noi, a întors repede fruntea. După aceea iar s-a uitat furişat către noi. A treia oară am văzut că mă priveşte cu stăruinţă, deci se uita la mine.

Comisul Simion se opri şi întrebă, râzând cu puţină amărăciune:

— Din ce se scoate veninul?

— Din buruieni, bădiţă Simioane.

— Nu-i adevărat. Eu am primit veninul din ochii fetei lui Iaţco. L-am simţit în mine ca o dulceaţă, ce-mi pătrundea toată fiinţa. Se alina un timp şi iarăşi mă străbătea.

N-o ştiam. Nu vorbisem niciodată cu dânsa. Nu-i cunoşteam numele. Băgase ea de samă ceva la mine? Într-un timp, mi-a zâmbit.

Repeziciunea asta cu care m-a prins nu-i place muţei. Cuviincios nu este pentru o jupâniţă, zice dumneaei, să zâmbească unui bărbat. Cu toate acestea, mi-a zâmbit. Uită-te la mine şi vezi în ce stare m-a adus.

În după-amiaza zilei a doua, adunarea de la Cuejdiu s-a risipit, urmă bădiţa Simion. Boierii s-au suit în rădvane şi s-au dus. Nu am înţeles de ce a venit cătră mine jupân Iaţco şi m-a întrebat când plec cu jupâneasa comisoaie, deoarece şi dumnealui are acelaşi drum cu noi şi ar pofti să mergem tovărăşie.

— Nu te mira, jupân comise Simioane, de rugămintea mea, zice jupân Iaţco.

— Sunt mirat numai că-mi cunoşti aşa de bine numele, cinstite jupâne.

— Îţi cunosc numele şi am aflat şi de tatăl domniei tale, cinstitul comis Manole Păr-Negru. Eu am, comise Simioane, o nevastă care ştie toate din cer şi de pe pământ, aşa cum ştiu toate nevestele. Şi mai am o copilă, care de-asemeni află toate câte sunt pe lume. Ea m-a îndemnat să vin să te caut şi să cunosc în domnia ta pe cel mai destoinic călăreţ şi pe cel mai tare mânuitor de sabie din câţi boieri are măria sa. Domnia ta ai prins pe feciorul Hanului Mamac şi pe fratele Hanului. Deci dă şi domnia ta laudă muierilor, care află toate. Am venit să te rog, comise Simioane, să nu te depărtezi de noi cât vom merge pe un drum, deoarece am eu o taină şi o frică, pe care am să ţi-o lămuresc altă dată când mă voi bucura de prietinia domniei tale.

I-am răspuns că nu trebuie să aibă nici o grijă. Toate drumurile ţării sunt subt ocrotirea măriei sale.

— Nu mă tem de hoţi de rând, a răspuns Iaţco; am slujitori buni. Mă tem de duşmani.

Atunci mi-am adus aminte de vorbele lui Niculăieş Albu. M-am gândit şi la altele, mai ales să văd de aproape ochii ce mă înveninaseră. Am primit rugămintea lui jupân Iaţco. După ce am ieşit în drumul mare, l-am lăsat să se depărteze cu rădvanul şi cu slujitorii până ce se va alina colbul stârnit de cai şi roţi. Urmam după aceea noi – muţa în rădvan, eu calare. La o cotitură, la margine de pădure, am zărit un căpuşor bălai privind în urmă.

Nu mult după aceea s-a întâmplat lucrul de care se temea jupân Iaţco.

În pădure, la un dâmb prăvălatic, au ieşit din râpă oameni armaţi, oprind caii. Slujitorii călări ai lui Iaţco au tras săbiile. Erau doi şi mi s-au părut oameni vrednici. Îndată am fost şi eu în sprijinul lor. După ce am pălit pe câţiva dintre năvălitori, sângerându-i, am rămas stăpâni. Am poruncit celor doi slujitori să-şi repeadă caii după dânşii, ca să apuce pe vreunul din ei. Dar locul era prăpăstios. Lotrii s-au mistuit în râpă. Slujitorii s-au întors singuri. Jupân Iaţco mi-a zis:

— Aşa-i că bănuiala mea se adevereşte?

S-a coborât din rădvan la mine şi jupâniţa. Atuncea am văzut-o de aproape şi mi s-au împăinjenit privirile. Am auzit-o grăind şi n-am înţeles ce spune. Mai degrabă muţa, care ne-a ajuns din urmă, a putut-o desluşi. Mi-a spus domnia sa după aceea că fata lui Iaţco n-ar fi decât o ruscuţă bălană, cu ochii de leuştean şi cu obrajii stropiţi de pistrui. Aşa îmi place mie; dacă ar fi altfel, nu mi-ar plăcea.

După ce ne-am împrietinit noi cu felurite vorbe, am pornit iarăşi – de data asta împreună. Am mers aşa fără nici o supărare până la apa Cracăului. Când făceam câte un popas, jupânesele nu mai conteneau din vorbă. Mai ales muţa; şi mai ales jupâneasa lui Iaţco. Aşa era de blajină jupâneasa comisoaie cu domniile lor şi aşa le zâmbea şi-i

poftea, încât eu m-am încrezut; dar în inima muţei nu era nici o prietinie, precum ai să te încredinţezi singur.

Ajungem noi la apa Cracăului. Trece rădvanul lui jupân Iaţco întâi. Când trecem şi noi prin vad, se întâmplă un lucru la care nu se aştepta nimeni. Se suie o roată de dinainte pe nişte bolovani şi se prăvale rădvanul într-o parte atât cât trebuia ca s-o lepede pe jupâneasa Ilisafta în baltă. Când a ţipat dumneaei ca înjunghiată, eu am şi fost alături, apucând-o de-o aripă şi trăgând-o la mine în şa. Uitându-mă în clipa aceea înainte, am văzut pe fata lui Iaţco râzând către mine. Poate râdea mai mult de întâmplarea comisoaiei şi de fustele dumnisale muiate. Cum am ajuns pe celalalt mal, amândouă, şi fata şi jupâneasa lui Iaţco, au fost lângă muţa, împresurând-o cu mângâieri. Au dat jos pe jupân Iaţco împingându-l spre rădvanul nostru, iar pe muţa au suit-o în locul lui. Au schimbat foile de pe dumneaei, au învălit-o, au doftorit-o, încât iarăşi m-am gândit că toate acele întâmplări care urmau una după alta sunt bine orânduite în catastiful cel de sus, la Dumnezeu.

După ce s-a întemeiat asemenea prietinie, jupâneasa Ilisafta numaidecât trebuia să oprească pe străini în popas de sară, la Timiş. Trebuie întâi să se vadă şi să se afle în lume ce fel de gospodărie are domnia sa; al doilea, ce fel de plăcinte cu brânză de oaie ştie să pregătească domnia sa – dintr-acele din care a gustat şi Vodă, lingându-şi degetele. Toate au fost făcute cu voie-bună, ca la o primire de oaspeţi. Bucuros s-a arătat mai ales comisul Manole şi s-a împrietinit numaidecât cu jupân Iaţco, fără nici un fel de prefăcătorie – mâncând domniile lor un clapon fript şi bând câte un ulcior de vin. Iar jupâneasa Ilisafta părea şi mai bucuroasă şi mai plină de prietinie. A întrebat-o pe jupâneasa Anca a lui jupân Iaţco despre aşa de multe, încât de la o vreme au trebuit să intre într-un ietăcel, ca să fie sfatul domniilor lor în cea mai mare taină.

Cât au stat jupânesele într-o odaie cu noi, Maruşca mi s-a părut că-i o sfântă mucenică. Aşa-i numele ei; cel mai

frumos nume.

„Mi se pare că are dreptate comisoaia, îşi zicea în sine Ionuţ; cum poate cineva să spuie că Maruşca e cel mai frumos nume?”

— Şedea dreaptă pe divan, urmă comisul Simion, privind-o, văzând-o aevea şi zâmbindu-i; şedea dreaptă pe divan, cu mânuţele în poală. Din când în când îşi frământa degetele; nu se uita la mine, nu rostea nici o vorbă. Dar după ce au ieşit jupânesele, fără să se grăbească s-a mişcat, a trecut pe lângă bătrâni care se înţelegeau foarte bine din pahare, la masă; şi, după ce a ajuns în uşa deschisă, m-a întrebat să-i lămuresc ce se vede către pădure, subt asfinţitul soarelui.

M-am dus lângă dânsa, ca să-i dau răspuns:

— Acelea-s grajdurile măriei sale. Acolo se află iepele şi mânzii; şi harmăsarii cei vestiţi ai măriei sale.

Ea m-a lăsat să-i vorbesc, furişându-se pe sub rourusca cerdacului. Când am fost numai eu cu ea, am priceput cât e de înţeleaptă. Multă vreme n-aveam, căci se putea să iasă numaidecât în urma noastră jupânesele. Aş fi vrut să-i spun totuşi ceva, de şi nu ştiam ce. Ea mi-a arătat îndată că n-am nevoie de vorbe. A venit sub braţul meu şi şi-a rezemat fruntea de mine. Am ameţit, am închis ochii. Aici comisoaia are poate dreptate: m-a împuns în inimă. Am cuprins-o şi ea a ridicat gura spre mine, voind parcă să strige.

— Dar s-a supus numaidecât şi a tăcut. Când am vrut s-o sărut a doua oară, mi-a ieşit uşor de sub braţ; a trecut în cerdac, pe urmă a intrat în odaie şi s-a aşezat iar pe divan, cu ochii plecaţi, ca o sfântă mironosiţă.

Cum am înţeles focul întru care am intrat, am pornit spre pădure, pe jos şi cu capul gol, ca să mă răcoresc şi să cuget. Nici nu m-am putut răcori, nici n-am putut cugeta. Când m-am întors, se întuneca; jupâneasa Ilisafta poruncise să se aprindă lumânări şi să se întindă iar masa.

Comisul Simion se opri.

— Pe urmă? Îl îndemnă Jder cel mic.

— Atâta-i.

— Când s-a întâmplat? Nu mi-ai spus până acuma nimica.

— S-a întâmplat de puţină vreme, în vara asta. De atuncea ai mai fost tu la Timiş; dar era într-o vreme când încă mă stăpâneam. Acuma-i gata; nu mai pot; mă ia puhoiul la vale.

— Bădiţă Simioane, după ce-i vedea-o iar, ai să te potoleşti.

— Într-adevăr, de-atunci n-am mai văzut-o. Dacă Vodă porunceşte să mă duc la Suceava, cred c-am s-o caut. Jupân Iaţco are aşezare destul de apropiată de Cetatea măriei sale. Numai să nu fie vreun duh şi o înşelare, cum spune muţa. Dumneaei îmi ascunde necontenit în straie buruieni descântate. Nana Chira cunoaşte mai ales desfacerile de farmec şi mai cu samă de farmec de dragoste. Dar eu nu cred nimica; nici nu primesc să-mi desfacă. Ştiu eu ale mele.

Fraţii rămaseră o vreme tăcuţi, privind afară, pe uşa deschisă. Soarele biruise cu desăvârşire, risipind negurile şi umplând de strălucire tăpşanul Timişului. Ionuţ avu o clipă de vis mâhnit şi de păreri de rău, apoi îşi scutură fruntea. Aceeaşi mişcare o făcu şi comisul Simion. Chiar atunci se auzi afară glasul comisului Manole şi Lazăr Pitărel se ivi în uşă.

— Acuma eu şi bătrânul suntem împăcaţi, zise comisul Simion către Jder cel mic. El îmi ţine partea; spune că să mă grăbesc, cât mai are putere să joace la nuntă. Muţa însă e potrivnică.

Amândoi ieşiră în soare. Comisul Manole nici n-avu vreme să descalece. Mezinul se căţărase la el, cuprinzându-l şi îmbrăţişându-l.

— Du-te degrabă devale, îi porunci bătrânul, desfăcându-se din braţele lui; te-aşteaptă comisoaia, ca să te judece pentru toate răutăţile pe care le săvârşeşti. Am înţeles că pe comisul Simion îl chiamă la Suceava măria sa. Bună veste, care deasemenea nu-i place comisoaiei. De ce trec anii, de ce-i plac dumnisale comisoaiei tot mai puţine lucruri. Am înţeles eu că doreşte iar o tinereţă; dar asta nu se mai poate. N-ai pornit?

— Mă duc numaidecât, cinstite comise şi dragă tătuţă; îl aştept numai pe bădiţa Simion.

— Lasă-l pe el. Trebuie întâi să ne sfătuim, să vedem cum rămân treburile de aici. După aceea şi-a lua caii, boclucurile şi-un slujitor şi-a coborât devale.

Comisul Simion asculta cu fruntea plecată ce se spune şi se plănuieşte, supunându-se destinului.

Jder cel mic încălecă şi coborî la curte.

Cum pătrunse în cerdacul de dindos, simţi în nări miroaznă de găină friptă. Şi cum vârî capul pe uşă, se simţi cuprins şi îmbrăţişat.

— Ia să-ţi dai samă, tu răutate a lumii, îl mustră jupâneasa Ilisafta, cum cutezi să treci în altă parte, când drumul tău era întâi aici, la maică-ta?

— Dragă muţă, bate-mă şi pe urmă iartă-mă. Am dus poruncă grabnică lui bădiţa Simion.

— Am auzit. Vină după mine; spune-mi cât ţi-i de foame. Nu atâta pentru foamea ta te-aduc aici, în cămara asta, cât ca să mă pot aşeza. De la o vreme, mă tot dor picioarele. De două săptămâni, nu pot dormi noaptea. Nu ştiu ce să fac, dragul muţei. Am chemat pe popa Dragomir să-mi cetească; am pus pe nana Chira să-mi descânte; până acuma n-am folosit nimica. Dac-oi ajunge cu bine la Sântămăria cea mică, am să mă duc la un sfânt schit care se chiamă Negura. Acolo este o icoană făcătoare de minuni pentru dureri de picioare.

— Dragă muţă, zise Jder, pândind un popas al comisoaiei, ce facem cu bădiţa Simion?

Jupâneasa Ilisafta tresări şi se zbătu pe divan, parc-ar fi ajuns-o jăratic.

— Ţi-a spus? Ce ţi-a spus?

— Mi-a spus că i-i dragă fata lui Iaţco.

— Ba eu ţi-oi spune, dragu mamei, că asta-i altceva. Boala se chiamă săptămâna-chioară. El nu vede că fata aceea-i numai cât degetul? N-ai ce strânge în braţe; păr de cânepă, obraz stropit; ce vede el la dânsa? Of şi iar of! Acest fecior

îmi dă multă grijă şi amărâte gânduri. Aicea vede oricine fără nici o greutate că e un fapt. I-a dat ceva în băutură; ori i-a aninat de strai o ghiară de liliac. Parcă nu ştim noi cum se săvârşesc toate acestea? Acuma ne străduim să-l scăpăm şi nu ştiu cum oi face.

— Se tămăduieşte el singur, după ce i-a fi nevastă.

— Unde se poate asta, dragu mamei? Tu grăieşti ca un copil neştiutor. Las' că-i o urâtă.

— Asta-i una la mână; dar eu am să-ţi spun ţie că sunt şi alte multe pricini la mijloc.

Întâi şi întâi acest Iaţco Hudici e un venetic, boier nou al măriei sale Ştefan-Vodă. El de neamul lui ar fi arman din Ucraina. Făcând el bani mulţi cu negoţul în Ţara Leşască, a fost cu credinţă pentru coconul lui Bogdan-Vodă – şi l-a împrumutat în vremuri grele pe măria sa Ştefan cu douăsprezece mii de taleri nemţeşti. Acuma i s-au întors paralele înapoi cu dobândă şi are avere de-o măsoară cu baniţa. Dar poate să aibă haznalele lumii; nu-i decât un eretic din tagma lui Arie. Adevărat este că s-a lepădat de păcătoşenia lui şi l-a binecuvântat prea sfinţitul de la Suceava în legea noastră moldovenească; dar eu ştiu de la bătrânii noştri că oala veche nu se mai face nouă. Aşa că Maruşca aceea, pe lângă toate, e şi fata armanului. Unii spun însă că nu-i copila lui Iaţco. Jupâneasa lui e ruscă din Ucraina şi s-ar fi însoţit cu Iaţco fiind văduvă şi având pe Maruşca. Altfel acel boier e om bun şi cu dreptate; în dragostea jupânesei, a luat de suflet pe copilă şi i-i tată mai bun decât celalalt care a lăsat-o de izbelişte şi în sărăcie cu maica ei. Acela a fost un pribeag; nu se mai ştie nimic de el; a pierit la turci. Apoi te întreb: cum putem noi primi o însoţire cu o asemenea copilă, care se trage din nişte ţărani malorosieni de rând? Descurcă-mă tu, dragu muţei, că eu nu pot. Dacă-i fata lui Hudici, nu se poate; dacă nu-i fata lui, iar nu se poate. Doamne Dumnezeule, zic eu mai degrabă, încurcate-s cărările noastre în astă lume; numai dincolo ne pui sfinţia ta pe calea cea dreaptă. Vinovat, zic eu în gândul

meu, este şi acest mărit şi slăvit Ştefan-Vodă, care îngăduie în divanul măriei sale boieri venetici. Acuma jupân Iaţco e cneaz în Ţara Moldovei şi are cele mai mari prisăci; dar înainte vreme a fost neguţător arman. Ocrotindu-l pe jupân Hudici şi căutându-i în coarne, măria sa Ştefan-Vodă a prigonit pe boierii noştri de baştină. Unora le-a luat capul. Alţii au murit de inimă rea. Aşa a fost bietul părcălab Albu, pe care l-am bocit şi eu. Săracii noştri boieri şi cneji de la Moldova au intrat la grea slujbă. Acest Ştefan-Vodă nu-i iartă şi nu-i cruţă, de şi domniile lor au fost temelia Ţării, pe când domniile treceau cum trece vântul. Temându-ne de măria sa, toţi trebuie să ne supunem – zic domniile lor, după cum i-am auzit; însă oftăm după vremea de demult, când toate erau în puterea noastră. Ce-au să spuie domniile lor boierii de ţară când or vedea că feciorul cel mai mare al comisului Manole se însoţeşte cu veneticii şi arienii?

Dragu muţei, nu se poate cu nici un chip. Am pus pe nana Chira să săvârşească cele de cuviinţă. Dacă nu văd izbăvire cât de degrabă, apoi iau cu mine lumânări de ceară, gătite şi descântate, ca să le duc la icoana Maicei Domnului, la schit la Negura. După aceea i-or cădea solzii de pe ochi, şi are să se mire el singur de ce i-a fost drag.

Tu o cunoşti? Ai văzut-o vreodată?

— N-o ştiu, nici n-am auzit de dânsa decât acuma, dragă muţă. Însă altfel decât spui domnia ta nu poate fi. O mai chiamă şi Maruşca.

— Numele ca numele. A avut şi măria sa Ştefan-Vodă, demult, o dragoste cu asemenea nume. Însă ar fi putut să fie batîr frumoasă.

— Aşa cum e maică-sa jupâneasa Anca. Stam şi mă uitam la dânsele, mirându-mă. Ce să facem? Toate ale vieţii şi lumii sunt de mirare. Dacă mi-a primi sfânta icoană rugăciunile şi l-oi vedea pe fratele tău mai liniştit iar mie mi s-a mai alina durerea de picioare, apoi tot am să mă învrednicesc să mă duc până la Suceava, să mă sfătuiesc cu unele şi cu altele jupânese vechi; şi am să trec şi pe la

curtea lui jupân Hudici; astfel, dacă este cumva altă taină la mijloc, o desleg eu şi pe aceea.

Jder cel mic se veseli, fiind de părere că jupâneasa Ilisafta are să călătorească la Suceava mai ales ca să-şi vadă feciorii.

— Af şi of, Ionuţ, se tângui comisoaia; rămân aicea singură şi comisul Manole e tot mai tiran cu mine. Toate acestea câte le-ai aflat acum, domnia sa nu mă sufere să i le spun. Închipuieşte-ţi că domnia sa dă învoire lui Simion. Dacă i-i dragă fata, n-are decât s-o ceară, zice domnia sa. Ha-ha! Vreau să mă bucur de nepoţi! Strigă iarăşi domnia sa. Ce spui tu de asta?

Jder cel mic nu găsi de cuviinţă să spuie nimic. Jupâneasa Ilisafta îl privi bănuitoare.

— Nu cumva ai şi tu vreun dor ascuns, dragu mamei? Spune repede, ca să nu te înăduşi. Aşa a stat Simion şi a tăcut săptămâni de zile, încât m-am spăriat pentru viaţa lui. Ori te înăduşi, ori crapi: aşa-i socoteala acestor suferinţi. Dacă te mărturiseşti, îţi vine o uşurare.

— Mulţămesc lui Dumnezeu, se veseli Jder, sunt în deplină sănătate. La Cetatea Neamţului nu se vede obraz femeiesc nici cu pistrui, nici fără pistrui. Rânduiala noastră este să trăim ca nişte călugări.

— Aşa-i şi la Suceava?

— Acolo-i întrucâtva altfel, comisoaie Ilisaftă. În Cetate e şi curtea măriei sale. Pe lângă asta, acolo sunt mai multe schimburi de oşti şi trăim şi-n târg la Suceava, care-i vestit târg în toată lumea pentru frumuseţile lui. Trebuie să-ţi mai spun, comisoaie Ilisaftă şi dragă muţă, că slujba măriei sale poate fi şi în altă parte. Măria sa ne poate trimite la tabere, ori în hotarul unguresc, ori la hotarul Ţării Leşeşti, după voia măriei sale. Pe cât s-aude, îndată ce face măria sa nuntă, ne gătim ca să batem război cu Ţara Muntenească. Mai cu samă pentru asemenea treabă ne pofteşte pe noi măria sa.

— Am auzit, am auzit! Se tângui iarăşi jupâneasa Ilisafta. Pân-acuma a avut Domnia alte rânduieli; îşi căuta soţiile la leşi ori la unguri, între rudele crailor. N-aş putea să-ţi spun că-mi place, dar aşa a fost datina. Acuma ce-i vine măriei sale să trimeată în cealaltă lături a pământului să-i aducă o împărătiţă tătăroaică?

— E nepoată a împăraţilor de la Ţarigrad, muţă dragă şi jupânească Ilisaftă.

— Mira-m-aş! Eu am auzit că-i o tătăroaică. Au moldovenii noştri asemenea slăbăciuni.

Jupâneasa Ilisafta se opri deodată, muşcându-şi buzele; apoi scuipă uşor asupra Jderului, descântându-l:

— Nu mai şti tu toate; am spus şi eu o vorbă.

— Vorba asta, muţă, o cunosc eu, deoarece nu mai sunt prunc. Îţi sărut mâna, jupânească comisoaie, şi te poftesc să ierţi pe comişi pentru dragostele lor, iar măriei sale să-i îngădui să-şi aducă mireasa de unde pofteşte.

— Ştiu, ştiu, se umili comisoaia; ori mi-a plăcea mie, ori nu, împărătiţa aceea de la Mangop tot vine. Ce ştii tu de alte tătăroaice?

— Ştiu de vorbele care se spun împotriva comisului Manole. Una ar fi fost maica mea cea dintâi, pe care n-am cunoscut-o.

— Deasemenea tatarcă, spune comisul Manole, însă nu-i adevărat. Doamne Dumnezeule, oftă şi se închină comisoaia, acestea sunt muceniciile mele pe care le port cum ai purtat sfinţia ta crucea pe Golgota.

După ce-şi şterse lacrimile, jupâneasa Ilisafta se bucură însfârşit de vederea mezinului său, îşi uită durerea de picioare şi se duse să-i aducă mâncare şi pită proaspătă. Îi puse talerul dinainte şi privi cu plăcere pe Ionuţ cum rupe cu dinţi albi şi tari ca de oţel dintr-un picior de găină friptă.

După ce se aşează iar în fundul divanului, îşi urmă sfatul.

— Supărată pentru urmările lui Vodă află că este şi cumnată-ta Candachia.

Ionuţ n-avea când răspunde ori întreba.

— Ştiu că eşti doritor să afli numaidecât din care pricină e supărată cumnată-ta Candachia, urmă cu plăcere jupâneasa Ilisafta. A poftit să fie pârcălăbeasă. După ce a răposat jupânul pârcălab Albu, jupâneasa Candachia, cumnată-ta, a trimis numaidecât pe Cristea la Suceava, să intre la măria sa şi să-l roage numaidecât să se milostivească, dându-i pârcălăbia de Neamţu. N-a mai avut nevoie Cristea să se ducă la Suceava. De abia ne-am întors noi de la înmormântarea pârcălabului vechi şi s-a zvonit că a intrat în Cetate pârcălab nou. Atuncea s-a scârbit jupâneasa Candachia că n-are să mai aibă vânători la scară, nici n-are să trâmbiţeze buciumele pe zid, când are să se suie domnia sa cu soţul său la Cetate. Nici n-au să-i iasă înainte oştenii, când se lasă puntea pe lanţuri. A venit dumneaei aici şi s-a tânguit că de mult pofteşte să fie pârcălăbeasă şi iată, a rămas întru suferinţa răbdării. Atuncea a împins pe vistiernicul nostru Cristea să se ducă la unele adunări boiereşti, care s-au scornit după moartea pârcălabului Albu. Se află boieri şi jupânese care au şi ei suferinţi la fel şi s-adună ca să-şi spuie unul altuia, la ureche, vorbe asupra măriei sale. S-aude că măria sa vrea să bată război la Ţara Muntenească. Să vedem. Întâiul noroc al măriei sale a fost cu Matiaş-Crai, când a stropşit oştile lui Matiaş-Crai la Baia. Al doilea noroc al măriei sale a fost când a intrat în Secuime, trimeţând călăreţii săi să pălească până la Sighişoara. Atuncea a prins măria sa pe Petru Aron-Vodă şi, când a pus să-i deie jos capul, s-au îngurzit grumazurile tuturor. Al treilea noroc al măriei sale a fost la dumbrăvile de la Lipnic. Atuncea s-au înfricoşat tătarii, căzând cu frunţile la pământ. Deci având măria sa noroc de trei ori, a patra oară poate să nu mai aibă noroc. Căci Radu-Vodă, de la Ţara Muntenească are în sprijinul său pe turci; iar pe turci nu i-a biruit nimene niciodată de când e lumea şi pământul, fiind ei trimeşi ca o pedeapsă împotriva creştinilor şi având în sprijinul lor şi pe Diavol.

Deci au nădejde într-a patra oară; atuncea poate se gândesc unii să se plece la mila Radului-Vodă.

Ionuţ isprăvise piciorul de găină friptă:

— Comisoaie Ilisaftă, zise el cu obrazul plin de îngrijorare; pentru asemenea gând au căzut capetele lui Isaiia vornicul şi a soţilor săi. Dacă n-or fi înţelepţi vistiernicii, atuncea poate să rămâie, într-o zi, şi ei scurtaţi. Nu i-ai dat domnia ta un sfat jupânesei Candachia? Asemenea adunări sunt cu primejdie. Măria sa are legământ de la Dumnezeu, precum au mărturisit şi comisul Manole şi starostele Nechifor; biruinţile şi slava lui sunt mai presus de oameni. Deci va birui pe Radu-Vodă şi va tăia pe cei care-şi vorbesc la ureche.

— Vai, dragu mamei, cum ţi s-au aprins ochii! Adevărat este: aşa am spus şi eu jupânesei Candachia, să adune acasă pe soţul său. Măria sa Ştefan-Vodă a împlinit doisprezece ani de domnie, şi, după cum i-a cetit planeta sa şi zodia sa acel popă învăţat din Lehia, dacă a domnit cu bine ani doisprezece, va mai domni doisprezece; iar dacă va ajunge în putere şi în anul al douăzeci şi patrulea, atuncea puterea sa va mai ţinea încă pe atâţia ani.

— Am auzit şi eu de asta.

— Aicea la noi a venit într-o sară un călugăr cam împrăştiat la minte, cu numele Stratonic. El ne-a spus despre planetă şi zodie; după aceea a poftit să-i dau de mâncare; pe când mânca a început a ispiti pe comis şi a-l întreba de una, de alta. Comisul Manole e ca bourul din pustie: merge drept înainte, sfărâmând; aşa că el s-a încruntat la monah, poruncindu-i să nu mai întrebe, căci nu poate fi om trăitor în Ţara Moldovei care să nu dorească sănătate şi izbândă măriei sale. Atunci monahul acela Stratonic s-a rugat cu umilinţă să fie iertat. După ce a ieşit comisul, însă, monahul s-a întors către mine ispitindu-mă dacă n-aş avea cumva altă părere. Eu i-am răspuns că am părere să chem înapoi pe comis – să-l întrebe iar pe dumnealui comisul dacă nu-i mulţămit cu cele ce-a aflat.

Urmând a vorbi cu el, am înţeles că se duce către acele adunări boiereşti, deci nebunia lui trebuie să fie mai înţeleaptă decât ne închipuim noi. Cum i-am spus toate acestea, Candachia s-a suit în trăsură şi s-a dus numaidecât unde ştia domnia sa, ca să-şi aducă acasă vistiernicul.

În vremea cât comisoaia Ilisafta urma să spuie toate câte ştia, bucurându-se de vederea mezinului său şi de pofta lui de mâncare, comişii ceilalţi – bătrânul şi cu Simion – coborâseră de la herghelie. Venind până în preajma acelei cămări, auziseră glas şi-şi plecaseră urechea, după care se depărtaseră numaidecât în vârful degetelor, ieşind afară, ocolind casa şi trecând în cerdacul cu rouruscă. Acolo oftară cu mulţămire, aşezându-se unul lângă altul şi tăcând. Asta era părerea lor de bine şi de rău, într-un ceas de despărţire ca acela. Slujitorul comisului Simion, cu numele Niţă Negoiţă, şi slujitorul lui Ionuţ aduceau şi grămădeau într-un colţ straie şi arme. Nana Chira, care avea înţelegere a supărărilor şi mângâierilor omului, aduse şi puse pe masă, lângă cinstiţii comişi, un ulcioraş de vin de la cămara. Mai veni o dată, ca să lese şi patru ulcele, după care se dădu după uşă, aşteptând o vreme. Neauzind nimic, se duse clătinând din cap.

Bătrânul şi feciorul se uitară unul la altul, după ce numărară ulcelele. Abia după aceea îşi dădură sama că roaba cămărăşiţă avea şi ochi, nu numai urechi, şi ştia să facă bine numărătorile. Pe poartă, prin umbra teilor, se arătă părintele Dragomir, înaintând cu greutate şi pufnind de puterea arşiţii. Îndată după ce se arătă părintele Dragomir, se opri în urma sfinţiei sale, la poartă, ş-un tropot de cal. Veni îngrijat, la acelaşi pridvor, starostele Căliman. Socoti ulcelele, le găsi în număr potrivit şi trase la sine pe a sa.

— Gata! Zâmbi comisul Manole către feciorul său.

Cum s-a aşezat părintele Dragomir, suflând cel dintâi în fundul ulcelei, îndată a şi dat veste de mirare, cum că nu mai departe decât în nouă zile măria sa dă zvon din bucium

şi scoală ţara la război. Altă lămurire nu are cutremuratul de pământ din ajun. Când se va cutremura pământul în numărul berbecelui, a cetit dascălul Pamfil în gromovnicul lui, va fi vrajbă şi tăiere între împăraţi şi o muiere ismailiteancă va făta scorpie cu chip de om.

— Ptiu, drace! A ridicat din cealaltă parte glas Nechifor Căliman, pipăindu-şi falca de unde-i lipsea a doua măsea. La sfânta mănăstire Neamţu a fost sobor şi ieromonahii cei mai învăţaţi au deschis cărţile sfinte, ca să găsească în ele, cum se cuvine, înţelegerea a toate. S-a găsit într-o carte veche scris cum că se cutremură pământul atunci când iese la faţa mării Leviatanul; atuncea îl fulgeră soarele şi el cade iar la întuneric zvârcolindu-se. Se adevereşte asta mai ales dacă şapte nopţi au cântat cucoşii c-un glas schimbat ca de spaimă – stând, în toată lumea, atunci când cântă, cu pliscurile întoarse spre răsărit. Adevărat, au zis unii monahi bătrâni, care n-au somn noaptea, cucoşii au cântat astfel cum scrie la carte. Deci se va ridica război mare împotriva limbilor păgâne. Când, nu se ştie anume, dar semnele s-au arătat.

Le-am spus şi feciorilor noştri asta – când am văzut mai ales că au poruncă să se înfăţişeze la Domnie.

— Să ştiţi, feciori, tu Onofrei şi tu Samoilă, că are să fie război.

Ei au răspuns:

— Las' să fie.

Capitolul VII.

Jderii se duc la Domnie.

Cei doi Jderi, cu slujitorii lor, au intrat la Cetatea Domnească la 2 a lunii septemvrie, adică a doua zi de anul nou 1472. La ceasul al treilea al dimineţii, când au ajuns ei, măria sa Ştefan Vodă era în divan, ţinând judeţ pentru o călcare de pământuri ce s-ar fi făcut la Prut într-un loc ce se chiamă Vadu Calului. Pricinaşii erau de faţă la uşa spătăriei, împreună cu preoţii şi bătrânii lor, ca să le fie mărturie. Cum era obicei, Vodă intrase la divan după ce ascultase

slujba dumnezeiască în paraclis şi luase anafura. Astfel orânduia dreptăţile până către vremea amiezii, după care oamenii se trăgeau la o parte, fie ca s-aştepte hrisovul domnesc întărit şi pecetluit, fie ca să se întoarcă la locurile lor, cu boieri de curte şi hotarnici, pentru desăvârşita încredinţare a judeţului. Toată lumea se înfăţişa cu cutremur la măria sa, îngenunchind sub sabia dreptăţii sale ştiind că măria sa stă pe acest pământ al Moldovei ca să ţie statornică rânduiala lui Dumnezeu. Cum pământul îşi dă roadă, aşa muritorul să-şi încheie munca, fără strâmbătate şi şireclic. Cel bun să vieţuiască la lumină între drepţi; cel rău să intre la osândă în întuneric. Măria sa veghează neclătit la hotărârile sale, subt ochiul lui Dumnezeu.

Pe lângă cei cu judecata, aşteptau şi alţi oameni să aibă intrare la mila Voievodului. Unii erau meşteri zidari, alţii turnători de clopote. Se aflau şi neguţători de la Liov, şi un sol al braşovenilor. Deasemeni aşteptau, sub ferestrele paraclisului, nişte cuvioşi monahi, de la Sfântu Munte.

Un călăreţ care intrase în ceasul al treilea, în urma Jderilor, avusese singur intrare numaidecât, ca cel ce aducea veste grabnică de la pârcălăbia Cetăţii Albe.

Era ceva în legătură cu sosirea Doamnei Maria. La odăile slujitorilor, se stârni o şoaptă de îngrijorare. Nu mult după aceea, ieşi din palat sfinţitul arhimandrit Amfilohie Şendrea. Întâi clipi din ochi în faţa soarelui; după aceea privi de jur-împrejur la lumea adunată; binecuvântă pe cei din preajma sa fără a se opri şi-şi făcu loc de-a dreptul către pridvorul căpitanului Petrea. Privirile călugărului se aţintiră asupra Jderilor şi fraţii înţeleseră că pe dânşii îi caută sfinţia sa. Ionuţ îşi îndreptă fruntea cu fudulie, după care îşi descoperi chica, aşteptându-şi rândul să sărute şi el dreapta sfinţitului Amfilohie. Comisul Simion Jder primi cu linişte asupra sa semnul sfintei cruci. Arhimandritul îi puse mâna pe umăr:

— Măria sa cunoaşte că ai venit şi s-a bucurat, zise el. Să ai îngăduinţă, comise Simioane, până ce vor trece alte

treburi ale norodului, după care măria sa îşi va alege un ceas pentru prietinii săi.

La glasul acela învăluitor al sfinţitului Amfilohie, comisul Simion îşi simţi inima bătând. Ionuţ cercetă pe furiş în jur, să înţeleagă dacă au auzit şi alţii acele cuvinte. Era aproape căpitanul neamţ. Mai încolo aşteptau în picioare, rezemaţi cu spatele de zid, feciorii cei mari ai starostelui Căliman. Numai după ce Ionuţ le făcu un semn anume din sprânceană, înţeleseră că trebuie să se bucure şi ei; deci se uitară unul la altul, după aceea la Ionuţ, bucurându-se. În fundul privdorului, într-un cotlon mai umilit, se găseau în sfârşit şi slugile, cu straiele şi cu armele Jderilor. Gheorghe Botezatu Tătarul mai avea să privegheze şi pe Pehlivan, să nu iasă în lume să stârnească vreo zarvă, şi ţinea pe pumnul stâng şi eretele lui Ionuţ, dându-i să apuce în clonţ, una câte una, bucăţele de carne. După trei bucăţele date eretelui, Pehlivan aştepta pe a patra care venea către dânsul, şi o prindea din zbor. Privirile şi fala lui Ionuţ nu scăpară nici slugilor acestora. Prin urmare – cugetau ei – la curtea măriei sale avem să trăim bine, având de toate cu îmbielşugare pentru pântece şi deasemeni vreme destulă pentru somn. Pe lângă somnul din vremea nopţii, mai este un somn, mai adânc şi mai dulce, în căldura sfârşitului verii, afară la umbră, când adie o boare, ca să alunge muştele.

Sfinţitul Amfilohie se întoarse spre Jder cel mic:

— Ionuţ Păr-Negru, să-mi spui dacă cinstita comisoaie Ilisafta se află sănătoasă.

— Slavă lui Dumnezeu, şi mulţămim sfinţiei tale de întrebare.

— S-a bucurat că ţi-ai isprăvit mucenicia la Cetate la Neamţ?

— S-a bucurat, răspunse Ionuţ, simţind că i se suie sângele până în albul ochilor.

— Ne dă voie oare domnia sa jupâneasa Ilisafta să te socotim între slujitorii cei mai de-aproape ai măriei sale?

Ionuţ îşi ascuţi limba ca să dea un răspuns ager; dar se opri la vreme; îi bătea şi lui inima. Monahul îl trăsese lângă sine, acoperindu-i urechea stângă cu stufişul sărăcăcios al bărbii.

— Cele puţin bune s-au uitat, îi şopti el.

Monahul adaose cu glas tare, ca s-audă şi slujitorimea:

— Să ştiţi că s-a apropiat ceasul celor vrednici.

Cu ochii lui cenuşii străbătu în îngrijorarea care se cetea pe feţele unora.

— Să mai ştiţi că a venit un sol, urmă el, repezit de domniile lor Luca şi Bâlco, pârcălabi. Galioanele lui Mehmet-Sultan s-au tras din pricina furtunii într-un loc ce se chiamă Limanul lui Sfântu Nicolai, după Clonţii-de-Fier. Îndată ce s-a luminat de la Dumnezeu vremea, s-a văzut din miazănoapte caravela genoveză, cu comoara pe care o aşteptam. Cum s-a cetit măriei sale vestea în divan, s-a făcut soare pe obrazurile tuturor cinstiţilor boieri. Să se bucure deci şi slujitorii măriei sale, după ce dumnealui pivnicerul va da la vremea prânzului cele de cuviinţă.

Vestea trecu fulger şi glasurile se învăluiră întru slava stăpânului. Străjerii de la meterezuri ridicară cuşmele în suliţi; cei de la porţi dădură strigăt din surle.

În după-amiaza acelei zile, a fost îngăduinţă să se veselească slujitorii, deci căpitanul Petrea a pus străji, ca să nu aibă îngăduinţă alţi oameni străini a trece la odăi. Nici boierului postelnic Grigoraşcu Jora nu i-ar fi fost îngăduit. Ca să nu se audă vorbele nemţilor şi siimenilor pe care le rosteau asupra boierilor. Unii dintre slujitori erau prea mânioşi la beţie şi îşi destrăbălau limba. Însă şi asupra celor blânzi şi asupra celor aprigi avea putere căpitanul Petrea, numai cu toiagul. Când ridica domnia sa în sus toiagul negru încrustat cu argint, toţi încremeneau ca nişte stane; numai prea uşor se clătinau şi nu îndrăzneau să răsufle.

Nici în ziua a doua măria sa n-a avut vreme destulă ca să primească pe comisul Simion şi Jder cel mic. Cătră amiaza acestei zile au sosit la Cetate comisul cel bătrân Manole şi

cu starostele Nechifor. Comisul Manole trebuia să primească porunci pentru caii alaiului nunţii. Însuşi domnia sa trebuia să călărească pe un cal domnesc, de la Cetate la mitropolia Sucevii şi înapoi. Starostele Căliman avea să înţeleagă ce fel de vânaturi şi peşte trebuiesc cuhniilor măriei sale pentru masa cea mare.

N-au putut nici bătrânii să aibă intrare la Vodă. Cum se isprăvise divanul judecăţilor, îşi aşezaseră măsuţe împrejurul măriei sale pisări, cu penele de gâscă gata. Măria sa făcea poftire la Ţara Leşască şi la Ardeal, crailor, voievozilor şi boierilor, înştiinţându-i cu cărţi de ţeremonia domnească din scaunul Sucevii. Ca nişte buni fraţi creştini vor fi primiţi toţi câţi vor pofti să vie; nu le va lipsi tain şi gazdă; şi nu vor avea altăceva de făcut decât să se veselească. Alte anumite cărţi latineşti au scris pisării pentru Voievodul Ţării Ardealului şi pentru Riga Lehiei, rugându-i să îngăduie boierilor moldoveni, fugari de la Petru Aron-Vodă, să se întoarcă la pământul lor în Moldova, unde vor găsi iertare. Pe lângă aceste cărţi latineşti, s-au scris şi altele sârbeşti anume pentru unii din boierii pribegi. În una s-a făcut ştiinţă de iznoavă logofătului Mihu, cel care sta fugar la Liov: „Cu mila lui Dumnezeu, noi Ştefan-Voievod Domnul Ţării Moldovei facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor celor ce-o vor vedea ori o vor auzi cetită că am dat această carte a noastră domniei sale Mihului logofăt. Văzând această carte a Domniei mele, domnia ta să vii la noi fără teamă, deoarece te-am iertat şi toată mânia asupra ta am lepădat-o din inima noastră; şi vrem să te ţinem în cinste, deopotrivă cu boierii noştri de frunte, şi cât vom fi în viaţă, nu vom mai pomeni greşalele trecute; iertate să fie, pe cinstea şi credinţa noastră creştinească, într-o zi de bucurie când ne vine nouă Doamnă.”

Cartea aceasta o spunea pe de rost sfinţitul Amfilohie, la pridvorul căpităniei nemţeşti, unde era sfatul cel de obşte al Cetăţii. Comisul cel bătrân şi starostele Nechifor clătinară din cap cu neîncredere şi în semn de împotrivire.

— Să mă ierţi, sfinţia ta, zise starostele, însă eu sunt ca un cal nărăvaş al cinstitului comis Manole…

— Noi n-avem cai nărăvaşi, se lepădă comisul.

— Ptiu, drace! Atuncea numai eu îs mârţoagă cu nărav în Ţara Moldovei. Eu nu cred că Mihu s-a îndupleca. Cel ce-a răspuns dreptului cu strâmbătate e lipsit de credinţă; aşa că logofătul va fi iar surd când va asculta această carte de iertare. Au mai ajuns asemenea cărţi la domnia sa, şi domnia sa Mihu s-a temut să iasă din Liov. Cinstitul comis Manole ştie mai multe decât mine. Domnia sa Mihu logofătul a strigat chiar în norod vorbe împotriva stăpânului nostru şi a trimes lotri, care să fure pe Catalan, harmăsarul cel bătrân al măriei sale. Bună carte trimete măria sa: glas minciunos are s-o cetească.

— Cu toate acestea, cinstite staroste Căliman, răspunse cu blândeţă arhimandritul, mai bine este pentru domnia sa logofătul Mihu să se supuie. Bine este şi pentru ţară, ca să nu mai fie acolo, în Lehia, viclenie şi ponegrire. Deci zic eu că numaidecât logofătul trebuie să vie să îngenunche la mila măriei sale.

— Ptiu, drace! Eu şi cu cinstitul comis cunoaştem marfa, noi socotim că n-a trece prin vamă.

— Avem să vedem, întoarse răspuns sfinţitul arhimandrit tot cu blândeţă. Eu am visat astă-noapte că logofătul Mihu va să se înfăţişeze la măria sa.

Bătrânii se mirară de asemenea vis. Ionuţ Jder asculta cu luare-aminte încercând să pătrundă înţelesul ascuns al vorbelor arhimandritului. Simion îl împunse uşor cu cotul, fără să-l privească şi fără să-i spuie nimic.

De la divanul măriei sale ieşiseră boierii în ograda Cetăţii şi-şi strigau slujitorii; unora le făceau trebuinţă cai înşăuaţi; alţii, mai graşi şi mai bătrâni, aveau nevoie de trăsură. Rând pe rând trecură, purtându-şi cu fală straiele scumpe şi toiegele. Trecu şi barba înalt prea sfinţitului Teoctist. Îl împresurară monahi, aburcându-l în caleaşcă. Dumnealui Iaţco Hudici încălecase, închinându-se cuviincios către alţi

boieri care treceau. Pe obrazul lui era zâmbet. Oricât se pleca spre alţii, domnia sa jupân Iaţco se socotea cel mai în putere la curtea măriei sale, având galbini destui nu numai la aşezarea sa de pe Siret, ci şi la casa dumnisale de negoţ de la Cracovia. Puterea sa fiind bine cumpănită din două părţi, stătea neclintită. Închinăciunile pe care le împrăştia în dreapta şi în stânga erau o plăcere ascunsă a domniei sale. Această plăcere avea ca pavăză în afară zâmbetul acela subţire.

Când să pornească, jupân Iaţco Hudici văzu obrazuri cunoscute. Descălecă numaidecât şi veni la pridvor.

— Nu poate fi pentru mine bucurie mai mare decât vederea prietinilor, zise el.

Bătrânul Manole Jder şi Simion se închinară spre el.

— Îi poftesc pe aceşti prietini la mine acasă, urmă Iaţco. Domniile lor vor găsi puţin la sărăcia mea; mă voi bucura mai mult eu de domniile lor, ca de un bun scump.

— Mă rog de iertare, jupâne, răspunse bătrânul comis; aşteptăm intrare la măria sa.

— N-aş îndrăzni să stăruiesc, cinstite comise, întoarse numaidecât cuvânt jupân Hudici, dacă n-aş fi auzit anume de la măria sa că va să primească mâni atât pe comişii cei tineri, cât şi pe cei bătrâni.

— Dar despre staroşti nu s-a auzit nimica? Se amestecă Nechifor Căliman.

— N-am auzit nimica despre staroste, zâmbi Hudici. Domnia ta eşti starostele?

— Eu sunt starostele.

— Să fii sănătos. Eu am spus prietinului meu ce am auzit de la măria sa, vorbind măria sa aşa fel ca s-ascult şi eu.

— Ptiu, drace! Atuncea cum facem cu vânatul şi cu peştele?

Părintele Amfilohie dădu numaidecât lămurire:

— Fii liniştit, staroste. Prietinul domniei tale măria sa Ştefan-Vodă te chiamă mâni, cum iese de la paraclis.

— Vra să zică tot mâni?

— Precum îţi spun.

— Atuncea de ce nu s-a auzit şi despre staroste?

— Nu se poate şti de ce nu s-a auzit, se întoarse spre el jupân Iaţco Hudici, după ce se închină cu acelaşi zâmbet spre arhimandrit. Ai să fii îngăduitor, cinstite staroste, să iau de lângă domnia ta pe acest prietin al nostru şi pe feciorul său comisul?

— Prietinul domniei tale mai are şi alţi feciori, mormăi nemulţămit starostele. Dinspre partea mea ia-i şi pe aceia.

— Care sunt, mă rog domniei tale? Întrebă Hudici, întorcându-se de data aceasta spre comisul Manole.

Până ce se desluşiră prietiniile şi feciorii, mai trecu un pătrar de ceas. Părintele Amfilohie se retrase. Jupân Hudici ieşi pe poarta Cetăţii mânându-şi de dinapoi musafirii. În frunte era Ionuţ; după aceea comisul cel bătrân şi cu Simion. La coadă urmau slujitorii. Era alaiul cel din urmă care ieşea de la Cetate. În acest alai, cu toate încredinţările ce dădea jupân Iaţco, cel mai fericit, însă cu desăvârşire mut, era comisul Simion Jder.

Deci, după părerea lui, întâmplările urmau să se deşire cum erau scrise.

Comisul cel bătrân, de şi nu-şi însuşise de la jupâneasa Ilisafta, într-un veac de om, meşteşugul bănuielilor, totuşi cunoscuse în purtarea lui Iaţco mai ales vorbele de bunăvoinţă ale măriei sale. Deasemenea bătrânul cumpănise bine şi bucuria feciorului său Simion. Jder cel mic nu dădea nici un semn; îşi flutura numai penele în vânt şi din când în când dădea pinteni calului şi se depărta înainte.

După ce trecură de marginea târgului Sucevii, călăreţii intrară în drumeagul Iţcanilor. Soarele dintr-odată se învălui în nouri şi vânt de la asfinţit începu să joace. Din ziua cutremurului, la acest ceas al zilei, năvălea fără greş un vânt din munte, cu ploaie viforoasă. Ploua atât cât trebuia bălţilor să nu reverse şi câmpurilor goale să se umple de oglinzi. Aşa era cumpăneala lui Dumnezeu după

secetă. Îndată după viforul de ploaie se alegea iar soarele şi întinderile începeau să fumege aburi. Unde fusese iarbă arsă c-o săptămână înainte, acuma începea să se frăgezească locul în coloarea buraticului.

Punându-şi calul în trap întins şi poftind pe tovarăşii săi să grăbească, jupân Iaţco Hudici se tânguia de năcazurile îndurate în anul acela.

Întâi au mers prisăcile slab, arăta domnia sa. Au căzut deasemeni multe vite. Grâul a crescut numai de două palme şi a rămas rar, ca barba spânului. Mălaiul a dat prea puţin spor. Apoi din orz încaltea nu s-a ales nimic. Acuma au dat ploi. Nu crede omenirea că-i prea târziu? Are să aibă oare vreme iarba să se înfiripeze?

— Câtă pagubă am avut eu, dragă jupâne comise, nimeni nu poate să ştie; numai unul Dumnezeu cunoaşte şi sfinţia sa a avea îndurare să nu mă stâng cu desăvârşire.

— Suntem în mâna Celui-de-sus, răspunse bătrânul comis.

— Adevărat; păcătuim, amestecând chibzuinţa noastră puţină în rânduielile sale fără greş. Aşa am grăit eu totdeauna, însă m-am plecat şi m-am supus, fiind după aceea prea mulţămit în zilele vieţii mele de mila sa. Dacă vrea Domnul Dumnezeu, într-o săptămână creşte iarbă pentru vite şi nasc flori pentru gâzele mele. Iar dacă nu se întâmplă asta aici, apoi binevoieşte Cel-prea-înalt să sporească preţurile negoţului. Socotind toate, văd că, la urma urmei, trebuie să ne mulţămim că suntem sănătoşi noi, şi soţia noastră, şi copila noastră prea iubită.

Tocmai învăluirile de apă se îmbulzeau din urmă pe harmăsarii vântului, când călăreţii intrară la curtea lui Iaţco. Slujitorii trecură la odăile cele mici. Stăpânii se grăbiră să cerceteze masa întinsă, în sufragerie. Jupâneasa de gazdă şi fiica ei au stat tupilate la cămara lor, până ce au ieşit oaspeţii în cerdac. Atunci dumneaei jupâneasa Anca s-a arătat singură, aducând cu mânile sale nuci şi miere, după obiceiul casei.

Cunoscând jupâneasa Anca pe comisul Simion, a ţipat cu mirare. A pus numaidecât bunătăţile pe masă dinaintea lui jupân Iaţco şi a soţilor săi, şi s-a mai mirat o dată, pocnindu-şi palmele. Uitându-se în stânga, a cunoscut pe comisul cel bătrân şi s-a mirat iar. A vrut numaidecât, după aceea, să ştie cine-i feciorașul care zâmbeşte.

— Ş-acesta-i feciorul domniei tale, cinstite comise, a strigat domnia sa, bătând a treia oară din palme. Amândoi îţi samănă şi au pata castanie lângă tâmplă. Poate mai ai şi alţii?

— Mai am şi alţii, mulţămesc lui Dumnezeu, care ne-a dăruit cinci feciori, apărându-ne de fete.

— Of! Suspină jupâneasa Anca, noi n-avem decât fete.

— Una, jupânească Ancă, numai una, zâmbi Iaţco.

— E destul, oftă jupâneasa.

Cu deosebită pricepere a lucrurilor lumii, comisul Manole arătă vorbele înţelepciunii celei din veac.

— Că mai degrabă poţi păzi un cârd de iepuri, decât o fată.

Stăpânii locului se uitară unul la altul, îngăduind şi ei asemenea veche învăţătură.

— Dar, cinstite comise Manole, adăogi înveselit de vin jupân Iaţco, învăţătura asta adevărată a ieşit mai mult din rânduiala prostimii; pe când noi boierii cei mari suntem cu multă priveghere asupra copilelor noastre. Când am fost cu nevasta şi copila noastră la Cracovia, acum doi ani, am poftit la mine la gazdă pe un astrolog iscusit care mi-a adeverit mai întâi numele copilei. După ce a ştiut cum o chiamă, s-a uitat în scrisorile lui şi a cetit că norocul ei va fi de şapte ori cât al maicei sale. Acuma cum se cuvine să înţelegem asemenea vorbire? Că va avea copila aceasta şapte fii şi fiice? Ori dacă eu singur am fost norocul jupânesei Anca.

— Atuncea bărbaţii Maruşcăi au să fie şapte?

Porunceşte-i, cinstită jupâneasa Ancă, să vie aici, să vadă pe oaspeţii noştri.

Gazda şi oaspeţii erau veseli. În cinstea acelei arătări măiestre, jupân Hudici mai umplu o dată cupele de argint.

Comisul Simion Jder se grăbi să deşarte băutura, întunecându-şi ochii şi îngălbenind la faţă. Jder cel mic se silea să-şi crească ochii în cap, ca şi cum ar fi trebuit să i se arate o stea cu coadă.

Jupâneasa Anca se întoarse:

— Zice că nu vrea să vie.

— Cum nu vrea să vie? Cine nu vrea să vie?

— Nu vrea să vie Maruşca domniei tale!

— Foarte cu uimire ascult eu asemenea răspuns, se cruci jupân Hudici. Ori nu grăieşti domnia ta, jupânească Ancă, ceea ce se cuvine, ori mi-am prăpădit auzul şi înţelegerea în clipa aceasta.

— Ba eu grăiesc adevărul şi domnia ta auzi bine.

— Cum ar fi cu putinţă asemenea neascultare, jupânească Ancă? Noi i-am dat bune învăţături şi mai cu samă am crescut-o în frica lui Dumnezeu şi a părinţilor.

— Ăsta e adevărul, se învoi jupâneasa Anca. Toate le-ai făcut domnia ta pentru dânsa. I-ai dat nu numai învăţătură, dar şi învoire să se împăuneze ca fetele şleahticilor şi să se alinte. S-arată, după cum o vede toată lumea, cu frică şi cu sfială şi-i mai cuviincioasă decât multe copile moldovence; însă într-o clipă îi vine o încăpăţânare şi întoarce fruntea. Alt leac nu-i decât s-o iei de mână şi s-o aduci aici domnia ta singur.

— Adevărat, oftă fericit cneazul Iaţco. E copila tatei şi de noi ascultă.

Jupâneasa Anca îşi învălui foile în jurul mesei şi se aşează în jilţul soţului său. Era grasă, albă şi frumoasă. Comisul cel bătrân o privi cu mare plăcere. Se auziră şoapte şi paşi. Paşi amestecaţi: unii greoi, alţii mărunţi şi uşori, ca de şoarece. I s-ar fi cuvenit comisului Manole să se întoarcă spre arătarea aşteptată; însă domnia sa urmă a privi pe jupâneasa lui Hudici, care avea o căutătură dintre cele mai ciudate spre fiica ei prea iubită. Cu acea căutătură piezişă o

cerceta, ca să se încredinţeze oarecum încă o dată că, pentru a se lumina cerdacul, nu era nevoie de asemenea subţirenie. Copilăria e copilărie şi frumuseţea se coace cu anii, îşi făcu în gând socoteală comisul cel bătrân, dând întru totul dreptate jupânesei Anca.

O uimire la care nu se aştepta avu Jder cel mititel. Gândul lui cel dintâi, cum dădu cu ochii de jupâniţa Maruşca, fu să sară de-a dreptul din cerdac în ogradă, să încalece şi să se tot ducă. Să alerge într-o întinsoare până la Timiş; să sară, să cuprindă de după gât pe jupâneasa Ilisafta Jderoaia şi să-i strige râzând: Muţă dragă, a ieşit dreptatea domniei tale, ca undelemnul la faţa apei.

Neîndrăznind să facă săritura, rămase locului, întorcând ochii către luncile Siretului şi spre sclipirile depărtate de ape.

— Asta-i copila noastră! Glăsui biruitor jupân Iaţco.

— O cunoaştem, se bucură comisul Manole.

În ochii verzi ai copilei scânteia soarele. Râdea şi-i sticleau şi dinţişorii.

Cu toate încredinţările maicii sale, nu părea încăpăţânată; dar urma să se alinte.

— Pe unii dintre musafirii domniei tale nu-i cunosc, zise ea, subţirel şi repede, tatălui său.

— Nu cunoşti numai pe comisul cel mic Ionuţ, îi dădu lămurire cneazul.

Ionuţ întoarse obrazul, ca să bucure vederea jupâniţei lui Iaţco.

— Îmi place mai mult comisul Simion, zise ea, copilăreşte.

Capitolul VIII.

Ce au vorbit Jderii cu măria sa.

Când intrară Jderii cei tineri cu bătrânul lor în cămara de taină a măriei sale, găsiră numai pe sfinţitul arhimandrit Amfilohie. Grijise candela de la iconostas şi o împrospătase cu undelemn, aprinzându-i o feştilă nouă de iască. Un fir de fum de tămâie se scria în lumina ferestrei, răsucindu-se

spre bagdadie şi risipind mireasmă aspră. Era într-al doilea ceas al dimineţii.

Jderii se închinară către arhimandrit şi rămaseră în picioare, privind iconostasul de argint şi celelalte lucruri scumpe ale cămăruţei. Lui Ionuţ îi plăcea îndeosebi spada cea dreaptă cu mâner scump, pe care o văzuse la sărbătoarea Înălţării de la sfânta mănăstire Neamţu. Stătea în stânga iconostasului, priveghind oarecum şi ea în ceasurile de rugăciune ale măriei sale.

— Aşteptaţi, le zise arhimandritul cu glas moale, făcându-le semn de linişte.

Intra soarele dimineţii prin firida naltă a ferestrei. Monahul se întoarse către acea lumină, şoptind o rugăciune. După ce-şi isprăvi rugăciunea, oftă, rămânând neclintit. Jder cel mic îşi auzea inima bătând. Comisul Simion avea încă în el, ca o lamură de miere, dulceaţa ceasului de sară, din ajun, când avusese iar lângă sine pe copila lui Iaţco. Se mişcase, vorbise şi se alintase numai pentru dânsul. Găsise prilej să se atingă de umărul lui, în trecere. Îi spusese şi câteva cuvinte la plecare. Unele din aceste cuvinte fuseseră auzite de toată lumea; altele le auzise numai el. Mai cunoscuse cândva această boală aprigă, dar fiinţa lui o uitase. Acuma focul se întorsese iar. Simţind în el nebunia, avea şi spaimă şi bucurie.

Bătrânul comis răsufla prelung în barba-i căruntă, apăsat de aşteptare. Totdeauna în clipa dintâi avea sfială la vederea Domnului său. Fruntea aceea înaltă, pe care o cunoscuse cândva tânără şi senină, acum era cărunţită de grijă, deasupra unor ochi care se aspreau necontenit. Se spunea că măria sa râde tot mai rar către prietinii săi.

„Asta nu poate să fie adevărat”, cugetă bătrânul, în neclintirea lui, privind iconostasul. Drept în lumina candelei lucea ca o lacrimă a umbrei fruntea încununată de spini a Domnului Hristos. „Poate să fie adevărat, îşi răsucea bătrânul comis gândurile; poate să fie adevărat, pentru

multe pricini care se ştiu şi se aud. Vor mai fi fiind şi altele care nu se ştiu.”

— La ce te gândeşti, cinstite comise? Îl întrebă sfinţitul Amfilohie, tot cu glas moale.

— Mă gândesc la ce i-om fi făcând noi trebuinţă măriei sale… îngână bătrânul.

Arhimandritul îl înţepă cu ochii, urmând a zâmbi:

— Nu te gândeşti la asta, cinstite comise Manole.

— Poate mă gândesc la năcazurile măriei sale, mărturisi bătrânul.

Arhimandritul îl binecuvântă:

— Fericit bărbat în gura căruia nu este viclenie, cum se spune în Psalmi. Cinstite comise Manole, domnia ta ceteşti bine de şi nu cunoşti meşteşugul cărţii. S-a dat de mult poruncă voievozilor: că cel ce vrea să fie mai mare peste alţii, să fie sluga tuturor. Prostimea credea la Bizanţ că împăratul său nu face alta decât mănâncă şi doarme. Iar boierii noştri, care sunt destul de ageri, cred că luminăţia sa îi ceartă cu ură. Adevărat că fagure de miere sunt cuvintele bune şi dulceaţa lor e tămăduirea sufletelor; dar stăpânitorului, pe lângă limbă dulce, i s-a dat şi sabie.

Simion Jder îşi scutură fruntea şi încercă să aibă luare-aminte. Vorbele înţelepţilor sunt întrucâtva încurcate, îşi făcea el socoteală în sine.

Măria sa are nevoie de slujba noastră, se desluşea Ionuţ Jder, destupându-şi bine urechile.

Bătrânul Jder îndrăzni să-şi dea iarăşi părerea:

— Pe cât se vede, toată lumea e ascultătoare de poruncile măriei sale.

— Care porunci? Întrebă arhimandritul, întorcând numai urechea ca s-asculte răspunsul.

— Măria sa a făcut rânduială în ţară, urmă comisul Manole; fiecare trăieşte la locul său în pace. Au fost tăiaţi lotrii şi s-au liniştit drumurile; neguţătorii nu mai au de nicăieri sminteală. Iar dregătorii domneşti sunt mai puţin graşi decât înainte vreme, având ceva mai multă trudă.

Porunci tari au ieşit de la măria sa ca fiecare sat să-şi grijească iazul său; şi la fiecare opust de iaz să fie moară. Deasemenea nu s-a îngăduit unei obşte să n-aibă biserică întru care să se închine lui Dumnezeu. Şi fiecare obşte să aibă prisacă; să înveţe munca de la albine şi să agonisească ceară pentru făcliile sfintelor slujbe. Măria sa poate avea mulţămire.

— Aşa este, i se poate spune cu dreptate: Primeşte, măria ta, ale tale dintru ale tale!

Părintele arhimandrit oftă.

„Ce vrea să spună acest popă?” se năcăjea să înţeleagă comisul Manole.

Călugărul păstră tăcere un timp; după aceea se dădu la o parte, lăsând iarăşi să se vadă sub lucirea candelei trupul sfântului Izbăvitor, pe cruce.

— Adevăr zic ţie, bătrânule, şopti el, omul nu trăieşte numai cu pâne.

Îi privi dintr-odată pe tustrei Jderii, cu ochii umeziţi şi fierbinţi. Parcă ar fi vrut să pătrundă în inima lor.

Urmă cu alt glas, mai ridicat:

— Nu ştiu dacă aveţi să înţelegeţi domniile voastre ce vreau să spun eu. Oare Dumnezeu s-a întrupat şi s-a răstignit, ca să ne umflam noi întru îmbielşugare? Dumnezeu şi stăpân a toate fiind, de ce s-a jertfit? Au n-aţi auzit domniile voastre că Ierusalimul e spurcat de ismailiteni? Au nu ştiţi că Cetatea Împărăţiei stă sub sabia păgânului? Bisericile creştinătăţii nu mai sunt. Din aurul sfintelor odoare, meşterii de la Cazangilar-Cearşî au bătut budă, unde se scârnăveşte Mehmet-Sultan. Vai nouă! A spus un înţelept de la Solunt că se vor adeveri vorbele lui Apocalipsis: vor veni zilele acelea când vor căuta oamenii moartea şi nu o vor afla! Acel înţelept de la Solunt a dovedit că în numele lui Mehmet se cuprinde numărul lui Antihrist. Şi anii când a ieşit el la lume, şi când a bătut el războaiele sale, şi când a detunat Ţarigradul, toţi acei ani răspund la numărul lui Antihrist. Numărul lui este 666; deci e fără

credinţă, fără lege şi fără hodină. Demonul se desfătează spurcând cuvântul, despre care a spus sfântul Ioan Evanghelistul că este Dumnezeu. Iar noi, după ce a pus măria sa Ştefan-Vodă rânduială în ţara aceasta şi şi-a tocmit oştile, să ne învălim în seul nostru şi să ne plecăm în culcuşul nostru ca necuvântătoarele? Asta n-au înţeles unii dintre boieri, care-şi ascut limbile în taină împotriva măriei sale; n-au înţeles că Ştefan-Vodă are de la Dumnezeu o rânduială. Măria sa singur a cunoscut-o în inima sa; deci Dumnezeu l-a ales ostaş al său.

Ionuţ Păr-Negru se simţi mic şi-şi înghiţi lacrimile. Ceilalţi doi Jderi se ţinură cu tărie, strângând din fălci, dar bântuiţi înlăuntrul lor de mare cutremur.

Sfinţitul Amfilohie îşi lăsă barba căruntă şi săracă în piept cu obidă şi-şi frământă mânile uscate cu degete ca de vreascuri. Nu mai voia să încredinţeze pe nimeni; era ca într-un ceas al desnădejdii sale.

— Eu umilitul Amfilohie, şopti el ca pentru sine, doresc să nu fi fost însemnat niciodată în stele ceasul întru care m-am născut. Am cunoscut Ţarigradul, desfătarea lumii, şi am învăţat la curtea cea veche a împărăţiei, la Vlaherne, şi la Sfânta Patriarhie. Am privit minunile lumii – bisericile împărăteşti şi nu le-am uitat. Şi am plâns în aceste sfinte lăcaşuri, împreună cu fraţi şi cuvioşi părinţi, Sfântul Mormânt cotropit de limbi păgâne şi am visat izbăvitori ca acei care au mai fost odată. S-au sculat cândva luptători ai crucii şi au venit asupra Răsăritului ca puhoaiele. Au sprijinit oştile împăratului şi au mers de au bătut Cetatea Antiohia. Acolo la Cetatea Antiohia s-a aflat, în pământ îngropată, crucea răstignirii Domnului Isus, şi, ridicând acea cruce, oştile creştinătăţii au cunoscut în ele puterea lui Dumnezeu, spulberând pe ismailiteni. Atunci s-au arătat în nouri arhangheli cu trâmbiţi, ameninţând asupra Cetăţii Ierusalimului. Deci oştile creştinătăţii au dobândit atunci Mormântul Sfânt. După aceea desfătările lumii făcându-i pe toţi să uite ceea ce nu trebuie să uităm nici într-o clipă a vieţii noastre, şi domnii şi prostimea s-au întors iar către ticălosul lor trup, uitând cuvântul; prin această viclenie a lui Belzebut s-au prăpădit iar şi Ierusalimul, şi cetăţile. Necredincioşii au cutezat să surpe şi Împărăţia.

Toate s-au făcut, ca să ne vie a treia oară desăvârşirea înţelegerii. Căci au fost şi puhoaiele lui Han Ghinghis care au bătut asupra noastră şi asupra legii lui Hristos. Demonul n-are numai o înfăţişare şi numai un nume. Deci când au venit hoardele potopind şi s-au suit în munte la locul unde era baştina voievozilor, s-au înspăimântat acei voievozi bătrâni şi au căutat sfat la luptătorii Sfântului Ioan, care erau călugări nemţi cu arme, apărând această margine a

lumii. Atunci au ieşit voievozii de la munte la câmpie, având legământ să fie luptători pentru cruce.

Răutăţile vremurilor au împuţinat sufletul oamenilor şi mai mult, învrăjbind şi pe creştini unii cu alţii. Iar acum Dumnezeu vrea ca vrăjbile să se curme şi creştinii să-şi aducă aminte de Mormântul Sfânt şi de Cetatea împăraţilor. Deci precum se lămureşte în cuptor aurul şi argintul, aşa s-a ales în inima măriei sale, prin voinţa lui Dumnezeu, gândul cel bun. Bielşugul vieţii nimic nu însamnă. Măria sa vrea să agonisească Adevărului, adică lui Hristos.

Monahul suspină cu lacrimi, ca şi cum se socotea singur. Bătu metanie sub candelă, şi-şi umili fruntea, lovind-o de pardoseala chiliei. Apoi se opri neclintit, în genunchi.

În aceeaşi înlemnire stăteau şi Jderii.

Lucirea soarelui se stinse; un nour astupă firida ferestrei. Chilia se umbri. Simion Jder tresări: băgă de samă în laturea stângă a iconostasului chipul Maicei Domnului plângând. Pruncul Isus zâmbea în braţele sale; iar prea curata Fecioară plângea. Tulburat până în adânc, îşi furişă privirile spre părintele său şi spre Ionuţ. În aceeaşi clipă văzură şi aceştia plângerea Maicei Domnului şi se spăimântară. Se uitară tustrei unul la altul, apoi iarăşi se întoarseră spre minune. Luci iarăşi soarele în fereastră; sfânta Fecioară îi privi înseninată.

Sfinţitul arhimandrit Amfilohie părea că-i uitase. Însă nu-i uitase. Veni către ei.

— Prietinilor şi fraţilor, zise el cu voce moale, ca după o trudă. Ascultaţi ce am să vă spun, înainte de a veni măria sa aici. După ce-a veni măria sa, eu nu mai pot spune nimic. De doisprezece ani am venit aici de la Sfântul Anton şi m-am plecat la mila măriei sale. Înainte de a fi duhovnicul său, am priceput gândul cel din adânc al măriei sale. Pe urmă am aflat de legăminte şi de jurăminte; gândul a fost dintru început statornic în măria sa. Toate au mers bine cu voia lui Dumnezeu şi măria sa şi-a întemeiat oştile.

Au prins a umbla vorbe şi cărţi la crai şi împăraţi, ca să se ridice iarăşi crucea împotriva întunericului. Deci după unele izbânzi pe care Dumnezeu a binevoit a le îngădui măriei sale, Vodă a început a-şi face gătire. Precum se ştie, măria sa va păşi întâi asupra Radului-Vodă, ca să scoată această domnie de sub puterea lui Mehmet-Sultan. Îndată ce săvârşeşte măria sa această faptă, se mişcă împăraţii şi craii. Iată că, înainte de a săvârşi fapta pe care i-o porunceşte Dumnezeu, măria sa trebuie să supuie lui Dimcea gealat capetele unor boieri ai săi de frunte.

Bătrânul Manole Jder se miră cu înfricoşare.

— Asta este? Jupânesele noastre, care ştiu toate, spun altceva.

— Cinstite comise Manole, zâmbi călugărul; în ţara asta muierile grăiesc cam mult: şi la botezuri, şi la nunţi, şi la înmormântări.

— Şi la înmormântări… Încuviinţă comisul Manole. Pe urmă se tulbură deodată şi nu-şi mai urmă cuvântul.

Arhimandritul îşi ascuţi iar privirile.

— Să nu socotiţi domniile voastre că, dintre câţi boieri sunt în Ţara Moldovei, Vodă s-a gândit la domniile voastre, ca să vă aleagă anume, iar eu să vin şi să lămuresc toate câte am lămurit. Taina asta a început a se vădi de mult şi eu m-am ostenit a o lămuri multor boieri ai măriei sale. Măria sa însuşi a mărturisit în faţa lui Dumnezeu şi cu jurământ această înfricoşată taină a domniei sale; căci măria sa are pecete pe braţul său drept şi legământ sfânt; dar boierii se dovedesc tot aşa de uşuratici, ca şi mişeii. De doi ani poate aţi băgat de samă pe obrazul şi pe fruntea măriei sale o grijă, ca şi cum l-ar roade o otravă. De multe ori stă la îndoială de sine însuşi, împovărându-şi inima, din pricina lumeştilor greşale ce a săvârşit ca o fiinţă de carne şi sânge. Îndoiala măriei sale vine mai ales de la aceşti boieri umflaţi de seu care s-au destrăbălat douăzeci şi cinci de ani de când s-au tăiat şi s-au prigonit feciorii şi nepoţii lui Alexandru-Vodă Bătrânul. Aceea a fost viaţa desmierdată a

boierilor, când n-au avut stăpân. Atuncea au învăţat să se îndestuleze şi să nedreptăţească, uitând de sufletul lor. Puţine case ale drepţilor au rămas pe acest pământ. De trei ani, de când îl văd pe măria sa înveninat de răutate şi bântuit de îndoială, am început să pândesc pe cei puţini şi buni, alegându-i. Am găsit şi între cei bătrâni, să nu te superi, cinstite comise Manole, dar am găsit mai mult între boierii cei tineri. S-a iscat tulburare din pricina asta între corbii cei vechi, dar măria sa mă îndeamnă să aleg înainte grâul de neghină. Nu te-ai supărat, comise Manole?

— Nu m-am supărat; eu slujesc cu dreptate pe luminăţia sa Ştefan-Vodă. Să mărturisească şi aceşti feciori ai noştri.

Feciorii nu găsiră cuvinte; sărutară mâna părintelui Amfilohie, mulţămindu-i astfel că i-a ales şi pe ei pentru slujba măriei sale.

— Deci am început a pândi, a căuta şi a alege dregători tineri şi oşteni buni pentru măria sa. Am înţeles că trebuie să se săvârşească şi altceva, pentru liniştea măriei sale. Deci, fiind Petru Aron-Vodă pribeag şi fugar în Secuime, a putut fi ademenit şi prins, ca să-i cadă capul, şi să nu mai fie alt os de voievod, trăitor lângă hotarul ţării. S-a făcut aşa şi am văzut că-i bine. Mai sunt unii boieri mari pribegi la leşi. Poate va binevoi măria sa să vă vorbească de dânşii. Eu am s-ascult, să văd ce aveţi să răspundeţi domniile voastre. Are să vă poruncească măria sa şi altele.

Sfârşitul acestei vorbiri, cuviosul Amfilohie îl înşiră cu grabă. Urechea sfinţiei sale era aţintită şi în afară şi simţise obişnuitul zvon al apropierii lui Vodă prin gangurile palatului.

Se auzea fâşâitul de paşi al copiilor de casă. Străjile băturăîn lespezile de piatră cu mănunchiurile suliţilor. Un aprod deschise de afară uşa de stejar.

Măria sa părea mai senin la faţă. Poate dormise bine; ori poate, după cât îndrăznea să-şi închipuie Ionuţ, se bucura de vederea acestor slujitori ai săi.

Măria sa purta strai uşor de postav cafeniu şi încălţări de cordovan de un roş stâns. Era cu capul gol. Pe piept îi atârna o cruciuliţă de aur c-un Hristos subţire tăiat în piatră de onix. Era cel dintâi dar de la Doamna Maria, rămăşiţă din comorile împăraţilor Comneni.

Jderii îngenunchiară şi sărutară mâna dreaptă a măriei sale, apoi se ridicară şi se traseră în laturea uşii.

Vodă se aşează în jâlţ şi-i privi cu asprime. Sfinţitul Amfilohie se închină smerit cu mânile pe piept şi făcu doi paşi spre ieşire, umblând pieziş, cu faţa întoarsă spre măria sa.

— Rămâi aici, sfinte părinte, porunci Domnul. Amfilohie Şendrea se întoarse la locul său, lângă iconostas. Atunci măria sa vorbi şi întrebă:

— Ştie acest boier bătrân, prietinul nostru, de ce am chemat la mine pe coconii săi?

— Ştie că luminăţia ta i-ai chemat la slujba Cetăţii şi se bucură.

Domnul zâmbi şi încuviinţă, întorcându-şi obrazul spre comis.

— Avem nevoie de oşteni buni, cinstite comise Manole.

— Măria ta, răspunse Jder bătrânul, aceşti feciori ai noştri nu s-au născut pentru altceva.

— Ai rostit vorbe plăcute pentru urechile noastre, cinsite comise şi prietine, zise măria sa. Vine o vreme când domnia noastră cerem oameni vrednici şi fără frică. Dumnezeu ne porunceşte să fim gata pentru războiul sfânt. Nu putem primi lângă noi decât bărbaţi fără şovăire. Pe lângă alţii, vor fi şi aceşti feciori ai domniei tale. I-am judecat bine; mai ales în sama lor ne încredinţăm domnia noastră viaţa.

— Slăvite stăpâne, cât va fi într-înşii suflare, poţi fi fără grijă.

Vodă încuviinţă, plăcându-i iar vorbele bătrânului.

Simion Jder avea întinsă în fiinţa lui ca o coardă de suferinţă. Ar fi vrut să mărturisească şi el o robie a credinţii lui, însă vorbele se descântau în el, fără răsunet în afară.

Jder cel mic, însă, îşi găsi iar ascuţişul limbii sale şi-şi holbă ochii, poftind să vorbească, dar neîndrăznind.

— Ionuţ Păr-Negru vrea să ne spuie ceva… băgă de samă măria sa, zâmbind.

— Slăvite stăpâne, se hotărî Jder cel mic să-şi apere prietinii; ai binevoit să chemi sub lumina măriei tale şi pe doi vânători, feciorii starostelui Căliman. Au sosit şi ei şi aşteaptă îndurarea luminăţiei tale. Vrednici sunt; mai cu samă tari de vârtute, cum nu se află alţi bărbaţi între noroadele măriei tale.

— Pare că i-am chemat şi pe dânşii, într-adevăr. Chematu-i-ai şi pe dânşii, sfinţite părinte Amfilohie?

— I-am chemat, stăpâne. Puţintel mai nainte pentru dânşii am vrut să ies: căci ştiu că se întristează, rezemându-se de zidul palatului.

Ionuţ râse:

— Mărite stăpâne, dacă s-a supăra unul din ei, se opinteşte cu umărul şi dă jos zidurile.

— Care-i acela, meştere Ionuţ?

— Acela-i Onofrei, Sfarmă-Piatră, măria ta. Pe celalalt îl chiamă Samoilă Strâmbă-Lemne.

Măria sa binevoi să râdă. Sfinţitul arhimandrit ieşi din chilie ca să caute pe Călimani.

În curând îi aduse la uşă. Acolo-i opri şi le dădu sfat:

— Băgaţi de samă, feciorilor, le spuse sfinţia sa; cum intraţi în chilie la măria sa, să nu uitaţi: să vă puneţi în genunchi şi să-i pupaţi cinstita dreaptă.

Amândoi încuviinţară mormăind asemenea sfat şi-şi plecară frunţile, ca să împungă în uşă. Aprodul deschise. Ei statură la îndoială.

— Intraţi! Îi îndemnă Amfilohie Şendrea.

Cum intrară, amândoi dădură cu ochii de iconostas şi-şi făcură grăbit cruce. Ridicând ochii în stânga, văzură pe prietinul lor Jder şi simţiră în ei puterea îndrăznelii.

— Jupâne Ionuţ, unde-i măria sa? Întrebă Onofrei.

— Aicea-i măria sa.

Ei îşi cârniră nasurile la dreapta şi văzură pe măria sa în jâlţ. Staturã în cumpănă o clipă, neştiind bine cum să facă. Se lăsară în genunchi: duşameaua chiliei se cutremură. I se părea lui Samoilă că Vodă-i cam departe de ei.

Întinse mâna ca să tragă jilţul mai încoace. Înţelepciunea lui Onofrei îi dădu însă mai bună învăţătură. Sfarmă-Piatră se târâi în genunchi spre jâlţ şi Samoilă îl urmă.

— Ascultaţi, vrednicilor slujitori ai noştri, le zise Vodă; voi sunteţi cel mai bun dar pe care mi l-a putut face starostele Nechifor.

— Starostele Nechifor e tata nostru… băgă de samă Onofrei.

Jderii îi făcură semne să tacă.

— Nu mai spun nimica, mormăi el.

Vodă le porunci să se ridice şi-i aşteptă să se aline. După aceea se îndreptă spre comisul Manole.

— Cinstite comise, ascultă dorinţa domniei mele şi priveghează să se îndeplinească. De astăzi într-o săptămână, adică vineri 11 septemvrie, dorim să ieşim sub muntele Ceahlău, la vânătoare de bouri. Starostele Căliman, precum i-am poruncit, va fi la Hangu de joi sara, cu câniı şi cu zece vânători bătrâni ai săi. Vom fi şi noi acolo joi sara, cu puţini boieri ai noştri… Ne vor însoţi aceşti slujitori de credinţă, care se află de faţă. Vineri în ziuă, starostele Nechifor va împresura urmele.

— După aceea noi vom intra cu vânătorii şi câniı. Vom vedea atunci unde facem popasul de amiază.

Comisul Manole se miră:

— Să fie bouri sub Ceahlău?

— Tot aşa s-a mirat şi Căliman starostele… zâmbi măria sa.

Onofrei ridică fruntea:

— Este unul; dar pe acela nu l-a putut prinde nimene de-un vac de om.

— L-om prinde noi, hotărî Vodă.

Onofrei îşi închină fruntea. El era de altă părere; însă, dacă Vodă zice într-un fel, nu se cuvine nimănui pe lumea

asta să se împotrivească.
— Mai am ceva, grăi înălţimea sa Domnul, privind cu zâmbet pe cei doi fraţi Jderi. Ascultă domnia ta, comise Simioane, şi dă-mi o deslegare.
— Ascult, săpâne, tresări Simion Jder.
— Ieri, precum se ştie, urmă Vodă, am trimes o carte de iertare boierului nostru Mihu, care se află pribeag la Liov. De cincisprezece ani stă domnia sa în pribegie. De două ori l-am cerut Craiului; de două ori i-am mai trimes cărţi de iertare. Nici Craiul nu mi l-a dat. Nici Mihu nu s-a supus. Acuma îl iertăm a treia oară şi-l poftim iar. Multe supărări am avut noi pentru uneltirile care s-au săvârşit la vecinii noştri craii, de către unii voievozi şi boieri pribegi. Poftim ca uneltirile să steie. Pribegii să se întoarcă la baştina lor. Căci mâni ori poimâni va binevoi Dumnezeu să arate semn, pentru începutul războiului creştinătăţii. Domnia ta ce socoteşti?
— Eu socot, Doamne, că la porunca măriei tale toată suflarea trebuie să se închine.
— Deci crezi domnia ta, comise Simioane, că boierul Mihu se va întoarce?
Simion tăcu.
— Sfinţia ta ce crezi, părinte Amfilohie?
— Dacă-mi îngăduie luminăţia ta să spun adevărul, eu socot că dumnealui logofătul Mihu n-are să deie răspuns bun nici de data asta.
— Iar gândul domniei tale care-i, cinstite comise Manole?
— Eu îl cunosc pe logofătul Mihu ca boier trufaş şi îndărătnic, măria ta. Nici eu nu cred c-are să se întoarcă.
Jder cel mic se frământă, cerând cu ochii holbaţi îngăduire să vorbească şi el. Simion Jder îl opri punându-i mâna pe umăr, după care se răsuci înspre Vodă:
— Cer îngăduinţă, Doamne, să spun ce credem noi – eu şi cu fratele meu Ionuţ.
— Îngăduit îţi este, comise Simioane.

— Noi socotim, slăvite stăpâne, că domnia sa logofătul Mihu va veni să îngenunche la mila măriei tale.

Vodă înălţă sprâncenele, privind într-o parte. Acolo unde privea măria sa, nu se afla logofătul Mihu.

— Are să vie să stea acolo, unde pofteşti măria ta, întări Simion Jder.

— Când s-ar putea întâmpla asta, comise? Poate după nunta domnească?

Simion îşi plecă fruntea. Ionuţ rânji singur, înturnând fruntea spre ungherul chiliei.

Capitolul IX.

Vânătoare domnească şi bourul cel tare de la Izvorul Alb.

Măria sa porni pe neaşteptate de la Suceava, numai cu vânătorii săi şi cu slujitorii, lăsând portar al Cetăţii pe boierul său cel nou Hărman. Siimenii care ieşiseră de la odăile lor în urma Domnului, în număr de două sute, erau sub puterea lui Simion Jder postelnic nou al doilea. O samă din vânătorii starostelui erau duşi înainte. Deasemeni răzăşii din trei ţinuturi încălecaseră ca să vie întru întâmpinarea măriei sale la Pipirig. Acest alai petrecu Domnia până în valea Largului, de unde se vede ridicându-se pieptiş în nouri muntele Pătru-Vodă. Din acel loc pâlcurile de răzăşi cu căpitanii lor se desfăcură în două: unii apucară pe albia Bistriţei la deal, descălecând la Borca; alţii coborâră pe albia Bistriţei la vale, făcând popas la Călugăreni, lângă Piatra Diavolului.

Copiii de casă întinseră masă de prânz în Poieniţa Mânzului sub culmea lui Pătru. Acolo, lângă revărsarea brazilor şi treptele puhoaielor, se împrăştiaseră grohotişuri: unele, în chip de lespezi, de mult se înţeleniseră. În jurul lor răsăreau ici-colo din ţărâna săracă brânduşe, florile brumei. Erau cele din urmă podoabe ale toamnei; cupele lor, în care nu venea să se adape nici o gâză, aveau albăstrimea palidă a cerului. În poiană era pace; deasupra sunau şuiete; mestecenii şi cireşii însemnau pe luncă pete de aur vechi şi aramă.

Ciobanii din acel munte dobândiseră voie de la măria sa ca să se înfăţişeze şi să închine brânză în bărbânţe şi bărbăcuţi graşi. Vodă îi primi între acele grohotişuri şi flori ale brumei.

Erau opt stăpâni de turme, cu câte un strungar în urma fiecăruia. Fiecare din aceşti feciori aducea de căpăstru un asin, pe samarul căruia se afla aşezat ploconul. La patruzeci de paşi, în marginea poieniţii, stăpânii de turme îngenunchiară şi-şi descoperiră pletele, punând deoparte la pământ căciulile de berbece. Îngenunchiară şi feciorii. Numai asinii stătură în picioare; câţiva din ei începură să zbiere din surle, cu mare uimire. Locul era plin de slujitori şi vânători domneşti; aşa mulţime nu se văzuse niciodinioară în acea parte de lume.

Măria sa trimise poruncă stăpânilor de turme să se apropie. Ei îşi lăsară căciulile în iarbă, ca să vie măgăruşii să le miroase, şi înaintară la Domnie cu capetele goale, îngenunchind iar.

— Vă mulţumim pentru darul domniilor voastre, zise Vodă.

Starostele lor îndrăzni să răspundă, ridicând fruntea:

— Poftim sănătate luminăţiei tale, Doamne: şi să guşti măria ta din fruptul oilor noastre. Noi facem aici o brânză care se chiamă domnească; dar nu ştim dacă ajunge până la Cetatea măriei tale. Noi socotim aşa, slăvite Doamne, că de la munte şi până la Cetatea luminăţiei tale, se găsesc mulţi cloncani care o ciugulesc.

Vodă zâmbi de asemenea îndrăzneală şi pofti să i se desfacă, pe lespedea de dinaintea sa, o bărbânţă. Copiii de casă se repeziră bătându-se în capete spre măgăruşi. Aceştia se smunciră cu spaimă din căpestre şi se suiră pe râpi ciocănind repede din copite. Oierii răcniră, din genunchi, cum se aflau, cătră strungari, cum să facă să prindă asinii, împresurându-i.

Bărbânţa fu adusă şi desfăcută. Vodă luă cu două degete şi gustă.

— Ia mai multă, măria ta, îl îndemnă unul dintre munteni.

Măria sa gustă şi a doua oară.

— Într-adevăr, se învoi Domnul, brânza asta e mai bună decât orişicare pe lume.

— S-o ospătezi sănătos, slăvite Doamne, se bucurară oierii.

Măria sa porunci stolnicului său să sloboadă acelor stăpâni o bute de vin, ca s-o beie cu soţii şi să cânte întru slava sa.

Oierii se bucurară a doua oară.

— Aveţi nevoie de ceva, domnilor şi fraţilor? Îi ispiti Vodă.

— Nu; căci ne-am îndestulat de bună-voia măriei tale. Avem destulă lărgime aici de la un uncheş al măriei tale, de la carele am şi dat muntelui nume Pătru-Vodă.

Copiii de casă slujeau masa; vânătorii hrăneau focul din preajmă cu trunchiuri întregi.

— Am înţeles, slăvite Doamne, îndrăzni iarăşi unul dintre oieri, că măria ta te duci în petrecere de vânătoare. Se află şi aicea la noi destule fiare. În vara asta au ieşit împotriva noastră, cu război, nişte urşi. Ne-am hărţuit noi cu dânşii o vreme, până ce-au trântit pe Dominte într-o râpă. Dacă nu ştii măria ta, apoi află că Dominte e baciul meu cel mai bătrân. După ce l-au trântit, el s-a sculat din râpă şi s-a suit iar la război. Apoi i-am lăsat să ieie câte-o oaie şi după aceea i-am alungat cu câinii şi cu parii.

— Sunt şi bouri? Întrebă măria sa.

— Sunt. Au ei nişte locuri unde hălăduiesc şi nu-i tulbură nimeni; însă măriei tale trebuie să deie dijmă.

— Fiind luminăţia ta stăpân şi al omului şi al dobitocului.

După ce alaiul purcese din nou şi ieşi iarăşi la lărgime, măria sa văzu pâclă asupra muntelui celui mare. Când se porunci al doilea popas, la asfinţitul soarelui, pâcla se lăsă pe poalele Ceahlăului şi piscul rămase în lumină nins, dincolo de lume şi singur ca o clopotniţă a lui Dumnezeu. Starostele Căliman ieşise în calea măriei sale, călăuzindu-l deodată într-o pustietate. Erau în nişte poieni ascunse sub zidăriile prăpăstiilor, unde bătea cu putere, ca o vâlvoare de pojar, asfinţitul.

Siimenii apucară intrările locului, împânzind străji. Măria sa trecu numai cu cei opt vânători vechi ai starostelui, cu însuşi Căliman şi feciorii lui şi cu Jderii cei tineri, într-un afund mai adânc al singurătăţii. Când se opriră şi descălecară, sosi din urmă şi sfinţitul Amfilohie Şendrea.

Începea să scadă lumina.

Arhimandritul alese loc curat la marginea izvorului ce se prelingea din stâncă şi desfăcu iconostasul. Dădu sunet dintr-o simandră mică de aramă, bătând în ea ca într-o toacă şi începu slujba de sară. Cum îngenunche măria sa în faţa imaginilor sfinte, se auzi în munte, undeva departe, o toacă de lemn răspunzând simandrei. Vodă o asculta cu luare-aminte ca pe o cântare a singurătăţii. După aceea se sculă din rugăciune şi veni la foc. Îndată vânătorii se mişcară, ca să pregătească palatul de noapte al Domniei.

După rânduială oamenilor de pădure, cea dintâi grijă a popasului e focul. Deci dăduseră la pământ cu topoarele, în marginea poienii, carpeni şi fagi. Niciodată lemnul acesta n-a avut altfel de întrebuinţare în munte: vâlvătăile şi jarul carpănului şi fagului au o putere tot aşa de mare ca a soarelui în dricul verii. Oamenii starostelui chibzuiră întâi o temelie de trunchi bătrân; după aceea clădiră cu meşteşug un jertfelnic de trupuri tinere. Apoi zbătură cu amnarele în cremene, aprinzând sori mici în vârfuri de iască; suflară puterea aceasta în uscăciune de cetină şi muşchi, aşezând-o sub jertfelnic; vântul învălui deodată vâlvătăile, desfăcându-le în limbi aprige.

Starostele Căliman alese locul de hodină al Domniei la un molid, într-o apropiere potrivită a flăcărilor. Întâi făcu semnul crucii în scoarţă cu toporul, ca să îndepărteze nesomnul, apoi potrivi culmea colibei, pe care ceilalţi vânători sprijiniră laturile. Cu solzi de cetini alcătuiră acoperişul. Subt adăpost clădiră aşternut gros dintr-aceleaşi clomburele de brad subpuse treptat. Zvârliră deasupra poclăzi. Vodă se aşeză în dogoarea luminii în deschizătura colibei. În partea cealaltă a focului se rânduiră

vânătorii măriei sale, desfăcând de pe ei cojoacele şi prăjindu-se când pe-o parte, când pe alta. Boierii şi sfinţitul arhimandrit se aşezară într-o lături a colibei măriei sale, unde-i ajungea fumul şi-i şfichiuiau câteodată şi flăcările. Măria sa nu-i băga în samă, cufundat dintr-odată în gânduri.

Într-un târziu, măria sa chemă pe lângă sine pe starostele Nechifor. Într-această clipă vânătorii se mişcară, sporind năprasnic pojarul.

— Cinstite staroste Căliman, întrebă Vodă, ce răspuns ai de la oamenii domniei tale?

— Măria ta, răspunse bătrânul stând cinchit lângă stăpânul său; am eu doi vânători bătrâni cunoscători de bouri. Am umblat ast'dimineaţă împresurând locurile până la culme. Am găsit urme la nişte hoşti. În acele gloduri se vedeau însemnate copite de bour tare alungând două vaci. Altă urmă de taur, în acea parte de munte, nu s-a aflat. Alţi vânători au găsit în partea Bistriţei, drept când a stat soarele la amiază, un buluc de şase tineri, care se jucau într-o poiană. Vor fi fiind şi alţii, dar nu cutează să vie într-această singurătate, unde stăpâneşte bătrânul. Socoteala noastră este, pe cât înţeleg, să-l urmărim pe acesta. Eu îl cunosc de mult.

Voievodul asculta în tăcere, cu fruntea plecată.

— De când, staroste Căliman?

— Măria ta, eu îl ştiu de când eram ca aceşti feciori ai mei. Şi eu m-am spăriat ca şi dânşii, când mi s-a arătat întâia oară. Ptiu, drace!

— Câţi ani sunt de-atuncea?

— Întâmplarea asta am avut-o, măria ta, în domnia lui Alexandru-Vodă Bătrânul. Părintele meu m-a mânat la munte să cercetez turmele, cum am mânat şi eu pe Onofrei şi pe Samoilă. Într-o zi, m-a apucat un vârtej de ploaie şi m-am oploşit subt o stâncă. Când a contenit ploaia, am rămas în nour şi nu mi-am mai putut cunoaşte drumul. Cu toate acestea, fiind asupra serii şi temându-mă să nu mă apuce

noaptea, am ieşit din locul meu, căutând calea spre stână. Am umblat o vreme, până ce s-au mişcat nourii de deasupra mea. Atuncea m-am aflat într-un loc cu desăvârşire necunoscut. Nu-l văzusem niciodată. Eram la un prag, deasupra prăpăstiilor. Am ocolit pe după nişte desişuri, mi-am căutat calea înapoi; n-am mai găsit-o. Era încă lumină când, dintrodată, am auzit pufnind şi mugind. M-am lipit sub jnepeni. Bourul s-a oprit scurmând pământul cu copitele de dinainte; după aceea a împuns cu coarnele în desime lângă mine, a făcut o săritură, şi i-am auzit duduitul umbletului la vale.

După ce s-a alinat în mine groaza acelei arătări… Măria ta, era un bour mare cum nu s-a mai văzut niciodată. Când a slobozit muget, am băgat de samă cum i se zbate într-o parte limba neagră. Era alb. După ce s-a alinat în mine groaza acelei arătări, am intrat pe urma lui, unde rupsese desimea cu coarnele. Cum am răzbit prin desime, am găsit alt prag. Bourul sărise de-a dreptul peste râpă, însă eu am aflat trecere, cotind pe o muche îngustă. Atuncea am văzut în stânga schitul de sub Duruitoare. Mi s-a părut că trece într-acolo ş-o potecă. N-am putut întârzia: am dat iar de urme şi am umblat la vale, până ce am cunoscut locurile.

— Domnia ta crezi că bourul e tot acela?

— Ptiu, drace! Asta-i numaidecât. Deasemeni feciorii mei l-au văzut. Şi ei spun că-i tot el. Bourii ceilalţi sunt murgi; acesta e alb.

Vodă ridică fruntea în lumină. Chemă pe staroste mai aproape.

— Adevărat să fie ce se spune, staroste Căliman, că bourul acela are stăpân?

— Măria ta, n-am deslegare să vorbesc; e cu primejdie.

— Te dezleagă părintele arhimandrit.

— Dacă părintele arhimandrit mă desleagă şi ameninţă cu aghiasmă asupra pustiei, atuncea aş putea să grăiesc.

— Poruncindu-mi şi luminăţia ta.

Părintele arhimandrit veni la staroste, apăsându-şi mâna pe fruntea lui şi dându-i deslegare. Apoi căută lângă iconostas, în laturea colibei, apă sfinţită, şi stropi în patru vânturi binecuvântând.

Starostele se aşeză la pământ oftând, cârnind cu teamă nasul spre măria sa.

— Măria ta, acest bour alb ar fi fiind al Lui.

— Al cui anume?

— Al Lui, măria ta. M-a deslegat părintele arhimandrit, însă nu cutez, ca să nu-mi amorţească limba.

Părintele Amfilohie îi înlesni lămurirea:

— Măria ta, zise arhimandritul, starostele socoate că stăpânul bourului e Demonul, adică un vrăjitor. Bătrânii de demult l-au înfricoşat pe domnia sa; iar domnia sa crede că acesta e un legământ ca să nu grăiască; şi a poruncit şi feciorilor domniei sale să tacă.

— Întocmai aşa este; ptiu, drace! Răsuflă cu greutate starostele Nechifor. A fost obicei să lăsăm, noi stăpânii de oi, tain într-o ocniţă a muntelui, în dosul schitului de sub Duruitoare. Aşa s-a urmat până acum. Bourul vine, ia darul şi-l duce la peştera unde acel vrăjitor ar fi sălăşluind. Dacă n-am face aşa, s-ar isca asupra oilor o primejdie de vârtejuri, ori o bolişte.

— Din vremuri mai vechi, a rămas cunoştinţă că la peşteră s-ar fi adăpostind un părinte schivnic.

— Măria ta, noi am ştiut altfel. Dacă ar fi fost un sfânt schivnic, l-ar fi văzut unii. Aşa, noi numai l-am auzit câteodată strigând şi am văzut bourul. I-am dat tainul, ca să n-avem din partea lui sminteală. Aşa se urmează şi acuma; păstrăm datina.

Starostele tăcu. Jarul focului creştea, clipind din ochi nenumăraţi de pietre scumpe. Împrejurimea era covârşită de tăcerea muntelui şi a singurătăţii. Vânătorii, trudiţi, dormitau de cealaltă parte a vâlvătăilor. În văzduhul negru, pe sub stele, trecură cârduri de paseri străine. Unele

trâmbiţară la mari depărtări ca nişte cocoare; altele se chemară, mai aproape, cu găgăiri de gâşte sălbatice.

Căliman bătrânul le ascultă un timp; după ce se făcu iar tăcere, îşi scutură fruntea.

— Mărite stăpâne, începu el din nou cuvânt; dac-ar fi fost un sunt schivnic, nu ni s-ar fi întâmplat nouă, atunci, să vedem om fărmăcat trecând calare pe târş, deasupra pădurii. Stând noi mai mulţi la foc, în altă parte a muntelui, fiind noaptea târziu, ca şi acuma, l-am auzit venind ca un vânt şi strigând: apă! Apă! Unii au zis că-i om vrăjit şi trimes pe sus. Alţii ne-am temut să nu fie chiar El.

Domnul rămase un timp cu privirile visătoare aţintite asupra jăraticului schimbător. Starostele se trase la o parte.

Arhimandritul veni lângă triptic. Măria sa se ridică, apoi îngenunche şi-şi făcu rugăciunea cu mare evlavie. Clipa aceasta o aşteptau şi străjile din fundul poienii; îşi făcură semnul sfânt şi se închinară. Jderul cel mic dormea fără nici o grijă. Postelnicul al doilea Simion trecu spre tabăra slujitorilor, în altă poiană, la un pârău.

Nevoia sufletului măriei sale de a desface o taină, de care era legat trecutul părinţilor săi, stărui şi-n somn. Măria sa avu un vis tulburat, din care se trezi la un ceas după miezul nopţii.

În acel ceas al tăcerii de piatră se iscă în pustie un muget, care se rostogoli ca tunetul, din ponor în ponor.

Măria sa avu o înfiorare. Se trezi deplin.

Aşteptă un timp, până ce se înălţă din nou boncăluit, cu alt viers. Acesta era mai prelung, ameninţător şi mânios. Unul dintre vânători se sculă din locul său din umbră şi hrăni focul. Văzu pe măria sa treaz, ascultând. Grăi pentru sine, însă aşa ca să audă şi stăpânul:

— Se bat cerbii de la ciute.

Se puse la pământ şi adormi îndată.

Într-alt răstimp, dintrodată, detună iar pustia de mugetul cel dintâi. Măria sa cunoscu singur că acela trebuie să fie glasul bourului alb.

Căliman se ridicase în lumina jarului, ca o fantasmă, ascultând şi el cu urechea aţintită şi cu o mână încovoiată spre tâmplă.

— Ai auzit, măria ta? Şopti el.

— Am auzit. Dintre copoi numai unul dă răspuns.

— Acela-i căţelul… lămuri starostele.

Era vorba de Pehlivan, care mârâia foarte încet şi din când în când pufnea, cu botul înăbuşit în spuză.

Noaptea era înaltă şi senină. Găinuşa scăpătase din catapiteasmă spre asfinţit. Postelnicul Simion se întoarse de la schimbul străjii a treia. Căută în culcuş pe Jderul cel mic; îl scutură de umăr şi-i trecu mâna peste frunte. Îi şopti la ureche:

— Scoală, Ionuţ. Trebuie să te duci.

— Îs gata, bădiţă Simioane, răspunse Ionuţ, ridicându-se cu grabă. Aşa cum era, încă ameţit de somn, ghionti cu mănunchiul ţepuşii de vânătoare pe tovarăşii săi. După ce mormăiră răsucindu-se de două ori, Călimanii crescură în sus. Se desmeticiră şi începură a-şi culege de pe jos sculele. Gheorghe Tătarul vârî pe Pehlivan în desagă şi se duse să-l anine la oblâncul unui cal.

Când cei patru vânători – Ionuţ, feciorii lui Căliman şi Botezatu – trecură printre străjile care închideau poiana, era încă întuneric, dar se simţea deasupra, în văzduh, o aburire argintie. Steaua Ciobanului săltase deasupra răsăritului. Onofrei Căliman umbla înainte, ca cel ce cunoştea mai bine drumul.

Spre revărsarea zorilor, erau intraţi pe pârâul Buhalniţei şi de acolo ocoliră numaidecât spre zidăria muntelui, umblând în tăcere şi înşiraţi unul după altul. Într-o margine de brădet tânăr săriră ierunci, cârcâind. La zborul lor, Ionuţ tresări din gânduri. Pehlivan lătră o dată de la oblâncul lui Botezatu. Slujitorul îl strânse de bot şi-i porunci să tacă. Când începu să se lumineze stâncăria, Ionuţ se văzu între păreţi de râpă. Caii suiau harnic o cărare destul de lină, ocolind necontenit risipituri din munte.

— Până la răsăritul soarelui, trebuie numaidecât să ajungem în acel loc, grăbi într-o vreme Jder pe soţii săi vânători.

— Cred că s-ajungem, răspunse Samoilă; numai dacă n-a fi rătăcit Onofrei calea.

— Dumneata n-o cunoşti? Nu vezi dac-a rătăcit ori nu?

— Ba o cunosc; dar poate mă înşel şi eu. Pe cât se vede, până acuma n-a rătăcit-o; dar poate s-o rătăcească de acuma înainte. Aicea, în acest munte, să ştii domnia ta că se află duhuri şi înşelări.

Onofrei îşi opri căluţul.

— Jupâne Ionuţ, grăi el întorcând obrazu-i pălit de îngrijorare; drumul îl cunoaştem, să n-ai nici o grijă; trebuie să ne oprim puţin, ca să răsufle dobitoacele. Dacă s-aud în pisc cucoşii sălbatici, atuncea suntem şi mai încredinţaţi că ne aflăm pe cale bună. Pe aicea nu umblă niciodată ciobanii, fiind un loc primejdios la vreme de ploi repezi; cad risipituri din păreţi şi omoară oile. Ascultaţi.

Sus, într-un pisc depărtat al înălţimii, apăruse răsfrângerea zorilor pe luciu de stâncă. Se auzea într-acolo zuzuind un gotcan.

Mestecenii de pe coastă începură să se legene la adieri uşoare. Lumina creştea. Jder împinse înainte pe Onofrei, care rămăsese uitat ascultând înălţimea.

Poteca dădu întâi într-o vale. De acolo se vedea luminiş de drum la stânga. Însă Onofrei coti în loc spre dreapta şi începu a sui pieptiş. După o jumătate de ceas de umblet prin întunecime, într-o rovină de izvor, ieşiră în lumină la un prag.

Soarele încă nu răsărise. Dar se vedeau deplin frământări de râpi şi costişe care, din alte părţi, erau cu totul ascunse privirilor. Undeva foarte departe, sub râpa dreaptă a muntelui, scânteia o pânză de apă în cădere: acolo era o duruitoare. Se bănuia şi un colţ de turn al unei mănăstioare. Într-acolo, înspre acel schit, trebuia să se mişte vânătoarea domnească. De la schit, în râpile şi

frământările care se vedeau din pragul unde cei patru vânători se opriseră, cotea o cărare. Când o vedeau, când o pierdeau din ochi, o dată într-un bunget, a doua oară printre nişte zimţi de ţancuri. În valea pe care părea că o urmează acea cărare răsucită, se învolbura cu spume o altă apă, izbucnind din afund.

— Acolo-i Izvorul Alb, dădu lămurire Onofrei Căliman.

Erau acolo nişte singurătăţi pe care, dintru începutul zidirii, oamenii nu le călcaseră. Muntele îşi risipea necontenit râpile, şi costişele erau cu totul lipsite de păşune. Înspre Izvorul Alb locul era aşa de prăpăstios, încât numai o sălbătăciune ar fi putut avea pe acolo hăţaş cotit de intrare. Dinspre schit locul iarăşi era tare: duruitoarea curgea pe stânci oable. Prin fundul pustietăţii cărarea arăta că o fiinţă bătucise loc de umblet.

Din cele ce înţelesese de la sfinţitul arhimandrit Amfilohie, numai aici ar fi putut să aibă sălaş pustnicul – pe care vânătoarea măriei sale îl căuta. După arătarea lui Onofrei şi a lui Samoilă, de aici, din acest prag, bourul sare în desime nestrăbătută şi iese după aceea la poteca din fund.

— Aceea-i poteca bourului celui bătrân… dădu el încredinţare. Dacă domnia ta, jupâne Ionuţ, socoţi că putem sări şi noi pe unde sare el, atuncea porunceşte să dăm pinteni cailor şi sărim.

Înţelegând ce va să spuie fratele său, Samoilă rânji adăogind şi el o încredinţare:

— Până jos, ne facem mii şi fărâme.

— Totuşi, zâmbi Ionuţ, pe unde trece sălbătăciunea pot trece şi eu.

Din porunca lui Jder, descălecară şi-şi adăpostiră caii într-un brădăţel din apropiere. Ionuţ cercetă cu luare-aminte împrejurimile pragului. Se strecură în desime, într-o râpă care părea fără fund. I se auzi glasul într-o vreme dintr-o mare depărtare, ca de pe ceea lume. Într-alt răstimp, răzbi chemarea lui din altă parte. Călimanii îi răspunseră îngrijoraţi, aplecându-se către întunericurile de jos.

— Strigă şi cere ceva, se desluşi la urmă Samoilă, făcându-şi cu amândouă palmele pâlnie la o ureche.

— Ce cere? Întrebă cu nelinişte Onofrei, Poate porunceşte să ne ducem şi noi după el.

Veni şi Gheorghe Tătarul, aplecându-şi urechea.

— Cere să dăm drumul cânelui, lămuri el.

Intră în brădăţel, ca să sloboadă pe Pehlivan din dăsagă. Îl aduse la prag şi-l puse pe urma lui Jder. Auzind glasul, copoiul începu să schiaune numaidecât. Se strecură în desime şi dispăru.

Dintr-altă parte a muntelui de dincolo de ţancul Izvorului Alb, începură să sune cornurile vânătorii domneşti. Răsăritul lucea înspre Panaghia, însă pe plaiul Ocolaşului se târâiau neguri.

Ionuţ se sui din râpă cu cânele după el.

— Este loc de coborât, zise el. Se află un loc de trecere şi prin altă parte. Trebuie să căutăm acest coborâş de deasupra, ca să trecem cu caii în vale. Vânătoarea măriei sale rămâne în afară de râpa asta; trebuie să ne aţinem noi la ţiitorile ei. Întâi ne lăsăm spre izvor; pe urmă încercăm să ne ridicăm la schit.

Trecerea pentru cai era mai greu de găsit. Ocoliră un gorgan de piatră, căptuşit cu tufe de afine. Desimea în partea aceea era ca o perie.

În înaintările ei cotite, vânătoarea domnească urma de la o vreme aceeaşi linie pe care o străbătuse Ionuţ cu soţii săi. Copoii ţăhneau, când cu glasuri înalte pe pripoare, când cu glas stâns, în adâncimi.

Se bănuia, din înălţimea pragului, o altă urmărire pe după laturea cealaltă a pustietăţii. Cântau şi într-acolo cornuri şi ţăhneau înăbuşit cânii.

Vânatul fusese deci sculat şi era prigonit din două părţi, în acelaşi timp. Urmând porunca anumită a măriei sale, postelnicul Simion Jder împânzise o parte din slujitori către acele locuri ascunse unde era bănuială, după credinţile localnicilor şi vorbele bătrânului Căliman, că-şi are

aşezarea schivnicul, cel ce nu se arată niciodată oamenilor de rând. Oştenii aveau poruncă anumită: îndată ce dau de peştera lui, stau pe loc şi trimet vestire. Căci numai măria sa poate avea îngăduinţă să intre acolo, să audă prorocire pentru gândul cel nebiruit al măriei sale. Dacă, precum se spune şi precum se ştie că e adevărat, iese la arătare bourul cel bătrân al schivnicului, atunci fie oştenii, fie vânătorii aveau îndatorirea să-l ţie de-aproape, căci calea bourului era tocmai aceea pe care o căutau.

După o socotinţă bună, deşi nemeşteşugită, a feciorilor lui Căliman – pe unde a trecut bourul într-alte rânduri nesilit, va să treacă numaidecât şi acum, când i-au adulmecat copoii urma. Fiind pustia aceasta a muntelui numai în stăpânirea lui, pe el trebuia să-l fi sculat şi-l alungă câniі vânători.

Aşa era. Ţăhnitul copoilor se apropia; într-o vreme stătu cu îndârjire într-un pisc; după aceea înmulţi ecouri în altă vale, mai apropiată.

Jder cel mic îşi conteni cercetările şi porunci soţilor săi să stea cu luare-aminte.

Ţepuşile pârlite la vârf pe care le purtau nu trebuiau să le slujească decât de apărare, dacă fiara ar fi dat năvală asupra lor; însă porunca măriei sale era ca acel bour să nu fie jertfit, ci numai urmărit.

— Pentru ca să se afle ceea ce dorea măria sa să găsească.

Pe neaşteptate poteca pe care suiseră ei la prag începu să sune. Călimanii se holbară unul la altul şi se vârâră cu spatele în păretele de stâncă. Ionuţ abia avu vreme să se ferească din marginea râpii, cuprinzând pe după cap pe Pehlivan şi grămădindu-l în pământ. Tătarul năvălise la cai, ca să-i stăpânească. Bourul veni năprasnic la deal, fumegând şi pufnind. Aducea din când în când coarnele scurte spre genunchi şi împungea într-o lături, zvârlind spumă pe nări. Din urmă îl goneau adulmecând patru câni, înşiraţi unul după altul şi chefuind cu glasuri diferite. Era un bour bătrân cu coama murgă, însă cu celălalt păr

deschis aburiu. Ochii bulbucaţi negri priveau cercuiţi cu roş. Veni ca într-o bătaie de furtună, ocoli pe la prag, se cumpăni o clipă şi făcu o săritură sprintenă peste peria de afiniş.

Îndată Jder dădu drumul lui Pehlivan, care-şi scurmă drum pe dedesubt. În curând glasul lui subţire prinse a suna în râpă. Îmbulziţi la prag, vânătorii căutau să vadă fiara între stâncile sure din prăpastie. N-o vedeau nicăieri; căţelul totuşi o urmărea.

Cei patru câni domneşti se opriră sus, amirosind urmele. De două ori se întoarseră îndărăt, ocoliră şi veniră iar la gorganul de piatră. Numai după ce Jder îşi dădu iarăşi drumul în râpă, ei aflară din nou putoarea bourului şi începură să alunece la vale. Glasul căţelului se depărtase spre Izvorul Alb.

Cu multă chibzuinţă, căluţii munteneşti fură coborâţi sub mal, printr-o hrubă astupată de perdele de verdeaţă. Era un loc care părea închis ochilor. Bourul îl străpunsese cu uşurinţă pe deasupra; căţelul ajunse la el pe dedesubt. Urmând glasul depărtat şi cotit al cânilor, Jder cel mic coborî cu piciorul râpa, ducându-şi calul de căpăstru. Veneau cu anevoie şi ceilalţi după el. Când ajunseră destul de departe în fund, Jder se întoarse şi văzu pragul de stâncă, în înălţimea cerului. Doi vânători domneşti priveau de acolo împrejurimea pustie, neînţelegând cum ar putea un om trece în prăpastie, fără ajutor de la paserea măiastră.

Ionuţ şi soţii săi stătură un timp pe loc, chibzuind. Cealaltă parte a vânătorii era către valea Izvorului. Într-acolo li se părea că au mânat şi câni. Deci încălecară şi urmară cu repeziciune fundul râpii. Nu vedeau deasupra lor decât o dungă de cer, în care umbla rotindu-se şi ţipând din când în când un vultur negru.

Ieşiră din râpă la o culme de piatră; după aceea ajunseră la un tăpşan prăvălatic. Sub molizii cei mai din fund forfotea Izvorul Alb. Drept lângă coamele de spumă ale izvorului, se

deschidea o uşă îngustă de peşteră. Vânătorii descălecară. Jder aşteptă un timp cercetând împrejurimea, înainte de a păşi mai nainte. Nu era nici un semn că ar fi vieţuit acolo fiinţă omenească. Nu se afla urmă de vatră afară; dinlăuntru nu ieşea fum.

Bătătura era căptuşită cu iarbă şi cu fragi. O veveriţă roşcată ieşi prin firida peşterii, care ţinea loc de fereastră; la vederea oamenilor se căţără înfricoşată pe un trunchi de molid; se duse înşurubat până sus şi se dosi după o crenguţă; apoi pluti prin aer cu coada răsfirată şi ajunse în furca unui frag.

— Unde a putut trece bourul? Se întreba Jder.

Glasul copoilor nu se mai auzea.

Descălecă şi lăsă în urmă pe tovarăşii săi. Păşi cu fereală până la intrarea peşterii. Se descoperi lângă izvor; privi de-acolo înlăuntrul încăperii. Nu era nimic înlăuntru. Îndrăzni să pătrundă doi paşi în acea încăpere în care se mai păstra un miros vechi de fum. Cândva, trăise aici un om. Era ş-un loc de hodină scobit în părete. Acolo îşi adunase veveriţa alune şi jir.

Ieşind la lumină, Jder îngenunche la marginea grumazului alb de ape şi-şi potoli setea. Atuncea îşi aduseră aminte şi ceilalţi vânători, ieşind din uimirea lor, şi se adăpară odată cu caii. Pe pârâul care se împânzea la vale din bulucul izvorului, înverzea o ţesătură de buruiană străină, cu foaia grasă şi lucie. Tătarul o cunoscu; o culese şi o mestecă în gură.

— Asta-i frunza-pustnicului, zise el; stă vie şi verde în puterea iernii.

După ce au înţeles şi treaba asta, vânătorii se traseră îndărăt ascultând pe spinările de deal din laturile acelei închisori zvonurile vânătorilor măriei sale. Nu s-auzea nimic. Nici copoii care răzbiseră în râpă nu mai dădeau semn. Valea pustie, ocrotită de orice adiere de vânt, începea să-şi înfierbânte în soare stâncile.

Într-un târziu găsiră o frântură de potecă, pe spinarea unui muncel. Din locul acela mai înalt văzură turnul schitului şi, ţinând sfat, se îndreptară într-acolo. Porunca lui Vodă era că acolo urma să fie popasul de seară al acelei zile. Cum mişcară de pe muscel, nu mai văzură turla şi crucea schitului. După ce coborâră, doi dintre copoii domneşti le ieşiră întru întâmpinare, trudiţi şi cu limbile atârnând. Tătarul puse cornul la gură şi dădu şi el semn lui Pehlivan. După un sfert de ceas, îl găsiră cu pântecele la pământ, cu botul lângă o umezeală ce se prelingea din stâncă. Se bucură numaidecât că a fost găsit de stăpânul său. Înştiinţare că ar fi aflat ceva despre bourul cel bătrân nu putu da. Deasemeni veniră şi ceilalţi copoi domneşti, trudiţi de umblet. Era târziu şi soarele se aplecase dincolo de crucea amiezii; în toate împrejurimile depărtate nu s-auzea nici un fel de zvon, nici ţăhnit de câne, nici glas de corn. Vânătoarea măriei sale contenise. Cei patru vânători singuratici descălecară, pentru hodina amiezii.

Oamenii n-aveau merinde cu ei; se mulţămiră să ciugulească câteva afine. Caii găsiră, printre pietrării, puţine smocuri sărace de iarbă. Cât statură pe loc, după obiceiul muntenilor, scăpărară şi aprinseră un foc de vreascuri. Abia după ce stâlpul subţire de fum se ridică în înălţime, auziră cornul de pe munte, din partea schitului, şi înţeleseră că e chemare pentru ei. Deci se ridicară flămânzi şi trudiţi, închingară caii şi luară drumul la deal, cotind necontenit.

Când se coborî soarele spre săgeţile brădeturilor, auziră aproape zvonind toaca mănăstioarei şi clopotele. Slujitorii le ieşiră întru întâmpinare, chiuindu-i. Măria sa Vodă se afla la schit şi intrase la slujba de vecernie.

Mănăstirea aceea a Duruitoarei era un adăpost numai pentru trei monarhi: un cărturar şi doi muncitori de rând. Era ţărcuită între munţi, cu împrejmuire de zid tare şi porţi ferecate. Lângă bisericuţă, câteva chilii în care locuiau cuvioşii monahi şi unde aveau şi o trapeză, precum şi

arhondaric, întru aşteptarea unui slăvit oaspete, care abia acum sosise.

Bourul alb fusese văzut de toţi vânătorii, însă acuma nimene nu mai ştia nimic despre el. Întâmplarea aceasta era de mirare pentru toţi şi părea o minune.

Postelnicul Simion şi Căliman bătrânul cercetară pe cei patru vânători despre cele ce văzuseră şi aflaseră şi avură un adaos în uimirea acelei zile. După ce desăvârşiră rânduiala slujitorimii între ziduri şi la intrarea văii, postelnicul intră în bisericuţă la măria sa, ca să-i împărtăşească cele ce se mai aflaseră.

Era o bisericuţă de lemn, nu mai înaltă decât două staturi de om, având toate icoanele şi toate podoabele la locurile lor – însă mai grămădite şi mai mici.

Măria sa stătea în strana domnească. Părintele ieromonah Ioil slujea singur. În umbra punctată de câteva făclioare şi candele, părea că stă în tăcere duhul lui Dumnezeu şi al muntelui.

După ce cântă un axion întru slava măriei sale, părintele Ioil se închină către strana domnească şi pătrunse în palatul cel tainic al altarului. Măria sa ieşi la lumină urmat de postelnic.

După ce înţelese cele aflate de Jderul cei mic, chemă la poruncă pe părintele Ioil. Acesta veni cu supunere, îmbrobodit în camilafca-i cernită şi barba-i căruntă şi dădu măriei sale toate lămuririle, grăind cu supusă sfială şi stând plecat lângă jilţul stăpânitorului.

— Într-adevăr, slăvite stăpâne, mărturisi părintele ieromonah Ioil, la peştera de lângă Izvorul Alb s-a aşezat acum treisprezece ani un sfinţit schivnic, carele a fost venit de dincolo de munţi, aducând cu el acel bour alb, pe care vânătorii măriei tale l-au văzut. Să ştii, Doamne, că acel bour e îmblânzit şi nu face nici un rău nimănui. Şi acel bour a fost slujitorul schivnicului, cât sfinţitul schivnic a trăit. Având ciobanii obicei să puie pentru sfinţia sa daruri într-o ocniţă în dosul schitului nostru, noi i le trimeteam legându-

le în coarnele bourului. Când i se poruncea, bourul venea aici şi noi îl împovăram, după care el se întorcea devale. Voie ca să ne ducem şi să ne închinăm acelui sfânt părinte n-aveam decât după sfânta Înviere, când ne coboram la el cu lumini, dându-i vestea. Dar dacă era încă iarnă şi vifor în munte, nici atunci nu ne duceam. Aşa că schivnicul trăia singur, poruncind să nu-l cerceteze nimeni din lume, având el canon singurătatea şi muţenia. Era un om schilav şi bătrân tare, slab de vârtute, şi nouă ni se părea că-i şi cu mintea tulbure, dar el vedea şi auzea altfel decât noi, atât în somn cât şi în trezie. L-am văzut în câţiva ani, primăvara, după sfânta Înviere, ieşind în răsăritul soarelui, îngenunchind şi punând urechea la pământ.

— Ca s-audă glasul pământului. Atâta ne putea spune în acea zi sfântă, când avea slobozenie să grăiască. Şi ne-a mai spus că rânduiala lui a fost să ajungă până la măria sa; dar e slab şi a îngenunchiat aici şi are să vie măria sa la dânsul. „Căci noi suntem prorocii acestor voievozi”, a adăogit el. După ce s-a alinat iarna, acu doi ani, de ziua lăsatului de sec, cap de primăvară, s-a întors bourul cel alb cu darurile şi atunci am înţeles că pustnicul a trecut în limanul cel fără de vifor. Ne-am coborât şi l-am căutat ca să-i aducem sfinţitul trup aici. Fusese slab, numai ca o vedenie. N-am găsit nimic la peşteră. Poate să-l fi furat puhoiul, când s-a dus să ia apă şi a căzut; ori poate să se fi înălţat cu aburii când s-a aplecat după cum îi era rânduit, ca s-asculte glasul din afund. N-am putut afla nimic. A rămas bourul singur. Uneori, când îl supără cânii ciobanilor, ori vânătorii, vine la noi la schit; bate cu fruntea în poarta de dindos, iar noi îi dăm aici sălaş. Când se cere, noi îl lăsăm iarăşi slobod.

Măria sa a stătut mult pe gânduri auzind acestea şi părea apăsat de mare părere de rău.

— Altceva nu s-a ştiut nimic? Şi nu s-a aflat nimic?

— Nu s-a mai ştiut şi nu s-a mai aflat nimic, slăvite stăpâne.

— Ce glas spunea c-ascultă?

— Noi n-am putut să ştim, slăvite stăpâne. Poate cunoştea el ceva, noi însă nu înţelegeam. Avea o cunoştinţă ascunsă despre mersul stelelor şi al soarelui; cetea pe cer zodiile; ştia întocmai noaptea sfântă când se vesteşte învierea Domnului. A spus odată că ascultă să audă tropot, când se va ridica sfântul mare-mucenic Gheorghie împotriva balaurului, dar eu am socotit că acestea-s vorbe de om slab.

După ce ieşi ieromonahul Ioil, ca să se îngrijească de cină şi de aşternutul măriei sale, Vodă rămase într-aceeaşi întristare plină de gânduri. Sfinţitul Amfilohie îşi desfăşură cărţile şi desfăcu iconostasul. Înălţimea sa ascultă cu gândul dus stihurile sfinte, care totuşi pătrundeau ca o dulceaţă în simţurile sale.

Într-un târziu cunoscu, între vânători, lângă uşă, pe Jder cel mic şi se întoarse spre el, cercetându-l chiar măria sa cu luare-aminte, asupra tuturor lucrurilor văzute la Izvorul Alb. Măria sa se miră de fragi: unii cu roadă roşie ca mărgeanul, alţii numai înfloriţi.

— Aceştia-s drept dinaintea uşii, unde stătea el şi se închina, fu de părere Ionuţ. Deasemenea, am văzut, măria ta, pe pârău, iarba care se chiamă a pustnicului, care nu se usucă niciodată. E pusă acolo ca să-şi aducă oamenii aminte de cel ce-a sămănat-o.

Măria sa asculta, dus.

— Se închina lângă uşa peşterii?

— Da, înălţate stăpâne. Este acolo prag de piatră. Şi de cât a îngenunchiat ani şi ani numai într-acelaşi loc, lespedea e roasă şi scobită.

— Mâni, înainte de plecare, trebuie să cobor şi eu acolo să văd acel loc… suspină măria sa.

Starostelui Căliman nu-i plăcea mâhnirea măriei sale.

— Slăvite stăpâne, fu el de părere, eu socot că nu-i adevărat.

— Ce nu-i adevărat, staroste? Tresări Vodă.

— Ptiu, drace! Nu-i adevărat că schivnicul ar fi murit. Ciobanii din munţi spun că s-ar fi aflând în viaţă la un loc cu

bourul său.

Vodă îşi clăti fruntea.

— Unde putem noi găsi cheia de deslegare, părinte Amfilohie?

— Slăvite Doamne, răspunse arhimandritul, nu ne este îngăduit să credem în vrăjitorii; deci acel om sfânt s-a săvârşit. Prorocirea pe care a ţinut-o închisă în el va lua fiinţă tot prin voia Celui-prea-înalt, când se va plini timpul şi când se vor mişca împăraţii şi craii, şi va ieşi Veneţia cu năvi pline de galbini, şi sfinţitul urmaş al apostolului Petrea de la cetatea Romei va binecuvânta pentru biruinţa dreptăţii noroadele din acea parte de lume. Atunci se va mişca şi aici pământul cu toate ale sale.

Vodă cugeta, cu sprânceana coborâtă pe luminile ochilor. Avea în sine o şoaptă: Adâncurile s-au mişcat, dar noi n-am fost gata.

— Doresc să fiu singur numai cu sfinţia ta, urmă luminăţia sa cu glas. În astă sară să nu mi se aducă cina.

În acea noapte, adormind târziu după rugăciune, Domnul a avut o vedenie în vis, întocmai cu cea din ajun. I se arătă schivnicul înălţat pe munte şi binecuvântând un pojar uriaş care cuprinsese satele şi târgurile ţării. Însuşi măria sa stătea acum lângă bărbatul sfânt şi simţea în sine cu mare cutremur tâlcuirea aevea a visului.

Capitolul X.

Despre nunta domnească şi despre năcazurile lui Niculăieş Albu, jitnicer.

Voievodul se întoarse fără întârziere la Cetatea Sucevii, ca să gătească primirea Doamnei Maria. Pe urmă, gândul său era statornicit în hotărârea de a-şi desfăşura cătră miazăzi cât de degrabă amenințare de război spre hotarul ismailitenilor.

Cel dintâi boier tânăr care-i ieşi întru întâmpinare când se întoarse din petrecerea de vânătoare fu domnia sa Mihail Vrânceanu, spătarul cel nou. Pe acesta îl orândui măria sa ca să iasă întru întâmpinarea împărătiţei la Iaşi, cu boieri şi

călăreţi din Ţara-de-Sus. Prea vrednic şi credincios i se arăta acest boier mare-spătar. Încă n-ajunsese la căruntеţă, nici purta barbă, nici nu era mare. Dar în acel trup puţin de om negricios şi uscat era o putere de dragoste în Domnul său, ce se răsfrângea în afară prin ochii lui mari şi bulbucaţi. După pilda lui Mihail spătar, măria sa nu înceta de o vreme să suie în trepte oameni noi, preţeluindu-i numai după vrednicie. La alte vremuri, trebuiau alţi oameni: bătăliile jertfei, pe care măria sa urma să le viseze în nopţi de nelinişte, cereau inimi arse de credinţă.

Odată cu Mihail spătar, trebuia să încalece şi postelnicul Simion Jder, cu două sute de slujitori.

Vremea de toamnă urma să fie lină; întinderile de cătră Marea scânteiau în ţesături de funigei, aninate în bolândarii stepei.

Împărătiţa Maria ieşi de la Cetatea Albă în ziua de 8 a lunii septemvrie, după sfânta leturghie la biserica Sfântului Ion cel Nou. Cerând ocrotire de la acest sfânt mucenic, cum şi de la prea curata Fecioară, a cărei naştere cădea în acea zi luminată, măria sa îşi luă rămas-bun de la unii din neguţătorii genovezi care o întovărăşiseră pe mare şi care aveau a se întoarce la Cafa cu caravela lor. Trimese printr-înşii închinăciune părinţilor săi prea iubiţi şi grădinilor încântate de la Mangop. Niciodată în viaţă n-avea să mai vadă trandafirii de-acolo atârnaţi pe coasta Mării Pontice; iar cu Olobei, părintele său, şi cu Despina Maria, maica sa, aveau să se adune întru duh în veacul veşnic, sub lumina cea fără de amurg.

Cu lacrimi deci se desfăcu Doamna Maria de aceste fiinţi ce se întorceau în patria sa. După ce-şi şterse pleoapele cernite cu năframă de borangic, măria sa oftă şi văzu înaintea sa pustia deşartă de toamnă şi cerul miezului-nopţii. Într-acolo, departe, erau Cetatea Sucevii şi soţul său, pe care încă nu-l cunoştea.

Pârcălabul Luca de la Cetatea Albă îşi rândui oştenii; trâmbiţile sunară pe ziduri; flamura domnească se sui în

boldul suliţii pe turnul cel mai înalt. Caleaşca cu opt cai se urni. Doamna avea lângă sine patru din slujitoarele sale, înveştmântate în feregele ţesute cu fir de aur. Însăşi măria sa purta asemenea haină răsăriteană şi conduri persieneşti trandafirii. Pe sâni i se revărsau şiraguri lungi de mărgăritare. În laturile căleştei şi în urmă avea şase slujitori tătari cu coif şi suliţă, încălecaţi în şăi nalte cu scări scurte. Apoi în jur erau slujitorii Voievodului. Cel mai apropiat în laturea stângă a căleştei se afla Luca pârcălabul ca să deie Doamnei desluşiri în limba grecească, singura pe care măria sa o vorbea.

Alaiul merse destul de spornic până la cel dintâi popas, care a fost Vârtejeni. Acolo au ieşit înaintea măriei sale optzeci de răzăşi tineri de la ţinutul Lăpuşnei, călări pe cai albi. Căpitanul lor Leca Tătăranu a închinat măriei sale pâne şi sare.

În ziua de 9, s-a făcut popas la târgul Lăpuşnei. Acolo s-a adaos la alaiul domnesc sfinţitul Varlaam, egumenul de la mănăstirea Zografu din Sfântu Munte, cu soţii săi monahi. Sfinţitul Varlaam a binecuvântat pe Împărătiţă şi i-a dăruit un firişor de lemn din crucea răstignirii, învălit într-o foiţă de aur.

Al treilea popas a fost la târgul Fălciului. Părintele episcop Inochentie a ieşit cu clerul său şi cu mult norod înspre laturea Prutului cădelniţând şi binecuvântând pe măria sa, dând slavă lui Dumnezeu că s-a învrednicit să vadă cinstit obrazul miresei domneşti. Hodina Împărătiţei a fost la sfânta episcopie. Cum a coborât măria sa la odăile domneşti, s-a înfăţişat domnia sa Mircea, vornic al Ţării-de-Jos, care ţine scaun de judecată la târgul Bârladului, având cu sine doi vornicei ai săi şi o sută de călăreţi bârlădeni, cu cercei de flori la urechile cailor.

Foarte s-a bucurat măria sa de această privelişte pe care o vedea din cerdac. Călăreţii şi norodul înălţau cuşmele hăulind. Nu era nimene între cei de faţă ca să dea lămurire ce se spune şi ce se strigă, deoarece pârcălabul Luca, după

două zile de cale, se întorsese la Cetatea Albă. Cinstitul boier vornic de Ţara-de-Jos se trudea, fel şi chip, scurmându-şi barba pe dedesubt cu degetele, să grăiască în limba măriei sale, însă, neavând suflare de la Duhul Sfânt, nu putea rosti decât cuvinte moldoveneşti şi acelea cu totul neînţelese. Deci de la un timp Împărătiţa a prins a zâmbi şi a râde, după care a râs şi vornicul; molipsindu-se după aceea de veselie toţi câţi erau de faţă în cerdacul episcopesc. Băgând de samă norodul asemenea plăcută înţelegere, a prins a râde şi norodul, chiuind. Din porunca vornicului, umblau în preajmă, printre noroade, opt cară cu opt buţi de vin nou. Unii aprozi vorniceşti împărţeau oale nouă; alţii slobozeau vin prin cepurile buţilor: câte patru cepuri la fiecare bute.

A fost după aceea un popas la Iaşi, în Cetăţuia Domnească. Acolo, în calea măriei sale Împărătiţa, a ieşit Simion Jder postelnic cu cei două sute de slujitori în armuri de fier luciu, pe cai negri. Singur Jder era pe cal alb. Aşa fel s-au înfăţişat acei oşteni sunând din arme şi coborând odată toţi din scări în aceeaşi clipă, încât inima Împărătiţei a tresărit de spaimă.

Prea sfinţitul vlădică Tarasie de la Roman a binecuvântat şi a dat şi deslegare limbii măriei sale. Căci prea sfinţitul Tarasie grăia slobod greceşte. Adăogindu-se şi sfinţitul Varlaam de la Aton, s-a ţinut sfat despre puterea măriei sale Ştefan-Vodă, care se vădea în oştenii săi. Postelnicul Simion a păşit până la carâtă, a pus genunchiul stâng în pământ şi s-a închinat. În acea clipă slujitorii cu caii de dârlogi au stat neclintiţi, ca de stâncă. Când, la un semn al postelnicului, călăreţii au bătut c-un picior în pământ şi s-au zvârlit în şa, ridicându-şi caii pe loc într-o învăluire, Domniţa şi-a simţit a doua oară inima înfricoşată. Totuşi i-au plăcut acei oşteni şi a poftit să afle cine-i boierul care le porunceşte:

— E un postelnic al măriei sale, cu numele Simion Păr-Negru, a dat lămurire prea sfinţitul Tarasie.

— Văd lângă el un alt boier mai tânăr, cu surguci alb la coif, a urmat a întreba Împărătiţa.

— Slăvită Despină, acela e fratele mezin al postelnicului, răspunse vlădica.

Domniţa zâmbi acelui mezin cu ochi îndrăzneţi.

Din Cetăţuie, în amurg liniştit de toamnă, se vedeau în mari depărtări păduri ruginite pe coaste de dealuri, şi printr-o vale, într-acele păduri curgea o apă. Sub Cetăţuie, acea apă se aduna într-un iaz întins al Domniei pe care umblau la pescuit luntri cu pânze. Pârcălabul de Iaşi dăduse poruncă să se caute numaidecât în acea zi, fie cu năvoadele fie cu ostia, un crap de şase ocă, pentru cina Doamnei.

Întâia oară de când intrase în Ţara Moldovei, Împărătiţa Maria avu o simţire de linişte şi de tihnă. Călăreţii domneşti descălecaseră la odăi şi mezinul postelnicului rânduia străjile pe ziduri. Slugile de la cuhnii umblau cu grabă. Pe râpa dinspre iaz suiau pescari, purtând crapi ai căror solzi scânteiau în bătaia asfinţitului de soare. Dincolo de iaz, în târg departe, s-auzea un pristav strigând poruncă pârcălăbească neguţătorilor, meşterilor şi mişeilor – să se bucure de sosirea luminăţiei sale Doamnei Maria. După ce se alină glasul pristavului, începură a trece pe deasupra Cetăţuiei, cu vâjâiri de vânt, raţe sălbatice venind de către răsărit, din bălţile de la Jijia şi curgând înspre pojarul asfinţitului. Unele cădeau pe luciul iazului din vale. O luntre cu vântrele umflate de boarea înserării pluti încet-încet până în fund, sub sprânceana pădurilor.

Însfârşit, cel din urmă popas al Doamnei înainte de Suceava a fost târgul său Botoşani. Carâta s-a oprit la curţile măriei sale, sub paza aceloraşi slujitori ai postelnicului, pe care măria sa îi priveghea cu deosebită plăcere. Melinte, marele cămăraş al Doamnei, s-a înfăţişat cu cheile pe tabla de argint, îngenunchind.

— Cine este acest boier şi ce pofteşte? A întrebat zâmbind măria sa Împărătiţa.

Melinte, marele cămăraş, era prea gras şi gâfâia de trudă stând în genunchi.

Prea sfinţitul Tarasie a dat lămurire:

— Înălţată Doamnă acesta este jupân Melinte, mare cămăraş al măriei tale. Căci acest târg întru care ne aflăm în popas e târgul măriei tale. Aici se află buni neguţători, precum şi iscusiţi vameşi. Neguţători armeni duc mărfuri la Lehia; jidovi din Lehia şi din Ţara Nemţască vin cu postavuri şi cu piei căutând fie miere, fie lână, fie vite. De la toţi aceştia vameşii măriei tale iau dreptul domnesc. Deasemenea de la roadele pământului lasă băştinaşii partea cuvenită la cămările măriei tale.

Atunci a înţeles Doamna Maria de ce se află cămăraşul său întru atâta îndestulare a trupului şi a poftit pe cei de faţă să binevoiască a-i ajuta acelui boier să se ridice din genunchi.

În ziua de 14 septemvrie alaiul a ajuns în vederea Cetăţii Sucevii. Puntea era lăsată; porţile se aflau deschise; străjile pe ziduri. Un pâlc de călăreţi a purces dintr-acolo în trap mare. Se vedeau între ei bărbaţi în strălucite vestminte. În frunte, cu platoşă de oţel şi coif cu pană de struţ, călărea Vodă pe harmăsar alb.

Când fură la o bătaie de săgeată unul de altul, amândouă alaiurile se opriră. Boierii descălecară întâi. După ce puse şi măria sa piciorul la pământ, dregătorii îl împresurară. Coborâtă din carâtă, Împărătiţa stătu pe loc, cu vălul de matasă acoperindu-i faţa. Vodă veni repede către ea; îşi descoperi fruntea dând unui copil de casă coiful; îşi desfăcu de pe el platoşa dând-o altui copil de casă şi rămase în straiul său de catifea vişinie, cu cruciuliţa de aur atârnându-i pe piept. Se apropie de Doamnă. Se închinară unul altuia, cuprinzându-şi mânile. Domnul îi ridică apoi vălul şi o îmbrăţişă cuprinzând-o cu dreapta de după umăr.

Oştimea stătea neclintită; boierii priveau în tăcere; din tunurile cetăţii detunară bombardele. Împărătiţa tresări; apoi zâmbi; oştenii înălţară cuşmele şi coifurile cu mare glas, urând bună venire Doamnei Moldovei. În laturea

Cetăţii, spre râpă, stătea bulucit norodul târgului care şi acesta dădu mare glas. Clopotele bisericilor din vale prinseră a suna toate odată. Ţinând mâna dreaptă a miresei sale, Domnul o călăuzi câţiva paşi; apoi iarăşi se închinară unui altuia; Împărătiţa se sui în călească; surugiii pocniră din harapnice. Domnul îşi puse iar jumătatea de armură încălecând şi venind în laturea dreaptă a căleştii. Împărătiţa îşi lăsase vălul.

În răstimpul cât i se dezvălise faţa, Doamna cea nouă arătase supuşilor săi ochii cei mai migdalaţi şi mai sprâncenaţi cu putinţă, negri ca pana lăstunului; însă obrazul său nu avea o deosebită frumuseţă. Nas uşor încovoiat şi bărbie puţină; o albeaţă palidă şi fără strălucire. Când zâmbea nu-şi arăta dinţii; zâmbetul îi era întristat, însă plăcut. Nu părea să fie în întâia tinereţă, totuşi era subţire în boi şi mlădioasă ca o copilă.

Curţile din Cetate şi din jur erau pline de oaspeţi mari. Sosise solul veneţian Chiaparelli cu daruri de vestminte; deasemeni Ludovic Sforţa Maurul, ducele Milanului, trimesese doi nobili ai săi cu dar de arme scumpe. Doi soli de la Matiaş-Crai şi doi de la Cazimir-Crai. De câteva zile se afla la Cetate, cu şase boieri, Birtoc-Voievod de la Maramureş, cu care Ştefan-Vodă avea planuri de încuscrire, măria sa Ştefan având cocon în vârstă şi măria sa Birtoc având o domniţă. Legătura aceasta avea să sporească o înrudire mai veche – de pe descălecătorii cei de demult ai domniei Moldovei. Sosise de la Ardeal, între boierii de acolo, şi Laiotă Basarab-Voievod, având a rămânea la Cetatea lui Ştefan-Vodă până la plinirea războaielor măriei sale Ştefan-Vodă, împotriva Radului-Vodă. Acest Basarab Laiotă era ajuns la bătrâneţă şi slăbie, totuşi pofta stăpânirii stăruia în el neînduplecată. Cum ajunsese la Cetatea Sucevii, pusese un genunchi pe lespedea paraclisului şi se legase cu jurământ de supunere către măria sa Ştefan. În alaiul acesta, călărea în stânga lui Vodă Ştefan, având pe chica sa albă cucă domnească.

În sara aceea de 14 s-a făcut la Cetate slujbă de vecernie. A doua zi curtea întreagă a coborât în târgul de scaun, la sfânta mitropolie, şi înalt prea sfinţitul Teoctist, cu mare sobor de episcopi, a desăvârşit prin taina nunţii legământul lui Ştefan-Vodă cu Împărătiţa Maria. Se cuprindea în acest legământ nu numai o taină sfântă ci şi una politicească.

De şi părinţii şi uncheşii Doamnei Maria se aflau de multă vreme desfăcuţi de scaunul Ţarigradului şi unii se amestecaseră cu hanii şi mârzacii tătari, lepădând legea adevărată, totuşi se păstra între ei amintirea unui drept al sângelui lor de Comneni. În sipetele lor se mai aflau rămăşiţi de odoare. Crucile de olmazuri ale coroanelor, smaragdele de la cerceii împărăteselor, inelele cu peceţi îngemănate ale autocratorilor alături de despine ţineau în ascuns o legătură între trecut şi viitor.

De la Dumnezeu, prin înţelegerea iscusită a patriarhului celui bătrân din Ţarigrad, a ieşit această unire a Împărătiţei de la Mangop cu luptătorul cel mare care-şi gătea jertfa pentru Hristos; şi în numele sfântului patriarh sta la acea ceremonie sfinţitul Varlaam de la Zografu. Cătră această unire cele opt cară de zestre, care veneau de la Cetatea Albă sub privighere tare de slujitori, aduceau unele odoare împărăteşti cum şi multe postavuri şi ţesături rare.

Din petrecerea aceea strălucită, lumea nu înţelegea decât ceea ce se arăta ochilor: lumini, colori, cântece, prin fumul de miresme, sub bolta sfântului lăcaş. Jupânesele din Ţara-de-Sus, dintre care nu lipsea niciuna, arătau frumuseţi care de care mai slăvite – unele slăvite cu treizeci de ani în urmă, altele slăvite în vremea de faţă.

— Şi pândeau înlăturarea hobotului miresei dintre râurile de beteală de aur, ca să aibă încredinţare de bucurie. Împărătiţa nu-i frumoasă; în schimb nu-i nici tânără! Are pe ea însă nestemate care nu s-au văzut niciodată în Ţara Moldovei. Se zice că ar fi fiind la Mangop în Cetate optsprezece haznale în care stau tăinuite şi alte juvaeruri

fără preţ ale Împărăţiei de la Ţarigrad. Ciudat este cum frăgezesc asemenea podoabe obrazul unei femei!

Câţi ani va fi numărând Doamna Maria?

I se pot socoti anii şi după creţurile de la coada sprâncenelor şi după colţurile gurii. Însă nici nu s-ar fi cuvenit să fie altfel, căci şi măria sa Domnul e cărunt şi văduv. Alexandru-Vodă lipseşte, ca să nu pară măria sa prea vârstnic; însă ceilalţi coconi domneşti sunt de faţă între Doamna Cătălina şi Domniţa Chiajna, mătuşele măriei sale: stau trei la rând: Petru, Bogdan şi Iliaş.

Doamna Cătălina.

— Cea mai veche mătuşă a măriei sale.

— S-a trudit poate de cea din urmă oară din singurătatea schivniciei sale. Cuvioşia sa şi-a căutat pacea şi iertarea într-o singurătate a unui schit cu puţini monahi, care se chiamă Pângăraţi. A venit subt ocrotirea sfinţitului Teodor de la mănăstirea Bistriţa. Încă e obosită de cale şi ascultă cu ochii pierduţi cântările nunţii.

— Visând pentru sine izbăvirea altei nunţi, a ispăşirii celei din urmă. Schilavă ca şi măria sa Cătălina, cu privirile umplute de vise de spaimă, Domniţa Chiajna suspină din când în când, străină de cântece şi de strălucire. Sunt ceasuri când nu mai poate deosebi pe cei de azi de cei de ieri şi amestecă pe coconii de astăzi: Iliaş, Bogdan şi Petru cu ceilalţi Muşatini care au fost copii altădată. E soră măria sa cu aceştia ori cu cei de demult? Cei de demult nu mai sunt; s-au omorât unul pe altul. Poate aceştia de acum nu sunt decât o răsfrângere a celor de odinioară. Măria sa plânge încet clătindu-şi fruntea. Cu toate acestea se înalţă sub bolta sfintei mitropolii cântări de bucurie şi de slavă.

Părintele Teoctist a aşezat pe frunţile mirilor cunună şi i-a binecuvântat. După o rânduială de la Bizanţ, mireasa s-a închinat întâi Împăratului său. Apoi a primit de la Birtoc-Voievod şi de la Basarab-Voievod două făclii, câte una în fiecare mână. Cu aceste făclii Doamna mireasă s-a întors spre boieri, înclinându-se; apoi a venit şi către jupânese cu

aceeaşi înclinare a frunţii. Obrazul îi era descoperit, ca să fie cunoscut de toţi. După ce s-a închinat boierilor şi dregătorilor, Doamna Maria a trecut printre cei de faţă, cu pas măsurat. Din naos a ieşit în pronaos, salutând. Însfârşit a dat în pridvor şi în lumina soarelui de amiază asupra ogrăzii, unde stăteau bulucite rândurile de slujitori şi noroadele. Cătră toţi s-a închinat din nou, ţinând în mână făcliile. Apoi s-a întors cătră stăpânul său, dându-i făclia din dreapta şi punând mâna sa dreaptă în dreapta măriei sale, cerând milă şi apărare.

Psalţii cântau cu glasuri înalte prin fumegarea binemirositoare a lumânărilor de ceară. Prin acel fum ţesut subţire cinstitele jupânese ale tuturor boierilor de faţă băgau de samă cu cea mai mare luare-aminte la toate câte se săvârşeau şi, prin zvon, îşi ţineau aţintite urechile una către alta, ca să nu piardă nimic din ce se putea spune. Dintr-aşa adunare măreaţă nu se putea să lipsească mai cu samă jupâneasa Candachia. Ochii ei mari, sprâncenele arcuite, obrajii rumeniţi erau desfătare pentru mulţi bărbaţi, în privirile cărora dumneaei îşi cetea propria sa bucurie. Tot bucurie erau pentru jupâneasa Candachia şi căutăturile piezişe ale celorlalte jupânese, care de care mai frumoasă şi mai semeaţă.

Binecuvântată este muierea ce-şi cinsteşte soţul, îşi zicea în acelaşi timp în sine vistier al doilea Cristea Păr-Negru. Toţi o privesc pe Candachia, ştiind că este soţia unui bărbat ca domnia sa. E de văzut cum vor rândui locurile la masa cea mare, cum vor sta boierii şi din ce loc îi va privi măria sa mirele. Dacă măria sa, întru bucuria în care se află, îl va vedea pe jupân Cristea, nu se poate să nu-şi aducă aminte de vrednicia şi înţelepciunea acestui boier care cunoaşte toate câte sunt pe lumea asta; deasemeni, dacă măria sa va vedea obrazul slăvit al Candachiei, îşi va aduce aminte şi de soţul ei. Nu se ştie însă cum va fi făcut domnia sa marele logofăt Toma orânduirea meselor. Se zice că o parte a ospăţului va avea loc în palatul cel mare domnesc din Târg.

Măria sa Voievodul se va arăta numaidecât între străini, cu Împărătiţa sa, dar nu va sta multă vreme. Va sta ca să guste cu Doamna dintr-un ou şi să soarbă câte o picătură de vin dintr-o cupă. Atunci îşi vor închina toţi oaspeţii cupele cătră măriile lor. După asta, Vodă se va duce la Cetate, unde este altă masă în palatul de acolo cu mătuşa măriei sale Doamna Cătălina şi cu Domniţa Chiajna, cu Doamna Ana, cu unchiul şi vărul măriei sale pârcălabii de la Hotin, cu Birtoc-Voievod cuscrul său, cu Basarab-Voievod şi alţii puţini, neamuri ale măriei sale.

Dacă asta este rânduiala marelui logofăt, se gândea cu supărare vistiernicul Cristea, apoi nu-i bună rânduială.

Cineva îl întrebă la ureche:

— Cum îţi place nunta măriei sale?

Jupân Cristea tresări, înturnând fruntea. Îi zâmbea Ionuţ Jder în strai strălucit de curtean.

— Îmi place, răspunse jupânul vistiernic, dar aş vrea să cunosc cum va fi rânduiala mesei mari.

— Va fi o rânduială ca a tuturor meselor mari, răspunse Jderul cel mic. Nunii şi mirii, şi solii crailor, şi dregătorii cei mari au loc deoparte, după izvodul pe care l-a poruncit însuşi măria sa.

— Aşa crezi tu, Ionuţ?

— Aşa ştiu.

— Iar măria sa nu se mai duce la Cetate?

— Ba se duce.

— Atunci noi ceilalţi boieri ce ne facem într-o zi ca asta?

— Bem şi mâncăm, fiecare la mesele ce ne sunt hotărâte.

— Cinstiţii boieri de o parte, şi cinstitele jupânese de altă parte.

— S-auzea într-o vreme că măria sa aduce alt obicei la curte, amestecând muierile cu soţii lor, cum se face la Curtea de la Buda şi la curtea de la Cracovia. Deasemeni se spunea c-au să vie muzici nemţeşti şi leşeşti la curtea măriei sale după ce măria sa îşi va aduce Doamnă nouă.

— După cât ştiu eu, măria sa are să mai aducă oşteni. De muzici nemţeşti nu cred că are nevoie.

În această clipă jupâneasa Candachia zâmbi cu plăcere cumnatului său Ionuţ. Auzise cele din urmă vorbe ale lui.

— Atuncea cum rămâne cu noi? Suspină ea, pe când ieşeau îmbulziţi prin una din uşile pridvorului.

— De cine e vorba, cumnată Candachie?

— De noi, jupânesele. De cele vechi nu spun nimica, deoarece acelea au apucat a se bucura la domniile care au fost. Vorbesc de noi cele tinere şi de jupâniţe. Încă nici de jupâniţe, căci acestea au să se bucure la Alexăndrel-Vodă şi la alţii. Vorbesc de ceasul de acuma întru care ne-a înflorit Dumnezeu.

— S-aşteptăm şi să nădăjduim, cumnată Candachie.

— Până când s-aşteptăm?

— Până ce şi-a bate măria sa războaiele.

— Iar războaie? Domnii se gândesc numai la asta. Să ne întrebe şi pe noi jupânesele. Ori să întrebe pe copila asta care trece pe lângă noi.

— Asta-i jupâniţa lui Iaţco, cumnată Candachie.

— Asta-i? Aşa este, are dreptate cumnatul Ionuţ, se răsuci ea, zâmbind dulce, către vistiernic. Aproape să n-o cunosc; s-a împuţinat şi s-a făcut mai urâtă.

Ionuţ se veseli.

— Să nu te audă postelnicul Simion, jupânească Candachie.

— Cum se poate? Încă nu i-au trecut frigurile cele rele? Ai! Am ştiut eu că acest frate al nostru e slab de inimă şi-l poate ademeni orice venetică de pe lume. Aşa i s-a întâmplat cândva cu o greacă, încât s-a pustiit de lume; iar acuma, cum l-a scos măria sa la Domnie, şi-a plecat grumazul la alt jug. Are dreptate soacră-mea să-l jelească. S-ar putea să fie adevărate şi altele câte s-aud…

— Dacă n-ar fi, nu s-ar povesti, hotărî cu înţelepciune vistier al doilea Cristea. Mama noastră jupâneasa Ilisafta le ştie mai bine decât oricine, batîr că stă la Timiş şi nu umblă ca noi la nunţi domneşti.

Candachia râse subţire:

— A umblat şi dumneaei destul în zilele sale. Se aud şi altele decât cele pe care le spune domnia sa.

Ionuţ se miră, trăgând la o parte pe fratele său şi pe jupâneasa Candachia, pe când lumea curgea în preajma lor fără întrerupere. Domnia nu ieşise încă din sfântul lăcaş. Oştenii aşteptau alaiul descălecaţi lângă caii lor şi stând neclintiţi ca un zid. Soarele amiezii le punea picături de foc în boldurile suliţilor. Postelnicul Simion veni asupra şiragurilor, fluturându-şi pana cuşmei. Avea un port falnic, către care privea acea copilă urâtă a lui Iaţco întorcând capul şi rămânând întruna în urma mamei sale. Jupâneasa Anca o smuncea din când în când uşor de mână. Ea râdea, urmând să privească îndărăt. Avea plăcere şi jupân Iaţco să vadă pe oştenii lui Vodă şi pe mai-marii lor.

Înghesuite în zid şi ridicate pe zid, priveau şi mulţimile. Se învăluiau şi boierii de rând şi unii dintre cei mari către aceeaşi ieşire a ogrăzii. Jitnicerul Niculăieş Albu se opri un răstimp înainte de a trece pe sub bolta porţii, întâi ca să urmărească din ochi pe jupân Iaţco cu jupâneasa şi jupâniţa lui, după aceea ca să facă un semn spre careva din înghesuiala norodului. Răspunse, la acel semn al stăpânului său, un slujitor bine îmbrăcat şi armat. Era Drăghici, într-o stare destul de veselă. Lăsă în urmă câteva vorbe către cineva care-i ţinuse până atunci tovărăşie, şi grăbi spre jitnicer, făcându-şi loc prin îmbulzeală.

Jderul cel mic văzuse mişcarea aceasta, dar n-o urmărea cu luare-aminte având a asculta ceea ce-i lămurea Candachia.

— Jupâneasa Ilisafta mi-a spus atâtea, râdea el spre cumnată-sa, încât nu ştiu ce s-ar mai putea şti.

— S-ar mai putea şti unele care se spun mai puţin şi care socotim noi că-s cele mai adevărate.

— Anume ce, dragă cumnată Candachie? Se linguşi Jderul cel mic.

Jupâneasa Candachia se apără:

— Tinerii nu trebuie să afle prea multe, ca să nu îmbătrânească degrabă.

— Atuncea vei binevoi să-mi spui mie, porunci vistiernicul Cristea.

— Cinstite vistiernice, nu vreau să îmbătrâneşti nici domnia ta. Însă, dacă poftiţi să ştiţi numaidecât şi altfel nu se poate, aflaţi că jupâniţa aceea nu-i copila lui jupân Iaţco Hudici.

— Asta se ştie.

— Ce ştii domnia ta, Ionuţ?

— Asta se ştie de la comisoaie; că jupâniţa Maruşca ar fi copila unui boier străin, care a pierit la turci, în închisoarea de la Şapte-Turnuri.

— Atuncea nu ştii nimica.

— Se ştie că jupâniţa e copilă numai a jupânesei Anca.

— Puţin ştiu comisoaiele şi feciorii lor. Aflaţi că nici a jupânesei Anca nu-i.

— Atunci va fi căzută din nouri în casa lui jupân Iaţco? Zise Ionuţ.

— Într-adevăr.

— Ş-a ouat-o un balaur?

— Întocmai precum spui. Nu te uita la mine aşa de holbat, ca să mă sparii şi să-mi muşc limba. Numele acelui balaur, cumnate Ionuţ, nu se poate rosti, căci e cu primejdie. Are cunună de domn, şi şi-a mai pus una de mire chiar acuma.

— Cum se poate? Se miră Jderul cel mic. De unde ştii?

— Pe lumea asta, toate se află şi se ştiu.

Ionuţ îşi scutură fruntea:

— Eu nu cred nimica. Este însă altceva adevărat: că Vodă a hotărât lui jupân Iaţco Hudici că-i va alege însuşi măria sa mire pentru jupâniţă. De zestre nu-i nevoie; are jupân Iaţco sodom de galbini, să cumpere cu ei Ţara Ungurească.

— Atuncea e ceea ce am spus eu şi spun şi alţii. Aşa că, dragă cumnate Ionuţ, poţi să dai ştire postelnicilor celor fără minte, că trebuie să-şi scurteze boala. Oricât e de urâtă, copila asta are o priveghere de sus; şi cel care-i va fi

fiind tată cu adevărat are să-i găsească mire după osul ei. Bine-i rânduit de la Dumnezeu că oasele sfinte n-au şi chip frumos, altfel norocul ar fi împărţit fără măsură.

După acest sfat, domnia sa a ieşit din sfânta mitropolie şi Ionuţ s-a strecurat repede la locul său, ca să încalece şi să se arate cu fudulie între rândurile slujitorilor. Clopotele începură a bate pretutindeni în toate turnurile bisericilor Sucevii, iar la Cetate trăsneau din răstimp în răstimp bombardele, cutremurând dealul.

Alaiul se îndrumă spre palatul din târg.

În vremea asta, Niculăieş Albu mustra pe slujitorul său Drăghici. Înainte de a trece la gazda unde-i era rânduită şi lui masă domnească, împreună cu soţii săi boieri din aceeaşi treaptă, poftea să afle ce s-au făcut poruncile sale pe care le înşiruise una câte una lui Drăghici, încă din ajun.

— Au plecat oamenii de la Cuejdiu?

— Au plecat, măria ta. Toate sunt în bună stare la vadul Prutului. S-au înţeles cu boierinaşul de acolo să plătească brudină zece zloţi; câte doi zloţi de car şi, cum înserează, cum trec apa. Iar podul umblător rămâne de ceea parte până dimineaţă, şi orice fel de oameni ar sosi şi ar striga fie pentru treaba lor, fie pentru slujba Domniei, nimenea n-aude. Apoi, după o noapte, căruţele măriei tale nu se mai văd şi au ajuns la locul lor, unde avem să le găsim noi.

— Ai vorbit tocmai aşa cu logofătul Stârcea?

— Întocmai; iar Stârcea-i om care ştie să lucreze întocmai. Dacă ţi-a spune logofătul Stârcea că-ţi clădeşte biserică într-o noapte, să ştii măria ta că ţi-o clădeşte.

— Poftesc, meştere Drăghici, să vorbeşti mai puţin. Ai nasul prea îmbujorat.

— E îmbujorat, căci se bucură de slujba măriei tale. Mă aflu de ieri într-o cinstită crâşmă, cu călugărul meu, ca să ne bucurăm de nunta măriei sale.

— Nu bănuieşte nimica?

— Cum are să bănuiască, măria ta, când stă de vorbă cu Drăghici? Drăghici ştie să se apere: una la mână; ş-al

doilea, Drăghici ştie să-l tragă de limbă pe cuvioşia sa.

— Ţi-a mărturisit ceva?

— Mi-a mărturisit că iese altă carte pentru jupân Mihu. Nu se ştie cine are s-o ducă în Ţara Leşască. Poate s-o ducă singur părintele arhimandrit, s-o înfăţişeze şi luminăţiei sale Craiului, cerând luminăţiei sale să-i sloboadă pe acel boier.

— I-ai spus că măria sa Craiul are să-l deie?

— I-am spus că măria sa Craiul are să-l deie numaidecât. Dar monahul e destul de viclean: nu vrea să creadă. Totuşi, sol de la domnie se duce cu acea carte. Mai mult decât o săptămână nu întârzie.

— Atunci e bine, Drăghici. Într-o săptămână avem vreme pentru toate dacă şi Dumnezeu ne stă într-ajutor.

— Dumnezeu e puterea măriei tale şi îndrăzneala noastră, se veseli Drăghici.

— Îndrăzneala cată să fie întovărăşită de cuminţenie, Drăghici. Cum spune şi în cartea acelui retor: Viteazul ce se chiamă Îndrăzneală se cuvine să călărească pe un harmăsar bătrân căruia-i zice Cuminţenie.

— Aşa-i, întocmai, măria ta.

— Oamenii tăi sunt gata?

— Gata. Meşteşugari vechi; şi-au curăţit de rugină săbiile. În ziua de azi li s-au împuţinat vadurile şi le merg în scădere negoţurile.

— I-ai pus poate să aştepte la o crâşmă?

— Nu se poate, măria ta; eu nu uit ce mi s-a poruncit. Fiecare se află la o gazdă deosebită; niciunul nu ştie de ceilalţi. Însă desară, când s-or aprinde ceaunele cu catran pe zidurile Cetăţii, ei ies şi vin în dosul poştei Rădăuţilor. Acolo eu îi opresc şi-i cercetez, să aibă armele şi caii în bună stare, precum ne-a fost tocmeala. Am dat fiecăruia câte un zlot; desară le dăm al doilea zlot. Mai primesc câte trei zloţi după ce-or ajunge dincolo.

— Le-ai hotărât să fie treji?

— Le-am hotărât; prin urmare au să vie ameţiţi atâta cât trebuie.

— E bine aşa.
— Atuncea măria ta nu mai eşti supărat pe mine?
— Nu. Du-te şi fii cu luare-aminte.
— Doamne-ajută! Murmură vatavul Drăghici, făcându-şi cruce şi închinându-se după aceea către stăpânul său.

Jupân Niculăieş Albu, de şi se afla încă într-o treaptă de jos a dregătorilor domneşti, avea neamuri suspuse şi se bucura de ocrotire şi de dragoste, cu toate nebuniile pe care le săvârşea de o bucată de vreme. Ba încă unele fapte ale lui se bucurau de laudă între jupânese, căci patima dragostei şi patima băuturii găsesc iertare şi la Dumnezeu după cât ştiau domniile lor; iar mai ales aceste patimi ale lui Niculăieş Albu jitnicer trebuiau iertate, fiind domnia sa bărbat frumos şi falnic. Muierilor moldovene le-au plăcut totdeauna necumpătarea şi nebunia junilor.

Deci jitnicerul îşi căută soţii în altă parte decât la gazdele treptei sale. Nimeri la casa domniei sale Dajbog, mare cupar al măriei sale şi cârmuitor al Cotnarilor. Domnia sa marele cupar era la palat, ca să dreagă cupa de aur măriei sale mirele şi Împărătesei mirese; dar neamurile erau adunate şi începuseră ospăţul. Jupânesele din acea casă îl primiră cu bucurie pe Niculăieş Albu jitnicer şi unele dintre cele mai în vârstă nu uitară să puie pe un lăutar ţigan cu numele Costrăş şi vestit atunci la Suceava, să cânte un cântec pentru boierii iubitori de zurbale:

Am fost tânăr şi brudiu;
Pare-mi rău, dar e târziu…

Niculăieş Albu nu poposi mult la casa paharnicului. Avea în el ca o nelinişte care-l mâna de colo-colo. Într-o vreme, descălecă în ograda domniei sale marelui logofăt Toma. Acolo găsi la masă bărbi cărunte. La dreapta lui Toma logofăt stătea însuşi Iaţco Hudici.

Jitnicerul se închină din prag către acele înalte obraze, zâmbi cu supunere uncheşului Toma logofăt şi trecu după aceea la soborul jupâneselor. În acel sobor, după cât

înţelegea el, se afla şi jupâniţa Maruşca. Poftea s-o vadă cu un obraz mai vesel decât îi arătase până atunci.

Într-adevăr, jupâniţa lui Iaţco cronţăia aluat dulce şi-şi subţie buzele cu mirare, arătându-şi dinţişorii.

— Pe cine cauţi domnia ta, jitnicerule?

— Aş putea să-ţi spun, jupâniţă Maruşca, dar sunt prea multe urechi care ascultă.

— Atunci să ne dăm mai aproape de mama, ca s-audă numai ea.

— Ba aş vrea să m-asculte numai nişte urechiuşi cu cercei de smaragd.

Jupâniţa Maruşca trecu pe lângă oglinda de lângă fereastră, ca să se uite cu coada ochiului să vadă cât de bine îi stau cerceii. După ce se încredinţă şi de alte frumuseţi, lăsă pe Niculăieş altor jupânese şi jupâniţe şi părăsi soborul ca să cerceteze vremea de afară. Din cerdac, se lărgeau zări line, sub cerul curat; însă trăgea o adiere subţire dinspre miazănoapte.

Se înfioră şi se pregătea să intre iarăşi în camera soborului, când veni către dânsa Niculăieş Albu, sunând grăbit din pinteni.

— Jupâniţă Maruşca, zise el deodată c-un glas plin de tulburare, vreau să-mi dai un răspuns la toate vorbele pe care ţi le-am spus într-atâtea rânduri.

— Care vorbe, Niculăieş jitnicer? Nu-mi aduc aminte.

— Atuncea vrei să ţi le spun din nou?

— Nu. N-ai să ai vreme; vreau să mă întorc la mama.

— Totuşi ai ieşit ca să pot veni să-ţi vorbesc numai între patru ochi. De ce mă pedepseşti?

— Iarăşi mă miră vorbele domniei tale, jupân Niculăieş.

— Ştii că-mi eşti dragă. Ţi-am spus.

— Ştiu. Tata zice că nu trebuie să te cred; domnia sa are alte gânduri. E supărat şi pentru ceea ce s-a întâmplat în pădure, lângă Cracău.

— Au fost nişte lotri.

— Ba au fost oameni ai domniei tale. Numai fetele prostimei se bucură de asemenea dragoste. Eu nu mă tem: pe mine nu mă poate fura nimeni.

— De ce-mi vorbeşti aşa, ca să-mi rupi inima?

— Îţi vorbesc ca unuia care ai îndrăznit asemenea faptă. Să fii domnia ta mulţămit că tata nu s-a plâns măriei sale.

— Într-adevăr, nu înţeleg de ce nu s-a plâns; ca să se dovedească nevinovăţia mea.

— Nu s-a plâns, pentru că m-am împotrivit eu.

— Atuncea nu mă urăşti.

— Nu te urăsc, jupâne Niculăieş.

— Aş putea avea bucuria să aud mai mult decât atât?

— Nu, îi răspunse fata, privindu-l cu ochii ei verzi şi neclintiţi.

— Se poate asta? Aud bine? Vrei să-mi răpun viaţa?

— Nu, răspunse ea a doua oară, cu acelaşi glas şi cu aceeaşi privire.

— Să fie adevărat ce spun mătuşile mele, că ţi-i drag altcineva?

— N-am spus nimănui taina asta.

— Şi îndrăzneşti să mi-o spui mie, acuma?

Ea îi întoarse o privire în care nu era nici răutate, nici înfruntare, nici teamă. Trecu pe lângă el şi intră în sobor. Îi rămăsese în mânuţa stângă o bucăţică de aluat dulce: începu iarăşi să-l cronţăiască.

Jitnicerul se uită pe urma ei ameţit şi clătinându-se: parc-ar fi băut un vin tare. O clipă se născu în el hotărârea să-şi puie barba în piept şi să intre pe urmele jupâniţei, ca să-i spuie câteva cuvinte. După aceea, întâmple-se ce s-a întâmpla! După ce-i trecu această fierbinţeală a mâniei, se simţi cu mult mai împovărat de dragoste pentru cele două frunzuţe de leuştean şi cei doi cercei de smaragd.

Înţeleptul nu se supără, îşi făcu el socoteală; înţeleptul râde şi aşteaptă. În acelaşi timp, înţeleptul cugetă cine poate să fie acel altcineva despre care i s-a vorbit. Pe acel altcineva nu-l tăgăduieşte nici fata. Dacă nu-i din partea ei

altă desmierdare şi altă răutate, ca să-l vâre mai adânc pe el în focul nebuniei, atunci acel cineva trebuie aflat şi judecat.

Jupân Niculăieş Albu încălecă şi porni înspre gazda unde trebuia să se afle credinciosul său Drăghici. Trecând domol prin forfota de iarmaroc a norodului, făcea în gândul său o numărătoare a boierilor tineri de la curtea măriei sale. S-ar putea să fie Mihail? Ce frumuseţă ar putea deosebi o femeie la un asemenea bărbat uscăţiv şi boldit? Dintre ceilalţi, cine ar putea fi? Grigoraşcu Jora nu se mai află la curte; e trimes la stărostia de Putna, ca să privegheze alcătuirea cetăţii de deasupra Milcovului. Costea Sturza, al doilea cupar, e trimes de măria sa la Cetatea Nouă, la Roman, ca să fie aproape de Alexandru-Vodă. Nu cumva Alexăndrel-Vodă să fie gândul acestei jupâniţe? Numai una ca dânsa putea îndrăzni să privească atât de sus dar aici ar fi cea mai mică primejdie. O singură încruntare de sprâncene a lui Vodă ar pune rânduială şi într-o parte şi în alta. Dacă ne întoarcem la Suceava şi la curtea măriei sale, nu putem găsi nici un boier tânăr vrednic să se măsoare în fală şi frumuseţă cu jitnicerul Niculăieş. Dintre cei doi Jderi, care au venit de câteva zile la Cetate, s-ar putea să fie cel mezin; dar pe acela Niculăieş îl înlătură numai cu dosul palmei şi trece mai departe. Simion Păr-Negru postelnicul e mai mult călugăr decât oştean. Când e treaz, nu râde; la beţie, se posomorăşte.

Unei copile ca jupâniţa Maruşca îi trebuie un bărbat cu strălucire de soare.

Jitnicerul oftă. Parcă poţi ceti în sufletul femeiesc? În asemenea suflet se pot găsi întortocheri ciudate. E cu putinţă orice. E cu putinţă să-l iubească chiar pe el. S-a văzut de multe ori asta. Îl îndepărtează, ca să se întoarcă asupra ei cu mai multă suferinţă de dragoste. S-ar întoarce înapoi, ca să cunoască asta în ochii ei; ori, mai ales, să ceară desluşiri jupâneselor soborului, care-i sunt lui neamuri: cine să fie acela despre care i s-a mai dat a înţelege?

Dacă află şi se încredinţează de adevăr, atunci jupân Niculăieş ştie ce are de făcut. Vai aceluia! Mai fericiţi decât el se vor simţi, mâni, aceşti mişei care umblă lărmuind prin preajma sa; căci mâni mişeii se vor mai putea bucura de lumină.

Jitnicerul simţea că naşte iar în el mânia.

Găsi la gazda lui Drăghici adunare de popor. La crâşma aceea a lui Antohi, în uliţa săidăcarilor, erau două odăi deosebite. În una, către partea târgului, aveau intrare numai oameni de soi cu slujitorii lor; în cealaltă se adunau mişeii. Obişnuit, aici era tot cheful şi toată veselia. Câteodată era chef şi veselie şi dincolo, când cinstitele obraze uitau dregătoriile şi măririle. Atuncea şi boierii aveau îngăduinţă să se bucure, întocmai ca şi prostimea.

În laturea odăii celei mari, unde se destrăbălau mişeii cu oale de vin, se afla o cămara mai mică. Acolo de două zile avea sălaş logofătul Drăghici. Lăsându-şi calul în partea boierească în sama slujitorilor hanului, jupân Niculăieş Albu îşi făcu loc prin mulţime. Erau acolo oameni de toată mâna. Unora le cântau lăutari la ureche. Alţii închinau oalele pline întru lauda măriei sale şi nu le lăsau de la gură până ce nu suflau în fundul lor. Se aflau, între aceşti băutori, şi gospodari îndârjiţi, care, după ce deşertau oalele, le spărgeau îndată de pământ.

Toţi se bucurară văzând boier fudul în mijlocul lor şi-i făcură loc. Antohi hangiul, cel mai gros şi mai spătos om din Suceava, se ploconi de la taraba lui cu oale.

Boierul găsi pe slujitorul său în bună tovărăşie pe de o parte şi în slabă tovărăşie pe de alta. Tovărăşia cea bună era un bărbat nalt şi voinic, încins cu sabie şi cu pinteni la ciubote. Îşi lepădase pe pardoseală cuşma cu pană de păun şi era obosit la obraz de truda acelei zile. Tovărăşia slabă era cuvioşia sa părintele Stratonic. De două zile sta strâmb în acel loc. Îi crescuseră ochii în cap ca de o spaimă; însă se ţinea neînduplecat şi fără somn. Când ceilalţi doi înghiţeau din oale, gusta şi el plescăind din limbă. Din vreme în

vreme, când simţea nevoie de băutură proaspătă, cuviosul zvârlea pe fereastră ce-i mai rămăsese, după care umplea iarăşi oala, din ulcior.

În după-amiaza acelei zile, de mare mirare erau cuviosului monah nişte meşteşuguri pe care le săvârşise logofătul Drăghici. Întâi şi întâi, logofătul sorbea trei înghiţituri de vin; după asta scotea din taşca de la şold un taler de argint. Acel taler îl punea pe limbă şi-l înghiţea numaidecât. După ce-l mistuia în sine, îl chema cu degetul, de jos în sus; ducea mâna dreaptă către tâmplă şi scotea talerul din ureche. Îl vâra înapoi în urechea dreaptă, şi-l scotea din urechea stângă. Îl vâra iar în ureche, după care îl stupea pe masă. De pe masă îl lua şi-l vâra la locul dintâi, în taşcă.

Mai făcea una. Trântea cuşma pe masa goală. Când o ridica, apucând-o de vârf, rămâneau pe masă trei taleri. Înainte de a întinde părintele Stratonic ghiara, Drăghici lăsa cuşma asupra arginţilor, apoi îngăduia cuviosului monah să-şi ia talerii. De două ori cuviosul Stratonic a dat cuşma şi a rămas cu gura căscată. Pe masă nu se mai afla nimic.

— De mirare mi se pare mie mai ales, glăsui într-o vreme cuvioşia sa, de mirare mi se pare mai ales că ai atâţia taleri.

— Totuşi, cum se vede, nu este niciunul. Şi chiar dacă sunt acuma, n-au să mai fie după aceea.

— Ce fel de ghicitoare-i asta, frate Drăghici?

— Nu-i ghicitoare, e taler, răspunse vesel logofătul Drăghici, punând iar banul pe limbă şi înghiţindu-l.

— Ce fel de taler?

— După cum se vede când îl scot din ureche, e taler leşesc. Însă, când îl stupesc în cuşmă, e nemţesc.

— Şi domnia ta spui că sunt, de şi nu sunt?

— Nu. Eu spun că de şi sunt, n-au să mai fie.

Slujitorul cel mare cu pinteni şi sabie râdea. Scoase şi el un taler pe palmă.

— Şi domnia ta poţi săvârşi minunea asta? Se uimi Stratonic.

— Minunea mea-i alta: că până desară talerul meu se preface în doi taleri.

Monahul stătu un timp cugetând şi ciugulindu-şi barba. Se răsuci spre logofăt, aplecă ulciorul şi-i umplu cănăţuia.

— Văd, frate Drăghici, vorbi el, că toate le ştii şi le faci: însă nu le spui toate. De ieri poftesc să ştiu care-i acea faptă neauzită pe care vrea s-o săvârşească stăpânul domniei tale jitnicerul, şi dumneata m-ai amânat pe astăzi.

— Am amânat până ce mă îmbăt; numai atuncea pot mărturisi.

— Încă nu te-ai îmbătat?

— Încă nu m-am îmbătat destul. Văd numai doi călugări. Se chiamă că m-am îmbătat destul, când oi vedea trei.

— Vra să zică acuma eu sunt doi?

— Acuma cuvioşia ta eşti unul, şi părintele Stratonic e al doilea.

— Fiind aşa, atuncea nu-mi spune numaidecât mie; spune celuilalt.

— Îi spun dacă pofteşti, dar cuvioşia ta să n-asculţi.

— Bine, n-ascult.

— Să n-asculţi. Şi chiar dacă-i asculta, să nu care cumva să spui cuiva – fie mirean, fie monah de rând, fie arhimandrit.

— Nu spun nici arhimandritului… râse strâmb Stratonic.

— Nici cuvioşia ta să nu spui; nici celalalt să nu spuie.

— Bine; aşa să fie; amin. Binecuvântată fie limba care rosteşte adevărul.

— Sărut dreapta cuvioşiei tale şi mărturisesc, grăi meşterul Drăghici, stând într-o parte ca şi călugărul pe scaunul său. Tu ce zici, Toader Calistrat.

— Să spun ori să nu spun?

— Să spui, dar să ştii că nu faci bine, îngâna slujitorul cel mare. Părinte Stratonic, desleagă-l, să nu spuie, căci e primejdie.

— Primejdie pentru cine?

— Pentru grumazurile noastre.

— Ba eu am să spun! Se smunci cu putere meşterul Drăghici. Află, părinte Stratonic, că stăpânul meu jitnicerul s-a pus rămăşag cu alţi nebuni să iasă într-o zi în Suceava calare, nici gol, nici îmbrăcat. Întâi bea trei zile, după aceea face isprava asta. Coboară de la livezi, trece în goana mare, ajunge la biserica Mirăuţilor, se suie în clopotniţă, trage clopotul cel mare şi chiuie că au intrat tătarii în pradă.

Cuviosul Stratonic stătu un timp gândindu-se. Zâmbi.

— Trebuie să fie altceva.

— Vra să zică nu mă crezi cuvioşia ta? Se tângui Drăghici.

— Ba da; însă trebuie să fie altceva. Asta nu-i nebunie. Aş putea zice chiar că-i o înţelepciune. Slujitorii măriei sale îl prind şi-l vâră la beci, ca să se răcorească. Potrivit ar fi să făptuiască ceva nu ca să se coboare în beci, ci să se suie sus.

— Ba stăpânul meu e boier şi nu se suie în spânzurătoare ca orice mişel, hotărî Drăghici. Iar de prins îţi spun eu că nu-l prinde nimeni. Cuvioşia ta crezi că-i aici şi domnia sa e în altă parte.

Cu toate acestea jitnicerul era acolo. Stătea în prag şi privea la petrecerea celor trei, ascultând şi sfatul lor. După înfăţişarea ce avea, se vedea că nu-i displac vorbele slujitorului său. Cuviosul Stratonic se ridică din loc şi se închină cuviincios, cu mâinile pe piept. Slujitorii se sculară în picioare, schimbând o căutătură repede.

— Dacă a venit cinstitul boier, stăpânul domniilor voastre, vorbi monahul, atuncea eu mă pot duce. Mă închin cu sănătate la luminata domniei tale faţă, jupâne Niculăieş, şi m-am dus.

Jitnicerul râse uşor, numai într-un dinte:

— Întristat ar fi sufletul meu, cuvioase părinte, dacă ai săvârşi asemenea faptă. Până mâni mai este vreme.

— Atunci cine să îndeplinească slujba paraclisului, jupâne Niculăieş? Stareţul meu are să mă mustre cu asprime.

— Are să te mustre şi are să te ierte, cuvioase părinte. Dacă vrei să-mi fie plăcerea deplină, fii pe potriva treimei.

Stratonic privi în juru-i cu nelinişte. Fereastra avea zăbrele.

Fără să-şi schimbe înfăţişarea binevoitoare a obrazului, jitnicerul chemă la prag pe logofătul Drăghici. Îl trase în tândă şi închise uşa.

— Drăghici, vorbi el repede, să ştii că am o supărare.

— O cunosc, stăpâne, răspunse cu supunere slujitorul. Nu mai departe decât desară, supărarea asta se alină. Să ştii, măria ta, că eu îs gata, precum ne-am înţeles şi am jurat. Poate ţi-ai schimbat măria ta gândul?

— Nu mi l-am schimbat, Drăghici. Aş putea spune că acel gând s-a întărit. Dar mai este ceva. Am văzut acuma un ceas pe jupâniţa Maruşca. Am avut cu domnia sa nişte vorbe, care au pus în mine o tulburare nouă. Venind într-acoace, ca să mă sfătuiesc cu tine, m-am oprit la curtea lui Iurie cupar al doilea. Jupâneasa domniei sale, Ruxanda, îmi este mie mătuşă dreaptă, soră cu mama. Aflând năcazul meu de dragoste, nu s-a mirat; ba chiar mi-a dat îndată o dezlegare pe care nu nădăjduiam s-o aflu aşa de curând. Cunosc acuma cine i-i drag jupâniţei Maruşca şi, înainte de-a ieşi din Suceava, trebuie să-l străpung.

— Nu crede vorbelor, măria ta. Eu am părere că nu se poate să-i fie drag jupâniţei altcineva decât măria ta. Se alintă ca să-ţi simtă puterea. De aceea-i bună rânduială din vechi ca să furi pe fată; după aceea-i pare bine.

Jitnicerul ascultă neguros aceste cuvinte. Îşi scutură pletele.

— Nu se poate să lăs. Jupâneasa Ruxanda i-a spus numele. Măcar că postelnicul mi-e prietin, nu am altceva de făcut.

— Care postelnic?

— Postelnicul al doilea, Simion Păr-Negru.

Drăghici îşi scărpină vârful nasului cu degetul arătător şi-şi înălţă sprâncenele cu îngrijorare.

— Măria ta, asta nu-mi place.

— Ce nu-ţi place? Eşti slujitorul meu; mă urmezi.

— Unde? Când? Noi avem oameni năimiţi pentru astă sară şi nu-i putem întrebuinţa la altceva decât la lucrul pentru care i-am tocmit. E adevărat că-l putem găsi pe dumnealui postelnicul Simion între slujitorii săi, la palatul domnesc; dar cum îndrăznim ceva, suntem ca într-o capcana a primejdiei. Să zicem că l-aş pofti eu pe postelnic într-un loc şi că l-aş hotărî, ori ar fi norocul nostru să vie singur. Să-mi îngădui măria ta să nu mă socot în putere faţă de el. Nici noi doi nu suntem destui împotriva lui.

— Să-l luăm şi pe Calistrat.

— Calistrat are învoială cu noi pentru alta; afară de asta, Calistrat păzeşte pe călugăr. Cum l-a lăsat slobod, călugărul se duce unde trebuie, ca să-şi ascută limba. Îl port cu mine de mai multe zile, de cum am simţit c-ar fi oblicit ceva. Chiar acuma să-l lăs să iasă din stăpânirea mea?

— Ai dreptate, Drăghici, scrâşni jupânul jitnicer; dar şi eu ştiu, precum scrie într-o carte pe care am învăţat-o la Cracovia, că, dacă nu săvârşesc ce se cuvine şi nu-mi sărez inima, apoi am să am calare lângă mine amărâtă grijă. Pun mâna la oblânc să m-adăp: beau venin. Dacă nu-l putem înjunghia noi pe acel blăstămat prietin, să punem oameni. Vreau să am din partea asta o linişte. Până acuma toate s-au făcut bine şi acuma aflu ceva care nu-i bun.

— Într-adevăr, măria ta, cugetă Drăghici, este ceva care nu-i bun şi care n-am ştiut nici eu. N-ar fi nimic dacă jupâniţa s-ar uita la el; e bărbat cum puţini sunt. Nu vorbesc de măria ta, care nu suferi asămănare. Eu vorbesc de alţii. Între aceia sunt puţini ca postelnicul. N-ar fi nimic dacă jupâniţa Maruşca s-ar uita la dânsul.

— Ca o jupâniţa de boier ce se află. Ar fi rău dacă postelnicul ştie şi dacă s-a prins şi el. Atuncea vine după noi.

Jitnicerul zâmbi.

— Eşti tu încredinţat de asta, meştere Drăghici?

— Nu sunt încredinţat, numai mă tem. Mai sunt şi altele amestecate, de care grăiesc unii şi alţii. Aşa că eu spun,

măria ta, să nu întârziem la fapte necugetate. Lucrul de azi să nu-l lăsăm pe mâne, şi pe urmă, ce-a da Dumnezeu!

Niculăieş Albu urmă a zâmbi, privind într-o parte cu ochii micşoraţi.

— Sfatul tău e bun, meştere Drăghici, zise el; dar teama ta e o prostie. Postelnicul nici n-ar şti unde să ne caute; şi dacă ne-ar căuta unde ne ducem, în primejdie e viaţa lui, nu a mea. Aş avea chiar părere de bine să-l văd în Ţara Leşască.

Drăghici îşi scarpină iarăşi nasul rumăn, clătinând din cap.

— Stăpâne, înţelepciunea măriei tale e desăvârşită. N-am să îndrăznesc eu, Drăghici, să mă împotrivesc la cele ce hotărăşti şi cugeţi măria ta.

— Foarte bine faci, meştere Drăghici.

— Aş cuteza totuşi să spun stăpânului meu că până mâne sară nu mai este tainã. Ştie toată ţara cine a furat pe copila lui Iaţco. Să zicem că am omorî pe călugăr: nu-i de folos; s-ar şti că măria ta ai trecut în Lehia.

— Cine ar putea şti? Aş fi tare doritor să aflu cine poate ceti vântul şi pulberile.

— Cer iertare măriei tale. Să ştii că este un arhimandrit la Cetate, care ceteşte vântul şi pulberile. Am aflat asta mai cu samă de la călugărul nostru. Îmi închipuiesc că ştii şi măria ta; acel arhimandrit a cetit altădată aşa de bine, încât au căzut capetele unor dregători mari, şi s-a aflat unul, tatăl stăpânului meu, care a murit de inimă rea tot din pricina acelor cetiri. Iată cum ceteşte el şi cum zice: Jupân Niculăieş Albu jitnicer e nepot de pe soră lui Mihu logofăt, pribeag la Ieşi. Niculăieş jitnicer duce cu el pradă pe jupâniţă lui Iaţco. Unde ar putea fi înduplecat jupân Iaţco să binecuvinteze acest furtişag? În Ţara Moldovei n-ar putea fi înduplecat; aici măria sa ar putea trimete pe făptaşi la ocnă, ori la Dimcea gâdele. Dar în Lehia poate fi înduplecat de Mihu logofăt şi de luminăţia sa Craiul, căci unele moşii şi unele case de negoţ ale lui jupân Iaţco se află în Lehia, sub mâna Craiului.

— Mie mi se pare ciudat alta, se miră Niculăieş jitnicer. Cum ai putut ceti tu toate acestea, meştere Drăghici?

— Am cetit şi eu cum am putut, măria ta, se umili slujitorul. N-am fost la învăţătură la Cracovia, dar câte ceva cunosc şi înţeleg. Altminteri nici n-ar fi fost bună treaba noastră. Rămânând zestrea în Ţara Moldovei, mireasa ne-ar fi fost de puţin folos. Am fi călărit nu numai cu grija ci şi cu o povară primejdioasă. Aşa că îngăduie, măria ta, să-ţi duc la capăt treaba pentru care ne-am tocmit. Ce zici, măria ta, bun cuvânt?

— Bun cuvânt; numai mie mi se pare că ai ridicat prea des oala şi pe de o parte ţi s-a ostenit mâna, iar pe de alta ţi s-a întărit îndrăzneala limbii. Poftesc ca sluga mea să grăiască mai puţin şi să făptuiască mai mult. Nu lipsi să fii în ceasul hotărât, cu soţii tăi, la vama Rădăuţilor.

— Am înţeles, măria ta, se închină cu umilinţă meşterul Drăghici.

În curgerea acestui sfat şoptit, tulburarea boierului se potolise deplin. Mai mult decât atât: unele cetiri prea agere ale lui Drăghici îi desluşeau lui însuşi că cele folositoare se află mai bine orânduite decât îşi închipuise în cea dintâi clipă. Aşa era: nunta şi zestrea se găseau mai cu samă dincolo de hotar. Deci pornirile năprasnice trebuiesc lepădate.

Logofătul Drăghici îi cetise şi această schimbare pe obrazul bucălat şi mai cu samă în ochii negri, luminaţi de alt foc decât cel al agerimii. Îl lăsă să se ducă; îşi mângâie nasul ofilit şi intră iar la soţii săi.

Cuviosul Stratonic părea mâhnit. Îşi rezemase tâmpla dreaptă în palmă şi privea spre lucirea tot mai împuţinată a ferestrei. Soarele asfinţise şi se apropia sara.

— Amară-i pânea boierească, vorbi Drăghici aşezându-se la locul său, pe scaun. De aceea, adaose el râzând silit, trebuie s-o îndulcim cu vin.

Apucă pe monah de braţ şi-l trase spre sine.

— Părinte Stratonic, vrei cuvioşia ta să binecuvântezi vinul? Oala asta o beau şi mă ridic, ca să mă duc la slujba mea. Dumnezeu ştie dacă mai găsim asemenea vin unde mă duc eu.

Părintele Stratonic ieşi din mâhnirea sa şi binecuvântă vinul. Gustă şi cuvioşia sa.

— Te duci undeva?

— Mă duc, părinte.

— Te duci departe?

— Mă duc departe.

— Nu s-ar putea şti anume unde, iubite frate Drăghici?

— Anume unde, nu se poate şti acuma. Se va putea şti mai târziu, când călugării cei nebuni vor ajunge la cei înţelepţi.

Cuviosul Stratonic holbă mai tare ochii, cumpănindu-se pe scaunul său. Cunoscând deodată ceva în privirea precum şi în râsul crud şi rânjit al slujitorului, se trase îndărăt, ghemuindu-se şi încârligându-se ca un vierme. Voi să strige şi n-avu glas. Drăghici trăsese de la coapsa dreaptă jungherul.

— Frate Toader Calistrat, vorbi slujitorul boierului cu un glas care păru dintr-odată altul; ridică-te şi-ţi strânge brâul. Ţi l-ai strâns?

— Mi l-am strâns, răspunse gros şi liniştit slujitorul cel mare.

— Acuma primeşte această năframă şi acest căluş. Vâră căluşul în gura cuviosului părinte Stratonic şi leagă cu năframa strâns pe după ceafă. Primeşte şi aceste curele, ca să cetluim cu ele de mâni şi de picioare pe cuvioşia sa. Să ştii tu, frate Toader Calistrat, că au plâns multe muieri şi mulţi copii după ce s-au mărturisit acestui cuvios. Porunca noastră este să nu-i ridicăm viaţa ci să-l scrijelăm, ca să-l cunoască Domnul Dumnezeu la judecata cea de-apoi.

Monahul se zbătea strâmb, numai în partea unde îi era umărul mai înalt. Răcnetul îi ieşea înfricoşat din ochi şi din spaima obrazului. Drăghici îl smunci în sus şi-l crestă la

frunte. Îl lepădă la pământ şi-i trecu jungherul sub foale, înţepându-l.

— Nu te zbate, ca să nu intre prea adânc.

Stratonic avea un fel de freamăt în cărnuri. Stătu liniştit, primind înjunghietura. După ce slujitorul trase cuţitul, trupul se zgârci şi se destinse. Chinuitul îşi pufni pe nări sângele scurs de pe frunte şi închise ochii plini de lacrimi, încredinţându-şi sfântului său trupul bolnav şi sufletul înfricoşat.

Cei doi slujitori îl împinseră sub laiţă şi prăvăliră lângă el masa, ca să-l ţărcuiască acolo. Ieşiră, punând zăvor şi încuind cu lăcata.

— Păzeşte să nu intre nimeni în cămara, porunci Drăghici hangiului. Ne întoarcem târziu la noapte.

După ce îşi căutară caii şi încălecară, Drăghici zvârli cheia în stogul de fân. Apoi îşi puseră caii în trap spre câmp, prin adierea rece a serii.

Capitolul XI.

Când s-a aflat că a fost furată jupâniţa lui Iaţco Hudici.

În târg, întâmplarea se vestise mai din vreme, fără ca să se ştie bine despre ce anume e vorba. La al şaptelea ceas al nopţii dormeau toţi nuntaşii domneşti şi boierii, unii la casele lor, alţii la gazde; Cetatea era închisă de cu sară, ca de obicei, şi străjerii dădeau glas din când în când pe ziduri. Un om singur a nimerit prin întuneric, la dumnealui Ştefan Cernat, jude al târgului. S-a pălit cu capu-n poartă, a stârnit câniі şi a dat cătră slugi răcnet de primejdie. Să fie lăsat să intre; s-a întâmplat o faptă nemaipomenită: de ani de zile nu s-au mai arătat hoţi în preajma târgului de scaun şi, în noaptea asta, iată, au lovit pe unul dintre cei mai mari boieri ai lui Vodă. Domnia sa Iaţco Hudici se ducea acasă, în carâtă, cu jupâneasa şi cu copila măriilor lor, având două slugi cu făchii şi două cu suliţi. Vizitiul era cam băut, ca unul ce stătuse la petrecere de nuntă. Era chiar acesta care venise şi izbise cu fruntea în poarta lui jupân Ştefan Cernat. Dincolo de Fântâna lui Miron, după ce carâta coborâse în

şes, s-au ridicat de după un hindichi oameni înarmaţi, au dat năvală, au apucat cei patru cai răsturnându-i pe unii asupra altora şi încurcându-i în hamuri; în acelaşi timp, alţii loveau cu săbiile pe slugi. Dintre oamenii înarmaţi ai boierului numai unul a avut îndrăzneala să lepede suliţa şi să tragă jungherul; pe acela l-au pălit foarte tare în cap; încât acuma Roman Spătărelu se află în stare nu tocmai bună, cu ţeasta ruptă, în laturea drumului. Dumnealui Iaţco Hudici s-a zvârcolit ca să iasă cât mai repede din carâtă, printr-o parte. Şi tocmai când ieşea domnia sa în silă, din pricina grosimii măriei sale, s-a răsturnat şi carâta, apucându-i un picior sub roată. I s-a rupt piciorul măriei sale. Atuncea acel vizitiu rob, cu numele Haralambie, a auzit şi ţipetele înfricoşate ale cneaghinelor. Prin partea cealaltă a carâtei răsturnate, lotrii le scociorau trăgându-le în sus de câte o aripă, una după alta.

Le-au luat şi s-au dus, după feleşagul meşterilor de drumul mare. Acuma boierul trebuie să le răscumpere. Când te gândeşti câţi zloţi are să scoată domnia sa Iaţco Hudici, ca să-i trimeată acelor voinici, te-apucă groaza. Ce socoţi dumneata? Boieroaicele sunt o marfă scumpă, care nu se mai află!

Înştiinţarea asta a avut-o domnia sa judele târgului de scaun, la un ceas după miezul-nopţii. Pe loc a repezit poruncă la slujitori, să se scoale, să încalece şi să se ducă fără întârziere cu vizitiul Haralambie, să vadă ce este; să ridice pe boier şi să caute pe hoţi.

— Ce să-i caute pe hoţi? Se miră Haralambie Ţiganul, scărpinându-se la tâmplă şi rânjind. Unde să-i caute? Ei au luat ce le trebuie şi s-au dus.

După o zi de bucurie a întregii oştimi a Sucevii, capetele slujitorilor se aflau îngreuiate. Însuşi cinstitul jude, după ce dăduse porunca, îşi cufundase iarăşi fruntea în perină. Atunci i-a venit o îngrijorare, că poate are să trebuiască să deie cel dintâi domnia sa răspuns măriei sale, îndată ce se face ziuă; şi a ieşit numaidecât de sub pocladă, umblând

prin iatac ca o stafie în cămaşa cea lungă de noapte, căutându-şi straiele. Când a ieşit afară să întrebe dacă a venit răspuns dinspre Fântâna lui Miron, a aflat că slujitorii nici nu-şi încinseseră săbiile.

La Cetate, vestea a ajuns în ceasul întâi al dimineţii. La porţi erau de rând slujitorii cei noi, feciorii lui Căliman starostele. Un om călare pe deşelate şi cu capul gol a suit la deal, pe potecă, dinspre târg, a ocolit spre poartă, a văzut puntea ridicată şi s-a oprit lângă şanţ zbătând în sus braţul drept.

— Mă rog domniilor voastre, oştenilor, daţi înştiinţare. Onofrei Căliman s-a uitat la el de sus şi a văzut că-i nebun.

— Du-te, omule, l-a sfătuit el cu blândeţă; aici nu-i voie să intri.

— Mă rog domniilor voastre, nu mă lăsaţi, că pe urmă domnia sa Iaţco, stăpânul meu, mă jupuieşte de viu.

— Ce este?

— Daţi înştiinţare că l-au pălit hoţii pe jupân Iaţco.

— Cui să dăm înştiinţare?

— Daţi înştiinţare lui Vodă.

— Fugi de-acolo, măi nebunule, s-a zbârlit Onofrei. Cum am să mă duc eu să scol din somn pe măria sa? Pe lângă asta, noi nici nu ne putem clinti de-aici.

— Chemaţi pe căpitanul de străji, să mă jăluiesc lui. Cum să nu afle măria sa despre o întâmplare ca asta, în care jupân Iaţco era să-şi piardă viaţa? Abia l-au putut purta slugile până acasă. Cum a ajuns, s-a pus în pat, cu piciorul rupt, şi ţipă că de-acuma nu mai ajunge să-şi vadă copila.

— Apoi tot nebun eşti tu, măi creştine! Care picior rupt?

— Al stăpânului nostru.

— Şi care copilă?

— Tot a dumnisale. Asta mi-a poruncit să vin să spun. Că l-au lovit pe cale duşmani şi-au vrut să-l omoare.

Cei doi fraţi s-au uitat unul la altul, nedumeriţi, pe urmă şi-au întors privirile iar spre mişelul de jos, care aştepta frământându-se, cu ochii holbaţi şi părul vâlvoi.

— Nu mă lăsaţi, fraţilor creştini. Daţi o înştiinţare; altfel mă jupeşte de piele. N-am văzut pe stăpânul nostru într-aşa tulburare de când îl slujesc.

— Ce înştiinţare să dăm?

— Daţi o înştiinţare. Cum a afla asta căpitanul străjilor, ştie domnia sa ce să facă. Deasemenea să deie de ştire căpitanul străjilor că vine din urmă jupâneasa Anca. Să se deschidă porţile şi să-i fie lăsată intrare la Vodă.

Feciorii lui Căliman încă se sfătuiau, întrebându-se care vor fi fiind rânduielile la porţile Împărăţiei. Cine poate îndrăzni să tulbure chiar în această dimineaţă pe măria sa? Căci jupân Ionuţ Jder, căpitanul străjilor din noaptea asta, a hotărât cu străşnicie închiderea Cetăţii până la al treilea ceas. Iar de la al treilea ceas până la al cincilea nu pot intra în Cetate şi ieşi din Cetate decât slujitorii de rând. Astăzi, până la prânzul măriei sale, este o zi de hodină cum n-a avut măria sa de ani de zile. La prânz au să intre la măria sa boierii din dregătoriile cele mari. Ştiind asta, slujitorii de la poartă se ţineau neînduplecaţi.

De jos sună o poruncă. Toţi străjerii, pe podinele lor, se înturnară cu faţa la palat. Flamura domnească suia în catarg. Ei o priveau, stând neclintiţi. Trâmbiţaşii dădură un singur sunet. C-un semn, căpitanul le poruncise tăcere.

Vântul se umflă şi se zbătu în steag de la miazănoapte înspre miazăzi.

Ionuţ Păr-Negru trecu pe pod, ca să cerceteze slujitorii. Găsi pe Călimani făcând semne unui om călare pe deşelate şi cu capul gol, să se ferească într-o parte, căci vine o primejdie. Acel om îşi începu iar tânguirile, rugându-se cu mare glas să fie ascultat şi să se deie o înştiinţare la cei mari ai Cetăţii. Ionuţ prinse două vorbe şi puse o întrebare:

— Când şi cine a furat pe jupâniţa lui Iaţco?

— Nu se ştie! Strigă omul. Vine jupâneasa noastră să spuie.

— Daţi drumul! Porunci Jder. Lăsaţi şi pe jupâneasa Anca a lui jupân Iaţco să intre, îndată ce se înfăţişează. Intră,

omule, strigă el mişelului de jos, şi vină după mine.
Puntea scrâşni pe lanţuri. Omul îşi lepădă calul şi dădu năvală în deschizătura porţii. Se luă după Jder, gâfâind şi dând răspunsuri încâlcite. După socotinţa lui, cel mai mare năcaz între toate era piciorul rupt al lui jupân Iaţco Hudici. Când a afla măria sa, are de ce să fie supărat.
Jder îl opri.
— Stăi aici, în pridvor. Nu mai rosti nimănui nici un cuvânt.
— Stau, dar daţi domnia voastră înştiinţare?
— Îţi poruncesc să stai aici şi să nu te clinteşti, nici să vorbeşti, hotărî a doua oară Ionuţ, cu mânie.
Intră la fratele său smuncind uşa şi închizând-o repede. Simion se întoarse.
— Ce este? Mă întreabă cineva?
— Bădiţă Simioane, răspunse Jderul cel mic, şovăind numai o clipă: este afară un om din partea lui jupân Iaţco Hudici.
Postelnicul tresări, stăpânindu-şi o bucurie:
— Mă chiamă cineva?
— Aşteptai un răspuns? Trebuia să te poftească jupân Iaţco?
— Aşteptam un răspuns, însă nu de la el. Ce caută omul?
— S-a întâmplat ceva în noaptea asta, răspunse destul de liniştit Ionuţ Jder. Jupân Hudici a fost lovit pe cale, când se întorcea acasă. A fost furată jupâniţa Maruşca.
Simion îşi simţi sângele grămădit în inimă şi obrazul îi păli. Privi rătăcit la mezinul său. Apoi clipi din ochi, căutând un sprijin mai mult în lăuntru decât în afară. Totuşi avea nevoie de sprijin şi în afară, căci trecu pe lângă fereastră şi se rezemă de privaz.
— Unde-i omul? Întrebă el încet.
— Aici în pridvor. Nu poate să-ţi dea altă desluşire. Vine jupâneasa lui Iaţco să se jăluiască măriei sale. Atâta se ştie.
Simion făcuse asupra sa însuşi o silinţă crâncenă, stăpânindu-se.
— Cine a săvârşit fapta asta?

— Avem să aflăm. Domnia ta crezi, bădiţă Simioane, că furtişagul s-a făcut în silă, şi fără ştirea jupâniţei? Nu te supăra, bădiţă Simioane. Eu nu ştiu nimic; întreb.

Ochii postelnicului îl fulgerară, cu mânie.

— Am încredinţare desăvârşită, răspunse el; că e o faptă silnică. Am văzut, ieri, pe jupâniţa. I-am spus câteva cuvinte şi mi-a răspuns aşa, încât, în noaptea asta, am avut cel mai frumos vis. Nu m-ar putea nimeni încredinţa că s-ar putea să fie altfel. De unde ai înţeles tu că asta va fi spaima mea cea dintâi? Am avut-o numai o clipă şi mi-a trecut. Mulţămesc lui Dumnezeu. Doresc numai să aflu cine-s acei îndrăzneţi, ca să rog pe măria sa să nu le hotărască nici o pedeapsă; să-mi dea învoire să-i caut şi să-i judec eu.

Ionuţ clătină din cap, îngrijorat încă. Deschise uşa şi chemă pe om.

Acesta privi pe cei doi oşteni şi i se păru că nu vede în ochii lor nici o milă pentru năcazul său.

— Spune ce ştii; spune repede! Porunci postelnicul. Sluga mărturisi tot, dintr-o singură răsuflare şi încâlcit.

— Întâi s-a crezut că a fost furată şi jupâneasa Anca, adause el. Dar pe dumneaei au lăsat-o, fiind o povară mai grea. Dar dac-o puteau aburca pe-un cal, o puteau duce.

— Tu crezi deci, omule, că au fost nişte hoţi de rând, urmărind de la jupân Iaţco o răscumpărare a prăzii?

— Aşa spun şi unii şi alţii, jupâne. Însă jupâneasa noastră strigă că-i altfel. De aceea vine să se jăluiască măriei sale.

Postelnicul Simion umblă împrejurul cămării, cugetând încruntat şi cu buzele strânse.

— Vină după mine, porunci el slugii.

Ionuţ Jder îl întrebă numai din ochi ce vrea să facă.

— Deocamdată nu pot face alta, răspunse Simion, descleştând un zâmbet rău în partea stângă a gurii; nu pot face alta decât să apropii mărturia asta de uşa lui Vodă. Găsesc în paraclis pe sfinţitul Amfilohie. Numai sfinţia sa poate cuteza să dea mai departe ştire.

Postelnicul ieşi, cu omul după el. Mezinul îi urmări de aproape. Ograda Cetăţii era încă goală. Poarta rămăsese deschisă pentru trecerea poruncită. Se auzeau dintr-acolo schimburi repezite de glasuri. Cineva cerea intrare şi străjerii încrucişau suliţile, oprind.

Ionuţ se repezi în fugă într-acolo. Nu era jupâneasa lui Iaţco. Erau târgoveţi de devale, care aduceau în părângă o mogâldeaţă neagră. Căpitanul străjilor găsi numaidecât în acea mogâldeaţă neagră, înfăşurată strâns peste foale c-un brâu roş, pe cuviosul Stratonic. Călugărul se tânguia şi gemea, ţinându-şi obrazul acoperit cu palmele. Se ruga să fie dus numaidecât la stareţul său părintele Amfilohie Şendrea.

Într-o clipă, fără vreo pregătire anume şi fără o cercetare de mai înainte, mezinul avu în el înţelegere că lipsa lui Stratonic din Cetate şi ivirea lui, la asemenea ceas şi în aşa stare, pot să aibă o legătură cu întâmplarea ce se vestise.

Lăsă slobodă şi intrarea nebunului. Călăuzind pe târgoveţi în urma postelnicului, Ionuţ îi cerceta.

Acei târgoveţi, slugi la hanul lui Antohi, aflaseră şi ei despre întâmplarea cu hoţii, căci în târg se stârnise zvoană despre asta încă din vremea nopţii; însă cu acest monah era altceva. Îl cetluiseră şi-l scrijelaseră nişte soţi ai săi, lepădându-l subt o laiţă, la han. Cu acei soţi benchetuieşte cuvioşia sa de două zile şi acuma iată în ce stare l-au lăsat. Cuvioşia sa zice că nu-s soţi ai săi, ci-s tot lotrii care au lovit pe Hudici; dar cine poate da crezare unor asemenea vorbe?

— Tot aceiaşi sunt! Strigă ascuţit Stratonic, printre palmele care-i acopereau obrazul şi holbându-se numai c-un ochi spre Jder. Mărturisesc eu că sunt tot aceiaşi. Duceţi-mă numaidecât la părintele arhimandrit; altfel, unde vă stă căpăţâna au să vă steie picioarele!

Auzind asemenea ameninţare neaşteptată, slugile lui Antohi au lepădat de pe umeri prăjina de care era atârnat leagănul de lăvicere al monahului, au dat la o parte mogâldeaţa încinsă cu brâu roş şi au lăsat-o să se târâie

strâmb spre pridvorul paraclisului. Când a intrat postelnicul, a fost pe urma lui şi Stratonic, cu aceleaşi gemete şi tânguiri neîntrerupte.

— M-au omorât! Ţipa cuvioşia sa, înăbuşit.

Simion Jder îl privea cu mirare. Când călugărul năzui să treacă înainte, îl opri. Aprozii din gangul unde răspundea paraclisul grăbiră întru întâmpinare, ca să cunoască cine tulbură liniştea măriei sale, căci măria sa nu s-a arătat şi poate hodineşte încă. Sfinţitul arhimandrit Amfilohie veni până la uşa paraclisului, tulburat şi el de acele ţipete neomeneşti.

Sfinţia sa dădu un pas înapoi când văzu pe Stratonic în aşa stare; când îl văzu mai ales încins cu brâu roş.

— O, ticăloasă fiinţă! Rosti sfinţia sa, c-un glas în care era mai mult milă decât ameninţare.

— Stăpâne, strigă Stratonic, îngenunchind şi bătând metanie, pedepseşte-mă şi dă-mi canon, căci sunt cel din urmă dintre viermii pământului.

— Ce s-a întâmplat, Stratonic?

Călugărul înălţă obrazul. Cele două crestături piezişe închegate pe frunte către rădăcina nasului păreau al doilea rând de sprâncene.

Arhimandritul fu într-adevăr cutremurat ca de o vedenie a Demonului.

— M-au scrijelat şi m-au înjunghiat, sfinţite stăpâne.

— Intră după mine; vorbeşte desluşit.

Stratonic se târî în genunchi peste pragul paraclisului, bolborosind o istorisire încâlcită pe care mai cu samă Ionuţ Jder o urmărea cu deosebită luare-aminte. De la o vreme, lăsând la o parte pe sluga lui jupân Hudici, se apropiase, ascultând mirat, şi postelnicul Simion.

De două săptămâni – mărturisea cu lacrimi Stratonic – apăruse în laturea târgului un vânat nou, pe care cuvioşia sa îl adulmeca, jucându-se cu el, deslegându-i prefăcătoriile şi aşteptând ceasul să-l găbjească în cotlon şi să-l prindă. La început n-a desluşit bine despre ce-i vorba; a socotit că-i

ceva tot în legătură cu uneltirile unora dintre boieri; deci iar va fi nevoie să-şi ascută paloşul Dimcea Tătarul, gâdea. Pe urmă i-a venit în înţelegere altfel de înştiinţare, mai puţin primejdioasă pentru măria sa. Când a înţeles bine, i se părea că mai are vreme să dea înştiinţare. Chiar stătea la îndoială dacă trebuie ori nu să dea înştiinţare, căci nebuniile de dragoste se pot risipi într-o noapte ca nişte fumuri; din ameninţări nu mai rămâne nimic. Însă n-a fost numai o nebunie de dragoste ci a fost mai cu samă o îndârjire a lui Niculăieş Albu jitnicer împotriva lui jupân Iaţco Hudici, ca să-l ruşineze. Întâmplarea de care s-a zvonit e tocmai această faptă a jitnicerului. Stratonic poate da încredinţare că făptaşul, cu soţii săi şi cu prada, va să treacă hotarul în Ţara Leşască. Acolo are neamuri.

— Într-adevăr Niculăieş Albu e nepot lui Mihu logofăt, încuviinţă sfinţitul Amfilohie. Cum ai putut tăcea? Cum n-ai dat înştiinţare din vreme?

— Mărturisesc cu umilinţă păcatul îngâmfării, urmă a se tângui monahul, rămânând îngenunchiat la picioarele stareţului său. Căci am vrut, sfinţite părinte, să cetesc şi eu. Am vrut să am nu numai ochi şi urechi, ci şi înţelegere. Deci am împresurat vânatul, ca să-l aduc eu singur la cuhnia domnească. Am greşit şi am avut numaidecât pedeapsa cuvenită. Dă-mi canon, sfinţite părinte, ca să-mi aduc aminte în toate zilele vieţii mele şi să nu mai păcătuiesc.

— Pasă în chilia ta şi mă aşteaptă! Porunci cu tulburare sfinţitul arhimandrit. Eu trebuie numaidecât să înştiinţez pe măria sa.

Stratonic se ridică strâmb şi şchiopătă către chilia lui, stăpânindu-şi c-o mână, pe sub brâu, deşertul străpuns. Din când în când se oprea, ca să se tânguie.

După ce se depărtă şi arhimandritul, Jder cel mic se alătură, curios, de fratele său. Căuta în sine o înţelegere, ca să descurce înfăţişarea oarecum bucuroasă pe care o avea acum postelnicul Simion. Însă subt acea bucurie stătea gata

să detune şi o mânie înfricoşată, care se vădea într-un tremur al nărilor şi într-o măcinare necontenită a măselelor.

— Te-ai liniştit, bădiţă? Întrebă el încet, zâmbind alintat.

Simion răsări, ieşind din adâncul său la lume.

— Cum vrei să mă liniştesc? Nu vezi ce se întâmplă?

— Ai să te liniştеşti deplin, bădiţă Simioane, când vei dobândi învoire de la măria sa să te duci să urmăreşti pe lotri şi s-aduci înapoi prada.

Simion bătu pe umeri pe mezinul său. CUPRINS: apoi de-o frământare năvalnică, făcu prin gang câţiva paşi repezi. Jder cel mic îl cuprinse de braţ.

— Stăi, bădiţă Simioane; aşteaptă să te cheme măria sa; căci domnia ta ai şi altă solie la Craiul. Când va înţelege măria sa că şi domnia ta ai pricină să cauţi acea pradă, are să-ţi dea toate împuternicirile şi deslegările.

Postelnicul se domoli în mişcări şi-şi făcu o înfăţişare de linişte înşelătoare.

Arhimandritul Amfilohie se întorcea frământându-şi mânile.

— De mirare este cum pătrund veştile rele prin uşi închise, zicea sfinţia sa cu o voce şoptită şi întărâtată. Am socotit că am să spun eu întâi, măriei sale; şi au fost alţii care au îndrăznit să-i spuie, înaintea mea. A intrat în cămara măriei sale, nu cu mult înaintea mea, şi jupâneasa Anca a lui jupân Hudici. Şi această venire a fost deasemeni vestită măriei sale. Iată ce pot făptui slujitorii cei răi şi monahii necumpătaţi. Canonul lor nu poate fi decât la bolniţa de unde au fost aduşi.

Se răsuci aprig către cei doi fraţi.

— Să nu vă clintiţi de-aici. Măria sa are să aibă numaidecât nevoie de domniile voastre. Ciudat este să aflaţi cum pricini mici stârnesc năcazuri mari. Aşa s-a întâmplat cu războiul Troiei. Cel puţin acolo a fost la mijloc o muiere frumoasă.

Postelnicul Simion îşi întoarse privirile într-o parte, ca să nu-i vadă ochii sfinţitul arhimandrit. Trecu până la o firidă şi

se rezemă acolo, hotărât să aştepte până la sfârşitul timpului. După o clipă îşi schimbă locul şi trecu la altă firidă. Apoi privi printre zăbrele afară. Mişcarea Cetăţii începea să se înteţească.

De cum sosise, gâfâind şi aburită la faţă, jupâneasa Anca primise poruncă prin Ciornei, starostele copiilor de casă, să intre numaidecât în cămara măriei sale.

Domnul intrase cu o clipă mai înainte şi avusese răgaz să se închine la sfintele icoane, făcându-şi semnul crucii şi murmurând laudă Luminii ce ne călăuzeşte. Copiii de casă ciocăniră în stejar şi deschiseră uşa. Jupâneasa Anca intră sunându-şi foile largi; îşi desfăcu de pe ochi vălul de matasă cernită, izbucni dintr-odată în lacrimi şi se revărsă la genunchii măriei sale.

— Milostiveşte-te asupra mea, stăpâne, şi nu mă lăsa. Mi s-a furat astă-noapte copila. Acuma se ştie cine e furul şi unde o duce. Toată noaptea m-am zbătut, întru neştiinţă. Eram şi prea tulburată, din pricină că soţul meu s-a ales cu piciorul stâng stricat, din acea învălmăşeală. Au trebuit să aducă slugile pe sus pe baba Sofronia Doftoroaia, ca să potrivească oasele şi să lege în lopăţele glezna. Iar jupân Iaţco gemea întruna cerând moartea, pe când eu mă băteam cu gândurile şi mă frământam: cine să fie? Cum m-am întors la Suceava ş-am trecut pe la dumneaei logofeteasa şi pe la dumnealui judele târgului, am înţeles că nu se putea să săvârşească asemenea faptă altcineva decât jitnicerul Niculăieş. Ne-a mai năcăjit domnia sa şi-n alte rânduri cu peţiri; acuma socoate că poate să ne înfrunte pe noi şi pe măria ta.

Domnul asculta neclintit, în picioare, cu sprânceana încruntată.

Jupâneasa Anca îşi ridică iar asupra măriei sale ochii şi şi-i coborî îndată, cuprinzându-şi tâmplele.

— Luminate stăpâne, plângea ea cu glas aproape stâns, temându-se să nu fie auzită de cei din gang; ai fost cândva oaspete la noi şi ai binevoit să mă chemi, într-un ceas când

îţi era urât. Mi-ai dăruit o bucurie pe care n-o puteam avea de la soţul meu. Până acuma n-am îndrăznit să-ţi aduc aminte; acuma îndrăznesc, din amărăciunea în care mă aflu. Dacă-s vinovată că am cutezat a veni să cerşesc milă de la stăpânul meu, atunci să fiu pedepsită; dar rog în acelaşi timp pe măria ta să deie poruncă: acolo unde se va fi aflând, hoţul să fie ajuns şi apucat de grumaz. Ştiu că puterea măriei tale bate şi cetăţile crailor.

— Bine, bine, zise Vodă cu îngăduinţă, fără a zâmbi; linişteşte-te, jupânească Ancă.

Dar jupâneasa lui Hudici nu se putea linişti. Vodă îi aruncă o privire repede, o lăsă îngenunchiată, trecu spre uşă şi bătu din palme. Aprozii deschiseră numaidecât.

— Să vie la mine părintele arhimandrit, porunci Domnul.

Părintele arhimandrit Amfilohie era acolo; îşi căuta un loc tihnit şi nu putea să-l găsească; aşteptase această poruncă a măriei sale, însă, înainte de-a intra, pregetase o clipă, căci cunoscuse ceva deosebit în mlădierea glasului stăpânului său. Acel glas pătrunsese până în capătul gangului, unde aşteptau copiii de casă. Cum îl auziră, aceştia dădură îndărăt, parcă i-ar fi măturat un vânt. Părintele Amfilohie cercetă o clipă, în urma sa, pe Jderi, care rămăseseră în uşa paraclisului. Îi opri din ochi, în locul unde stăteau. C-o mişcare de braţ, porunci aprozilor să se depărteze înspre ceilalţi copii de casă. Îşi rezemă barba-n piept şi făcu faţă măriei sale, ferind uşa numai atât cât trebuia, şi închizând-o numaidecât după ce răzbătu în cămara.

Domnul îl întâmpină c-un zâmbet îngheţat. Jupâneasa lui Hudici se ridicase într-un colţ. Nici Voievodul, nici monahul nu păreau s-o bage în samă.

— Ascult porunca măriei tale… se închină părintele arhimandrit Amfilohie cu glas de mare blândeţă.

Vodă se răsuci, întorcând spatele. În aceeaşi clipă se întoarse, arătându-şi dinţii ascuţiţi şi mărunţi.

— Văd că năravurile rele n-au contenit.

— Măria ta, cei care păcătuiesc să-şi primească osânda.

— Despre cine vorbeşti, părinte arhimandrit?

— Despre jitnicerul Niculăieş Albu. Am descusut fapta lui; am înţeles de ce-a săvârşit-o, ştiu unde se duce; să poruncească măria ta să fie urmărit; să rânduieşti măria ta pe postelnicul Simion.

— Într-adevăr, pe postelnicul Simion trebuie să-l trimeţi măria ta, se amestecă jupâneasa lui Hudici, cu mare însufleţire.

— De ce?

— Avem noi ştiinţă, măria ta, că postelnicul aşteaptă să i se dea poruncă numaidecât, urmă jupâneasa, râzând dintrodată.

— Apoi întristându-se iarăşi.

Domnul o fulgeră cu ochii şi se întoarse la arhimandrit. „Tocmai această căutătură o are uneori Maruşca”, se bucura în sine jupâneasa lui Iaţco.

— Sfinţite părinte, năravurile rele de care vorbesc eu sunt mai cu samă altele, grăi Voievodul. De cincisprezece ani de când m-a învrednicit Domnul Dumnezeu să mă întorc în moştenirea mea părintească, n-am arătat decât prietinie şi supunere lui Cazimir-Crai, ca unui frate al nostru mai mare. Am primit cuviincios soliile măriei sale; i-am trimes solii noştri; m-am milostivit către neguţătorii care veneau cu cărţi de la măria sa. Iar în aceşti cincisprezece ani măria sa Cazimir-Crai a ocrotit în hotarele sale şi în cetăţile sale pe duşmanul domniei mele şi ucigaşul părintelui meu. A ocrotit de asemeni pe boierii pribegi; pe unii chiar îi ţine în cinste în apropierea sa. Va primi oare acuma şi pe cei care fură pe copilele boierilor mei?

— Pe cât înţeleg, îi va primi, slăvite stăpâne, se smeri părintele arhimandrit, căci sunt rude cu cei pe care măria sa Craiul îi are în cinste.

— Atuncea nu atât nebunia jitnicerului Albu urmează să fie lovită, cât vicleşugul neprietinilor mei!

Glasul măriei sale se ridicase deodată cu mare asprime. Bătu din picior. Clopoţelul pintenului rămase singur sunând

în tăcerea cămării.

— Din hotarul Craiului a pornit şi uneltirea aceea împotriva coconului nostru, încât s-ar fi putut să-l pierdem pe Alexandru-Vodă, urmă domnul. Neguţătorii noştri sunt asupriţi în acel hotar şi jalobele noastre nu găsesc ascultare. Dregătorii noştri au fost iarăşi înlăturaţi din olatul Pocuţiei.

Cu mânile la spate şi cu fruntea plecată, măria sa trecu de la uşă la iconostas şi înapoi. Se opri.

— Până când?

Arhimandritul tăcu, înmărmurit.

— Până când? Întreb: până când?

— Nu ştiu, slăvite stăpâne, suspină arhimandritul: poate până când te vei hotărî măria ta să pui rânduială.

— Sfinţite părinte, porunceşte numaidecât să vie grămăticii cu toate cele de trebuinţă, ca să scriem cărţi boierilor leşi. Adă-mi numaidecât aici pe postelnicul Simion. Să poftească deasemenea jupân Petrea, hatmanul nostru. Ia pe această cinstită jupânească şi o trimete boierului său.

— Jupânească Ancă, urmă cu glas îmblânzit măria sa, să-i spui lui jupân Iaţco multă sănătate din partea domniei mele; şi să-i împleteşti o păreche de colţuni de iarnă, până ţi se întoarce copila.

Jupâneasa Anca începu a plânge iar cu lacrimi bogate, îndrăznind să se apropie şi să sărute dreapta măriei sale. Ieşi, foşnind cu foile-i multe. Uşa rămase un răstimp deschisă. Simion Jder sosi cu grabă. După dânsul, întru aceeaşi smerenie, se întoarse şi părintele arhimandrit.

Domnul primi pe postelnic în tăcere, măsurându-l de sus până jos. Îl lăsă şi se întoarse iar, privindu-l acuma pieziş:

— Ce s-a întâmplat, postelnice Simioane? Ochii postelnicului se umbriră.

— Cartea pe care diacii noştri au scris-o, pentru întoarcerea slobodă a boierului nostru Mihu, e gata, cu peceţile puse. Poruncesc îndată să se mai scrie una, pentru alt boier al nostru care se află fugar spre Ţara Leşască, de

astă-noaptea. Pe cel bătrân poţi să-l leşi; are grijă de el şi Dumnezeu; la vârsta în care se află, miroase a pământ; însă te poftesc să găseşti pe cel tânăr.

— Îl găsesc, măria ta.

— Şi să cauţi şi pe una din copilele noastre, care ne-a fost răpită.

— O caut, slăvite stăpâne, şi o aduc, răspunse încet Simion Jder.

— Ştii cine-i? O cunoşti?

— O cunosc. Dacă-mi dai voie măria ta, mă duc numaidecât; viaţa mea nu mai are nici un preţ.

Vodă privi stăruitor pe postelnicul său.

— Ascultă, Simion Jder, rosti cu hotărâre şi încet măria sa. Mânia nu trebuie să stea în domnia ta ca o otravă îngheţată, ci trebuie să-ţi deie agerime şi tărie. Ai să te duci; dar să lepezi aici în clipă arşiţa şi nebunia. Eu nu vreau să cunosc dragostea pe care-o ai; agoniseşte-ţi-o, dacă eşti vrednic; însă ia aminte şi-ţi păstrează capul, căci viaţa domniei tale ne face nouă trebuinţă. Deci te vei duce să cauţi pe fur. Ai să-l găseşti pe cale; ori la Liov; ori la Cracovia; pune pe un slujitor să-l lovească; n-avem nevoie să ni-l aduci aici; e boierul nostru şi avem asupra lui drept de viaţă şi moarte. Află unde-i jupâniţa lui Hudici şi ridic-o. Însă nu-ţi închipui că amândouă aceste isprăvi le vei săvârşi cu fraţii domniei tale, cum e năravul vostru, al Jderilor, şi cu slujitorii ce veţi lua. Craiul are oşteni mai mulţi decât mine, cazaci sprinteni, castelani cu mare iscusinţă. Lucrarea pe care o întocmim trebuie săvârşită cu rânduială de ceasornic. Cum umblă soarele pe clipe şi ceasuri, aşa trebuie să umbli domnia ta, cunoscând toate câte voi pune la cale, şi având sprijin necontenit de la cele văzute şi nevăzute. Aşa îţi poruncesc să fii, căci astfel este slujba la domnia mea. Iar când vei afla pe acea copilă, pune pe altcineva s-o poarte, ca şi cum ar fi moartă, ori n-ai fi auzit de ea niciodată. Dacă faci aşa, te întorci cu izbândă. Altfel, mă îndoiesc.

— Măria ta, răspunse postelnicul, punând un genunchi în pământ, nu te îndoi de mine; aşa voi face.

În el era cutremur şi vifor; şi le stăpânea scrâşnindu-şi măselele, încât simţea durerea lor până în tâmple. Vodă îi puse mâna pe umăr:

— Stăi aici, până ce vine hatmanul. Avem s-avem cu el şi cu sfinţia sa arhimandritul un sfat de taină.

— Am înţeles, slăvite stăpâne, se supuse Jder, gemând în adâncul lui.

— Aşa-i că acuma vrei să fii calare, sub furtună? Îl străbătu cu privirea Domnul.

— Într-adevăr, stăpâne, aş vrea; însă rămân aici, cum mi se porunceşte. În vremea asta lotrul îşi duce prada nestingherit; trece ape, câmpii, sate, şi se pune la adăpost în altă ţară.

— Aşa crezi, pentru că vii de la hergheliile de la Timiş, zâmbi Vodă. Acolo ai trăit întru schivnicie şi neştiinţă; de aceea te-am îndemnat să mă urmezi, cum a îndemnat Hristos pe Filip. Întreabă pe sfinţitul arhimandrit dacă n-au purces pe urma acelui hoţ alergătorii domneşti. Şi n-au purces numai spre hotarul leşesc. Când s-a dat semn, s-au desfăcut în patru zări; din poştă în poştă schimbă caii şi întreabă. Domnia ta pleci numai dacă nu mi-l aduc pe fur până mâne sară. Răspunde, sfinţite părinte Amfilohie, dacă s-a făcut aşa, ori nu s-a făcut aşa.

— Asta-i rânduiala măriei tale, suspină cu aceeaşi smerenie arhimandritul. Măria ta binevoiai să te hodineşti când a aflat de faptă judele Sucevii, iar la ziuă slujitorii lui au şi fost repeziţi, căci dacă slujitorii dumnisale judele s-ar afla şi acuma la odăi, atuncea ar fi oarecare primejdie pentru capul domniei sale judele.

Măria ta, au sosit grămăticii.

— Să intre; să se aşeze.

Pe când scriitorii îşi rostogoleau şi-şi aşezau măsuţele rotunde şi-şi potriveau sculele şi hârtia, Vodă urma să-şi cheltuiască neliniştea în acea plimbare necontenită de la

iconostas la uşă. Intră şi bătrânul logofăt Toma, închinându-şi în faţa măriei sale uscăciunea înaltă şi fuiorul bărbii.

Domnul îi răspunse cu bunăvoinţă, privindu-l lung.

— Până ce domnia sa logofătul se simţi stânjenit, începând a-şi pipăi hainele. Dar Voievodul nu-l privea pe el ci se căuta pe sine însuşi.

— Deplin liniştit înlăuntrul său.

— Întâi să ne întoarcem către Stăpânul vieţii şi al morţii, zise măria sa c-un glas cumpănit, şi să-i închinăm sfinţiei sale cuvenitele daruri, pentru sufletul nostru, al copiilor noştri şi al Doamnei noastre. Să se scrie o sută de zloţi sfântului schit de la Bisericani, unde a stat vieţuind un timp maica noastră. Să se închine sfintei mănăstiri Probota moşiile noastre Roşcani şi Fântânele de la apa Siretului şi două sute de zloţi, pentru că acolo e locul de veşnică hodină a Doamnei maicii noastre. Întru odihna sfânt răposatului părintelui nostru, cu inimă curată şi luminată şi din toată voia noastră, dăruim cinci sute de galbini pe fiecare an sfintei mănăstiri Zografu de la Aton, şi să se dea hrisovul în mâna părintelui Varlaam egumenul.

Toate aceste închinări s-au scris scârţâit cu pene de hultan, în vreme ce măria sa îşi găsea înseninare deplină pentru cele ce aveau să urmeze.

Măria sa se opri dinaintea măsuţelor.

— Acuma să scrieţi aşa.

Grămăticii înălţară nasurile cu mare luare-aminte.

— Scrieţi aşa: „Cartea măriei sale Ştefan-Vodă către boierii Ţării Leşeşti, domnia sa castelanul de la Colomeea şi domnia sa castelanul de la Halici şi domnia sa Voievodul Podoliei. Noi Ştefan-Vodă domnul Ţării Moldovei vă facem cu aceasta cunoscut şi vă rugăm pe domniile voastre să opriţi pe boierul nostru fugar Albu jitnicer, care s-a făcut vinovat către domnia noastră, şi să binevoiţi a-l da în mâna slujitorilor noştri. Iar cu această carte a noastră se înfăţişează domnia sa părintele arhimandrit Amfilohie, duhovnicul nostru.”

— S-a scris întocmai, măria ta, se închină logofătul. Domnul îşi jucă o clipă degetele în giuvaerul sfânt ce-i strălucea pe piept.

— Mai adăugiţi aceste cuvinte, porunci măria sa. „Vă poftesc să nu faceţi altfel.”

— Asta e o ameninţare de război, suspină părintele Amfilohie.

Vodă se uită în juru-i. Hatmanul încă nu sosise.

— Domnia sa hatmanul Petrea soseşte acuma… vestiră cu grabă aprozii.

Măria sa pofti să rămâie numai cu aceia cu care avea a ţine sfat tainic.

Capitolul XII.

Jderii s-au dus în Ţara Leşască.

Sfinţitul arhimandrit şi postelnicul Simion plecaseră, cu cărţile lui Vodă, către Ţara Leşască într-o luni. Abia după o săptămână cuviosul Stratonic se înfăţişă la curtea lui jupân Iaţco Hudici, ca să deie înştiinţare. Jupâneasa Anca se învălui îndată spre camera unde zăcea bolnavul; iar boierul se bucură şi pofti să audă chiar cu urechile sale această bună vestire. Ticăitul monah îşi venise în ori de spaima ce îndurase; semnele spaimei, însă, îi stăteau încă pe frunte în scrijelături roşe. Intră cu umilinţă la jupân Iaţco şi-l întrebă de sănătate.

Baba doftoroaie Sofronia era de faţă şi privi pieziş pe călugăr, trăgându-şi broboada mohorâtă peste clonţul gurii.

— Mulţămim lui Dumnezeu, părinte, zise jupâneasa Anca; descântecele şi irurile au făcut bună lucrare.

— Descântecele şi irurile, dar mai ales voia Celui-preaânalt, se răsuci monahul întâi către jupâneasa Anca, apoi către bolnav. Aşa alcătuiesc eu scrisorile de friguri ori de lungoare; îi scriu lui Dumnezeu şi-l rog, iar demonul boalei fuge de ameninţarea scrisorii. Fără asta, cu doftoria nu faci nimica. Am cunoscut noi, cinstite jupâne Iaţco, un vraci leah care se lăuda cu dresurile lui; şi având un boier al nostru Ştefan Calomfir o boală de-i tot pocneau

încheieturile când se mişca, i-a dat acel vraci să beie o doftorie amară, câte un pahar în fiecare zi. Aşa că peste zece zile boierul nostru Calomfir nu-şi mai auzea încheieturile pocnind, căci surzise.

Baba Sofronia mormăia singură la gura sobei ascultând asemenea vorbe ale călugărului celui nebun şi stupea în cotruţă, ocrotind acolo ulcelele cu unsori. Descântând şi îndepărtând pe Necuratul, fulgera când şi când spre Stratonic. Înfăţişarea ei strâmbă şi ciolănoasă avea oarecare asemănare cu a monahului. Hotărându-se dintr-odată să se puie cu desăvârşire la adăpost de orice răutate şi viclenie a acelui duşman, îşi luă în poală ulcelele şi se duse.

Iaţco râdea, săltându-şi pântecele sub pocladă. Cu toată suferinţa, domnia sa nu se dezumflase. Har Domnului: putea mânca şi bea bine.

— Fuge baba de popă, zâmbi el. Dar să ştii, părinte Stratonic, că Sofronia aceasta are bun meşteşug de pus şi potrivit lopăţelele.

— Când vrea Domnul Dumnezeu, cinstite jupâne, vin lopăţelele singure şi se aşează la locul unde trebuie.

Boierul gemu înturnându-se pe o coastă şi aşezându-şi mai bine piciorul bolnav.

— Spune-mi, părinte Stratonic, cum a fost plecarea sfinţitului Amfilohie. Eu socoteam că să pornească mai curând; aşa am avut răspuns de la înălţimea sa.

— A plecat când a sosit vremea, răspunse călugărul. Mai întâi, măria sa a mai repezit un rând de porunci la toţi căpitanii de hotar. După aceea a trimes pe Jder cel mititel la mănăstirea Neamţu şi la Timiş. Acolo dumneaei comisoaia Ilisafta iar s-a tânguit că rămâne singură ca o cuculeasă, căci i se duc şi feciorii şi i se duce şi soţul domniei sale într-o altă nebunie.

— Care nebunie? Asta nu-i nebunie, părinte. Asta-i suferinţa noastră, asta-i copila noastră; noi suntem gata să ne dăm viaţa ca s-o dobândim îndărăt.

— Nu-i nevoie de viaţă, cinstite jupâne, rânji monahul; mai degrabă să fii gata domnia ta să înjunghii sipetele şi să scoţi galbinii şi zloţii.

Iaţco oftă:

— Om face şi asta, dacă aşa-i porunca înălţimii sale.

— Apoi are să-ţi vie porunca, să n-ai grijă. Iar viaţa şi-o pun unii oşteni, tineri. Saraci fiind, ei n-au de dat altceva.

— De cine vorbeşti cuvioşia ta?

— Vorbesc de oarecare postelnic, cu numele Simion Păr-Negru.

— Precât ştiu, domnia sa postelnicul împlineşte porunca înălţimii sale. Îi doresc să se întoarcă sănătos şi cu izbândă. Înţelegem noi ce vrei să spui cuvioşia ta; dar află că eu şi jupâneasa mea avem gânduri mari pentru copila noastră. Oricât om înjunghia sipetele, tot ne mai rămâne pentru ea destulă zestre, ca să vie să ne-o ceară Voievodul Litvaniei ori Voievodul Ardealului.

— Vai şi of! Se tângui jupâneasa Anca. Domnia ta visezi la nunţi domneşti şi copila noastră poate-i moartă.

— Ba nu grăi aşa, jupânească Ancă. Dau eu încredinţare, dau şi zapis scris, că unei asemenea copile nu i se poate întâmpla nimic. Fiecare fir de păr al ei are preţ. Cine-a fi, unde va fi, are s-o împresure ca pe un odor, să n-o ajungă nici vântul. Iar când o afla Craiul, din cărţile măriei sale Ştefan-Vodă, cum stă pricina, numai un cuvânt are să strige şi are să se cutremure Ţara Leşască. Pe lângă mila Craiului asupra noastră, avem noi acolo şi neguţătorii noştri cu care suntem în bună prietinie; le-am trimes tuturor răspuns şi se vor ridica punând pungi de matasă cu cele de trebuinţă pe mesele juzilor şi boierilor. Ş-atunci acel îndrăzneţ care a cutezat să se ridice asupra noastră îşi va primi plata cuvenită, într-o creangă de copac, cu juvăţul de gât.

— Doamne, soţul meu, cum vorbeşti domnia ta… se miră jupâneasa Anca. Eu, dacă mi-oi dobândi îndărăt fără stricăciune copila, nu mai am nici o supărare împotriva lui Niculăieş Albu. Aşa-s obiceiurile şi nebuniile tinerilor, din

care ei se trezesc cu mare amărăciune. Aşa el nu poate face nimic, căci copilei i-i drag altcineva.

— Asta ţi se pare domniei tale, jupânească Ancă; vom hotărî noi, la vremea anumită, cine trebuie să-i fie drag. Dar domnia ta nu spui nimic şi uiţi de piciorul acesta care mi-a fost stricat. Ce iertare mai pot dobândi lotrii, când săvârşesc asemenea fapte? În juvăţ şi într-o creangă de copac! Îţi spun eu că altă judecată nu poate fi pentru Niculăieş Albu, măcar că-i rudă cu casele boiereşti cele mai mari. În juvăţ şi într-o creangă!

— Ba să mă ierţi domnia ta, jupâne Iaţco, se amestecă monahul Stratonic: eu socot că măria sa are să-l ierte şi are să-l deie lui Dimcea. Numai mişeii pier în ştreang; boierilor li se taie capul.

— Ba eu vreau să fie suit într-o creangă de copac! Hotărî cu mare mânie jupân Iaţco.

Stratonic făcu spre boier un semn tainic din ochi, pe care, fără să pară, îl văzu foarte lămurit şi jupâneasa Anca.

— Am ca o arşiţă, se tângui deodată boierul, aducându-şi aminte de suferinţa întru care zăcea. Te rog, jupânească Ancă, să-mi aduci domnia ta singură o cupă de vin. Lângă cupa mea, pune una şi pentru cuviosul părinte Stratonic.

— Numaidecât, soţul meu, se grăbi jupâneasa Anca.

Ieşi repede închizând uşa. După doi paşi se întoarse, lipind cu luare-aminte o ureche de ţâţână.

— Jupâne Iaţco! Strigă înăbuşit călugărul, aplecându-se spre boier; să ştii domnia ta că măria sa Ştefan-Vodă a rânduit război în Ţara Leşască.

— Foarte bine face măria sa Vodă, se învoi Iaţco Hudici cu linişte.

— A poruncit hatmanului să împingă spre hotar în anumit loc care nu se ştie, călăreţi din trei ţinuturi. De două zile a plecat jupân Petrea Hărman. Spun curtenii că s-ar fi dus la Cotnari; dar noi ştim că s-a dus să ia în stăpânire călărimea. Mai este ceva, jupâne Iaţco, de care trebuie să te bucuri.

— Ascult; văd că Dumnezeu şi măria sa mi-au auzit strigarea.

— Jupân Ionuţ Jder, urmă Stratonic, va să se înfăţişeze astăzi, ori cel mult mâni, aici la curtea domniei tale, din porunca lui Vodă. Şi trebuie domnia ta să-i dai în samă tamazlâcurile de boi graşi ce ai pregătit pentru Ţara Nemţască. Domnia sa are să-i călăuzească prin Lehia.

— Nu-i nevoie; am oamenii mei aici; când trec boii dincolo, am alţi oameni; iar de la Liov iau marfa neguţătorii nemţi. Am primit jumătate din bani; la Liov credinciosul meu primeşte cealaltă jumătate.

— Câţi boi ai?

— Trei cârduri de câte cincizeci. Iar la Sfinţii Arhangheli trebuie să mai trimet pe atâta.

— Să lăsăm deoparte pe cei de la Arhangheli. Aceste tamazlâcuri de acum ai să faci bine să le dai în sama lui jupân Ionuţ. Nu-ţi poruncesc eu: are să-ţi poruncească măria sa. Pe lângă asta, ai să pui pe masă toţi banii de cheltuială pentru oşteni.

— Care oşteni?

— Cei care au să călăuzească tamazlâcurile.

— Nu-ţi spun că am oamenii mei?

— Ba îţi spun eu că şi Vodă îşi are oştenii măriei sale. Aceşti oşteni se îmbracă în straie de rând şi se duc prin Ţara Leşască, pe trei drumuri, cătră Liov. Să mai ştii domnia ta, cinstite jupâne, că mai sunt şi alţi mulţi oşteni şi neguţători ai măriei sale, care, la vremea asta, încep a umbla în Pocuţia şi Podolia, cercetând şi întrebând felurite lucruri.

— Acuma am înţeles, se supuse Iaţco. Să vie jupân Ionuţ Păr-Negru şi-i dau pe samă tamazlâcurile. De bani îmi vine mai greu, că nu mă pot scula, ca să deschid sipetul. Ce fac eu dacă nu mă pot scula? Se tângui boierul. Nu pot da banii şi pace! Ce fac eu? Ce fac eu? Iaca, a început să mă doară iar piciorul.

Jupâneasa Anca se întorcea grăbită, aşa cum plecase, purtând pe tabla trei cupe. Aşează tablaua cu grijă la căpătâiul bolnavului.

— Precum a arătat cuvioşia sa părintele Stratonic, dădu ea lămurire, chiar în clipa asta a descălicat jupân Ionuţ. Aşteptaţi să intre şi domnia sa. Vine cu poruncile. Să n-ai nici o grijă, soţul meu, decât să te faci sănătos, râse ea cu şiretenie; îţi deschid eu sipetele.

Se auzea pasul îndesat şi repede, cu sunet de pinteni, al Jderului celui mic. Uşa se deschise. De şi părea neliniştit, boierul întoarse către oaspetele domnesc un obraz plin de voie bună şi-un glas destul de vesel:

— Laudă Domnului!

— În vecii vecilor, amin, binecuvântă monahul. Jder se închină:

— Aduc sănătate de la măria sa, şi poruncă.

— Mulţămesc, suspină Hudici. S-auzim porunca.

— Am venit cu treizeci de slujitori, lămuri Ionuţ; şi chiar în acesta ceas trebuie să pornim către vadul Prutului, la Simioneşti, cu tamazlâcurile domniei tale, dacă le ai gata. Le luăm căci ne fac trebuinţă, şi n-am să-ţi mai dau samă domniei tale de ele.

Hudici oftă, tânguindu-se şi netezind poclada în locul unde era durerea.

— Pe lângă aceasta, cinstite jupâne Iaţco, binevoieşte a porunci să se sloboadă de la cămările şi de la chilerul domniei tale treizeci de ocă de slănină afumată şi patru sute de ocă de făină de mălai şi zece burdufuri de brânză – tain pentru slujitorii mei. Deasemeni să-mi pui în mână simbria lor pe două săptămâni: cincisprezece zloţi. Să nu te superi şi să nu-ţi pară prea mult: e simbrie pentru ţară străină. Deasemeni şaizeci de taleri pentru alte cheltuieli care vor fi de trebuinţă, căci noi ne ducem cale lungă şi încâlcită. Să deie Dumnezeu s-avem noroc, să-ţi aducem bucuria pe care o căutăm.

Jupâneasa Anca se plecă smerită către icoane:

— Maica Domnului are să vă fie ajutor. Au să se deie toate câte se cer.

— Mai este ceva? Întrebă jupân Iaţco, întorcând ochii cu sfială.

— Mai este. Sfătuindu-se măria sa cu sfinţitul arhimandrit Amfilohie, au stat şi s-au gândit asupra vremii. Deci m-au trimes pe mine la sfânta mănăstire Neamţu, să cercetez pe părintele Nicodim fratele meu, şi pentru asta şi pentru alte lucruri. Deasemenea am avut poruncă să cercetez pe starostele Nechifor: pentru asta şi pentru alte lucruri – fiind noi deprinşi unii cu alţii în treburi ca aceea către care mergem; având noi vârât în primejdia asta şi pe un frate al nostru.

— Care primejdie? Eu ştiu că e vorba de copila noastră.

— Întocmai aşa spunem şi noi, zâmbi Jder către jupâneasa Anca.

Ea îl ameninţă cu o încruntare de sprâncene şi râse la el cu toţi dinţii. Hudici se ridică într-un cot, gemând, şi se holbă la el cu uimire:

— Despre ce-i vorba?

— Linişteşte-te, urmă a râde jupâneasa; despre fata domniei tale e vorba.

— Nu, se împotrivi Jder. E vorba despre vreme… S-a aflat de la starostele Nechifor şi de la alţi vânători vechi că cerbii au boncăluit mai devreme în ist an. Cocoarele au plecat înainte de Ziua Crucii. Şoarecii de câmp şi-au făcut cuiburile sus în spinării, la două palme de la pământ. Deasemenea splina porcilor înjunghiaţi şi desfăcuţi se arată mai plină unde începe. Căutând oamenii vechi să-şi aducă aminte cum a fost ş-acum optsprezece ani când a căzut Ţarigradul.

— S-au gândit că iarna are să înceapă foarte devreme ş-acuma. Deci am pus la căruţele noastre, după porunca domniei sale hatmanului, straie de pănură, cojoace şi căciuli. Iar măria sa a poruncit să nu uităm potcoavele cailor, pe care noi, în graba noastră, le-am uitat. Deci să

porunceşti domnia ta faurilor să bată degrabă o sută douăzeci de potcoave, câte două de fiecare cal. – fiind numărul cailor noştri şaizeci, câte doi de fiecare slujitor. Cum dă un îngheţ, cum ţintuim potcoave la copitele de dinainte. Învăţătura asta a scornit-o măria sa şi noi ne-am mirat. Văzând asta, am luat şi eu înţelepciune, adică zece părechi de tălpi de sanie, pentru care măria sa m-a lăudat, bătându-mă pe umăr.

Ascultând, jupân Iaţco Hudici se bucura şi se lumina încet-încet, scurmând sub perină cheia şi întinzând-o pe furiş jupânesei sale. După ce primi cheia, înainte de a ieşi ca să deie şi toate celelalte porunci, jupâneasa Anca luă pe rând cupele de pe tabla, gustă câte o picătură din fiecare şi le trecu celor de faţă, îndemnându-i să cinstească pentru izbânda măriei sale.

— Mai este ceva, grăi Jder, după ce deşertă cupa. Fratele meu părintele Nicodim a cercetat zodiile şi a găsit întocmai precum arată sfinţitul Amfilohie.

— Ceea ce dovedeşte neştiinţa dascălului nostru Pamfil de la Timiş. Scrie la zodie că, sub stăpânirea Soarelui, întru care ne-am aflat în ziua de 30 august, – „de va fi cutremur spre miazăzi, împăraţii şi domnii se vor tulbura”. Ceea ce se adevereşte şi se va mai adeveri. Iar acuma noi fiind sub semnul planetei Vinerea, se spune că, „de va tuna în numărul racului, va fi tulburare pentru o domniţă, şi în laturea despre apus va fi pace şi friguri multe; şi în legume va fi scădere; şi iarna va fi grea şi devreme”. Ceea ce adevereşte celelalte semne despre care am pomenit.

Ce să spun jupâniţei domniilor voastre?

Îndată ce a rostit Jder întrebarea asta, jupâneasa Anca a prins a-şi frământa mânile şi a plânge cu mare jale. S-au înceţoşat de lacrimi şi ochii lui jupân Iaţco. Din plânsetele ei, jupâneasa conteni fără să mai aştepte mângâieri; îşi şterse roua de pe obraji cu dosul palmei şi se duse să deie cele mai straşnice porunci slugilor.

Când îşi isprăvi Jder toate socotelile de bani şi primi de la cămări toate câte ceruse, îşi strânse în cătărămi chimirul pe straiul lui de şiac, pofti rămas bun celor de faţă, ieşi şi încalecă strigând la slujitorii săi. La covălia din capătul celălalt al ogrăzilor boiereşti, faurii băteau pe nicovale fierul încovoiat; slugile umblau forfota de la cămări; slujitorii cei mai de căpetenie ai lui Ionuţ, adică feciorii lui Căliman, primeau sacii şi-i lepădau în căruţe ca pe nişte mărunţişuri de nimic. La ocoale se adunaseră tamazlâcurile, cu mugete.

Când soarele se sui la amiază, toate se aflau gata de drum. De la căruţa cu coviltir a Călimanilor, unde îşi avea Jder hodina, cântă un cucoş de trei ori în şir.

— Acesta-i privighetorul pe care mi l-a dăruit comisoaia, râse el către jupâneasa Anca. Ne arată că nu mai putem întârzia şi că va fi schimbare de vreme. Mărturisesc eu că nu este pe lumea asta învăţătură mai mare decât aceea ce se află în cărţile părintelui Amfilohie şi a părintelui Nicodim. Cât m-am năcăjit eu în doi ani, tot n-am putut să le desleg. De la cucoşul muţei înţeleg mai lesne.

Pornirea se făcu dintr-odată. Jupân Iaţco Hudici sprijinindu-se puţin într-un cot, putu vedea pe fereastră pe Jder şi pe slujitori încălecând. Apoi, după ce căzură zăvoarele de la ocoale, unii dintre slujitori îşi îndemnară caii într-acolo, cu răcnete, învârtind harapnicele. Mugind şi boncăluind, vitele se îmbulziră la drum. Jder trecu săltând în şa pe departe, prin lumina ferestrei; un nour de pulberi ascunse acea privelişte vederii boierului. „Nu se află nicăirea lupi care să facă dintr-odată atâta pagubă”, cugetă domnia sa, lăsându-se să cadă cu ceafa pe perină. După această pagubă, au să urmeze altele şi altele, fără sfârşit. Toate se trag dintr-o tinereţă înflorită, pe care a avut-o domnia sa odată. Căci numai tineri fiind, oamenii se însoară; mai târziu, nu mai săvârşesc asemenea prostie. Câte parale, câte vite, câţi saci cu pâne se duc în apă, în cer şi-n pământ!

— Of şi iar of! Care-i răsplata mea în lumea asta, pentru toate? Nu se ştie nici dacă mi-oi putea dobândi copila!

— Cinstite jupâne, îl mângâia părintele Stratonic rânjind, răsplata noastră a tuturor celor năcăjiţi nu-i pe lumea asta. Răsplata domniei tale va fi în altă lume, la judecata de pe urmă, când toate au să-ţi fie înfăţişate şi întoarse îndărăt – bani, boi şi slănină. Deci, bucură-te.

În vremea asta tamazlâcurile de vite suiau din valea Siretului pe-o coastă lină, umblând domol subt un nour uşor de pulbere spre miazănoapte. Înaintea acestor îmbulzeli se înşirau căruţele cu tainuri şi straie, având şi arme subt aşternuturile şi paiele cele mai dedesubt. Lângă căruţa din frunte călărea Jder, făcându-şi socotelile pentru toate câte le mai avea de îndeplinit, după poruncile ce i se dăduseră. Nu prea era împăcat în sine cu slujba aceasta de vornic de turme, nici cu încetineala de melc la care era supus. Îşi rodea frâul şi n-avea ce face; aştepta întâmplările şi se îndoia că s-ar putea să iasă ceva din asemenea lâncezeli.

Cătră sară porunci popas pe nişte întinderi goale în care, cât bătea ochiul, nu se zărea nici o aşezare de sat.

Tamazlâcurile se împărţiseră în trei, cu câte zece slujitori, şi vitele fură lăsate la păşune în ierburile arse de brumele toamnei. La căruţe se aprinse foc din tufărişuri şi spini uscaţi. După ce se întunecă, rămase sub stele numai tăcerea întinderilor, în care picurau lin din când în când tălăngi. Într-un târziu privighetorul de la căruţa lui Jder dădu semn. Găinuşa se urcase în crucea bolţii şi vitele se alinară la hodină.

A treia zi, cu asemenea popasuri şi înaintări, Jder văzu vadurile Prutului. Până a nu ajunge acolo, tamazlâcurile străbătură printre bălţi şi stufuri. Apoi la locul care se chiamă Simioneşti găsiră pod umblător. Ionuţ Păr-Negru chemă la sine pe podar şi-i puse în palmă de mai înainte brudina, poruncindu-i să înceapă trecerea îndată după miezul nopţii, aşa ca să fie vitele dincolo înainte de ziuă.

— Se poate face aşa?

— Se poate, frate creştine, răspunse moşneagul podar, numai dac-a răsări luna, ca să nu ne batem în capete şi să nu se năruiască vitele în baltă, şi dacă nu mi-a fi prea somn la acel ceas.

— Te deştept eu, când cântă cucoşul.

— Aşa este, frate creştine şi vrednice meştere, însă chiar la miezul nopţii să ştii că nu-i bine să lucrăm. La acel ceas să ştii domnia ta că amorţeşte şi glasul cucoşului o vreme, cât ai număra trei sute. Deasemenea la acel ceas putem fi în primejdie, căci uneori începe a sufla vântul cel rău. Se întâmplă câteodată, în crucile nopţii, de curg neguri pe Prut şi din acele neguri se arată ştima. Umblă într-un strai alburiu şi se uită cu ochi de pucioasă aprinsă.

Jder privea departe spre afundul zării, unde i se părea lui că se întinde ţara străină.

— Ascultă, brudnice, zise el cu linişte. Eu am dat poruncă şi dumneata s-asculţi. După ce cântă cucoşul meu a doua strajă, iese un sfert de lună şi se zăreşte bine la faţa apei.

— Atuncea-i mai dulce somnul omului, rânji podarul. Jder se veseli şi el.

— De câţi ani eşti dumneata?

— D-apoi dă, frate creştine şi vrednice meştere, eu banii de brudină îi număr, căci se poate să mi-i fure cineva, dar anii vârstei nu-i mai socotesc, căci nu-i fură nimeni. Aş pofti eu să mi-i împuţineze cineva, dar nu se poate. De ce mă întrebi domnia ta?

— Vei fi având şaptezeci?

— Oi fi având.

— Ţi s-a întâmplat, în şaptezeci de ani, vreun năcaz? Să te împungă cineva cu suliţa, să te deie cu capu-n jos în Prut, ori să te înalţe într-un copac?

— Nu mi s-a întâmplat. De ce să păcătuiesc şi să spun că mi s-a întâmplat?

— Ei, apoi atunci află dumneata că-n noaptea asta are să ţi se întâmple.

Podarul conteni dintr-odată din râs, înfricoşat de privirea aţintită a Jderului. Clătină din cap şi se duse să cerceteze pripoanele podului. Se întoarse iarăşi la loc, pândind din vreme în vreme, când pe acel neguţător tânăr şi mânios, când pe unii din soţii lui, între care se aflau doi cu deosebire de nalţi. Jder le făcuse numai un semn c-un deget şi ei se şi apropiaseră de vatră.

— Care-i porunca domniei tale, jupân Ionuţ? Întrebă Onofrei.

— Porunca mea n-are putere destulă la podarii de la Prut, răspunse Jder, deşi li s-au pus mai nainte paralele în palmă.

— Atuncea cum să facem? Întrebă cu blândeţă Onofrei. Tu ce zici, Samoilă?

— Eu zic să-l pălim în numele tatălui şi să luăm noi în stăpânire podul.

Podarul începu a se tângui trăgându-se la o parte:

— Înduraţi-vă, fraţilor creştini.

— Bine, hotărî Jder, treci lângă foc şi aşteaptă ceasul pe care ţi l-am poruncit.

— Eu tot socot că ar trebui să-l apuc de grumaz… era de părere Onofrei.

Pe când se întindea pe ape şi-n bălţi amurgul, începu a spori suflarea vântului. Într-o vreme se arătară sub cer neguri despletite, care fugeau cu grabă spre miazăzi. În urma negurilor sosiră stoluri de gâşte sălbatice, din soiul acelora sprintene şi ascuţite la viers care se chiamă gârliţi. Se năpustiră asupra bălţilor acoperindu-le şi asupra stufurilor, dărâmându-le. Mulţimea lor era aşa de mare şi zvoana aşa de întinsă, încât se întunecă de istov împrejurimea şi turmele de vite se neliniştiră căutând să iasă la o lărgime. Încet-încet, la poruncile şi harapnicele slujitorilor, boii se alinară pe când, prin întunericul nopţii, chemările gârliţilor şi zbucnirile lor de aripi se prelungeau în lungul Prutului până la mare depărtare.

Către miezul nopţii, asupra zvonului de jos, se lăsă alt zvon al înălţimilor. Erau alte paseri străine, de felurite neamuri,

care alungau unul după altul stoluri repezi, fugind de o spaimă pe care oamenii încă nici n-o bănuiau.

Podarul veni prin întuneric la Jder.

— Nu ştiu dacă domnia ta, frate creştine, simţeşti în nări miros de omăt, pe vânt. Eu simţesc, ca şi-n alţi ani când vine iarna năprasnic. Ai avut dreptate să te grăbeşti. Mă duc să cercetez pripoanele de dincolo şi îndată după aceea trecem vitele. Oamenii domniei tale or aprinde făchii, luminând balta.

Bătrânul se grăbi, încingându-şi dulama cu frânghioară şi îndesându-şi căciula pe cap. Ca şi cum l-ar fi biciuit spaimele sosite pe vânt ale pustietăţilor de la miazănoapte, coborî pe pod şi scripetele începu să scârţâie către ţărmul dimpotrivă.

I se păru lui Jder că bătrânul întârzie prea mult şi puse pe Onofrei să-l chiuie de două ori. Nu răspunse nimeni. Poate nu se auzea dincolo din pricina vântului sporit, ori de larma gârliţilor.

Însfârşit, la ceasul al treilea al nopţii, podarul se întoarse şi slujitorii aprinseră făchiie de răşină. Trecură pe pod rând pe rând căruţele şi caii de schimb. Aduseră după aceea pe podină boii bătrâni cu tălăngi; şi, în patru soroace, mânară în baltă părţi din tamazlâcuri. Cum se urnea podul şi sunau tălăngile, vitele împinse se duceau după ele înotând cu uşurinţă. Astfel după miezul nopţii lucrarea era săvârşită. Cucoşul cântă la celălalt mal şi pătrarul de lună se arătă printre nourii sfârtecaţi. Se arătă numai câteva clipe, căci negurile îl acoperiră. Atuncea se zăriră în vâlvătăile focului cei dintâi fluturi de zloată.

— Rămâneţi cu bine, fraţilor şi creştinilor, se închină podarul. De acuma se chiamă că iarna a scos din grajd iepele cele albe, la împăratul din Miezul-nopţii. Vă poftesc cale bună până la moara lui Onisifor. Acolo, dac-a fi viscol, să staţi şi să vă hodiniţi.

Oameni şi dobitoace au stătut sub lapoviţă până în zori de ziuă. Atuncea au pornit prin mâzgă, alunecând şi adunând

gloduri. Tavanul de nouri se coborâse şi stropea întruna umezeală rece. Nu se zărea nicăieri nici casă, nici pădure. Înaintau cu anevoie împotriva biciuirilor vântului. Vitele, mai simţitoare de ameninţarea timpului, se buluciseră în şiraguri, strânse una în alta şi una după alta, grăbind spre zarea necunoscută care se trăgea întruna din calea lor.

Către amiază trecură un pârău al lutăriilor printre rovine de pământ galben şi, lângă o iezătură, văzură moara. Acolo era stăpân alt moşneag, care semăna cu cel de la pod. Avea aceeaşi înfăţişare feritä, stând mai mult într-o lături, şi aceiaşi ochi iscoditori. Lângă moară se înşirau şoproane. Sub râpa unui mal, săivanuri pentru oi. Gospodari nu se aflau în bătătură, fiind zi de sărbătoare a Sfântului Apostol Toma.

Un slujitor al morarului încăleca chiar atunci când intrau pe iezătură tamazlâcurile.

Morarul ieşise cu capul gol şi-şi scutura pletele spre el făcându-i semn c-o mână să se ducă în treaba lui, să nu mai întârzie căscând gura la oameni străini. După aceea rămase în zloată, privind lung la şiragurile de vite porumbe. Când veni Jder asupra lui cu calul, el se feri şi aşteptă să vadă ce este.

— Noroc bun. Dumneata eşti moş Onisifor?

— Mulţămim domniilor voastre. Eu sunt. Care vi-i voia? Pe cât se vede, vă întâlniţi la moara noastră cu Zabava, căci până în sară se pune vreme tare. Ia uitaţi-vă domniile voastre cum se învăluiesc pe vânt cârdurile de ciori.

— Ba după ce facem popasul care se cuvine, ne ridicăm şi purcedem mai departe.

— Să iertaţi domniile voastre, dar mie nu-mi vine a crede una ca asta. Iaca, aveţi săivanurile pentru vite; căci oile noastre nu-s acasă; se află sub munte.

— Mulţămesc de bunătate, dar noi om sta numai cât trebuie.

— Bine. După ce-or rândui slujitorii domniei tale vitele şi căruţele, să vie în moară la foc.

Jder descălecă, cu fruntea încreţită, mai cercetând o dată zările. De şi era ceas de amiază, lumina se mai împuţinase şi vântul îşi sporise asprimea. Dulama de pe el era scorţoasă şi pătrunsă de umezeală. Cu privirile întunecoase, slujitorii mânau vitele la adăposturi.

Ionuţ intră sub şandramaua morii, în miros de făină şi fum rece. Morarul Onisifor veni după el şi deşteptă focul din mijlocul încăperii, cu găteje. Sosiră de afară şi Călimanii; după aceea, câte unul, şi alţi slujitori. Se încălzeau şi se zbiceau în bătaia flăcărilor. Îşi ştergeau cu dosurile cuşmelor obrazurile ude şi-şi uscau în faldurii de dedesubt ai straiurilor mânile pătrunse de zloată.

Onisifor morarul râdea, ferindu-şi de fum barba şi închizând într-o parte ochii:

— Iaca, să ştii domnia ta, cinstite neguţătorule, că, de când ţin eu minte, în opt rânduri am apucat asemenea iarnă devreme. Apoi după aceea omătul acesta al lui Sfântu-Toma se duce la râpă, ca să facă loc altuia. Dar se chiamă că ne cuprinde iarna şi trebuie să scoatem săniile. E mai greu de dumneavoastră cei cu căruţele.

— Ar fi fost greu dacă n-ar fi poruncile lui Ştefan-Vodă.

— Este vreo poruncă de la Ştefan-Vodă?

— Este.

— Ce fel de poruncă?

— Sunt mai multe, care nu se pot spune. Dar este una pe care trebuie s-o afle toţi drept-credincioşii. Măria sa se ridică la primăvară, ca să bată război cu ismailitenii.

— E-hei! Suspină morarul, frecându-şi cu palma barba încălzită; e-hei, frate creştine şi cinstite neguţătorule, văd că se ridică voievozii pentru lege; iar Craiul nostru stă şi doarme.

Să ştiţi domniile voastre c-a ieşit pe lume o poveste adevărată: cum că papistaşii s-au încuscrit cu păgânii, ca să piardă de pe faţa pământului pe pravoslavnici. Nu demult a stat aici unde stai domnia ta un monah de la Sfântu Munte, care avea într-o răcliţă în sân lemn sfânt de la crucea

Mântuitorului şi un piron în care a fost bătut piciorul Domnului nostru Hristos. Acele odoare sunt fără preţ şi numai boierii cei mari care au sodom de bani pot să cumpere câte o fărâmă. Dau o stamboală de bani şi călugărul le pune pe vârful unghiei o aşchiuţă… Zice acel călugăr: Să ştiţi că Litovit-Craiul de la franţuji a avut numai o fată. A pus pe acea fecioară a lui cu toată zestrea într-o corabie şi a trimes-o la Mehmet împăratul turcilor; să fie Mehmet fiicei lui soţ, iar măriei sale prietin. Iaca ce zile am ajuns noi creştinii. Asta s-a întâmplat în ziua de Sfântu-Ion. De aceea s-a cutremurat pământul. Nu se poate să nu se fi auzit şi în Ţara Moldovei de asta.

— S-a auzit, cum nu?

— Ei, apoi de asta se vede că se scoală Ştefan-Voievod. S-a vestit de faptele măriei sale până la noi în Pocuţia şi în Podolia. A fost nuntă mare la Suceava?

— Fost.

— C-o Împărătiţă, care are moştenire Ţarigradul?

— Întocmai precum spui, moş Onisifor.

— Asta îmi place mie mai mult decât orişice. Se află la noi oameni care se gândesc să treacă subt aripa măriei sale Ştefan-Vodă, cum au mai făcut şi alţii. Sunt şi nişte cazaci care vor să intre în leafă la măria sa; dar se tem. Zice că-i mare strânsoare la Ştefan-Vodă. Dar tot ei se întorc şi spun că, fără străşnicie, nu se poate oaste bună. D-apoi şi când or ajunge la Sultan Mehmet ş-or dărâma zidurile, deschizând comorile… Fiecare oştean îşi pune piatră de olmaz la frunte şi surguci de aur. Dac-aş fi tânăr, m-aş vârî şi eu între acei cazaci. Dar, numărându-mi anii, văd că la altă împărăţie nu mă pot duce decât la aceea unde nu-i durere, nici întristare. Bucuraţi-vă, cei tineri, zic.

Eu am trăit o zi-două.

Şi v-am lăsat lumea vouă.

Moş Onisifor râdea fără veselie, privind cu luare-aminte la Ionuţ şi la slujitorii săi şi iscodindu-i pe fiecare cu ochii.

— Ciudat mi se pare că n-aveţi arme.

— N-avem, nu ne trebuiesc, răspunse Ionuţ. Noi avem carte de la Domnie. Şi toţi dregătorii Craiului trebuie s-o cunoască lăsând slobodă trecerea. Am plătit vămile măriei sale la Moldova; plătim cu dreptate vămile Craiului.

— Cine ce are cu noi? Suntem creştini buni, nu facem nimănui nici un rău.

— Dă, mai ştii domnia ta ce se întâmplă? În Ţara Leşască sunt şi altfel de vameşi decât ai Craiului.

— Cum se poate? Apoi atuncea nu-i bine şi încep să mă tem.

Morarul clătină din cap. I se părea că n-are destulă minte acest negustoraş de la Moldova.

Slujitorii aduseră sub şandramaua morii tăbultocul de făină, ceaunele şi brânza, ca să gătească prânzul. Jder ieşi în vântul de afară. Subt un şopron, între căruţe, Călimanii aprinseseră un foc al lor. Îl potriviseră în adăpost bun, după porunca lui Ionuţ, şi-l aşteptau numai pe el.

Subt învăluirile ciorilor, care se legănau în văzduh, se răsuceau în înălţime şi se lăsau dintr-odată asupra pământului, se desluşea abia un sat. Dinspre acel sat, pe drumul desfundat, venea un călăreţ. Era tocmai vremea hotărâtă; la amiază, în ziua de Sfântul Toma, duminică 6 octomvrie. Acel călăreţ era Gheorghe Botezatu Tătarul şi venea cu viforul în spate şi cu veste de la târgul Liovului.

Cum descălecă, lăsă calul în sama vânătorilor şi veni către stăpânul său, închinându-se în tăcere, desfăcând de pe el dulama şi gluga şi scuturând în dreapta şi în stânga lapoviţa. Se încălzi câteva clipe la foc şi tuşi, dorind să vorbească.

— Aduci veşti bune, Botezatule? Întrebă Ionuţ.

— Aduc veste, măria ta; încă nu se ştie dacă-i bună ori nu. Părintele arhimandrit şi cu jupân postelnicul au umblat cu bine, până ce am ajuns la Colomeea. Acolo am aşteptat o zi. Domnia sa castelanul era la vânătoare. După ce s-a întors de la vânătoare, fiind domnia sa castelanul prea vesel pentru doi cerbi pe care-i alungase cu câinii şi-i prinsese, a

poftit numaidecât la cina sa pe oaspeţii străini. Deci ne-am dus la curtea măriei sale castelanului şi stăpânii noştri au fost întâmpinaţi cu cinste. A ieşit domnia sa castelanul în straie roşe cum e cârmâzul, cu lanţug la gât şi cu sabie cu strajă de aur. Jupân postelnicul şi părintele arhimandrit s-au închinat, dorindu-i înălţimii sale castelanului sănătate, iar domnia sa castelanul s-a bucurat, fiind doritor să afle starea bună a sănătăţii măriei sale Ştefan-Voievod.

— Măria sa Ştefan-Vodă e întru toată sănătatea şi puterea sa, a dat răspuns părintele arhimandrit. Şi îţi trimete domniei tale, pan Tadeus, frăţeşti închinăciuni, împreună cu această carte.

Domnul castelan a primit cartea şi a poftit pe oaspeţii săi într-o odaie împodobită cu arme de vânătoare şi capete de cerbi şi mistreţi. A poruncit slugilor să aducă bere, ca să se răcorească domnia sa împreună cu oaspeţii săi iubiţi. Eu am stătut lângă uşa deschisă, în gang, împreună cu alţi slujitori.

Până ce nu s-a adus berea, în pocaluri mari, domnia sa castelanul n-a deschis cartea. După ce a luat în mână pocalul, s-a sculat şi a închinat în sănătatea Craiului şi în sănătatea lui Vodă. După aceea s-a uitat de aproape, a cunoscut pecetea şi a rupt-o. A poftit pe un popă papistaş, ce se chiamă capelan, s-o cetească.

Părintele capelan a cetit cartea. Pan Tadeus a rămas pe gânduri, cu fruntea încreţită. Apoi s-a întors cu mare dulceaţă spre oaspeţii săi.

— Iubite al meu prietin părinte arhimandrit şi iubite al meu prietin domnule postelnic, aş fi prea fericit să pot răspunde chiar în această clipă la cartea măriei sale Voievodul. Căci o dorinţă a măriei sale Voievodul este pentru mine poruncă. Însă trebuie să fac cunoscut frăţiilor şi domniilor voastre că în Republica noastră pribegii au ocrotire de la Craiul.

— Prea mărite castelan, aici e vorba de un furtişag.

— Într-adevăr, a răspuns pan Tadeus, din cartea măriei sale se vede că ar fi vorba de furtişag. Însă nu e un furtişag

ca oricare altul; e un furtişag de fecioară; şi furul e de neam. Deci numai luminăţia sa Craiul ar putea să judece dacă vinovatul trebuie întors la urma sa. Sunt prea întristat că nu pot să fac numaidecât plăcere măriei sale Ştefan-Vodă.

Părintele arhimandrit a zâmbit:

— Pribeagul se află poate în ţinutul domniei tale? Ai aflat vreo veste? Înainte de a trece la înălţimea sa Craiul, am fi doritori să ştim unde ar putea fi găsit pribeagul, ca să putem da răspuns luminăţiei sale Craiului.

— Nu sunt în stare să spun nimica în privinţa asta, s-a apărat pan Tadeus. Se pare că s-ar fi vestit trecerea acestui boier tânăr cu numele Albu. Se zvoneşte că ar fi un nepot al logofătului Mihu. Ar fi vorba ca însuşi domnia sa logofătul Mihu să iasă din Liov şi să se ducă la înălţimea sa Craiul la Cracovia. Veştile umblă, dar nu le putem da crezare până ce nu le cercetăm noi singuri de aproape. Aşa că ceva se ştie, dar prea puţin. Nu mai poftiţi un pocal de bere? Vă rog să nu fiţi supăraţi pe mine, eu rămânând prietinul domniilor voastre cel mai bun, până la cea din urmă a mea suflare.

Atât a fost, sfârşi Gheorghe Botezatu. Trebuie să spun că am gustat şi eu bere din aceea şi nu mi-a plăcut. Am rămas c-un gust sub limbă ca şi acela pe care l-au avut stăpânii noştri când au ascultat răspunsul boierului leah. Slujitorul cel bătrân al domnului castelan, care m-a cinstit cu bere, mi-a mărturisit că într-adevăr ar fi trecut pe la curtea de la Colomeea un boier tânăr cu slujitori frumos îmbrăcaţi şi c-o carâtă în care spunea râzând că are o comoară.

În tot răstimpul cât s-au spus acele vorbe, jupân Simion postelnicul n-a scos un singur cuvânt. L-am înţeles eu că mai degrabă ar fi poftit să tragă sabia decât să rostească o vorbă.

Când i-am dat vestea slujitorului celui bătrân, s-a luminat. Deci – a zis domnia sa – Niculăieş Albu a trecut mai departe pe acelaşi drum pe care umblăm noi.

Ne-am ridicat noi de la Colomeea şi am călătorit mai departe, după ce am lăsat unii oameni ai noştri ca să scurme veşti.

Am umblat cu pace. Am ajuns cu bine la Halici. Acolo, castelan, un vlădică papistaş. Era bolnav în pat. A primit pe părintele arhimandrit; a deschis cartea măriei sale şi a cetit-o de două ori. A râs către părintele arhimandrit şi a zis:

— Vrednică de luare-aminte e porunca ce ni se dă. Să nu îndrăznim a face altfel. Îţi spun drept, sfinţite părinte arhimandrit, mie vorba asta îmi place foarte mult. Scrisoarea, ca scrisoarea, arată un fapt. Dar poftirea de la urmă îmi place foarte mult. Îmi pare rău că nu sunt sănătos, ca să mă sui numaidecât în carâtă şi să mă duc la curtea înălţimii sale Craiului, ca să văd ce ochi face înălţimea sa auzind asemenea cuvinte.

— De ce par aşa de ciudate înalt prea sfinţiei tale asemenea vorbe? A întrebat cu umilinţă părintele arhimandrit.

— Doreşti să-ţi spun de ce?

— Doresc, înalt prea sfinţite.

— Dacă doreşti, am să-ţi spun. Eu de mult urmăresc vorbele şi faptele Voievodului domniei voastre de la Moldova. Acele vorbe sunt ale unui om înţelept; iar faptele sunt ale unui bărbat care are de la Dumnezeu harul stăpânirii. Războaiele măriei sale cu Riga Matiaş şi cu Mamac-Han au fost scurte şi înfricoşate. Aflăm deasemeni, cei care credem cu adevărat în lumina lui Hristos, că Ştefan-Voievod găteşte în braţul său drept fulgere împotriva ismailitenilor. Suntem întrucâtva mâhniţi că nu se învrednicesc craii să fie mai harnici, ridicând sabia pentru credinţă. Deci când un asemenea bărbat şi Domn scrie asemenea cuvinte, ele au o însemnare. Trebuie să fie la mijloc jigniri multe. Despre unele ştim şi noi. Trebuie să fie la mijloc multe jigniri şi ameninţarea nu-i deşartă.

— Măria sa Domnul nostru doreşte pace, a răspuns părintele arhimandrit.

— Ştiu; şi noi dorim pace. De aceea am să trimet carte de sfat Craiului, la Cracovia, poftindu-l să lese balurile curţii şi să-şi întoarcă puţin urechea spre Ţara Moldovei.

— Înalt prea sfinţia ta nu poţi să ne dai pe pribeag?

— Să ştii că l-aş da, părinte arhimandrit. Nu este însă sub braţul meu; nici n-a trecut pe la Halici. Se află adăpostit în altă parte, poate la alţi pribegi de la Moldova. Doresc din inimă să cunoaşteţi locul; ca să se îndeplinească mai curând ceea ce bănuiesc eu. Astfel se vor trezi din somnie craii şi împăraţii. Te încredinţez, frate al meu întru Hristos, dragă părinte arhimandrit, că aceştia nu sunt crai şi împăraţi, ci muieri.

Acel vlădică papistaş, bălan, slab şi uscat, a tras către sine pe părintele arhimandrit şi l-a sărutat. După aceea a închis ochii, sfărâmând între gene lacrimi.

Postelnicul Simion s-a mirat foarte mult aflând cum a fost acel sfat. Şi eu încă nu pot să-l spun bine; dar părintele arhimandrit îl rostea întocmai, cu acele vorbe îngânate moale. Deci părintele arhimandrit a poruncit să ne grăbim.

De la Halici, tot în sus pe apa Nistrului, ne-am mai oprit în două locuri câte o zi, cercetând; după ce am trecut de Komarna, am pălit de-a dreptul la Liov. Acolo la Liov, am găsit pe fratele domniilor voastre jupân Dămian, la casa sa şi în negoţurile sale. Pe cât mărturisesc slugile domniei sale, jupân Dămian are atâtea dugheni şi atât bănet, încât nu-i mai trebuie nimic decât sănătate. Sănătos să fie, să mănânce galbenii cu lingura. Dar asta nu i-ar putea ţine de saţ – râdeau ei – de aceea jupân Dămian Păr-Negru s-a hotărât să-şi ia soţie.

Acum câţiva ani fusese întâi vorba de o fată a unui neamţ, pârgar la târgul Liovului. Era mare zestre, dar frumuseţă puţină. Deci jupân Dămian s-a răzgândit. Acuma iată că s-a întâmplat să moară de holeră, tocmai la Crâm, feciorul starostelui neguţătorilor din târgul Liovului. Văduva acelui

fecior de staroste a plâns, care nu s-a mai auzit pe lumea asta cât a plâns văduva aceea. Îşi număra băneturile şi straiele şi plângea. De tânără era tânără; de frumoasă era frumoasă: aşa că ce poate hotărî o văduvă fără mângâiere, decât să se ducă la o sfântă mănăstire? Fiind ea de neamul ei malorosiancă şi drept-credincioasă, a zis aşa că se duce să se călugărească la lavra sfintei Teodora de la Chiu, tocmai la apa Niprului. Pe când îşi gătea ea zestre de pustie, s-a înfăţişat acasă la dânsa, cu treburi de negoţ, domnia sa jupân Dămian. A văzut-o că plânge, a întrebat-o de ce plânge, s-a uitat împrejur la toate câte erau acolo; şi a poftit-o el să nu mai plângă, căci tinereţa-i scurtă şi nu înfloreşte decât o dată. Apoi de la aceste vorbe au stătut de istov lacrimile jupânesei Teodora; şi acuma se găteşte de nuntă. Dar înainte de toate, cum e rânduiala, jupân Dămian a poruncit chervan să-şi ducă întâi mireasa la Ţara Moldovei, că s-o înfăţişeze jupânesei Ilisafta. Odată cu această înfăţişare, s-a pregătit şi o căruţă cu daruri şi bunătăţi, ca să pară dulce jupânesei soacre vederea nurorii.

Când am ajuns noi acolo şi au stat în sfat fraţii amândoi cu părintele arhimandrit, s-a sculat jupân Dămian şi a zis:

— Bag de samă că domniile voastre vă grăbiţi; iar eu nu pot întârzia. Deshămaţi domniile voastre şi om porni odată la Ţara Moldovei. Cât or aştepta caii, să ne întoarcem şi să ne uităm în jurul nostru, să vedem ce este. Să vie numaidecât la mine credinciosul meu Iosip.

S-a înfăţişat numaidecât Iosip, bucuros că s-a putea abate pe la aşezarea părinţilor lui, la Nimirceni.

— Veste bună, Iosip, i-a spus jupân Dămian. Află că nu plecăm azi, nici mâni, şi poate nu plecăm nici în zece zile. Dar tu nu te bate cu pumnii peste tâmple, nici nu te trage de cap. Dacă pofteşti să plecăm înainte de zece zile, desfundă-ţi urechea şi ascultă ce-am să-ţi poruncesc eu.

Să ştii că bădiţa meu Simion postelnic are o pagubă.

— Ce pagubă, stăpâne?

— A prăpădit un ac într-un car cu fân, şi trebuie numaidecât să-l găsim noi.

— Şi cum e acel ac, stăpâne? Ce fel de ochi are?

— Văd că eşti om înţelept, Iosip, precum ai fost totdeauna. Acel ac e jupâniţa Maruşca a lui jupân Iaţco.

— Ac de aur, stăpâne. E mai uşor de găsit.

— Aşa este. Acel ac de aur e jupâniţa Maruşca a lui Iaţco Hudici. L-a furat şi l-a dus în Ţara Leşască un boier al măriei sale, cu numele Niculăieş Albu.

— Cu voie ori fără voie s-a făcut furătură asta?

— Întrebarea asta, Iosipe, a răspuns jupân Dămian, arată că nu eşti chiar aşa de cuminte precum te-am socotit eu. Dac-ar fi fost furătură cu voie, ce-ar fi căutat în ţară străină bădiţa Simion, fratele meu? Că au strigat părinţii fetei, n-ar fi nimica. Dar înainte de furătură, a dat strigăt fata cătră postelnicul Simion. Acuma ascultă şi ia aminte. Se ştie că acest Niculăieş Albu e nepot a lui Mihu logofăt. Se mai ştie că Niculăieş Albu a făcut, cu carâtă şi cu slujitori, popas în târg la Colomeea. A trecut de Colomeea; dar alta nu s-a mai aflat, cu toate întrebările ce s-au făcut şi cu toate cercetările oamenilor postelnicului. Cu toate acestea carul cu fân nu-i prăpădit şi trebuie să-i luăm urma începând de aici din Liov – şi anume de la casa logofătului Mihu. Tu pune oamenii să iscodească, trimete şi după cazacii aceia de care se slujeşte Mihu logofăt câteodată. Tu n-ai alta de făcut decât să afli unde-i popasul jitnicerului Niculăieş. Cum vei afla, înhămăm caii şi ne ducem la jupâneasa Ilisafta, luând pe cale înc-o nuntă, cu ajutorul lui Dumnezeu. Ai deschis urechile?

— Le-am deschis cât toartele cristelniţii.

— Ai băgat în cap?

— Da, stăpâne.

— Atuncea, înainte de toate, treci prin Uliţa Crăiască şi vesteşte pe jupâneasa Teodora că mă înfăţişez la domnia sa numaidecât cu jupân Simion fratele meu şi cu sfinţitul Arhimandrit Amfilohie. Să lepede caţaveica, deoarece nu

plecăm la drum acuma. Mai întârziem puţin. Şi să se bucure de oaspeţii pe care-i aduc dumnisale.

Aşa s-a făcut. Iosip de la Nimirceni s-a dus cât ai scăpăra; şi-a căutat în zece locuri oamenii şi i-a mânat la felurite treburi şi a dat şi înştiinţarea poruncită. Apoi a încălicat şi nu s-a mai văzut două zile.

Jupân Dămian a poftit pe părintele arhimandrit şi pe jupânul postelnic în Uliţa Crăiască.

Acolo, într-o casă cu două rânduri, au găsit o muiere frumoasă, naltă şi oacheşă. În puţine vorbe, jupân Dămian a lămurit jupânesei Teodora de ce se întâmplă asemenea întârziere, pentru care întârziere inima lui e în grea suferinţă. Dar nu se poate să nu se steie pe loc, până ce s-a alina amărăciunea fratelui său bădiţa Simion.

— Vai de mine! A strigat dumneaei jupâneasa Teodora. Dar nu plecăm până ce nu se găseşte logodnica domniei tale. Să-mi spui dacă ţi-i dragă tare.

— Mi-i dragă tare, a mărturisit postelnicul.

— De aceea eşti aşa de întunecat şi spui vorba asta fără bucurie? Mă duc acuma pe loc la Trofim, în mahalaua jidovilor, ca să verse în apă chipuri de plumb topit, să descopere taina asta; ori la părintele Policarp de la Vovidenie, să găsească scris în Faptele Apostolilor acolo unde voi deschide la întâmplare, punând degetul pe foaie. Să ştiu bine că fac şi vrăji şi cheltuiesc de la mine zece galbini, nu se poate să nu-ţi stau într-ajutor.

Rostind aceste vorbe, jupâneasa Teodora a cuprins de după grumaz pe postelnicul Simion şi l-a sărutat pe amândoi obrajii.

Pot să-ţi spun, jupâne Ionuţ, că văduva fratelui domniei tale are o inimă plină de milă şi-i frumoasă cât se poate. Are să fie şi mai frumoasă când s-a împlini, rotunjindu-se. Eu socot că are să-i placă jupânesei Ilisafta. Au să se îmbrăţişeze râzând; pe urmă au să plângă amândouă pentru fericirea lui jupân Dămian.

„Mi se pare, cugeta Ionuţ, că Dămian intră la grea ascultare.”

Porunci slujitorului:

— Leapădă vestea din urmă, cu care vii de la Liov.

— Vestea-i asta, stăpâne, răspunse cu jumătate de glas Botezatu, priveghind în juru-i să vadă dacă n-ascultă cineva. Domnia ta ai poruncă să nu mergi mai departe decât la un popas dincolo de târgul Colomeea. Acolo este un sat cu numele Slonim. Staţi acolo. În cel mult trei zile, vine Iosip să vă aducă veste. Căci s-a aflat de oprirea lui Niculăieş; dar nu se ştie de ce, şi nu se ştie anume unde. A venit vestire la casa lui Mihu logofăt. Până acuma însă Mihu logofăt nu s-a mişcat. E vorba să trimeată un om al lui. Poate chiar să iasă el singur din Liov şi să se ducă acolo. Deci noi trebuie să fim gata asupra lor. Eu de aici am poruncă să iau un om al domniei tale şi să nu mă opresc până la locul ştiut, la Ceremuş, la Stejari, unde se găseşte tabăra lui Petrea hatmanul. După ce dau ştire acolo, iau cu mine pe omul domniei tale şi venim către Slonim. Îndată ce-s toate gata şi se ştie locul unde stă jitnicerul, amândoi ne întoarcem spre hatman. Unul din noi stă la jumătate de cale. Celalalt ajunge în cea mai mare grabă la Stejari. Asta-i porunca de la Liov. Acuma dă-mi învoire, stăpâne, să mă trag lângă foc, să-mi usuc straiele şi să dorm. Altceva nu-mi mai trebuie pe lumea asta: nici mâncare, nici vin.

Capitolul XIII.

Într-o noapte s-a întâmplat o minune.

Jder rămase pe gânduri, lângă foc, un lung răstimp. Apoi simţi că trec pe lângă el de două ori, încoace şi încolo, vânătorii săi, Onofrei şi Samoilă. Se frământau, aveau a-i spune ceva, dar nu îndrăzneau. După ştiinţa lor, când acest boiernaş era dus pe gânduri, apoi într-adevăr era dus şi cufundat pe alt tărâm, unde îşi avea vedeniile lui. Când îl chemi, tresare şi se uită cu mirare împrejur.

— Ce este? Întrebă Ionuţ.

— E gata de mult mâncarea, zise gros Onofrei. Poate n-ar fi rău să te întorci domnia ta în lumea noastră. Acolo unde eşti, nici mănânci, nici bei. Asemenea şi acest tătar. A căzut şi doarme lângă foc.

Jder se întinse în sus, cu braţele înălţate deasupra capului. Simţi deodată în nări o suflare aspră şi pe obraz ţurţuri de ghiaţă.

— Vremea se îndârjeşte, zise el, păşind de sub şopron în izbeliştea viforului.

— Ehei! Se fuduli Onofrei. Să fii domnia ta sănătos. Până mâni se schimbă lumea.

Din miazănoapte, vântul zvâcnea şi detuna în volburi cenuşii, spulberând cu repeziciune la faţa pământului trâmbe de ninsoare şi ace de sticlă. Pe tapşanurile cu iarbă uscată albea omătul nou.

— Asta nu-i bun, îngână Jder. Samoilă se miră.

— De ce să nu fie bun? Asta-i puterea lui Dumnezeu. Omul se simte mai tare iarna, şi mănâncă mai vârtos.

— Ai dreptate, ai dreptate, zâmbi Jderul. Dar după asta, în loc să ne culcăm în sumane şi sub şoproane trebuie să desfacem roţile şi să punem căruţele pe tălpi. Deasemena meşterii să bată câte două potcoave la fiecare cal, căci după ce stă viscolul numaidecât înghiaţă, iar noi nu putem sta pe loc; avem poruncă să umblăm înainte.

Onofrei se zgrepţenă la tâmplă.

— Până unde şi cât?

— Până într-un loc, unde voi porunci eu. Acolo stăm şi tragem de sub poclăzi săbiile.

— Atuncea se chiamă că ne batem cu cine-a fi, şi după aceea ne ducem acasă. Avem vânătorile de urs şi de mistreţ şi starostele nu mai poate face nimica acuma fără noi.

În mai puţin decât un ceas de vreme, cât dură prânzul sub şandramaua morii, împrejurimile îşi schimbară înfăţişarea. Iazul singur rămase negru, într-un cearcăn de albime. La dosuri, se grămădeau viscolituri. Nourii se grămădeau şi se zbăteau ca nişte site uriaşe sub care se învolbura vântul cu

şfichiuiri de ger, spulberând puzderiile. În priveliştea îngustă, dintr-odată apăruseră măcălendri şi stigleţi, ciugulind cu hărnicie canafurile scailor voiniceşti. De pe câmpuri şi din frământarea stuhului ţupăiau umbre mari de iepuri, căutând sălaş nou către o vâlcică, în marginea unui sat. Lumina se împuţina şi moara păru că se strânge asupra ei însăşi, strecurând prin pod plângeri şi de pe roţi lacrimi de apă amestecate cu lapoviţă.

Slujitorii ieşiseră la căruţe şi faurii aprinseseră mangaluri ca să călească potcoavele. Onisifor morarul priveghea toate cu cea mai mare uimire. Căci nu numai o dată trecuseră pe acel drum cirezile de boi de la Ţara Moldovei către Ţara Nemţască şi nu numai o dată făcuseră popas lângă moară. Neguţătorii se aşezau la taifas: haidamacii se culcau cu pletele în ochi pe sub şoproane; şi când se întâmpla – cum sunt treburile pe lumea asta – să deie lupii într-o vreme de iarnă, ori să pălească lotri, toţi săreau bătându-se în cap şi nu se pricepeau ce au de făcut. Era mai lesnicios cu lupii decât cu lotrii; căci vitele, fiind slobode, ieşeau la lărgime, făceau faţă dihăniilor scurmând cu copitele şi cu coarnele în omăt, mugind, şi se apărau ele singure. Dar când năvăleau oamenii din pustie, cazaci înţelepţi şi obişnuiţi la asemenea treabă.

— Unii scoteau vitele cu strămurările din saivane, iar alţii veneau asupra neguţătorilor cu săbiile. Pe loc păzitorii împungeau cu fruntea într-o parte şi se tot duceau. Îşi puneau la adăpost vieţile, ca şi cum săracele lor vieţi preţuiau mai mult decât trei parale. Atât preţuieşte viaţa unui năcăjit. Şi încă din cele trei parale una se plăteşte pentru naştere şi alta pentru vama morţii. Pentru viaţa lui îi rămâne una.

Iată că acest neguţătoraş şi aceşti haidamaci au o rânduială care nu s-a mai văzut. Îşi pun căruţele pe tălpi de sanie şi-şi potcovesc caii. Pe lângă asta, de unde au ieşit atât de mulţi? Căci la început păreau mai puţini. Pentru trei

tamazlâcuri de câte cincizeci de boi fiecare, trebuiesc cel mult zece feciori. Trei de fiecare grămadă.

— Şi al zecelea, căpitan. Dar aicea se văd de trei ori mai mulţi. Pe lângă asta nu par să fie oameni care să se înfricoşeze cu uşurinţă. Totuşi, dacă s-ar întâmpla, cumva, să aibă înştiinţare un oarecare Grigorie Gogolea, apoi cât par ei de tari, s-ar supune cu frică. Căci Grigore Gogolea este tata lotrilor şi el are obicei să vămuiască cirezile, lepădând, precum se cuvine, podarilor şi fraţilor lor morarii, o bună folosinţă. Numaicât Gogolea nu-i totdeauna acasă, având şi alte treburi prin alte părţi din lume. Dacă nu-i Gogolea acasă, apoi să ştiţi domniile voastre că degeaba se duce înştiinţare în pustie; altcineva se poate pune cu greu împotriva acestora.

Ionuţ sosise în preajmă dintr-odată, dând ocol din trei părţi lui Onisifor morarul. Când îi auzi glasul, bătrânul tresări. Era totuşi un glas plin de blândeţă.

— Se vede că-ţi place, moş Onisifor, ce vezi; de acea te uiţi cu aşa luare-aminte.

— Îmi place, de ce să spun că nu-mi place? Se cunoaşte că sunteţi oameni vrednici. Dar nu era nevoie să vă trudiţi chiar azi; viforniţa asta ţine trei zile.

— Poimâni ne strălucesc ochii în altă parte, moş Onisifor.

— Cum se poate una ca asta? Domniile voastre nu sunteţi creştini pravoslavnici şi nu cunoaşteţi hodina?

— Ba o cunoaştem; şi ne place. Şi mărturisim şi credinţă în Domnul Hristos.

— Atuncea binevoiţi să şedeţi la hodină, cât vremuieşte. Este în sat şi crâşmă.

— Apoi dacă este în sat crâşmă, nu ne urnim de-aici trei zile. Beţivi ca noi cei de la Moldova, n-aveţi domniile voastre în Ţara Leşască.

— Am auzit că băutura domniilor voastre e mai mult vinul.

— Nu te îngriji dumneata de asta, moş Onisifor; noi bem de toate: chiar apă.

Morarul se înveseli deci de asemenea oaspeţi, care nu cunosc întrebuinţarea zilelor, după cum le-a alcătuit însuşi Dumnezeu. Vara, omul leapădă tot de pe el şi munceşte pe câmpuri. Iarna se vârâ sub cojoc şi doarme pe cuptor. Când şi când se dă jos de pe cuptor, iese pe colţul prispei ca să miroasă de unde adie vântul şi se duce la moară, ori la crâşmă. Dacă aşa-i rânduiala lui Dumnezeu, cum poţi face altfel? Numai asemenea neguţători strică legea şi umblă prin furtuna omătului; de aceea le-a pus Dumnezeu împotrivă pe alţi înţelepţi.

Sara sosi cu grabă, ca o altă spaimă a stihiilor. Focurile rămaseră aprinse sub şopron şi la saivane.

Unii din slujitori vegheau, grăind în şoaptă. Alţii se hodineau, pătrunşi de somn şi umezeală, în bătaia flăcărilor. Altă ciudăţenie a acestor străini, după cât băga de samă moş Onisifor, era că şi-au pus străji. Care străji aveau suliţă. Erau doi străjeri. Când intrau unii la foc, ieşeau alţii.

Într-un târziu, după straja a doua, iată că se auzi cântând cu spaimă subt un coviltir, privighetorul lui Jder. Ionuţ, de lângă foc, se trezi şi ridică fruntea de pe şaua pe care o avea căpătai. Cucoşul cântă de şase ori şi se miră el singur de glasul său; după care, dintrodată, cântă a şaptea oară, mai prelung, ca să se audă pe celalalt tărâm. Căci cucoşii de aici aud glasul cucoşilor de dincolo şi dau semn aici după semnele de dincolo. Altfel, de unde ar cunoaşte ceasurile? Căci nu-s nici vraci, nici grămătici.

Jder ascultă a şaptea cântare, zbucnită c-un fel de supărare. După aceea cucoşul amuţi şi se ghemui la locul său, închinându-şi creasta.

— Ce crezi dumneata, Onofrei, de-a şaptea chemare? Întrebă el în şoaptă.

— D-apoi ce să cred, jupâne Ionuţ? Nu cred nimica. Strigă ceilalţi, răspunde el. Şi noi ştim că trebuie să ne ducem să vedem ce mai fac dobitoacele.

— N-ai auzit cât de supărat a răspuns? Parc-ar fi spus: destul! Am auzit! Am înţeles!

— Ce poate el auzi şi înţelege? Dac-ar fi năzdrăvan, da; dar acesta e un cucoş ca toţi cucoşii.

Samoilă râse de acest cuvânt. Râse şi Onofrei.

— De ce râdeţi, Strâmbă-Lemne şi Sfarmă-Piatră? Să ştiţi voi că pe acest cucoş mi l-a dăruit comisoaia Ilisafta şi nu-i un cucoş ca ceilalţi. A strigat că-i destul şi că a înţeles, deoarece, pe celalalt tărâm, la miazănoapte, s-a domolit viforul, în peştera lui de ghiaţă. Ascultaţi-l şi deasupra, în văzduh, cum vine cu mai puţină putere. Către ziuă se alină; şi stă şi ninsoarea. Iar dacă se însenineaz̆ă, are să scapere gerul.

În zori-de-ziuă nu mai putea fi nici o îndoială că acel cucoş porumbac, cu creasta pieptene şi cu coada secere, a dat dovadă de năzdrăvănie.

La răsărit se deschisese o poartă de rubin. Deasupra ei suia pe cerul verde ca ghiaţa flacăra care se chiamă Steaua Ciobanului. Vântul contenise. Întinderile către zări erau albe. Peste baltă se durase pod de argint. Zvonurile căzuseră la pământ şi stăpânea peste toate numai puterea de cremene a gerului. Acest farmec se săvârşise în răstimpul cât ţine un somn. Ionuţ ieşi în larg şi-şi boldi ochii asupra acestei lumini nouă peste care fulguiau lin trandafiri de zori.

Porunci străjerilor:

— Daţi glas să se ridice oamenii şi să înhame. Alţii să scoată boii din saivane.

În toate ale lui Dumnezeu se cetea, într-adevăr, poruncă fără întârziere. Căci în Ţara Moldovei, ca şi în Ucraina, este o vreme în tot lungul anului, când puterea cea mai presus de fire o durează drumuri şi punţi, cum nu se află în nici o împărăţie din lume. Cunoscând pământenii asta, nu-şi mai dau osteneală să săvârşească ei asemenea lucrări. Aşteaptă minunea, şi fac bine, ca nişte dreptcredincioşi ce sunt. Asemenea zi a lui Dumnezeu vedea în jurul său Jder; deci trebuia să purceadă pe drumul Colomeei, fără nici cea mai mică întârziere.

Ridică în şa şi pe Botezatu c-un slujitor tovărăşie, mânându-l spre hotarul Ceremuşului. Şi lăsă pe moş Onisifor întru mare nedumerire şi mirare.

Se afla, în acea vreme, în laturea Haliciului, la o zi de cale către asfinţit, un târguşor cu numele Volcineţ. Acest târguşor, împreună cu altele din alte părţi, şi cu moşii şi castele, făcuse parte din zestrea Doamnei Maria, soră cu Regina Elisaveta, a Craiului Vladislav.

Această Doamnă Maria avusese soţ pe Ilie-Vodă, fecior dintâi al lui Alexandru-Vodă Bătrânul. Pe Ilie-Vodă, cum se ştie, l-a fost prins în Suceava, arzându-i ochii, fratele său prea iubit Ştefan-Vodă. Deci Doamna Maria, după ce a rămas văduvă, s-a aşezat la Volcineţ şi aici a primit ajutoare de la Crai şi de la şleahticii cei mari ai Lehiei, ca să dobândească iar Ţara Moldovei pentru feciorii săi Alexăndrel-Vodă şi Roman-Vodă. Apoi în împărecherile acelor timpuri, după ce a omorât Alexăndrel-Vodă pe Ştefan-Vodă şi a fost omorât şi el de altul; şi după ce a pierit şi Roman-Vodă.

— Doamna Maria a rămas să-i bocească pe toţi aceia la Volcineţ, după care s-a dus să-şi isprăvească viaţa într-o sfântă mănăstire. La curtea de la Volcineţ a rămas numai icoana ei, în straie cernite, pe păretele dinspre răsărit al sălii celei mari de oaspeţi. Pe păretele dinspre apus, în faţă, se arătau, în cadre aurite, imaginile lui Ilie-Vodă, iar de o parte şi de alta a lui Ilie-Vodă, feciorii săi, Alexandru-Vodă şi Roman-Vodă; deci amărâta Doamnă îi privea de dincolo de moarte şi în ochii portretului păreau că au îngheţat lacrimile întristării celei de-a pururi.

Acest târguşor Volcineţ fusese lăsat în dar de către Crai lui Petru Aron-Vodă, după ce acesta pribegise în Ţara Leşască, la venirea lui Ştefan-Voievod. Fugind Petru Aron-Vodă în Ţara Ardealului, îl ajunsese şi acolo sabia lui Ştefan-Voievod, luându-i capul, plată pentru uciderea lui Bogdan-Vodă, tatăl lui Ştefan-Voievod. După această pieire, Craiul Cazimir lăsase lui Mihu logofăt folosinţa târguşorului.

Era vestit deci acest loc pentru toate câte le spunem. Şi mai avea faimă pentru un pojar din vremuri mai vechi, când l-au fost pârjolit tătarii de Crâm; şi pentru un al doilea pojar, când au lovit călăreţii lui Ştefan-Voievod, cu zece ani în urmă, ca să prindă pe Petru Aron-Vodă. Atuncea au ars iară Volcineţul; însă curtea n-au ars-o; şi a scăpat călare, numai în cămaşa de noapte, spre Cetatea Peremisla şi Petru Aron-Vodă; iar călăreţii lui Ştefan-Voievod s-au dus până la acea Cetate Peremisla şi au bătut cu buzduganul în poartă. Multă suferinţă au avut într-amândouă rândurile bieţii târgoveţi; iar acuma jidovii neguţători îşi clădiseră iar dughenile şi se bucurau de mult folos de la ţăranii de prin împrejurime.

Vechil la curtea din Volcineţ rămăsese tot credinciosul de demult al Mariei-Doamna. Era un moldovan din ţinutul Cârligăturii. Îl chema Gligore Mustea; şi la vârsta de şaptezeci şi doi de ani întru care se afla, surzise de istov.

Asculta cu foarte mare luare-aminte cele ce-i spunea Niculăieş Albu jitnicer, fără să înţeleagă bine despre ce-i vorba, şi răspundea, încet, aproape în şoaptă, jucând întruna, între obrazul său şi al oaspetelui, degetul arătător de la mâna dreaptă.

— Ce spune, astăzi, cneaghina noastră? Întrebă jupân Niculăieş Albu, părând vesel de întrebarea pe care o punea.

— Care veste? N-a venit încă nici o veste, şopti Mustea bătrânul, jucându-şi degetul.

— Te întreb de cneaghină; ce spune cneaghina? Îşi îngrămădi din nou întrebarea jitnicerul, în urechea vechilului.

— Aha. Nu spune nimica.

— S-a mai domolit?

— N-aud tocmai bine.

— Te întreb dacă s-a mai domolit.

— S-a domolit; întâi era tare supărată; acuma se uită la icoane şi grăieşte cu ele.

Jupâniţa Maruşca se aşezase în sala cu cele patru portrete. Nu suferea lângă sine decât pe moaşa Irina Vorniceasa. Sta într-un jâlţ lângă Maria-Doamna şi jelea şi ea din când în când pe voievozii cei morţi; după aceea, râdea ascuţit şi scotea limba către domniile lor.

Moaşa Irina Vorniceasa o înconjura cu dragoste şi cu grijă şi mai cu samă cu vorbe multe.

Moaşa Vorniceasa fusese cel dintâi furtişag al lui Niculăieş Albu. Trecuse întâi pe la căsuţa dumnisale, în marginea târgului Sucevii, o ridicase şi o vârâse în rădvan, poruncindu-i să tacă, sub pedeapsa morţii. Vorniceasa fusese mai mult mirată decât înfricoşată, căci nu se aştepta ca, după ce fusese de patru ori văduvă, să mai râvnească cineva soarta răposaţilor ei. Numai după ce s-au întâmplat cele ştiute, lângă vama Rădăuţilor, cu mare învălmăşeală şi vărsare de sânge, dumneaei a înţeles că acea trăsură uşoară cu şase cai a fost gătită pentru altcineva. Jupâniţa Maruşca a lui Iaţco Hudici, cu mânuţele legate la spate cu frânghioară de matasă şi picioarele înfăşurate într-un sac, a fost lepădată alături de dumneaei Vorniceasa.

— Ce este? A strigat cu spaimă la ea moaşa Irina. Jupâniţa Maruşca n-a putut răspunde, deoarece i se pusese şi căluş.

Numai cu moaşa şi cu jupâniţa, rădvanul a prins să alerge în goana cea mare. La dreapta şi la stânga călăreau bărbaţi înarmaţi. Unul din ei, vestit pentru semeţia şi frumuseţa lui, era Niculăieş jitnicer. Vorniceasa îl cunoştea. Niculăieş jitnicer călărea în partea jupâniţei. Din când în când se apleca adânc în şa, încercând să străbată cu privirea în fundul rădvanului. Ghemuită şi strânsă asupra sa însăşi, jupâniţa Maruşca aproape nici nu se băga în samă în perinile rădvanului. Partea cea mai mare a locului era cuprinsă de moaşa Irina. Când se aşeza într-un loc, dumneaei avea o putere de a se revărsa în laturi.

Deci, după socotinţa Vornicesei, nu era vorba decât de o răpire de fecioară.

Întâmplări de acestea se vedeau prea ades la sate. Mai ales fetele mişeilor au asemenea plăcere, să fie răpite. Se zbat, plâng şi după aceea le pare bine, aşa fiind datina şi furtişagul fiind cu voia lor. Câteodată se întâmplă de le fură şi unul cu care nu se au bine şi care nu li-i drag. Atuncea n-au ce face şi se supun celui vrednic, care a îndrăznit să puie stăpânire pe ele. Neamurile n-au alta de făcut decât să se adune şi să puie la cale tocmeala nunţii.

Mai rar se întâmplă să fie furate fete de neam. Altădată, în vremuri mai bune, se vedea şi în boierime destul de des asemenea obicei al pământului; dar de când se statorniciseră boierii în putere, le plăcea să aleagă ei singuri soţ pentru fetele domniilor lor. Iar din vremea venirii lui Ştefan-Voievod era primejdie să încerce careva silnicie asupra unei cneaghine.

Mişeii plăteau gloabă; boierii plăteau cu capul. Mai îngăduitoare se arăta Domnia înspre partea prostimii.

— Căci gloaba era drept domnesc şi sporea veniturile vistieriei. Boierii, fiind scutiţi de dări în bani, nu-şi puteau răscumpăra fapta decât cu viaţa.

Socotind şi cumpănind în sine, cât fugea rădvanul prin întunericul nopţii, moaşa Irina era bine încredinţată că răpirea nu se putuse săvârşi decât cu voia cneaghinei, ca să fie înlăturată împotrivirea acelui boier căpăţânos, Iaţco Hudici. Acuma i-a venit vremea să-şi deschidă lăzile. Cine are fată, are şi năcaz. Împotriva unei fecioare viclene nu poate sta nici părintele mitropolit.

— Drăguţa mea jupâniţă, suspină cu dragoste moaşa Irina Vorniceasa. Asta-i cea mai grabnică treabă. Şi pe mine m-a furat soţul meu cel dintâi, Sandu Rintea, vornicel. Ia să-ţi scoată mama căluşul, ca să mai răsufli puţintel.

Cum i s-a scos căluşul, jupâniţa a răsuflat de două ori până în adâncul plămânilor, ca să prindă putere, după aceea dintr-odată a început să răcnească ascuţit, ca înjunghiată de moarte. A prins a i se zbate în legături şi trupuşorul.

Rădvanul s-a oprit îndată. Caii s-au bulucit unul lângă altul. Jitnicerul Niculăieş Albu a sărit din şa, a venit şi a vârât fruntea în rădvan, căutând să înţeleagă ce se petrece.

Jupâniţa slobozi al doilea rând de strigăte, mai înfricoşate.

— Ce este?

— I-am dat drumul la glas, mărturisi cu nevinovăţie Vorniceasa, ca să aflu dacă-i pare bine de întâmplare. Eu, în vremea mea, nu pot spune că n-am fost bucuroasă. De ce ţipă dumneaei aşa de cumplit?

Jitnicerul îi răspunse cu asprime:

— Vornicească, dumneata n-ai a întreba nimic.

— Atuncea de ce m-ai luat şi pe mine? Se tângui moaşa. De ce mă vâri domnia ta şi pe mine, jupâne Niculăieş, în asemenea bucluc?

— Amestecul dumitale e cu folos, vornicească.

— Ba mă rog domniei tale, jupâne jitnicer, mai bine mă lăsai în sărăcia mea. Domnia ta săvârşeşti faptă cu primejdie.

Jupâniţa Maruşca dădu al treilea rând de strigăte.

— Degeaba strigi, jupâniţă, se aplecă asupra ei Niculăieş Albu, cu blândeţă. Aici suntem în locuri singuratice, nu te-aude nimeni. Îţi strici pieptul şi glasul, şi-mi pricinuieşti şi mie suferinţă.

— Fugi! Mişelule! Se încordă răguşit şi cu disperare jupâniţa.

— Atunci am să fiu nevoit să-ţi pun iar căluşul, jupâniţă.

— Lasă-mă! Lasă-mă! Piei din ochii mei! Am să mă omor!

— Ba asta să nu faci, jupâniţă Maruşca. Atâta bun am eu pe lume. Sunt singur şi orfan; nici prietini nu mai am; numai dragostea ce am asupra domniei tale mă poate răscumpăra; încolo, viaţa mea nu mai are rost. Să-ţi pun iar căluşul?

— Pune-mi-l.

— Ba am să te lăs slobodă, jupâniţă Maruşca, şi ai să fii cuminte, o mângâia el ca pe un copil.

Ea clămpăni cu dinţişorii asupra degetelor lui. Jitnicerul îşi retrase mâna cu fricǎ, apoi începu a râde.

— Văd că ai să te domoleşti. Mergem înainte. Nu facem nici un popas; am cai pregătiţi în trei locuri. Şi dincolo te schimb într-o carâtă leşască.

Jupâniţa Maruşca se răsuci asupra lui cu răutate:

— Au să te ajungă din urmă slujitorii tatălui meu.

— De asta n-am grijă; noi fugim cu cai hodiniţi. Jupân Iaţco nu mai are nici o putere asupra mea.

— Atuncea au să te ajungă oştenii măriei sale.

— Până ce-ajung ei la hotar, noi suntem dincolo.

Jupâniţa Maruşca strigă iar cu mânie, zbătându-se. Stătu o clipă, gâfâind, apoi îşi înghiţi mânia:

— Au să te ajungă alţii! N-au să mă lese în mâna dumnitale. Au să te găsească oriunde.

— N-am eu grijă de asta, se veseli Niculăieş Albu. Am mai multă grijă să te domoleşti şi să nu ţi se facă rău. De asta am pus eu aici pe moaşa Irina Vorniceasa. Să te sfătuiască. Să te stăpânească, dac-a fi nevoie. Dacă, Doamne fereşte, ţi-i rău, să te îmbrăţişeze ocrotindu-te. O femeie cuminte înţelege ce e viaţa şi ştie ce are de făcut. Ştie deasemeni că răsplata sa va fi în galbini buni, cu zimţi.

Albu se înturnă spre vizitiu:

— Mână înainte, nu mai opri nicăieri. Dacă auziţi ţipând în rădvan, dă tu chiot mai mare, ca să-l acoperi pe al măriei sale.

Mâni, trebuie să ajungem dincolo. Cum am făcut popas în pământul Craiului, faceţi-vă cruce şi scoateţi-vă cuşma, ca să v-o umplu cu taleri.

Vizitiul dădu îndemn: surugiii puseră pinteni şi pocniră din harapnice. Rădvanul se zgudui şi porni huruind şi clătinându-se în curelele lui.

— Vai, drăguţa mea jupâniţă, strigă Vorniceasa, pocnindu-şi palmele: de ce te zbaţi aşa? Să nu ţi se aplece; ori să nu se rupă ceva în măria ta.

Cneaghina se zvârcoli asupra moaşei cu ură:

— Cum cutezi să-mi vorbeşti astfel, când eşti în înţelegere şi în unire cu acest lotru?

— Eu! În unire şi în înţelegere cu lotrii? Vai de mine şi de mine! S-ar putea vreodată una ca asta? Doar n-ai auzit măria ta singură, cu urechiuşele măriei tale, că Niculăieş Albu abia acuma mi-a spus de ce m-a ridicat din casa mea în puterea nopţii şi m-a trântit ca pe un sac aici în rădvan? Am crezut că mă fură pentru altceva, vai de păcatele mele. Socoteam şi eu, ca o muiere nebună, că nu mi-a trecut vremea şi pofteam să aflu cine va fi fiind acel Făt-Frumos, care să vâre întâi mâna şi să mă pipăie... Nu râde, drăguţa mea jupâniţă...

— Nu râd.

— Ba ţi-am văzut dinţişorii scânteind prin întuneric. Chiar ai de ce râde, căci pentru alte frumuseţi suspină junii din ziua de azi. Of! Of! Nurii mei au fost altădată, draga mea jupâniţă, şi acuma nu mai sunt. Află că eu am fost vestită frumuseţă şi am avut patru bărbaţi. Stau şi mă uit la acest jitnicer şi văd că-i întocmai cum a fost vornicelul meu cel dintâi. Am trăit cu el doisprezece ani; şi numai la picioarele mele a stat şi în ochii mei s-a uitat. Aş putea spune fără să mint că s-a topit de dragoste. S-a stâns şi s-a dus. După ce l-am plâns destul, am ieşit iar la lume şi s-a aflat pentru mine al doilea soţ: Cristea Mănăilă, vornicel. Am fost prea fericită şi cu acesta alţi doisprezece ani şi mă bătea din când în când, din dragoste, temându-mă pentru frumuseţile mele. Pe urmă s-au găsit alţi vornicei, căci locul fericirii mele a fost la Dorohoi, unde ţine scaun de judecată vornicul cel mare de Ţara-de-Sus şi unde au mare căutare vornicei de poartă; s-au găsit alţi vornicei, unul Iordache Buză şi altul Stroia Munteanu, cu care am petrecut paisprezece ani: cu fiecare câte şapte ani. A slăbit şi s-a împuţinat fiecare în timpul său, din dragostea cea mare ce au avut asupra mea; şi s-au dus; a rămas din toate cele trecute ca un fum. Deci eu îi cunosc pe aceştia.

— Pe cine?

— Pe aceştia. Adicătelea pe cei ca jitnicerul. Am ştiut să-i stăpânesc. Fă şi domnia ta astfel, ca să-ţi fie bine. Să-ţi şterg ochişorii. Şi nu mai striga, ca să nu ţi se asprească glasul. Îmi place cum te împotriveşti, chiar dacă ţi-i drag.

— Nu mi-i drag! Strigă cu hotărâre şi tăios jupâniţa.

— Cum s-ar putea una ca asta? Atuncea de ce te-a furat?

— M-a furat pentru că-i nebun. Ori pentru că a avut o pricină de ură împotriva tatălui meu. Ori pentru bogăţiile pe care le are părintele meu, nu numai în Ţara Moldovei ci şi în Ţara Leşască.

— Poate mai degrabă din pricina asta din urmă. Atuncea-i destul de cuminte şi nu-i nebun, cum spui măria ta. Dacă are prietini şi sprijin la leşi, se poate face.

— Cum se poate face?

— Se poate face, fiind la mijloc şi voia măriei tale. Acuma îl îndepărtezi de la faţa măriei tale. Dar mâni poate să fie schimbare, văzându-l cum se mistuie de dragoste. Care femeie poate sta multă vreme nesimţitoare?

Jupâniţa tăcu. Moaşa râse singură. Dintrodată, prin întuneric, copila întoarse asupra tovarăşei sale un şuier de viperă.

— Vornicească nebună! Nu cuteza să-mi vorbeşti astfel. Află că mi-i drag altcineva.

— Vai, draga mea jupâniţă, iartă-mă pentru vorbele mele proaste. Trebuia să-mi spui de la început asta. Atuncea de ce răcneşti aşa de tare cătră acest biet jitnicer? Şi de ce te zbuciumi aşa de tare? Să-ţi spun eu o taină pe care nişte copii ca măria ta n-o ştiu, iar bărbaţii, ca nişte proşti, n-au s-o afle niciodată. Dacă nu ţi-i drag, şi dacă nici nu-i chip să-ţi fie milă de el, apoi degeaba se străduieşte. Poartă în mână o răcliţă scumpă, la care n-are cheie. Dacă vrea s-o deschidă numaidecât, o sfarmă. Iar dacă se teme s-o sfarme, răcliţa rămâne închisă. Mi se pare că acest Niculăieş are să se teamă s-o sfarme, dacă gândul lui e acela pe care mi l-ai spus. Eu, drăguţa mea, ca una care am petrecut patru de-

aceştia în curgere de treizeci şi opt de ani, te sfătuiesc să nu-ţi primejduieşti viaţa zbătându-te şi răcnind, ci să fii cuminte şi mai ales vicleană. Ridicându-mă de la casa mea şi de la liniştea mea, jitnicerul socoate că-i sunt slugă şi-i stau într-ajutor. Domnia sa nu cunoaşte cine-i Vorniceasa; dar are să afle cât de degrabă.

De la acest sfat în fuga rădvanului, jupâniţa Maruşca a simţit în sine oarecare linişte şi s-a rugat în gândul său, cerând sprijin de la prea curata Fecioară. N-a mai slobozit ţipete ascuţite, nici nu s-a mai zvârcolit. A înţeles că rădvanul umblă cu mare repeziciune şi că schimburile de cai se fac fără nici o greutate. A doua zi, către sară, se făcu oprirea. Niculăieş Albu descălecase între slujitori ai Craiului şi îşi arătă îndreptările, cerând să fie îndrumat către unchiul său jupân Mihu mare logofăt, om cunoscut, preţuit şi iubit de către strălucirea sa Regele Cazimir.

Când jupâniţa Maruşca a văzut că acei slujitori crăieşti se închină către jitnicer şi jitnicerul se închină către ei, şi-a prăpădit iarăşi firea şi a ţipat din adâncul fiinţei sale cu străşnicie. Numaidecât vorniceasa Irina a cuprins-o pe după spate ş-a adus-o către sânul său, înăbuşindu-i al doilea răcnet…

— Ce este? Au întrebat slujitorii.

Zâmbind, jitnicerul Niculăieş s-a plecat către ei şi le-a şoptit o lămurire la ureche; după care ei şi-au mângâiat mustăţile şi s-au închinat din nou către jitnicer, râzând.

— Daţi drumul! A strigat unul din ei către vizitiu poruncă în limba leşască.

— Ai auzit? Ai auzit? Şoptea Vorniceasa lângă tâmpla jupâniţei Maruşca. De ce nu înţelegi, drăguţa mea, să fii cuminte?

— Ce să fac! Se tânguia cu desnădejde copila. De-acuma mă duce fără oprire înlăuntrul împărăţiei. Până la hotar am nădăjduit să-l ajungă pe hoţ gonacii domneşti.

Am mai nădăjduit să fi aflat şi altcineva, acel care ştiu eu că trebuie să vie să mă caute. Dar iarăşi acesta n-a putut să

m-ajungă din urmă la vreme. De acuma, dacă nu se întâmplă o minune de la Dumnezeu, nu-mi rămâne decât să mor.

— Vai, nu grăi aşa, puiu mamei. Minunile se pot întâmplă oricând: puterea lui Dumnezeu e nesfârşită şi pretutindeni.

Aşa, din înţelepciunea veche a Vornicesei au ieşit o judecată dreaptă şi o întâmplare la care Niculăieş Albu jitnicerul nu se putea aştepta.

Dreapta judecată era asta. Dacă fata lui Iaţco se supune, cum le vine de multe ori să se supuie unora dintre fete, chiar de boieri din cei mai mari, atunci ori aici, ori la Cracovia, e tot atâta. Nici fata n-a rămânea supărată, nici jitnicerul nemulţămit. Dacă fata nu se supune şi dacă în răstimpul cât nu se supune îi poate veni un ajutor din urmă, atunci nu trebuie să se afle prea departe. A fost tălhar Niculăieş Albu; se vor găsi alţi tălhari mai mari decât Niculăieş Albu. Acei tălhari mai mari pot veni din Ţara Moldovei, ca nişte vânători care au adulmecat vânatul şi-l caută în pripă. Dar acei tălhari s-ar putea găsi şi-n Ţara Leşască printr-o sârguinţă ascunsă, ştiindu-se că Iaţco Hudici îşi poate desface jumătate din comoară pentru treaba asta. Deci aici ar fi mai bun câştig decât la un tânăr boier nebun care e Niculăieş. După ce a ajunge el să-şi împlinească gustul, are să-i râdă în nas Vornicesei. Parcă Vornicească nu ştie cum merg patimile şi înflăcărările lumii?

Deci după câteva popasuri, fie la Sniatin, fie la Halici, fie în altă parte, moaşa Irina Vorniceasa a tras într-un colţ pe jitnicer şi a stat cu el în sfat îndelungat de taină.

— Să ştii dumneata, cinstite Niculăieş jitnicer, a zis Vorniceasa cu mare oţărâre, că jupâniţa se prăpădeşte.

— Spune repede ce este.

— Întâi să-ţi spun alta, cinstite Niculăieş jitnicer. Un suflet am şi o cruce; mă jur şi pe sufletul meu şi pe legea ce mărturisesc, că jupâniţa asta se înduplecă. Mă ştii că nu-s de ieri de alaltăieri şi-s învăţată cu de-acestea. Văd că începe să se aline. Oricâte nazuri ar face, oricât ar ţipa şi ar

bate cu fruntea şi cu corniţele încolo şi încoace, nu se poate să nu vadă în domnia ta bărbăţia şi frumuseţa pe care le ai, căci nu-i oarbă: ba încă are nişte priviri prea ascuţite. Deci văzând eu la domnia ta atâta patimă şi spunându-i şi eu cele de cuviinţă, ai s-o vezi într-o zi desfăcând braţele şi întinzându-se în sus de mijloc. Când se întinde aşa o femeie, domnia ta trebuie să înţelegi o bucurie la aşternut pentru domniile voastre. Însă mai este ceva ce trebuie să-ţi spun. Nici jupâniţa nu înţelege şi nu ştie, fiind o copilă. Dar eu, ca moaşă, ştiu că, dacă vă duceţi aşa înainte, o prăpădeşti pe dânsa şi vă prăpădiţi amândoi. De-atâtea zile umblă hurducată. A ţipat, s-a zbătut. În cinci rânduri, şi-a muşcat limba şi i-au ieşit la colţurile gurii clăbuci de sânge…

— Dar bine, Vornicească Irină, a prins a se tângui Niculăieş Albu; de ce nu mi-ai spus din vreme?

— Stăi, jupâne jitnicer. Asta, ce ţi-am spus eu, nu-i nimica. Dar ştii domnia ta şi dacă domnia ta nu ştii, îţi spun eu.

— Că noi femeile avem suferinţi şi boli ale noastre. Ferească Dumnezeu, dacă nu-i atunci băgare de samă, putem fi apucate de ducă-se-pe-pustii, când se spune că intră în noi dracii, de nu-i mai pot scoate decât popii cu cetanii sfinte; şi mai putem fi cuprinse de aşa slăbăciune, încât rămânem albe şi slabe. Cum bate un fluture din aripi numai o dată, aşa închidem ochii şi ne-am dus… Aşa-s rânduite de la Cel-de-sus slăbăciunile noastre. Câteodată ne vine nebunie, parc-am fi băut zamă de mătrăgună. Să ştii că dacă nu poposeşti undeva, pentru hodină de-o săptămână, o prăpădeşti pe jupâniţa Maruşca.

— Atuncea să ne oprim; dar n-avem unde ne opri. Eu socoteam că să mergem întâi măcar până la Liov. Doar am schimbat-o într-o carâtă uşoară.

— Fă cum ştii domnia ta; eu am spus ce-am avut de spus; îmi spăl mânile ca Pilat din Pont.

— Stăi, stăi, Vorniceasa, nu grăi aşa. Dacă trebuie să ne oprim, să ne oprim. Câtă vreme?

— Trei zile; patru zile.

— Nu-i prea puţin?

— Bine, fie şi o săptămână. Cu atât va fi mai bine.

— Atuncea n-avem alta decât să ocolim la Volcineţ, la târgul unchiului meu Mihu logofăt. Dar mai poate răbda jupâniţa Maruşca până acolo? Sunt până la Volcineţ două poşte şi mai bine.

— Dă, ştiu eu? Să încercăm. Dacă umblă carâta numai în pas, atuncea poate s-ajungem cu bine. Te-ai uitat să vezi cât e de albă şi de stinsă?

— M-am uitat, scrâşni Niculăieş Albu. Să ştii, moaşă, că dacă se întâmplă ceva, te despic în două cu sabia. Istoria asta trebuia să mi-o spui mai din vreme, nu acuma.

Vorniceasa Irina s-a înspăimântat nespus de asemenea ameninţare şi s-a suit în carâtă, cuprinzând fruntea jupâniţei şi rezemând-o de umărul său.

Astfel de câteva zile fata lui Iaţco se găsea în popas la Volcineţ, în curţile cele vechi ale Doamnei Maria. Câte-un răstimp de vreme stătea toropită pe un divan. Altă dată se aşeza în jilţul de lângă portretul Doamnei şi privea cu ochii înlăcrimaţi spre imaginile acelor voievozi pieriţi de moarte cumplită.

Bătrânul credincios Gligore Mustea, slujitorii şi roabele umblau în vârful degetelor pe la uşa cămării domneşti. Femeile îşi plecau urechile şi ascultau ce se întâmplă înlăuntru. Unele dintre slujitoare, la ceasul hotărât, băteau încetişor în uşă şi lăsau pe o măsuţă scundă mâncarea măriei sale. Gligore Mustea asculta şi el cu luare-aminte, fără să audă nimic. În ziua de sărbătoare a Sfântului Toma, când a început vântul de iarnă din miazănoapte, jupân Niculăieş Albu s-a hotărât, după alt sfat cu jupâneasa Irina, să se înfăţişeze la uşă şi să bată încet, cerând intrare.

Era la un ceas după masă, deci în vremea amiezii.

— Cine-i acolo? A întrebat dinăuntru Vorniceasa. N-a răspuns nimeni. Jitnicerul a ciocănit a doua oară.

Vorniceasa Irina s-a dus domol până la uşa de stejar; a tras zăvorul; uşa s-a deschis făcând loc lui Niculăieş Albu. Îndată

ce l-a văzut, jupâniţa Maruşca şi-a şters repede lacrimile cu năframa de borangic pe care o ţinea în mâna stângă şi şi-a descoperit dinţişorii, părând că zâmbeşte. Apoi dintr-odată s-a sculat, zbârlindu-se oarecum şi desfăcându-şi în sus ghiarele. A început să scârţâie aşa de înfricoşat, aşa de zguduitor şi cu atâta desnădejde, încât Niculăieş Albu s-a dat înapoi numaidecât, închizând uşa. Odată cu ţipetele acelea fără nume, ca din strune amestecate, a venit asupra uşii o izbitură de talger. Talgerul a căzut zângănind pe pardoseală. Strigătul fără nume a încetat.

— Ce este, nu s-aude nimic? A întrebat Gligore Mustea, cu glas moale, la urechea lui Albu.

— Ba s-aude.

— Cum spui domnia ta?

— S-aude.

— Ce s-aude?

— Încă nu ştiu bine. Dumnezeu ştie! A răspuns pe gânduri jitnicerul.

Capitolul XIV.

Unde s-arată alţi cunoscuţi ai noştri.

Sub paza oamenilor lui Jder, tamazlâcurile de boi umblau cu destulă încetineală. Pătura subţire de omăt acoperise o zloată ce îngheţase dintr-odată în grunzuri. La locurile povârnite boii alunecau învălmăşindu-se. Cu toate harapnicele şi răcnetele lor se vedea că slujitorii comisului celui mic erau deprinşi cu alt meşteşug decât cel pe care-l îndeplineau. Totuşi mergeau înainte, pe drumul Colomeei, poposind din când în când în marginea satelor.

Se aflau în unele locuri sate sărace, cu bordeie pe jumătate îngropate în pământ. Ca şi în multe părţi din locurile descoperite ale Moldovei, băştinaşii erau deprinşi din veacuri să nu aibă aşezare trainică, deoarece valurile şi vânturile băteau necontenit asupra acestor hotare. Într-o mie de ani, de la huni până la tătari, aceste vânturi şi valuri învăţaseră pe năcăjiţii oameni că nestatornicia este legea ce stă deasupra vieţii şi morţii prin voia lui Dumnezeu. Casele

de piatră, grădinile irigate, îngrămădirile de bogăţii aici n-aveau noimă: în orice clipă se puteau preface în fum şi flăcări. Aici omul se mulţămea cu înflorirea fiecărei primăveri şi cu rodul fiecărei toamne. Astăzi dormita tihnit la vatra lui; mâni era nevoit să se bejănească în codri. Răpirea holdelor, pojarul bordeiului erau socotite o fericire dacă omul se putea astfel pune la adăpost în pustie; căci deseori nomazii îi prindeau cu arcanele şi-i grămădeau ca pe vite sub harapnic pe drumul robiei răsăritene, de unde nu se mai întoarce suflet viu. Când nu erau nomazii, îi asupreau domnii pământului fie cu biruri, fie cu podvezi, fie cu războaie; şi când se nimerea să fie şi din partea acestora o milostivire a blândeţii ori a uitării, se ridicau sălaşurile de lotri care veneau să-i vămuiască, prădându-le vitele. Munca, privegherea şi cuminţenia gospodarului, deci, nu preţuiau nimica în aceste părţi de lume. Dacă avea mişelul noroc să-i cânte cucul în faţă, primăvara, putea să-şi întărească în el o nădejde şi să râdă la soare; dacă nu, se culca cu grija şi se scula cu întristarea.

Cum sosise din miazănoapte iarna asta năprasnică, ţăranii îşi vârâseră vitele la ocoale şi oile la perdele. Cânii sosiseră şi ei odată cu vitele şi cu oile, scurmându-şi alte covruri în preajmă. Dacă năzuiau lupii, cânii dădeau bătălie; oamenii chiuiau de pe prispe. Când dădeau lotrii, iarăşi alegea norocul, ca şi la lupi: unii gospodari aveau mai multă pagubă, alţii mai puţină; unii n-aveau nici o pagubă şi uitau să închine lui sfântu Neculai, în biserică, lumânările juruite.

În lungul zilelor se coceau mai mult pe lângă jarul din vatră, mâncând şi dormitând. Când şi când ieşeau, ca să lepede nutreţ la boturile animalelor. Sara, bătrânii istoriseau celor tineri acea poveste minunată a lui Făt-Frumos, care-i sortit din leagăn să ajungă la împărăţie. N-are nevoie nici de înţelepciune, nici de vitejie prea mare. Când greşeşte, îi stau în ajutor fiarele şi gângăniile; când se luptă, îl sprijină nişte tovarăşi cu mare vârtute care îl urmează din bunătatea inimii lor şi din porunca sfintei

Vineri; în toate ale lui îl urmăreşte norocul, fiind fudul şi fără grijă, deoarece aşa i-a fost scrisă în stele soarta. Pe acelaşi temei, omul poate găsi comori; fericirea lui atârnă de minunile întâmplării, nu de acele deşărtăciuni cărora filosofii le-au spus muncă şi statornicie. Mai mult decât atât: se dovedeşte că aceşti boieraşi frumoşi şi fără grijă, care se duc la împărăţie, se bucură de o tinereţă fără sfârşit, cu bencheturi şi dragoste.

După ce ascultau poveştile, flăcăii lăsau pe bătrâni să se suie pe cuptor, iar ei ieşeau să vadă stelele nopţii şi să audă glasul depărtării, nădăjduind într-ascuns că va bate în preajma lor un vânt al întâmplării, care să-i scoată din valea lor ticăloasă şi să-i ducă spre lumina de aur a altei vieţi.

Printre aceste sate Jder umbla cu slujitorii săi şi cu tamazlâcurile, făcând din când în când popas şi stârnind pe gospodari din bordeie. Cum se ridicau aceştia din adâncime în albul iernii, vedeau o minune. Căci din promoroaca depărtării sosise un negustoraş tânăr care le poruncea să desfacă stogurile de fân. Cum se supuneau poruncii, negustoraşul le punea în palmă câteva grivne. Fânul se împrăştia între cârdurile de vite; stogul nu mai era; însă minunea celor câţiva bani de aramă strălucea în palma gospodarului.

— Trece un negustor bogat de la Ţara Moldovei, se auzea de la bordei la bordei şi de la sat la sat. Când ajunse la un popas de Slonim, Ionuţ Jder găsi un sătişor într-o gură de vale. Balta era oglindă lucie; dincolo de baltă, pe coastă, începea o pădure. Până în zări, depărtările erau goale. Cerul deasupra era verde ca balta îngheţată; pădurea fumurie.

În gura văii, câţiva gospodari aşteptau pe negustoraş cu cuşmele în mână şi cu pletele retezate deasupra sprâncenelor.

— Vă poftesc ziua bună, fraţilor creştini, îi întâmpină Ionuţ cu glas vesel.

— Mulţămim dumilorvoastră, cinstite neguţătorule, răspunse cel mai în vârstă dintre săteni.

Erau, de toţi, şase gospodari.

— Unde călătoriţi domnia voastră, cinstite neguţătorule? Poate vă duceţi la Cracovia, la Împărăţie?

— Din ce cunoşti asta, moşnege? Râse Ionuţ. Mi-i scris în frunte?

— Ba nu, cinstite neguţătorule, dar aşa s-aude. Cum s-a pus iarna, umblă săniile şi vorbele între sate. Să ştiţi, zice un cumătru al nostru de la Perival, că vine un neguţător tânăr, care duce trei rânduri de vite de la Moldova la curtea Craiului, la Cracovia. Aşa neguţător nu s-a văzut de mult. Cum s-a oprit lângă Colomeea, a plătit vama. N-a stat să se sfădească cu vameşii. S-a pus să numere boii, a tras punga şi a plătit o grivnă de fiecare vită. Şi a mai pus pe deasupra un ban în palma vameşului. Cum i-au ieşit slujbaşii vămii la Halici, deasemeni, i-a chemat de departe cu degetul. A scos punga şi a plătit. Deasemenea, mai spune ceva acel cumătru al nostru.

— Ce mai spune?

— Acel cumătru al nostru spune că, îndată ce ajunge la un popas, neguţătorul face strigare pentru un stog de fân. Şi plăteşte numaidecât zece grivne.

— Ba nu plăteşte, moşule, decât şapte grivne.

— Cum se poate una ca asta? Noi am auzit de zece.

— Însă neguţătorul nu dă decât şapte. Şi dacă se face vorbă şi sfadă, dă numai şase.

— Asta-i legea lui?

— Întocmai, fraţilor creştini.

— Atuncea să ne deie şapte grivne, şi noi desfacem stogul.

Ionuţ Jder se scociorî la şold şi trase punga. Era o împletitură de fir de matasă, pe care jucau două inele de argint, deosebind în două părţi banii: într-o desăguţă argint şi în alta aramă.

Gospodarii se înălţară în vârful degetelor, ca să vadă mai bine acea bogăţie. Ionuţ numără grivnele şi le puse în

palma întinsă a moşneagului. După aceea veni către sănii, unde îl aşteptau Călimanii şi alţi câţiva slujitori.

— Care nu erau încălăraţi, nefiind de rând la vite.

— Apoi mai este ceva, cinstite neguţătorule, grăi moşneagul, venind după Jder.

— Ce mai este, moşule?

— După obiceiul domniei tale, trebuie să-mi mai pui în palmă un ban. Precât am înţeles, şi aceea-i lege.

— Ba aceea nu-i lege, moşule, ci buna mea plăcere.

— Atuncea să fie şi pentru noi buna domniei tale plăcere; ca să-ţi spunem şi alte veşti, pe care le duc săniile de la sat la sat.

— Este vreo veste pentru noi? Se întoarse Ionuţ.

— Este. Binevoieşte a veni mai aproape de mine.

Moşneagul clipi tainic din ochi. Zâmbetul lui Ionuţ pieri o clipă, apoi apăru iar. Se alătură de moşneag şi trase iar punga de matasă.

— Despre ce-i vorba, moşule?

— Să nu te superi domnia ta, cinstite negustoraşule; umblând prin sate şi prin târguri şi tot scoţând punga asta, oamenii au luat aminte că trebuie să fie ceva la mijloc, şi unii cred că în săniile acestea domnia ta ai pungi mai mari şi mai grele decât asta de matasă.

— Aşa cred unii şi alţii? Se veseli Jder.

— Aşa cred unii şi mai cu samă alţii. Domnia ta îmi dai banul pe care l-am cerut şi eu îţi dau sfatul.

— Dumneata mi-l dai, însă eu nu ţi l-am cerut, moşule.

— Totuşi eu ţi-l dau şi te poftesc să fii cu luare-aminte, ca un om bătrân, nu ca unul tânăr.

— Bine, moşule, ţi-oi da banul şi-ţi mulţămesc; dar află că eu sunt un om care nu mă tem de nimica.

— Cum se poate! Spui vorbă mare, cinstite negustoraşule. Nu te temi nici de cazaci? Se află la Pragurile Niprului bărbaţi care-şi cunosc bine meşteşugul.

— Nu mă tem, moşule, căci eu îs descântat de comisoaia Ilisafta, şi afumat cu păr de urs.

Moşneagul primi banul de aramă şi rămase clătinând din cap şi mirându-se de prostiile tinereţelor.

— Tot am să-ţi spun ceva, cinstite negustoraşule.

— Cum văd eu, aici este mai multă vorbă decât fân, se întoarse iarăşi Ionuţ. Stogul mi se pare mai mic decât în alte părţi.

— Despre asta să nu-ţi faci supărare; vor rămânea boii mai sprinteni la o vreme de nevoie. Află, cinstite negustoraşule, că numele meu este Aloman şi eu îs fugar de la Moldova încă din vremea când s-au prigonit şi tăiat feciorii lui Alexandru-Vodă. Atunci am venit în Ţara Leşască după Maria-Doamna.

— Să fii sănătos, moş Aloman. Pofteşti să-ţi mai dau un ban cu chipul Craiului?

— Dacă vrei, dă-mi. Dar nu mai este vorba despre ban; ci fiind eu de-o lege şi de-o limbă cu domnia ta şi văzându-te isteţ şi fudul, nu mă îndur de tinereţele domniei tale. Dacă te întorci la Halici, scapi. Acolo sunt boierii şi slujitorii luminăţiei sale Craiului. Dai în sama lor plocoanele domneşti pe care le duci Craiului şi ceri slujitori împărăteşti ca să-ţi apere tamazlâcurile, dacă trebuie numaidecât să le duci până la Cracovia.

— Ba eu, uncheşule, trebuie să ajung astăzi cu toate ale mele până la Slonim.

Moşneagul clăti iarăşi din cap, mirându-se.

— Până la Slonim nu-i departe. Întârziere nu poţi avea domnia ta decât la un loc greu care se chiamă Râpile Babei. Ia aminte la aceste vorbe ale mele, cinstite negustoraşule. Să te ferească Dumnezeu de primejdie.

Cu toată înfăţişarea lui de fecioraş fără grijă, Jderul fusese foarte băgător de samă la toate vorbele amestecate pe care i le rostise ţăranul cel bătrân şi pe care el le plătise un bănuţ. Fără îndoială că se punea la cale ceva care preţuia mai mult, căci, în vremea popasului, Ionuţ îndemnă pe slujitorii săi să pipăie sub poclăzi armele.

Era soarele suit la amiază când convoiul porni iar.

După ce urcară din râpa bălţii pe lângă pădure, lăsând în urmă bordeiele sătişorului sub fumuri uşoare şi sub pulberea de lumină, Ionuţ Jder văzu deschizându-se înainte, spre Slonim, o aşezătură dreaptă, un loc de mirişti şi de păşuni până într-o zare neagră. Totul era alb şi curat în acea întindere. În fundul îndepărtat al priveliştii, sub ceaţă, se afla altă pădure, ca şi cea pe care o aveau acum necontenit în mâna dreaptă.

Jder încălecase ocolind cu repeziciune cirezile şi săniile, ca să le poruncească o altă alcătuire. Pân-aici tamazlâcurile se înşiraseră unele după altele. În întinderea aceasta slujitorii aveau putinţa să le desfăşure în larg – umblând un tamazlâc la mijloc şi două pe de laturi. Patru sănii ţineau fruntea; celelalte îndată în urmă. Afară de călăuzii săniilor, ceilalţi slujitori primiseră poruncă să încalece. Feciorii lui Căliman erau sub coviltirele din urmă.

Asemenea alcătuire, mai mult ostăşească decât negustorească, o mai întrebuinţase Jder după ce intrase în hotar străin. Dar după ce au trecut de Halici, în preajma celui din urmă popas poruncit, după atâtea zile în care nu se petrecuse şi nu i se întâmplase nimic deosebit şi nimic supărător, grija i se împuţinase.

Iată că-i ieşise în cale moş Aloman. Pentru un solz de aramă, moş Aloman îi dăduse o învăţătură, care de altminteri era rânduită din veci în soarta lui Jder.

Se afla în acel fund negru un loc de primejdie care, în zilele vechi, se chemase Râpile lui Behadâr. Aici Subotai-Behadâr, vestitul urhan al lui Ghinghiz, prinsese armiile de la Lehia şi Litvania, înconjurându-le cu mongolii săi şi căsăpindu-le, la anul de la zidirea lumii 6748, luna noemvrie, pe o vreme de iarnă tare. Nici un filolog din aceste părţi de lume n-a putut da lămurire de ce numele acela de groază fusese schimbat şi de ce acuma malorosienii spuneau, râzând, acelui loc Râpile Babei. Noi ştim, dar vom păstra taina. De altfel chiar dacă învăţaţii, chinuindu-se treizeci şi trei de ani, ar ajunge să arate cum

şi de ce s-a săvârşit prefacerea, nu s-ar schimba nimic din câte sunt să fie sub cer şi sub vifor şi locul ar rămâne tot aşa de prăpăstios şi de înfricoşat. Mai degrabă a putut avea înrâurire asupra întâmplărilor solzişorul de aramă, aruncat de Ionuţ în palma uscată şi noduroasă a lui moş Aloman.

Singurătăţile pădurii din dreapta păreau încremenite într-o tăcere de ghiaţă. După ce ieşiră din preajma lor la o lărgime cu desăvârşire albă, vânătorii din sania din urmă băgară de samă un lucru ciudat. Un cârd de căprioare ieşise din umbra cafenie a pădurii, cu toate semnele de spaimă că sunt alungate. Într-adevăr, într-o după-amiază aşa de însorită şi de liniştită, fără ger prea mare, lupii au obicei să iasă la vânătoare. Unii se aţin la anume hăţaşuri; alţii adulmecă şi alungă căprioarele. După ce cârdişorul de sălbătăciuni dădu în câmpie, Samoilă ridică fruntea de sub coviltir urmărind mişcarea lor cu luare-aminte şi aşteptând să vadă şi pe lupi apărând de sub streaşină pădurii. Însă lupii întârziau să iasă. Caprele începură a sălta în copce înspre linia drumului. Curând simţiră în partea aceasta convoiul de vite şi săniile. Atuncea se abătură iar în fugă în partea dimpotrivă. Acolo câmpia se încovoia într-o râpă – la marginea unde începea acel loc vestit între toate. La cealaltă pădure din zare, Râpile Babei se închideau ca de un zid.

Curând căprioarele nu se mai văzură. Coborâseră în râpă. Dar nu mult după aceea, vânătorii le văzură iar izbucnind în şes din râpă chiar în laturea tamazlâcurilor.

Deci lupii urmăreau din râpă… Totuşi acei lupi nu apărură în lumina câmpiei, de şi căprioarele îşi ţinură neîntrerupt înainte fuga, înspre pădurea cealaltă de la capătul râpilor. Era fugă nu prea repezită; nu era fugă de spaima unor vânători neînduplecaţi cum sunt lupii. Cunoscând obiceiurile unor asemenea sălbătăciuni, Onofrei şi Samoilă judecau întâmplarea ca nişte vechi vânători şi se înţeleseră ei în de ei că n-au izgonit lupii caprele din pădure; şi că sub râpă nu umblă lupi vânători, căci acei lupi vânători s-ar fi

arătat numaidecât. Fuga caprelor e pricinuită de oameni, iar acei oameni nu umblă după capre, ci după altfel de vânat.

Pe când cugetau aşa cu glas şi se descurcau ei în de ei Onofrei şi Samoilă, săniile dinainte începeau să încline spre strâmtoarea râpilor. Caprele de mult se mistuiseră în pădurea cealaltă. Atunci apărură cu mare repeziciune în strâmtoare câţiva călăreţi. Iar din coastă, de sub rovina din dreapta, săltară alţii. Dând glas de năvală, şi unii şi alţii aplecară suliţile.

Cei din strâmtoarea râpii ocoliră în stânga şi în urmă, cei din dreapta veniră de-a dreptul. Mişcarea lor tindea să împingă convoiul în râpi, acolo unde odinioară mongolii lui Behadâr vărsaseră puhoi de sânge. Dar aceşti vânători de oameni, care se arătaseră atât de sprinteni şi cu asemenea repeziciune, erau creştini. Unul din ei se oprise o clipă şi striga cu străşnicie acea poruncă de război vestită la Pragurile Niprului.

— După care fiecare frate întru Hristos, înţelegător al primejdiei, trebuie să-şi plece grumazul dând tot ce are, ca să-şi păstreze viaţa.

— Supuneţi-vă! Strigase încă o dată acel crainic. Apoi îşi ridicase în două picioare calul şi trăsese o sabie încovoiată, pe când în mâna stângă urmă să ţie înălţată suliţa.

La cea dintâi arătare a lotrilor, săniile din frunte se opriseră. Jder îşi învăluise în fugă calul asupra slujitorilor săi, dându-le porunci. În acelaşi timp oamenii săi îi întindeau sabia, arcul şi cucura de săgeţi. Şi în acelaşi timp oamenii de la sănii săreau pe omăt, întru întâmpinarea lotrilor, cu armele sclipind în soare. Tamazlâcurile se opriră o clipă pe loc, îmbulzindu-se; apoi la chiotele înfricoşate ale lotrilor, care năvăleau din urmă, prinseră a boncălui împingându-se către râpă. Oamenii lui Jder din acea parte, şi el însuşi, fură un timp strânşi de acel puhoi de animale speriate şi-şi făcură anevoie loc în lărgime. Slujitorii din

săniile din urmă fuseseră mai slobozi; însă mai cu samă asupra lor se îmbulzea stolul de cazaci.

Cea dintâi lovitură a celor de cătră rovină se îndreptă cătră sania Călimanilor. Onofrei şi Samoilă îşi încetaseră în sfârşit sfatul şi socotelile lor cu lupii. În clipa când înţelegeau ce fel de vânători pot fi în preajmă, acei vânători se şi ridicaseră şi veneau asupra lor.

Ca oameni mari şi greoi, feciorii starostelui puseseră oarecare timp ca să se desfacă de coviltire şi sănii şi să cotrobăiască sub poclăzi armele. Când traseră însfârşit bucăţile de fier luciu, băgară de samă că ţin în pumnii lor nişte unelte prea uşoare şi prea subţirele. Onofrei înfipse în pământul îngheţat arma şi trase de sub covergă un par ascuţit, gătit după rânduiala vânătorii de mistreţ. Samoilă făcu în pripă aceleaşi mişcări. Înfipse sabia: trase ţăpuşa.

— Cum să facem, bădică? Întrebă rânjind Samoilă. La trântă să ne luăm, ori în săbii să ne tăiem? Ori să-i pălim tare?

Când a spus Samoilă vorba asta, Onofrei a şi pălit cu ţăpuşa de stejar pe cel dintâi călăreţ care năvălea cu suliţa asupra sa. Din pălitură, i-a rupt şi suliţa şi l-a dat şi jos de pe cal. Când a pălit şi Samoilă, s-a întâmplat acelaşi lucru cu al doilea călăreţ cazac. Amândoi fraţii au ridicat parii asupra celui de-al treilea. Acesta a ocolit în laturi, strigând cătră soţii săi. Atunci au întors caii spre acel loc toţi cei de la râpă năvălind în sprijinul celor bătuţi.

Erau zece ori doisprezece, îndemnându-se cu mare glas. Când se văzură într-asemenea stare de primejdie, feciorii starostelui începură să se mişte cu o hărnicie, al cărei argint viu nici nu se bănuia a fi în mădulările lor mari. Încordându-se cu străşnicie şi îndemnându-se cu glasuri groase, repeziră de la zece paşi asupra năvălitorilor ţepuşile lor grele. Vâjâind şi zbârnâind stejarii intrară între lotri stricând capetele şi mânile. Călimanii smulseră odată săbiile, dar le lepădară numaidecât. Întinzând mânile înspre coşurile săniilor răsturnate de cai, apucară roţile desfăcute.

Cumpăniră câte una în fiecare mână; se opintiră trimeţându-le ca pe nişte ghiulele de balimezuri. După ce împroşcară cu una, pe urmă apucară în dreapta şi pe cealaltă, făcându-i vânt ca dintr-un braţ de moară.

Nu se mai aflau înaintea lor decât trei oameni călări. Ceilalţi stăteau prăvăliţi în omăt; unii mai dădeau dintr-un picior; alţii nu mai mişcau. Căzuseră şi unii cai; alţii fugeau pe câmp cu scările zbătându-se. Harţul nu mergea în spor pentru lotri nici în altă parte, căci ori erau săgetaţi ori bătuţi de săbii agere. Toată puterea lor fusese aici în urmă, lângă sania Călimanilor, şi aici se dovedise dintr-odată a fi un fel de prăpăd al lui Dumnezeu.

— Pe care să te mai pălesc? Striga Samoilă holbat, învârtindu-şi roata.

Atunci a înălţat mare glas cazacul cel cu sabia şi cu suliţa:

— Staţi! Staţi, fraţilor şi creştinilor! Cu asemenea putere noi nu ne punem. Cine sunteţi domniile voastre?

În clipa aceea, încordând asupra lui arcul, Jder îl cunoscu pe cel care strigase. Era Grigorie Gogolea, lotrul, poreclit Răţoi, cel care cutezase cândva să intre la Timiş, ca să fure ori să înjunghie harmăsarul alb al măriei sale Ştefan-Vodă.

Desfăcu săgeata din coarda arcului şi-şi mână calul înainte. Răcni poruncă spre Strâmbă-Lemne şi Sfarmă-Piatră să steie pe loc şi să lepede roţile. De jos din apropierea lui Gogolea, se ridică, cumpănindu-se cu mânile la frunte, un cazac bătrân şi chior de un ochi. Acesta era moş Ilia Alapin.

— Unde eşti, atamane? Bâlbâia el, pipăind în jurul lui în vânt ca să se sprijine de ceva.

— Aici-s, moş Ilia; am dat peste mare noroc.

— Oi, căpitane, norocul nostru e c-au să ne ia vieţile şi avem să scăpăm de orice năcaz pe astă lume.

— Încă nu-i vremea, moş Ilia. Aceştia nu-s neguţători. Am greşit. Noi n-am găsit ce căutăm; iar domniile lor n-au ce face cu nişte mişei ca noi.

Jder îşi opri calul. Încă se frământa în el mânia. Îşi potrivi arcul la oblânc şi-şi căută sabia, ca să deschidă judecată.

Gogolea se uita la el cu mirare.

— Fac cruce, jupâne, şi mă jur că eu te cunosc şi am mai avut de la domnia ta pagubă. Moş Ilia, acesta-i feciorul cel îndrăcit de la Ionăşeni.

— Aha! Mormăi moş Ilia, aşezându-se cu trudă la pământ.

— Fac cruce şi mărturisesc, urmă Răţoi, că n-am ştiut cine sunteţi. Iaca folosul nostru, se vede de jur-împrejur.

Unii dintre tovarăşii lotrului se trăgeau pe brânci la o parte ca să-şi oblojească rănile; alţii, încă teferi, fugeau pe şes, ca să prindă caii. Tamazlâcurile de boi se năruiseră în râpă. Săniile începeau să fie adunate şi puse în rânduială de slujitori. Omătul fusese frământat pretutindeni şi pătat de sânge în multe locuri. Printre cai şi oameni căzuţi, Onofrei şi Samoilă îşi căutau roţile şi ţăpuşile, cu totul nepăsători de partea ce luaseră ei la bătălie. Părea chiar că li-i ruşine de cele întâmplate şi nici nu cutezau să întoarcă privirile spre Jder.

— Ascultă, Răţoi, vorbi Ionuţ, zâmbind cu răutate. Dacă ar fi aici bădiţa Simion, poate ai scăpa iar, căci tu ai avut o tocmeală cu domnia sa. Eu însă trebuie să-ţi ridic viaţa, ca să nu te mai poţi întoarce la stăpânul tău.

— Care stăpân al meu? Urmă să se mire Gogolea.

— Cel care te-a trimes împotriva noastră. Atunci însemnează că ştie despre fratele meu şi despre sfinţitul arhimandrit Amfilohie şi va fi pus şi împotriva lor ceva la cale.

Jder încordă braţul pe sabie. Gogolea răcni cu cutremur:

— Pe legea mea, care-i una şi sfântă, nu înţeleg ce vrei să spui, jupâne Ionuţ. Stăpân, pe care-l slujesc din când în când, am într-adevăr. Dar asta a fost o treabă a mea, cătră care m-au chemat prietini ai mei de la un pod peste Prut şi de la o moară. Nu ştiu de altceva nimica. Ştiu numai că aveam poruncă de la boierul meu să mă abat la curtea de la Volcineţ, unde trebuie să vie însuşi jupân Mihu, azi ori mâni.

— Şi jupân Mihu nu ştie nimic?

— Ce să ştie?

— Te întreb dacă nu ştie nimic; răspunde numaidecât, dacă vrei să-ţi mai steie capul pe umeri.

Răţoi scrâşni, înghiţindu-şi veninul:

— Căpăţâna asta proastă ţi-o dau, jupâne Ionuţ; nu mai am ce face cu dânsa şi nu mai este bună de nimic. Nu înţeleg ce vrei să spui. Taie-mă; însă nu înţeleg.

Moş Ilia Chiorul stătuse toată vremea în loc, ascultând cu luare-aminte. Abia acum îşi aţinti ochiul cel sănătos asupra lui Jder.

— Să ştiţi, fraţilor creştini, se tângui el lăcrămând, că aici este la mijloc un drac, adică o muiere. Va fi fiind fata cu care s-a oprit la curtea din Volcineţ acel boier de la Moldova, către care ne-a trimes jupân Mihu.

Jder se frământă dintr-odată în şa la aceste vorbe. Gogolea îi ceti cu mare uşurinţă în ochi o bucurie aprigă, înţelegând întrucâtva acea neguţătorie înarmată care umbla pe drumurile Lehiei.

— Tare mă tem că nu-i în primejdie numai căpăţâna mea, rânji el.

Ionuţ îl privi crunt…

— Da, da, urmă Gogolea, veselindu-se. Înţeleg eu acuma ce căutaţi domniile voastre. Eu v-am lăsat sănătos şi m-am dus.

Cu aceste vorbe, îşi strânse năprasnic calul în pinteni, punându-l în două picioare. Dar Ilia Chiorul răcni asupra lui cu turbare:

— Stăi, nebunule.

Ionuţ pusese iar săgeata în arc. Onofrei şi Samoilă cumpăniră asupra lui Gogolea ţăpuşile.

— Stăi, nebunule, ţipa moş Ilia cuprinzând frâul calului lui Gogolea şi atârnându-se în el cu toată greutatea. Tu nu vezi că Dumnezeu rânduieşte anume drumurile noastre? Întâi, când am fost la Timiş, Domnul Dumnezeu ne-a dat ştiinţă. Noi n-am luat aminte. Nici n-am dobândit căuşul de galbini

care ni s-a juruit. Ne-am pus în primejdie vieţile pentru gustul unui cneaz buiac. Acuma iar suntem în slujba lui jupân Mihu, şi Dumnezeu iar ne dă de ştire, bătându-ne peste fălci. Acu vine vremea să facem şi noi o dreptate pe lumea asta, atamane Gogolea. Tot era vorba să zidim o sfântă mănăstire şi să ne facem în ea schivnici. Eu zic aşa, să facem cu aceşti boieri care se află aici o neguţătorie mai bună decât toate: dacă domniile lor vin pentru logofătul Mihu, să-i sprijinim ca să-l ieie şi să-l ducă Domnului lor, precum s-a auzit că este dorinţa şi porunca măriei sale Ştefan-Voievod. Numaidecât să ni se deie dreptul nostru, ca să zidim acea sfântă chinovie despre care e vorba.

Ionuţ asculta cu uimire vorbele lui moş Ilia Chiorul.

— N-am venit pentru asta, zise el. Dar este cu cine să faceţi neguţătorie şi vă pot jurui şi eu acel căuş de galbini de care aveţi nevoie, şi-l juruiesc de la jupân Iaţco, ori vă dau vouă aceste trei tamazlâcuri, până ce vine prea sfinţitul Amfilohie.

— N-avem încă nevoie de prohod, mârâi Răţoi. Şi nici nu înţeleg nimica.

— Supune-te, Răţoi, se tângui iar moş Ilia Alapin. În starea în care am ajuns nu-i nevoie să mai înţelegem nimica. Să ne plecăm capetele, rugându-ne Domnului Dumnezeu pentru ctitoria noastră.

Lotrul n-avea alta de făcut decât să se supuie. Era stropşit şi ticălos. Şi în preajma lui se aflau, pândindu-l pieziş, feciorii lui Nechifor Căliman.

Capitolul XV.

În care se vede că femeile au totdeauna dreptate.

După ce fură adunate tamazlâcurile risipite în Râpile Babei, Ionuţ Jder şi slujitorii săi ieşiră la Slonim. Acolo, în margine de sat, la o cruce de drumuri, aştepta Iosip de la Nimirceni. Credinciosul lui Dămian Păr-Negru îşi alesese loc singuratic de popas, subt un plop străvechi, de mult uscat, care străjuia căile. Trunchiul, pe care abia îl puteau cuprinde în îmbrăţişare patru oameni, înălţa în albul iernii

ramuri încâlcite, până într-o mare înălţime, unde, pe un clomb subţire, cloncănea din când în când un corb, dând veşti fără înţeles omului descălecat dedesubt. Acel om aprinsese foc în scorbură şi priponise calul alături, punându-i în cap traista cu grăunţe. Pe tarhatul calului se hodinea el, pârjolindu-se la flăcări când pe o parte, când pe alta.

Jder îşi duse oamenii şi vitele până în marginea satului, neguţând stogul de fân cum îi era rânduiala şi plătind şapte groşi din punga de matasă, după care venise singur la vatra lui Iosip. Apropiindu-se şi descălecând, cerceta pe sol, încercând să cetească pe obrazul lui vestea ce i se trimetea.

Iosip se închină şi aşteptă să fie întrebat.

— Veste bună, precât înţeleg, meştere Iosipe?

— Ai spus singur ce este, jupâne Ionuţ. Dumnezeu ne stă într-ajutor. După ce am fost trimes noi pe Botezatu cu înştiinţare către domnia ta, n-a mai trecut decât o zi şi a venit la mine o slugă a lui Mihu logofăt. S-a aflat ceva de Niculăieş Albu: ar fi descălicat, noaptea, la odăi unul Drăghici, omul lui Albu, şi a cerut să intre chiar atunci la boier. Era, se vede, vreo vestire grabnică, deoarece, dimineaţa, logofătul Mihu a dat poruncă să i se grăbească plecarea. Cu toate acestea n-a plecat nici a doua zi, nici a treia zi, fiind acest boier prea mare şi prea greoi şi făcând toate lucrările sale cu întârziere. De cincisprezece ani stă să se întoarcă în Ţara Moldovei şi până acuma nu s-a întors. Sfinţitul Amfilohie zâmbeşte şi zice că poate i-a venit vremea să se întoarcă acuma. Cum s-a aflat încotro anume purcede boierul, omul meu a venit şi mi-a spus. Eu am luat poruncă de la jupânul postelnic Simion şi am încălicat. De aicea până la târgul Volcineţ, unde am oblicit noi că s-ar fi oprit Niculăieş Albu, nu-i departe; însă porunca lui jupân Simion postelnic este să stai pe loc. Postelnicul zice că-ţi cunoaşte nerăbdarea domniei tale: deci să nu te clinteşti până ce nu ajunge domnia sa. Îşi adună slujitorii pe care îi are risipiţi şi trebuie să ajungă şi domnia sa aici, după

miezul nopţii, ori cătră ziuă. Suntem înaintea lui jupân Mihu logofăt; avem vreme. Însă este pentru mine o poruncă mai straşnică; de aceea mă vezi domnia ta pe mine, jupâne Ionuţ, punând şaua pe cal şi strângând chinga. Cum te văd şi cum îţi spun ce am de spus, mă tot duc înainte ca să dau de vestire la Ceremuş. Ştiu că pe cale, în anumit loc, la hanul cel mare al călugărilor franţuscani, în preajma Colomeei, am să-l găsesc pe Gheorghe Botezatu şi pe un tovarăş al lui. Apoi de acolo se dă fără întârziere vestire la Ceremuş. Aşa-s poruncile. Eu m-am dus.

Ionuţ a rămas singur. Când Iosip a purces dintr-odată scăpărând pe calea îngheţată, corbul s-a spăriat fâlfâind pe deasupra plopului. A făcut un înconjur pe sus, s-a coborât într-o aripă şi a strigat cătră Ionuţ:

— Clonc-stronc!

Jder a râs înălţând fruntea:

— Dar dacă ţi-aş trimite o săgeată, măi cloncane?

Corbul şi-a strigat iar vorbele lui şi s-a aşezat pe clomb, unde stătuse mai înainte. Îşi ciugulea penele şi-şi tot aşeza aripele. O pană veni de sus învârtejindu-se repede şi căzu pe braţul lui Ionuţ. Deci cloncanul îi da vestire să se astâmpere ca şi el, ciugulindu-şi gândurile. Foarte cu greu îi venea acestui Jder tânăr, aflând dintr-odată că nu-i departe de Volcineţ, să stea cu mânile subpuse.

O vreme, în jăraticul din scorbură, văzu felurite năluciri năprasnice, care fulgerau în el însuşi. Apoi îşi luă calul de căpăstru şi umblă pe jos până în marginea satului pe costişă, ca să vadă popasul vitelor şi al oamenilor. Vitele mâncau stogul de fân. Oamenii întocmiseră tabără de sănii în patru laturi şi duraseră la mijloc un foc mare, la care îşi pregăteau cina. Stăteau jur-împrejur tăcuţi. Unii mestecau mămăliga de mei. Alţii frigeau slănină în vergi subţiri de alun. Grigorie Gogolea şi moş Ilia erau şi ei acolo, cu patru dintre oamenii lor, care rămăseseră nestricaţi. Câţiva rămăseseră pe câmp, deasupra râpilor; alţii zăceau sub poclăzi în sănii: din când în când se tânguiau încet. Moş Ilia

se scula în răstimpuri de la foc şi le aducea doftorie dintr-o ulcică. Gusta şi el şi le dădea şi lor. Mai mult din pricina acelei doftorii bătrânul se înveselise, pe când Gogolea clocea în el gânduri mâhnite, cu ochii aţintiţi asupra jarului.

Jder trase dintr-o desagă pită şi primi dintr-o frigare o bucată de slănină. Rupând din pită, muşcând din slănină, umbla fără astâmpăr de jur-împrejurul săniilor.

După ce isprăviră cina, oamenii se gătiră de hodină.

Multă vreme nu mai era până în sară. Asfinţitul se scrijela cu purpură şi aur.

Jder veni lângă Gogolea şi-l bătu pe umăr, chemându-l după sine. Atamanul îl urmă fără de nici un cuvânt. Îndată ce ieşiră în afară de tabăra săniilor, Ionuţ se întoarse spre lotru.

— Atamane Grigorie, zise el, în noaptea asta să-ţi iei oamenii şi să te duci. Cu caii pe care îi ai şi cu haidamacii sănătoşi poţi ridica şi pe răniţi. Până ce ţi-a veni vremea să te duci la călugărie cu moş Ilia, ai mai putea cerca alt negoţ. Îţi vând aceste trei tamazlâcuri de boi. Am purces de la Suceava cu o sută cincizeci; n-am prăpădit până acuma decât opt. Ţi-i dau ieftin; nu mai am nevoie de ei. Răţoi îl privi uimit însă cu băgare de samă.

— Cu ce preţ mi-i dai? Întrebă el.

— Ţi-i dau cu cât mă costă.

Atamanul îşi scutură fruntea:

— Am aflat de la slujitorii domniei tale cât te costă marfa asta. Nu înţeleg de ce vrei să mi-o dai degeaba. Nu mai ai nevoie de mine? Am stat eu şi m-am gândit şi m-am sfătuit cu moşneagul meu şi văd că trebuie să ne schimbăm stăpânul. Cu acesta de-acum n-am avut noroc. Şi poate chiar dacă aveam noroc, el ar fi fost tot aşa de zgârcit cu noi, fiind el un boier mare cu trecere la Craiul şi fiind noi nişte mişei. Dacă am fi strigat împotriva lui, ce dreptate alta puteam găsi, decât să fim ridicaţi în furci? Aşa că noi ne-am agonisit viaţa voinicind şi slujindu-l şi pe domnia sa cu prea slabă simbrie. Am auzit că Ştefan-Voievod găteşte oştiri

împotriva ismailitenilor. Să mă primească şi pe mine, dându-mi bună leafă, ca unui om vrednic ce mă aflu. Ajungând eu să tai numărul de necredincioşi care mi-i hotărât, mă răscumpăr cătră judeţul cel din veac. Iar în vremea asta, moş Ilia s-a ruga la o mănăstire din Sfântu Munte pentru sufletele noastre. Văd că acest moşneag a slăbit; i-a mai rămas puţin din vârtutea de altădată. Dacă mai întârzii pe aici, mâni-poimâni ajung şi eu ca dânsul.

Răţoi oftă, cu fruntea încreţită şi cu ochii înegurаţi de amărăciune.

— Atunci cum facem? Întrebă Jder. Eu boii ţi-i dăruiesc.

— Dacă-mi dai drumul, eu m-oi duce aşa, luându-mi şi oamenii, răspunse atamanul. Însă dacă mai îngădui, poate ţi-aş fi de folos. Domnia ta vrei să te duci la Volcineţ. Ai o nevoie: să găseşti pe cineva acolo. Poate aştepţi în noaptea asta pe jupân Simion, fratele domniei tale. Nu te mira c-am înţeles care-i neguţătoria domniei tale; eu sunt învăţat să trag pe oameni de limbă. Pot să-i fac să vorbească nu numaidecât sub fier roş. Bine, dacă m-alungi, eu mă duc. Dar dacă m-ai ţinut până acuma, însamnă că te-ai gândit să-ţi fiu de ajutor la ceva. Ce ajutor aş putea să vă dau?

— N-am nevoie de nici un ajutor, atamane, zâmbi Jder.

— Ştiu, te simţi în putere şi ţi-i uşor a grăi astfel. Dinspre Liov vine fratele domniei tale. Se spune c-ar fi fiind gata pe hotar, să vă deie sprijin, nu ştiu câte sute de călăreţi. Aşa că luaţi fata ce se află în puterea lui Niculăieş Albu, şi vă duceţi. Dar să vedem dac-aţi fi în stare să săvârşiţi ce pot săvârşi eu. Încalici, mergi cu mine şi o luăm. Asta-i voinicie! Însă e adevărat că, după aceea, te ajung slujitorii Craiului şi te taie. Deci văd că tot mai tare-i judecata şi puterea care te-au trimes aici. De aceea vreau eu să-mi schimb stăpânul. Porunceşte-mi să-l prind pe jupân Mihu şi să ţi-l aduc în sac.

— Măria sa Ştefan-Vodă n-are nevoie de el.

Răţoi oftă iar.

— De ce grăieşti aşa cu mine, jupâne Ionuţ? Văd că n-ai în mine nici o credinţă. Poate ai dreptate. Sunt un lotru de

rând. Dar să ştii că am şi eu o lege ş-un Dumnezeu. Să nu socoteşti domnia ta că noi ne ducem în pustie la Pragurile Niprului, ori în altă parte, pentru că huzurim în domnia Craiului Cazimir. Viaţa noastră a creştinilor, în aceste părţi, e blăstămată să fie fără spor şi fără judeţ. Pe mişel îl poartă stăpânul său în sfârcul harapnicului; dăbilarii îl secătuiesc; neguţătorii îl înşală; popa îl lasă neîngropat. Ni-i dor şi nouă de o dreptate; aşa că mulţi ne-am gândit să ne ducem s-o căutăm la alt Domn. Dacă nu vrei să mergi cu mine acuma la Volcineţ, să-mi cerci credinţa, lasă-mă să stau în tabăra domniei tale până ce vine jupân Simion şi arhimandritul. Vreau să mă supun lor.

Jder îl înlătură de la sine pe ataman:

— Nu mă ispiti, Răţoi. Du-te şi aşteaptă lângă foc. Poate-i mai bine s-aştepţi pe părintele arhimandrit. Mai stai puţin.

— Ce mai este? Se întoarse zâmbind cazacul.

— Nu mai este nimic. Voiam să te întreb dacă ştii cum e calea până la Volcineţ. Dacă-i departe. Dacă este acolo cetate întărită.

— Toate le ştiu, jupâne Ionuţ, răspunse Răţoi, şi toate am să le spun lui Simion postelnic.

Viclean cazac! Se gândea Jder, umblând singur primprejurul săniilor şi privind de-aproape la străji. Focul urma să ardă cu putere în mijlocul taberii, împrăştiind scântei. Atamanul se cinchise iar la locul lui şi grăia în şoaptă cu moş Ilia Chiorul.

Noaptea aceea Jder cel mic a petrecut-o cu mare nelinişte şi fără să simtă nevoie de somn. Avea în el şi ca o presimţire nedesluşită. Samoilă şi Onofrei se sculau din când în când de la foc şi veneau cătră el să vadă ce face. Îl auziră într-o vreme grăind singur.

După a treia cântare a porumbacului, se auziră în depărtarea câmpiilor zvonuri amestecate de zurgălăi şi clopote. Cânii din Slonim începură a zăpăi cu mare larmă.

Jder potrivi şi strânse şaua pe cal, încălecând numaidecât. Porunci străjilor să fie cu mare luare-aminte mai ales spre

lotri; îşi luă un tovarăş şi ieşi înaintea zvonului.

Erau două sănii uşoare, împresurate de slujitori călări. În una se afla părintele arhimandrit. În cealaltă postelnicul Simion. Se făcu un răstimp oprire şi Jder îmbrăţişă pe fratele său şi sărută dreapta sfinţitului părinte Amfilohie, după care îndată dădu samă de tot ce ştia şi de tot ce se săvârşise.

— Am nevoie numai de un ceas de odihnă, până ce se face ziuă, hotărî Simion. Pe urmă ridicăm tabăra şi pălim de-a dreptul la Volcineţ. În urma noastră trebuie să fi purces şi jupân Mihu; dar domnia sa umblă cu întârziere, mâncând îmbielşugat şi hodinindu-se îndelung. Poate unii dintre noi să-l aştepte şi pe dânsul. Deasemenea vine din urmă Dămian cu jupâneasa lui şi cu două sănii pline de daruri.

— Înainte de a ridica tabăra, dădu înştiinţare mezinul, va trebui domnia-ta, bădiţă Simioane, s-asculţi nişte poveşti pe care vrea să ţi le spuie atamanul Răţoi.

La lucirile mai îmblânzite ale pojarului, Simion Jder găsi pe slujitori gata, în arme, aşteptându-l. Domnia sa pofti întâi şi întâi să vadă pe cei doi vânători, feciorii lui Căliman, pe care-i cercetă cu mirare, mustrându-i că au prăpădit roatele de la o căruţă.

— Cine spune o minciună ca asta? Se apără Onofrei. N-am prăpădit nici o roată!

— Ei, dacă n-aţi prăpădit niciuna, răspunse postelnicul, măria sa are să fie destul de mulţămit.

Postelnicul Simion se înturnă deodată spre Răţoi, care se sculase din culcuş.

— Cu dumneata, atamane Grigorie, am eu o vorbă, zise el.

— Aştept de asară sosirea domniei tale, răspunse Gogolea. Dar înainte de a mă primi la asemenea cinste, îngăduie-mi să îngenunchez la sfinţitul arhimandrit, cerând binecuvântate. Fiind eu şi cu moş Ilia nişte păcătoşi, dorim să ne mărturisim şi să ne poruncească sfinţia sa canon.

Sfinţitul arhimandrit Amfilohie ridică dreapta binecuvântând şi se aşează pe o margine de leasă a unei

sănii. Lucoarea focului îi fulgeră în luminile ochilor şi-i lumină faţa palidă. Slujitorii se traseră la o parte, punând caii în hamuri şi pregătind şăile.

— Sfinţite părinte arhimandrite, se tânguia moş Ilia Chiorul, cu lacrimi, am păcătuit greu în zilele noastre. Şi mai cu samă eu, năcăjitul şi amărâtul Ilia, am păcătuit destrăbălându-mă în furtişag şi sânge. N-am cruţat pe nimene şi n-am cunoscut mila. După asemenea răutăţi, se mai poate oare dobândi o iertare, sfinţite părinte?

— Nu ştiu, să vedem, răspunse călugărul, privind de sus la mişeii îngenunchiaţi. Dacă aţi dat lumânări şi acatiste, poate să fie o îmblânzire.

— N-am dat nimica, sfinţite părinte; noi în satele noastre nici n-avem biserici; căci lăcaşurile noastre sfinte, fiind zălogite la zarafi armeni şi jidovi, stau închise şi noi nu avem unde ne închina. Aşa că mai ales eu, păcătosul Ilia, am săvârşit numai răutăţi.

— Şi nu ţi-a fost niciodată milă?

— Ba da, sfinţite părinte. Milă mi-a fost, dar, cu toate acestea, răutăţile le săvârşeam. Am găsit odată între oameni străpunşi de suliţi un prunc plângând. L-am ridicat şi l-am alinat, dându-i puţintel sabia să se joace cu ea, dar priveghindu-l să nu se taie. După ce s-a liniştit, i-am dat pită şi l-am lăsat.

— Acel prunc va mărturisi pentru dumneata la judeţul cel din urmă… dădu lămurire sfinţitul Amfilohie.

Moş Ilia se bucură de prunc şi zâmbi amintirii, privind-o în trecut cu ochiul său cel sănătos, apoi urmă a se mărturisi; pe când Gogolea, cu fruntea adânc plecată, se gândea cu ce vorbă să anine de spovedania sa pe jupân Mihu, carele, după cât înţelesese el, face trebuinţă măriei sale Ştefan-Voievod.

După ce se făcu ziuă, ajunse la Slonim şi jupân Dămian Jder cu văduva. Slugile lui luară în primire tamazlâcurile, îndrumându-le spre Liov, ca să rămâie negoţurile nepăgubite.

— Spre deosebire de celelalte treburi ale lumii.

Slujitorii înarmaţi părăsiră popasul de la Slonim şi se mişcară spre Volcineţ. Unii erau călări, alţii în sănii.

Atamanul Grigorie şi cu moş Ilia Alapin încălecară şi ei între oştenii domneşti.

Dis-de-dimineaţă răsărise soarele în neguri; şi stătuseră pâclele asupra întinderilor până într-un târziu. Abia către al patrulea ceas fulgerară lumini pe întinderile de zăpadă şi negurile rămaseră numai pe văi.

La acest ceas, în curtea domnească de la Volcineţ, se zbătea plângând în jâlţ jupâniţa Maruşca, după cum îi era obiceiul. Asta îi era închinarea ei de dimineaţă şi mâncarea ei de la prânzişor. De două zile nu mai avea asupra sa însăşi nici o stăpânire şi slugile palatului clăteau capetele cu îngrijorare, umblând prin ganguri şi ascultând la uşă. Jupâniţa aceea străină se prăpădea. Şi de când nu mai avea domnia sa pace şi somn, se împuţinase şi sănătatea lui jupân Niculăieş Albu jitnicer. Nu mai ştia jupân Niculăieş Albu ce să facă, ce să spuie, cum să umble. Îşi luase asupra sa o povară şi o osândă. Aştepta dintr-o zi într-alta să-i vie un sprijin de la Liov. Trimesese acolo a doua oară vestire, printr-un om iscusit. Drăghici plecase cu poruncă să nu se întoarcă fără jupân Mihu. Şi acuma Niculăieş Albu îl aştepta pe unchiul său. Jitnicerul nu nădăjduia de la jupân Mihu atât o uşurare pentru bolnavă, cât un sfat pentru încurcătura lui. Intrase în casa subpământeană a minotaurului din care nu mai putea ieşi.

Moaşa Irina Vorniceasa era singura putere şi singurul sprijin în asemenea năcaz, atât pentru jupân Niculăieş, cât şi pentru jupâniţa lui Iaţco. În dimineaţa aceasta văzând-o pe jupâniţă că se află iarăşi sub puterea Demonului şi se zbate, o cuprinsese la sânul său, potolind-o. Apoi îi udase tâmplele cu apă neîncepută, stupind uşor asupră-i şi şoptindu-i descântecul celor nouă răutăţi şi nouă şerpi.

— S-a trezit fecioară tânără, cu nouă răutăţi în trupul ei; şi a trimes sfânta Duminică nouă şerpi buni în ajutorul nostru.

A venit un şarpe şi a înghiţit o răutate şi au rămas opt răutăţi. Şi a venit alt şarpe şi a înghiţit o răutate şi au rămas şapte răutăţi. A venit al treilea înghiţind o răutate şi au rămas şase răutăţi. A venit al patrulea – şi au rămas cinci răutăţi. A venit al cincilea – şi au rămas răutăţile numai patru; pe urmă au rămas trei şi după aceea două. Şi a venit cel din urmă şarpe al sfintei Duminici şi a înghiţit cea din urmă răutate a cneaghinei; şi rămâne cneaghina Maruşca trup luminat şi curat, ca un argint strecurat.

Jupâneasa Maruşca se alinase prea puţin. Îşi strângea în palme tâmplele. Era învăluită de o mare oboseală. Moaşa Vorniceasa Irina se gândi cu glas să dea înştiinţare pentru un popă. Să vie un preot bătrân, care are dar, să cetească bolnavei.

— Nu-mi trebuie nimic! Se zvârcoli cu răutate jupâniţa Maruşca. Nu-mi trebuie nici o cetanie.

— Cruce de aur cu noi… şopti Vorniceasa. Nu-i trebuie Demonului; el ţipă prin glasul măriei tale. Altfel cum s-ar putea suflet creştinat să nu primească pe un slujitor al lui Dumnezeu?

La aceste vorbe ale Vornicesei, izbucniră deodată afară răcnete, ca şi cum frământarea de furtună din bolnavă se strămutase într-o clipă dincolo de ziduri. Odată cu răcnetele, se zgudui palatul ca de cutremur.

— Vai! Vai! Răspunse cu înfricoşare Vorniceasa, înălţând braţele-i scurte şi lăsându-se într-o parte pe-un divan. Maică prea curată, pururea Fecioară, îndură-te şi stai întru ajutorul nostru!

Cneaghina Maruşca ridicase fruntea şi încruntase sprânceana, stând cu luare-aminte.

Erau afară strigăte de război. Oşteni spărgeau uşile.

Zvârlită ca de o vargă de criţă, jupâniţa Maruşca se prăvăli într-o fereastră, căţărându-se de gratii şi grămădindu-se în firidă, ca să vadă cu o clipă mai curând ce este. Era tocmai ce aştepta ea în nopţile-i nedormite şi chinuite de vedenii.

Glasul lui Niculăieş Albu sună cu străşnicie în gang. Uşa se deschise şi el însuşi intră cu sabia goală în mâna dreaptă, cu privirile spăriate şi rătăcite. După ce se încredinţă că bunul său şi dragostea sa erau acolo, se înturnă cu putere spre locul pe unde intrase, chemând în jurul său slujitori. Dar o putere mult mai mare intrase în palat şi rostogolea întâi tot ce era slujitor al locului, măturând apoi la o parte totul.

Cel dintâi slujitor al lui Simion care intră în sala Domnilor primi o lovitură tare de la jitnicer şi căzu îndărăt. Ceilalţi slujitori puseră înainte suliţile şi, deasupra suliţilor, scut. Intrară întâi doi; pe urmă alţi doi; împresurară pe boier, proţăpindu-l în bolduri.

Vorniceasa Irina se întinsese la pământ în marginea divanului, leşinată. Cneaghina Maruşca avea, în firida ferestrei, o răsucire a întregii fiinţi, amestecând plâns şi râs cu o holbare de nebunie a ochilor.

Oştenii împinseră afară cu suliţile pe jitnicerul Niculăieş. Îl mânară din gang, la soare. Acolo ograda se afla în deplină stăpânire a slujitorilor domneşti. Slugile, bărbaţi şi femei, îngenunchiaseră în omăt.

Simion Jder era încă în şa.

— Daţi-i drumul, strigă el către slujitori. Lăsaţi-i sabia; daţi-i cal să încalice.

— De ce? Răsări cu semeţie Niculăieş Albu, neînţelegând deocamdată ce se petrece. Aha! Domnia ta eşti, postelnice Simion? Ai venit să săvârşeşti frumoasă faptă; dar te vestesc că ai să dai samă judecătorilor luminăţiei sale Craiului.

Postelnicul Simion îl privi cu mânie.

— Îţi poruncesc să încalici, îi zise el c-un glas înăbuşit şi înfricoşător.

Jitnicerul Niculăieş înţelese şi încalecă.

Privi în juru-i. Slujitorii făcuseră cerc larg, lăsându-l slobod. Văzu în pridvor, nu departe, pe bătrânul Mustea, care-i zâmbea nu se ştie din care pricină.

C-o hotărâre, fulgerată în el într-o clipă, Niculăieş Albu îşi făcu semnul crucii cu mâna dreaptă şi sărută fierul pe care-l ţinea în stânga. Trecându-şi în pumnul drept sabia şi apucând frâul cu stânga, dădu pinteni şi se zvârli spre porţi, ca să treacă. Însă suliţile slujitorilor îl opriră. Îşi răsuci năprasnic calul aducându-l în două picioare, şi veni asupra postelnicului cu sabia închinată peste umărul stâng – repezind-o din stânga în dreapta. Simion Jder îi primi tăişul în straja fierului său, apoi îl lovi la greabăn, răsturnându-l. Slujitorii opriră calul. Postelnicul Simion descălecă şi se aplecă asupra celui căzut.

— Postelnice Simioane, gâfâi Niculăieş Albu, răsucindu-se pe o coastă şi lăsând să-i curgă din colţul gurii o aţă de sânge. Postelnice Simioane, nu mă omorî, căci sunt încă tânăr.

— Prietine Niculăieş, răspunse Simion Jder, domnia ta stai acuma subt o hotărâre mai tare decât a mea.

Cu aceste vorbe, postelnicul se îndreptă în picioare, şi chemă lângă sine pe sluga sa Niţă Negoiţă, om uscat şi smead c-un ochi încrucişat.

— Treci şi-i ia capul, dădu el poruncă.

Niţă Negoiţă lepădă dârlogii calului şi păşi înainte, trăgând jungherul. Punând un genunchi în pământ, îşi încleştă pumnul stâng în chica celui căzut şi-l străpunse sub beregată, lăsând să se deşarte sângele. După aceea îi desfăcu de trunchi căpăţâna, îndesând-o grabnic în traistă, se ridică în picioare fără a privi împrejur şi se duse să anine traista la oblâncul său.

Larma şi frământarea stătuseră deodată; numai nişte muieri se tânguiau în fundul ogrăzii. Bătrânul Mustea îşi astupase obrazul cu palmele şi-şi rezemase fruntea într-un ungher de zid.

Simion Jder pătrunsese în gang. Găsi uşa de la sala Domnilor deschisă. Când intră, văzu pe Vorniceasa Irina lepădată moartă pe duşamea, pe partea dreaptă, cu faţa întoarsă în sus. Ridicând ochii de la Vornicească, găsi pe

jupâniţa Maruşca suită în firida ferestrei, cu spatele rezemat de zăbrele. Încerca să strige şi n-avea glas; voia să sară de la locul ei şi n-avea putere. Postelnicul păşi până la dânsa şi o cuprinse. Ea se caţără îndată de trupul lui, ca firul de volbură pe o steblă. Îi atârnau foile rochiei într-o parte şi i se vedeau vârfurile roşii ale conduraşilor.

Se auzi tânguirea Vornicesei de pe duşamea. Deschisese ochii; căuta un sprijin.

— Maică prea curată! Dar pe mine cine mă ridică de aici? Nu mă lăsaţi!

Postelnicul se întoarse spre ea cu mirare, ţinând în braţe pe jupâniţă. Îl tulburau zvâcnirea sânului ei şi răsuflarea pripită.

— Cine-i? Întrebă el ameţit. Apoi se stăpâni: Dacă vrei, jupâneasă, să ieşi şi domnia ta de aici, atunci grăbeşte-te şi vină după noi; n-avem când întârzia.

— Asta-i Vorniceasa Irina, dădu lămurire jupâniţa lui Iaţco. Nu mai am nevoie de dumneaei. Poate să rămâie la Mustea vechilul. Îi spune orice şi cât pofteşte: el n-aude.

— Vai şi amar! Ţipă moaşa Vorniceasa ridicându-se cu greutate în sus. Cum poţi măria ta să mă lepezi astfel pe mine, care te-am slujit, te-am ocrotit şi te-am mângâiat?

Jupâniţa îşi ascuţi glasul râzând:

— Dacă nu-ţi place Mustea, vină repede. Am să rog pe postelnic, ori pe măria sa Vodă, să-ţi găsească al cincilea vornicel.

Deodată începu să se zbată, ca să sară din braţele lui Simion. Dăduse la soare şi-n vederea slujitorilor. Postelnicul o stăpâni, păşind către sania lui Dămian, unde se afla jupâneasa Teodora.

— Lasă-mă, dă-mi drumul, gemea jupâniţa Maruşca, sprijinindu-se cu palma în fruntea lui.

El îi înlătură mânuţa încet, sfiindu-se de mânia ei. Când ajunse la sanie şi voi s-o puie în braţele jupânesei Teodora, fata se strânse deodată în el cu disperare, străbătându-l ca o flacără până în fundul fiinţii.

Vorniceasa venea în urmă, aducând blăniţa jupâniţei şi o horbotă începută. Avea o privire spăimântată. Oricât umbla de grăbită, zărise trupul celui căzut. Acuma plângea rezemată cu fruntea de coviltirul săniei. Apoi, fără noimă, prinse a râde, ştergându-şi lacrimile şi ajutând pe jupâniţă să se aşeze alături de jupâneasa Teodora. Văduva primise dintr-o dată pe fată ca pe o veche cunoştinţă, îmbrăţişând-o şi desmierdând-o. Dar în clipa aceea pentru jupâniţă nu era nici umbră, nici moarte, nici ameninţare de primejdie. Ţinea în degetele-i subţiri mâna grea a lui Simion. El nu îndrăznea să şi-o sloboadă din strânsoare, deşi trebuia să dea poruncă de plecare. Încercă să desfacă un deget. Era cu neputinţă; avea de-a face cu o putere mult mai mare decât bănuise. Acea putere îl trase sub coviltir.

— Spune-mi ceva, îi porunci fata lui Iaţco.

El se cutremură de uimire. Dar trebui să se supuie şi să sărute pe copilă, căzând într-o fântână fără fund, apoi vâslind către albastrul cerului.

Săniile porniră. Încălecă şi el, priveghind ieşirea oştenilor. Era la al şaptelea ceas al zilei. Sfinţitul părinte Amfilohie se afla în sania din frunte. Pe capra săniei sale, lângă sluga care mâna, stătea umilit zălog Grigorie Răţoi. Celalalt cazac, moş Ilia Chiorul, cu tovarăşii ce mai rămăseseră, se desfăcuse din poarta curţii de la Volcineţ, ca să iasă întru întâmpinarea lui Mihu logofăt, să-l apuce de grumaz şi să-l aducă numaidecât din urmă.

Moş Ilia Alapin pusese numai o întrebare: dacă trebuie să-l aducă viu pe jupân Mihu.

— Logofătul e subt apărarea măriei sale, răspunsese părintele arhimandrit Amfilohie. În cartea pe care ţi-am dat-o şi pe care o porţi, se află scris un jurământ al măriei sale. Deci pe logofătul Mihu trebuie să-l ducem întreg. Mă tem că Domnia va ocroti asemenea răutate îmbătrânită, pe când Niculăieş Albu a căzut dintr-o prostie a tinereţii.

Sfârşitul acestei isprăvi a lui Simion Jder şi a Jderului celui mic a dovedit un alt ascuţiş tainic al întocmirilor măriei sale.

De la curtea din Volcineţ până la hotarul Ţării Moldovei era cale destul de depărtată; iar zvonurile umblă mai repede decât săniile. Deci castelani şi căpitani ai Craiului, aflând despre o asemenea lovitură necugetată în mijlocul puterilor Crăiei, au încălecat cu grabă luând urma acelei cete ce fugea spre miazăzi. Cei dintâi cazaci uşori au ajuns pe Simion la două zile de umblet şi s-au învăluit asupra lui, întârziindu-l şi pricinuindu-i oarecare pagubă de oameni. Dincolo de Colomeea l-au ajuns şi husarii lui pan Vladislav Komarovski, căpitan al Craiului, lângă care se adăugase, în ceasul din urmă, şi pan Tadeus, castelanul, cu mazurii. Postelnicul a făcut numaidecât faţă, primind harţul, ca să lese timp săniilor să fugă înainte. Dacă într-acel sfârşit de zi nu s-ar fi arătat călărimea hatmanului Petrea, repezită grabnic de pe Ceremuş într-ajutor, ieşirea Jderilor din olatul Craiului ar fi fost îndoielnică, cu toate vredniciile despre care vorbesc şi pe care le dovedesc poveştile.

Hatmanul Petrea a împins numaidecât îndărăt pe călăreţii leşi, punând stăpânire în numele măriei sale Ştefan-Vodă pe şaizeci de sate şi opt târguri din Pocuţia veche, care fusese cândva sub judeţul lui Alexandru-Vodă Bătrânul. În acest hotar nou au hălăduit şi săniile cu prada cea uşoară şi cu adaosurile de jupânese ceva mai grele. Tot acolo a hălăduit şi moş Ilia Alapin, însă fără logofăt. Şi au ţinut sfat, la un foc de popas, comisul Manole Jder şi starostele Nechifor cu părintele Nicodim de la sfânta mănăstire Neamţu.

Era într-o după-amiază cu soare strălucit. Vântul începuse a sufla dinspre Moldova încă din ajun, iar acuma venea cald, topind deodată omăturile. Pâraiele curgeau prin toate râpile. La focul de sub Halm, în vederea târgului Zăbrăuţi, bătrânii închinau în sănătatea sfinţitului Amfilohie vinars din ploscă, dorind să afle de la sfinţia sa unele şi altele.

— Am dori mai cu samă noi să ştim, întrebă comisul Manole, care ar putea să fie răsplăţile unor slujitori cu dreptate ai măriei sale?

— Răsplăţile măriei sale nu pot fi decât bune… zâmbi sfinţitul arhimandrit.

— Aşa socot şi eu. Avem dintru-ntâi nunta feciorului nostru neguţătorul. Aicea are amestec mult jupâneasa Ilisafta; dar avem să intrăm cu mare supărare şi mânie la noi la Timiş şi dumneaei n-are să aibă multă cutezare de vorbă. Este însă altă nuntă, la care are cuvânt hotărât numai luminăţia sa Vodă. De aici chibzuiesc eu că poate ieşi amărăciune pentru alt fiu al nostru.

— Într-adevăr, încuviinţă părintele Amfilohie, ar fi greu de crezut că măria sa dintr-odată să se înduplece şi să-şi schimbe hotărârile cele vechi în privinţa fetei lui Iaţco. Totuşi, uitându-mă eu de două zile la această jupâniţă, cercetând cum vorbeşte, cum se uită şi cum se mişcă, socot că e în stare să bată din picior în faţa măriei sale; iar măria sa ce-ar putea face, decât să zâmbească de nebunia ei şi s-o mângâie pe frunte? Să n-ai grijă, cinstite comise Manole, toate sunt scrise în stele, în lucruri şi-n oameni.

— Poate fi şi aşa, oftă comisul. Unele sunt scrise şi-n ceaslovul fiului nostru, părintele Nicodim.

Părintele Nicodim încuviinţă din cap, îndesându-şi în piept barba şi cugetând că, în adevăr, pe foaia de la sfârşitul ceaslovului său, deschis pe măsuţă, în chilia de la Neamţu, mai are de însemnat una.

Mai întâi a scris de cutremur. Pe urmă, despre nunta domnească. Acuma vine alta la rând: „Când am fost în Ţara Leşască, luna octomvrie, anul de la Hristos 1472.”

La căruţele slujitorilor era vorbă şi haz. O clipă se arătă în soare, de subt un coviltir, obrazul bălai al jupâniţei Maruşca. Atuncea găsi de cuviinţă să mormăiască starostele Nechifor:

— Ptiu, drace!

Minunea iernii fugea pretutindeni la vale, scânteind în lumină. Vântul cald, vestind vara Sfinţilor Arhangheli, învăluia vâlvătăile focurilor. Un slujitor tânăr cânta, lucrând la schimbul tălpilor de sănii şi la aşezarea roţilor:

Nistrule, pe malul tău.
Creşte-or iarbă şi dudău…
Iarba creşte şi-nfloreşte, Inimioara putrezeşte.

SFÂRŞIT